

V

კარი მესუთე

ყარამანიანი

სკარსულიდან მართულად ნათარგმნი, სალთხუის და
სარდლის თავ. დავით ოკრამლიანისაგან. „სააშოთ სა-
სმენელი“.

შესაბე გამოცემა საქუთარის რედაქციით

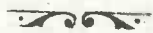
დ. ლაზარევის-მიერ.

ბ ვ ი ლ ი ს ი

ელექტრო-ბეჭდვა სტამბა „ნადედა“

1914

შინა-არსი

აქ რაიზამის პიოველის ფალევენის ყაპარისა და ხოსროვშირის ომი ფიც-ხელი.—სარვიჭურამანისა და ყაპარის ომი, ოდეს ყარამანი სანადიროთ წავიდა.—ყაპარისა და უშანგის ჯარის ომი და ყაპარისაგან მრავალთა ფალევენთა შეპყრობა და ბარამჯობლისაც.—ყარამანის მოსვლა ხელმწიფე უშანგთან და გარდანქეშანისაგან ერანელთ პყრობილთ განთავისუფლება და იმლაშას სიკვდილი მ ცდურობით გარდანქეშანისაგან, და იმლაშას სალაროს (ხაზინის) აკლება.—ყარამანისა და ყაპარის ომი და ყარამანისაგან დამორჩილება ყაპარისა.—ქლიერის ფალევენის ჯალაირის სულთანის ადლან-ჰანდილის მოსვლა რაიზამის შემწედ და ამის აიარისაგან უშანგ-შაჰის აიარების შეპყრობა. გარდანქეშანისა, შირფანჯისა, ასიმისა, სერაბისა, სელანისა და ელუნის შეპყრობა, შაბრანგისაგან და მათი გამოხსნა.—გარდანქეშანისაგან ჩალაქის გატყვევება.—ყარამანისა და ადლან-ჰანდილის ბრძოლა ქლიერი, ცამეტ დღეს და ყარამანისაგან მისი სიკვდილი.—აქ სალსალისა და არყასის მოსვლა რაიზამის შემწედ მათსაპარისა ჯანაუზისაგან შაბრანგის სიკვდილი.—არყასისა და უშანგის ფალევენთა ომი და არყასისაგან მრავალთა ფალევენთა შეპყრობა.—ყარამანისა, არყასისა და სალსალის ომი და ყარამანისაგან მათი დახოცვა.—რაიზამისაგან ლალატობით შერიგება უშანგ-შაჰსთან, აქვე აიართაგან რაიზამის ტახტის თვლების მოპარვა, აქვე ხელმწიფის უშანგისა ქიშპირისაგან გამგზავრების ამბავი და ჩინეთის ხელმწიფის ქალის შერთვა არდევან-შაჰსათვის და შემდეგ ქიშპირისივე წასვლის ამბავი—რაიზამის შვილის ჯუჯან ბახტის და ქიშპირის ხელმწიფის ქეიან-შაჰის ერთად შეყრის ამბავი, ოდეს ჩინეთი აიღეს, უშანგისა ყარამანისა და სხვათა ერანელთა დიდებულთა ხაზინის წაღება და იქ მყოფ ბანოვანთა და არდევან-შაჰის საცოლოს წაყვანა და ფარმანია ციხეში შეყვანა, აქვე ყარამანის შემოწყობა და წასვლა, სულეიმანის ბაღთან უშანგ-შაჰსს შემოსწყრა.—გარდანქეშანისაგან სულეიმანის ბაღში შესვლა, იქ ურიცხვთა თილისმათა გარდევნა და მრავალთა პყრობილთა განთავისუფლება. გარდანქეშანისაგანვე ჩინეთის აკლების შეტყობა ოდეს კოშკში ავიდა.—ყარამანის ამბავი, ოდეს ჯინისტანში მივიდა, უშანგის მწყრალი, შამბას:რ დევის მოკვლა და მნათობის ჰურილანის გამოხსნა და თავის ქმრისთვის ჩაბარება.—ზღვს აღიღება და ხომალდების დაფანტვა, ჯუჯანბახტის სპასპეტის ყარაფასაგან უშანგ-შაჰსს ჰარემს დატყვევება და რაიზამთან მისხმა.—უსაკვირველესი ამბავი გარდანქეშანისა. ოდეს რაიზამ თუ ვითარის ოსტატობით მოკლა და უშანგის ჰარემი ვითარ გამოიხსნა და მერე ზღვის კოშკში თუ როგორ ავიდა და დაფს დაჰკრა, ოდეს ზღვაში იხსდნენ და ხომალდები მოარჩინა.—ხოსროვშირის და გარდანქეშანის ამბავი მოიხსენიეთ.—აქ გარდანქეშანის ამბავი მოიხსენიეთ, როდესაც არდევან-შაჰა ჰაერით მოიტაცეს, აქვე გარდანქეშანის ამბავი ოდეს კოშკიდან გადმოვარდა და ზართის-ზირადევი მოკლა და სხვა საკვირველი ამბავი გარდანქეშანისა.—აქ უშანგის მცირე ამბავი.

მეხუთე კარის სურათები:

1. გავუღვი ჩაღაქ აიარო და ჩაღაქის ამხანაგნი, გარდანქეშანისაგან.
2. აღღან-ჭანდილს თავსა ჭევეთავს უარამანი, ცამეტ დღის ბრძ. შემდეგ.
3. ზორაბის გამოცხადება, ფალეგან უარამანის წინაშე.

ყარამანიანი

ამბავი ყარამანისა, კვალად იწეება, ამბავი ებჭარისა, ადლან-ჭანდილისა, ჩალაქ-აიარისა, არქას-სალიმისა, ჯანსუს აიარისა, შემდეგ სულეიმანის ბაღისა და ფარმანია ციხის ამბავი და ზღვის კოშკისა, ინდოეთის სელმწიფის დროს რაიაზმისას, რომელსაც ეწოდებოდა შამალ-შაჰა.

იმ უამად, როდესაც ყარამანის შემწეობით უშანგ-შაჰიმ ინდოეთი დაიპყრო და საბრძანებლად თავისად ჰყო, მაშინ რაჭინდისა და ქეთან-შაჰის პირველს ძმას რაიზამს რომელიც იყო ინდოეთის სელმწიფე და მკონებელი ათას ცხრა-ასის ციხისა, ოთხი ათასის ჭაღაგისა და ათას ორასის კუნძულისა. მას მოხსენდა ესრედ: „ვითა. ერანიდამ ერთი სელმწიფე მოსულა, სახელად უშანგ-შაჰა ეწოდებოდა. თქვენი ორივე ძმები ჭინდისა და სინდის სელმწიფენი, რაჭინდი და ქეთან-შაჰა დაუტყრიან, ახვის სარწმუნოებაზედ მიუქცევია, ჩვენი ღმერთები დაუმტყრევიათ და საბოთ ღმერთი უწამებიათ“. იმ უშანგ-შაჰას, პირველად შენი უნცროსი ძმა რაჭინდი შეპია, საკვირველი და ფიცხელი ომები გადაუხდია, მრავალი სახელოფანი ფაღვეანი დახოცია. უშანგ-შაჰას ერთი სახელოფანი ფაღვეანი ჰყავს, სახელად ყარამან წოდებული, იმის შემწეობით შენი ძმა ძლეულა. იმ ფაღვეანს სპანდიერბარი სარდალი, თავისის მხეტით ოთხად გაუკვეთია, შემდეგ რაჭინდს რომ ბრძოლის დონე აღარა ჰქონია, უშანგ-შაჰას დამორჩილებია და თავისი ასული სარგებურამანი, ყარამანისათვის

ცოლად მიუცია, შემდეგ უშანგ-სელმწიფეს ინდოეთი. ისევე რაჭინდისთვის მიუცია და ახლა რაჭინდი იმის მონა არისო. შემდეგ ესეთი საქმე თქვენს შუათანა ძმას ქეთან-შაჰას შეეცეო, მსწრაფად ჯარები შეეყარა განრისხებით, ყარაშიჯინი და აზრად შეთილისმის ძმა ოჭყალი ჯადო მოუწვევია თავის შემწედ, თუმცა უშანგ-შაჰისთვის მრავალი კანსაცდელი შეემთხვევიათ მაგრამ ბოლოს ისევე ყარამანს უმჯობებია. ოჭყალი და მისნი ძმანი ფალანგსარი და აზრადი ყველა ამოუწვევტია, სელმწიფე ქეთან-შაჰაც დაუმორჩილებია და ყარაშიჯინიც, ორივე თავის სარწმუნოებაცედ მოუქცევიათ და თქვენი ბიძის სარჯანის ასული გულჩინი, ხოსროვირისთვის ცოლად მიუთხოვებია, სინდეთი ისევე ქეთან შაჰისთვის მიუცია და აწ შენი ორივე ძმანი უშანგ-შაჰას მსახურებენო“.

როდესაც რაიაზამმა ეს ყოველი მოისმინა, ერთი საშინელი შესძახა და ქვეყანას დაეცა და თავსა და ზირს იცემდა და ესე იტყოდა: „ვაი, ვაი ქვეყანავ დაქცეულა, რომ ამისთანა საქმე ჩემს ყურს არა სმენოდა! ეს რა დასათმობია რომ ჩემი კერში ბაბუთი დაუმტოვრებიათ, მე სიტყვებზე რაღათ მინდა? ესე სთქვა და რამდენსამე ხანს უცნობო შეიქმნა, შემდეგ ზევით აისედა და დიდის ხმით შესძახა! „აღმართეთ ჩვენი ღმერთები, ბაბუთი და აღავსიეთ ძლიერი ცეცხლი, რომ გამოვთხოვოთ და წავიდეთ, ის ჩემის ძმების მომტურებელი დავხატოთ და ჩემი ძმანიც აღარ გავავითხო რომ დაურჯულეებულან, უშანგი და ყარამანიც ქვეყნიდან აფხვრცო“. მსწრაფად აღმართეს ერთი კაცის სახე სპილენძის კერში და აღავსნეს საშინელი ცეცხლი, შემოიკრიბნენ ერნი, შემდეგ თვით რაიაზამ მობრძანდა, სიმრგვლივ დაიხოქეს და ყველამ თავიანი სცეს, მხარ-ჩახდით ვით ინდოთ წესი იყო. იმ უამად იმ ცეცხლიდამ ერთი ხმა გამოხდა: „ჩემო მონავ რაიაზამ! წარგედ ვიდეც ერანელი კაცი მოსულა, სახელად რომ უშანგ-შაჰა ეწოდება, ისა და ყარამანი დაიჭირე და ჩემთან მოასხი და თუ ჩემი თავიანის ცემა არ ინებონ, ორივე ოთხად კასჭერ, ამისთვის რომ სხვათა, იმათ მსგავსად ისეთი უკუნური საქმე არ ჩადინონ. რა ეშმაკის ხმა კავიგონეს, რომელიც ცეცხლიდამ გამოლანარაკობდა, დაემხნენ ზირქვე და მძიმეთ თავიანი სცეს. რა ზე აღზდგნენ მსწრაფად შემოიყარეს თვისნი ბრძანების მოჩივნი, მისწერეს წიგნები ყოველსა ქვეყანასა, საცა სახელოვანნი ფალანგინი იყვნენ ყოველივე შოიხმეს. რა ჯარი შემოიყარეს, ამხედრდა სელმწიფე რაიაზამი და წარმოემართა და რამდენსამე დღეს უშანგ-შაჰას სიხლოვას მოაღწიეს.

შემაღ ხელმწიფე უუანგი თავისი ყრამანით და ფაღეუნებთ მეჯლისში ბრანდებოდა, აიარნი შევიდნენ და მოასსენეს: „ხელმწიფეო, ჭინდთა და სინდთა შიმაღ-შაჭა აგერ სიასლოფეს მოსულა მძლავრის ჯარითა, თქვენს საბრძოლველათაო. რა ხელმწიფესა და ყრამანს ესე ესმათ, თუმიცა არ იამათ, მაგრამ არც თუ უწყინათ. როდესაც რაჭინდსა და ქეთან-შაჭას ესე ესმათ, მწუსრებას მიეცნენ. ყრამანმა მათ შეხუდა და მოასსენა: ხელმწიფეო ნუ სწუსართ, ღმერთი მოწყალეა ჩვენ ვძლეფთ. რა ესე მოიუბნეს, ხვალისად ჯარს ომი გამოუტყდაეს; იმ დამეს კამრავლეს ხმანობა, ვითა ვეფლამ საომარი აზარი ჩაიციფითო, ხმალი ქარქაშით აღმოიწოდეთ და ბედნიერი მკლავი საომრათ მოამზადეთ, მშვიდდს ისარი დაუვიდეთ და საბათ ღმერთი ასსენეთ და საომრათ მოემზადეთო მტრის დასაბრძოლებლათ.

აქ რაინხადის ჰირველი ფაღეუნის ყაჭარისა და ხოსროფშირის ომი ფიცხელი.

რა დილა გათენდა, ოსსავე მხრის დაშქარი ამხედრდა შემარჯვენები, შემარცხენი და მეწინავენი წესისამებრ დადგნენ, მაშინ რაინხადის ჰირველი ტასტის ფაღეუნი ყაჭარ წოდებულნი შეიკაზმა სრულიად ფოლადით და საომრად მოედანს გამოვიდა, დიდებულნი გამოჭეუნენ და მოედნის საშუალოს მოივანეს, მათ თავი დაუკრა და გაბრუნდნენ, ამ ყამად ყაჭარმა ცხენი გაქუსლს და შუბს თამაშობა დაწეუბინა და ერანის მხრიდამ ფაღეუნი გამოითხოვა ხოსროფშირი ღამობდა გამოსვლასა და ყრამანმა არ გამოუშვა და უთხრა: მოიცადე თამაშა უუროთო; მტირე ხანს. ვინახოთ ვითარი ფაღეუნი. იმ დღეს ყაჭარმა უშანგ-შაჭის მხრიდამ ოცდა ექვსი ფაღეუნი მოკლა და რამდენიმეც ცოცხალი დაიჭირა, განრისხებულნი მოედანს ტრიალებდა და ფაღეუნს გამოითხოვდა მოედანზედ, შემდეგ შესძახა სად არის ჭაბუკი ხოსროფშირი? რომელსაც თავისთავის ფაღეუნი უწოდებია, რატომ მოედანზედ არ გამოვა რომ მე და იმან ერთმანეთი ვიცნათ. რა ხოსროფშირმა ესე გაიკონა, მსწრაფელ განრისხებულნი ყაჭარს მიუსდა, შესძახა: ჭეო, ფაღეუნო! რახედ გამაყდი? ჯერ სხვის ძალი არ გინახავს, ამისთვის შენი მებრძოლი არავინ გობნო? ესლა გაფოხილდი რომ მინდა ჩემი მკლავის ძალა გატნობო, მოუხტა და ერთი ღახტი მოუქნივა, ყაჭარმა იფარი იფარა, ღახტი იფარს

მოსხვდა და ყაჭარს ასე ეგონა ეს მთები თავს დამეჭრა, ფარმა ვეღარ
 გაუძლო დასსლტა და სწილას მოხვდა და მიწასთან გაასწორა, სწილო
 და ყაჭარი ორნივე ძირს დაეცნენ. ყაჭარი ფრინველივით ზე ასლტა,
 ხოსროფშირს ქვეითად მოუხტა სლმით, ხოსროფშირიც გარდასტა და
 თვისი ხმალი მის ხმალს შეუფარა, რა ხმალი ხმალს მოხვდა ორივე შე-
 იმუსრა, მაშინ ყაჭარს სწილო მოჭკვარეს, შეჯდა და ხოსროფშირიც შე-
 ჯდა, განრისხებული, ყაჭარი ხმლით მოუხტა. ამან ფასტი ფიარა და
 ხმალი ჭასტს მოხვდა, მცირედ დასცდა და ხოსროფშირს შელავს მოხე-
 და და დაიჭრა, ხოსროფშირი განრისხდა, ცხენი გაიყენა და შესძახა: აწ
 ნახე ჩემი ხმლის მკვეთელობა! მოუხტა და შედგრათ ხმალი მოუქნივა,
 ყაჭარმა ხმალს ხმალი მოაგება, ხმალი რა ხმალს მოხვდა დასცდა და ყა-
 ჭარს თავს მოხვდა, და ოთხი თითის სიღრმეზედ თავში დასჭრა, ზირს
 სისხლი გადმოედინა, თავიღვან გონება დაჭკარვა, რა გონებას მოვიდა,
 გამწარებული მოუხტა და ხოსროფშირს სარტყელს ხელი წააგლო შედგ-
 რად აზიდა, მაგრამ ვერცა თუ შესძრა. მცირეს ხანს ერთმანეთს ერკინ-
 ნენ, მაგრამ ნახეს რომ ორისავეს მხრიდამ გასაყარს ნაღარას ჭკრეს. ამ
 ნაღარის დაკვრამ და ქვეუნიის სიბნელებს ეს ლომგული ფალეგანნი გაჭყა-
 რა და ორივე ლაშქარი თავ-თავის ბინაზედ ჩამოსდნენ. რაიმამ ომიდამ
 გაბრუნებული დაბძინდა: დიდი შეჯლისი გამართა, ყაჭარს მძიმე ხალათი
 უბოძა, ლხინსა და შექცევას იფუნენ, ხელმწიფემ ყაჭარს ქება შეასხა და
 გამარჯვება მიულოცა, ჭკითსა შენი და ხოსროფშირის ომი ვითარ გა-
 დაწყდა? ყაჭარმა მოახსენა: ხელმწიფეო, ხოსროფშირი რა არის და ან
 იმისი ომი რა უნდა იყოსო; ორ დღეს შევისვენეთ და შესამეს დღეს
 ვიდასაც ყარამანს ეძინან, ერთი ხლმის დაკვრით თავისის საჯდომით
 ოთხად უნდა გავევეთო. თუ ეს ასრე არა ვქმნა, მე ყაჭარს ნუღარ დამი-
 ძხებენო. როგორც ყაჭარმა სთხოვა, ორ დღეს ომი აღარ მოხდა.

აქეთ მხარეს ყარამანი მკვლისში იჯდა ხელმწიფესთან და ყარამანმა
 დაიძახა: სარდალნო და ფალეგანნო! როგორც ეტობა წყეული ყაჭარი
 ხოსროფშირს ძლიერ დაეჭრას და ამ ორ დღეს იმიტომ ომი აღარ ინე-
 ბესო. ესე წარმოსთქვა და საჭმანს, გარდანქეშანს და რადინარას უბოძა-
 ნა: მცირეს ხანს ს.ჩადირთა წავიდეთო, მაინც ჯერ-ხანთ ომი აღარ მო-
 ხდა. რა დილა გათენდა საჭმანი, რადინარა და გარდანქეშანი ყარამანს ია-
 ხლნენ, ყარამანი მაშინვე შეიკაზმა, შემოეაბარს ამხედრდა, ხელმწიფეს
 და სარვინურამანს გამოეთხოვა და სანადირთა წავიდა, გზაზე ერთი
 ქურციკი აღუჩნდა მას გამოუდგა და იმისმა გამოდგომამ მუნ მიიყვანა
 სცა შაჭვალი-ფეოთა ჩამომდარყო; ოღეს ყარამან დაეთხოვა და თავის

ქვეყანაში მივიდოდნენ. რა მას მიახლოვდა ქურციკის ისარი ჭკრა და შაჭკ-
ლა. როდესაც მათ ყარამანი იხილეს დიდ მსიარულებას მიეცნენ და რა-
დენსამე სახს ადარ გამოეძვეს ღზინსა და შექცევაში იმოთებოდნენ.

აწ უზანთ-ზაჰის ანბავი ფორსენით.

რა ორმა დღემ განგლო ყარამანი, ადარ გამოხდა, ხელმწიფე
ბრძანა: ფალეკანთ მოეშადენით ხვალ საომრათ, მაგრამ სააზვირანი სგე-
ლაც რომ არ მოვიდეს ყაჭარს ვინ უნდა ებრძოდოს? ამიტომ მწუხარე-
ობდა, მაშინ სარდალთა და ფალეკანთა მოასხენეს: თქვენ მაგასევე ნუ
მწუხარებთ, თუ სააზვირანი არ მოვიდეს, ჩვენ აქვენი მონანი, ყაჭარს
ან ჰასუსს მივცემთ და ან დავიხრცებით. რა ხელმწიფემ იმათი ესრეთის
გულფობის სიტყვა ისმინა, ძლიერ გამსიარულდა და თავ-თავის შესა-
ფერი ხალათები უბოძა, დალოცა და ესრედ უბრძანა: „ქვეყანასევე უწარ-
ხინებულესნო ფალეკანთ, ცხსთ თქვენს მტერზედ წარმატებული, ურა
ოდეს მტერმა თქვენზე დღევა ვერ მიღოს რომელიც ჩვენს ხელმწიფე-
ბას და ან თქვენს ფალეკანობას ჭმენის ხვალ თქვენი ჭაბუკობა უნდა გა-
მოცხადდეთ“. რა ესე ისმინეს საომრად მზადება იწყეს.

აქ სარვისურამანისა და ყაჭარის ომი ოდეს ყარამანი სა-
ნადიროთ იყო წასული.

რა ორმა დღემ განგლო და ომი ადარ მოხდა, მაშინ რაიზამის
ყაჭარს უბრძანა: ხვალის ომისას რას იტყვიან? მაშინ ყაჭარი ჰასუსა მო-
ასხენებდა რაიზამს, აიარნო შემოვიდნენ და ხელმწიფეს მდაბლათ თავი
დაუკრეს და მოასხენეს: „დიდებულა ხელმწიფე, ჩვენ უშანგის ურდოში
ვიყავით და ესე გვესმა, თურმე ყარამანი სანადიროთ წასულა და უწინო
შექმნიდა, ამის გამო უშანგი შეწუხებული ბრძანდება, ყარამანი რომ ხვა-
ლაც არ მოვიდეს, ყაჭარს ვინ უნდა ებრძოდოს? ამ მწუხარებაში ანის“.

როდესაც ყაჭარმა ესე გაიგონა, რაიზამს მოასხენა: ხელმწიფე,
ყარამანი სანადიროთ კი არ წასულა, ტყუიან; მე არ მოგასხენე, ერთის
ხელის დაკვრით ორად გაფსწევეტ მეთქი, მაშინ აქ იმისი აიარნო იქნებოდა,
ამბავს მიუტანდნენ და შიშით გაზარულა, მაშინ მე დიდათ დავაშავა რომ
ამჟამად ვსთქვი, უნდა გონებაში მქონდეს და იმის შემამდის არ ვამი-
მეტყულებინა რომ ეგები არ გაზარულიყო. რა ესე სთქვა, ხელნი შეიტ-
ყუზა და კასკასით გაიციხა და სთქვა: იცი ყარამანი როგორი ტანჯვი

უნდა მოგვლა, კვალად რაიზამს მოახსენა: ხელმწიფეო ნუ შესწუხდები, ყარამანს საცა არის დღეს თუ ხვალ ვიპოვი და მოვიუფანო. ყაჭარმა ამდენი იქადა რომ ხელმწიფე მეტის სიამოვნებით უტონო შეიქმნა. რა გონებას მოგეო, ხელმწიფემ შვიდი ხალათი ერთმანერთზე უბოძა და რამდენიმე ქისა ოქრო უბოძა, და სხვანიც სარდალნი და ფალეფანნი ყველა წყალობით აავსო და უბოძანა: მამაცად იყავია და საომრად მოემზადენით. რა დილა გათენდა, ორსავე მხრიდამ საომარს ნაღარს ჰქკრეს, ორივე მხრიდამ ლაშქარი ამხედრდა, დას ები დააწეეს და თავ-თავის ალაკას დადგნენ; ყაჭარი ადგა და ხელმწიფეს თავი დაუკრა და მოედან. ზე გამოვიდა რაც სინდელი ფალეფანნი იყვნენ ჰატვიი სტეს და მოედნის საშუალამდის მოჰყვნენ. მაშინ ყაჭარმა თავი დაუკრა და ესენი წამოვიდნენ და თავ-თავის ალაკას დადგნენ; ყაჭარმა დიდის ხმით შესძახა უშანგ-შაჰას: „შენ რომელსაც ქვეყანაზედ არავის უდრიდი ფალეფანთა ყარამანს, ახლა არ შეგრცხვას რომ ჩემის შიშით ნადირობა მოიგონა და გარდაიხვეწა! ახლა ის რომ გაზარულა შენ ვიდის იმედით იბრძვი და ან ვისით იმედიანობი? დღეს ის დღეა რომ შენ ტახტიდამ უნდა ჩამოგადო და შენი ჯარი სრულიად სპილთსა და მარტო-რქის ფეს ქვეშ უნდა ვასრესინო. და თუ ახლა შენ ჰკუა გაქვს. ტახტიდამ ჩამოდი და დიდებულნი აქ მოახსი, რაიზამს თავიანი ეცით და დაემონეთ, შენ შეცდებას მე ვაზატებ. შუამავლად მე შემოვალ, ერთ მცირე ქვეყანას მოვატეპინებ რომ სარჩოდ გვეოს, და თუ ამ ჩემს სიტყვას არ ისმენ მაშინ ჩემს საომრად ფალეფანი გამოგზავნე მოედანზედ და შენ მანდელამ თამაშა მიეურე რა დავმართო. რა უშანგ ხელმწიფემ იმისგან ესე მოისმინა შეწუხდა და თვალები ცრემლით ავესო. რა ბარამჯიბილმა ხელმწიფე შეწუხებულნი იხილა თავი დაუკრა და ყაჭარს საომრად მიმბრთა, სარვიხურამანს იმ სიტყვების გამგონს გულმა ვედარ მოუთმინა და ერთი დიდად შესძახა, დმერთი ახსენა და მარტო-რქას ქუსლი ჰქკრა და მოედანს გავიდა, განრისხებულმა შესძახა: „ჰქვი შენ ბილწო ძაღლო, შენ ვისი ძაღლი ხარ, რომ ყარამანი მაგისთანა სიტყვებით მოიხსენიო და ან რა სახელთობა გიქმნია რომ ყარამანი შენგან შეშინდეს და გაიზაროს?! ყარამანი ასეთებისთვის მორვევა რომ მოსამსახურეთაც არ გიკადრებენ შენ. ესე სთქვა და ლახტი შეუმაღლა, ყაჭარმა გურსი იფარა და მით გადურჩა, მაგრამ ასეთი ძალა დაადგა რომ დედის ხსენი პირიდამ ამოანთხია, გონება დაეკირგა და წელში მშვილდით მოიკაკვა და მის საჯდომ სპილთსაც რუსაებრ პირით სისხლი წასქდა და ფურცელივით თრთლდა დაიწყო, მეორეც დასცა და მასაც გადაურჩა, მესამეც სცა და

აიხდინა რაღა გაგაგრძელოთ, იმ დღეს იმ: ორთა საღამომდის იბრძო-
ლეს, ხან შუბით, ხან ხლმით, ხან ლახტით, ერთმანერთზედ მრავალი
იარაღი იხმარეს, მაგრამ ერთმანერთს ვერა ავნესრა, რა დადამდა გასა-
ყარსა ნადარას შეჭებრეს. როდესაც უმანგ-მანამ სარგისურამანისა ესეთი
ომი იხილა, დიდის მხიარულებით დაღრცა და ქება შეასხა; ვინც სარ-
დალნი და ფაღვეანნი იუფენ მადლობა და ქება მოახსენეს; ვეველამ საო-
მარი აბჟარი გაიხადეს და საღვინო შეიმოსეს, მეჯლისი გაიმართა და
ყოველნი თავ-თავის ალაგას დასხდნენ, ხელმწიფემ სარგისურამანს უბრძა
ნა: „ჩემო გულის სიხარულო, დღეს შენ ასეთი საქმე ჭქმენ რომ ქვე-
ყანაზედ არავის უქმნია, ესე სიტუვა უთხრა და მძიმე ხალათი უბრძა.
სარგისურამანმა ხელმწიფეს მუხლთა აკოცა, რაინდს და სარჯანს ხელს
აკოცა და ნადიმს შეექცნენ. როდესაც ფაღვეანნი დვინისაკან ზარხოში
შეიქმნენ, იმ უამად ბარამჯიბილმა, ზოაქ-ნოგვეანმა, ბაჰმან-ასოარელმა,
ყახამთარ-ხათმა, სარჯანმა, გურგანმა, რომც და ხუა ფაღვეანთა, ხვა-
ლისთვის უაჭარის ომი გამოითხოვეს, უმანგ ხელმწიფემ ხალათები უბო-
და და დასტური მისცა, ხვალის ომისა, და სამკრად მზადება იწუეს,
იქით მხარეს რაიაზიმი და უაჭარი ომიდამ გაბრუნებული ტახტს დაბრ-
ძანდნენ და ყოველივე თავ-თავის ალაგას დასხდნენ, უაჭარი დაღონებული
და მწუხარე, გუშინდელი გადარეულის და მეტი ლაზარაკისთვის და სარ-
გისურამანის ომის გაუსწორებლობისათვის სირცხვილუული თავ-ჩამოკდე-
ბით იჯდა; რაიაზიმმა უბრძანა: შენ ყოვლის ფაღვეანების ურჩეულისო,
დღეს შენ და სარგისურამანის ომი როგორ გადაწყდა? ან იმის ომი ვი-
თარ მოგეწონა? უაჭარმა მოახსენა: „ხელმწიფე, სარგისურამანი რა არის
რომ იმის ომი რა უნდა იყოს? დღეს თქვენი დამეხათრა თვარა სარგის-
ურამანს მოგველაგდი, ამისთვის, რომ თუ იმისთვის ამეტყხა რამე, ხვალ,
ზეგ, თქვენ საყვედურს ვედარ მოფრჩებოდი, ასე მიბრძანებდით, შენ ჩე-
მი ძმისწული რომ არ მოგეკლა, ისევე ჩემ კერძო შეიქმნებოდა. თუ
ამისთანა თქირებით არ დაგრიდებოდი, დღეს სარგისურამანს ერთის ია-
რადის ხმარებით მოგველაგდიო“. რაიაზიმს ესე მოახსენება სულ მართალი
ეგონა, შემდეგ უბრძანა: „ნება მომიცია შენთვის, რომ არამც თუ სარ-
გისურამანს, ჩემს ძმებსაც ნუ დაინდობო, სარგისურამანი რასა ჭქვანო.
უაჭარმა მოახსენა: „ხელმწიფე, რადგან თქვენგან ეგ დასტური შებოდა,
ხვალ ჩემი ჭბოუკობა გაშინჯეთ, რომელიც ჩემი მეომარი მოედანზედ გა-
მოხნდება, ნახეთ ვითარი სატანჯველით მოგედეს ჩემის ხელით. უაჭარმა
ძლიერ ბეგრი იქადა და სამკრად მზადება იწუო.

აქ ყაჭარისა და უშანგის ჯარის ომი და ყაჭარისაგან მრავალთა ფაღვეანთა შეპყრობა და ბარამჯიბლისაც.

რა დილა გათენდა, ორსავე მხარეს საომარს ნაღრას შეჭბერეს, ორივე ლაშქარი ამხედრდა. იმ ჟამად ყაჭარი თვისის რაშით მოედანს გამოვიდა, ჩაფარდი შექმნა და ფაღვეანი გამოიასოვა, მაშინ ბარამჯიბილმა ხელმწიფეს თავი დაუკრა და თავის მწვანე მარცხ-რქა მოედანს გამოაგდო და ყაჭარს დაუსისწორდა და ხელით სადაც მისცა, იმასაც ბარამი მოეწონა და საღამო ჩამოართვა, ყაჭარმა დაუძახა, უშანგ-შაჭის ჯარში შენ რა გეწოდებაო? ბარამმა უძახუნა: ფაღვეანო! ბარამჯიბილს შეძახიანო. ყაჭარმა დაუძახა: ჩინეთის ქვეყანას რომ ქვად-ქვნილად იტყვიან, შენ იგი ხარო? მან მიუგო: მართალს იტყვიო! ყაჭარმა უთხრა: ჭეი, ფაღვეანო! მოდი დამიჯერე და არ მოგკვალ თუ ჩემ კერძო შეიქმნები და უშანგისაგან და ყარამანისაგან ხელს აიღებო და რაიასამს დაემორჩილებიო, დიდს პატივს მოვაცემინებო. ბარამ-ჯიბილმა მიუგო: „ჭეი, ფაღვეანო! ჩემი ათას ჩაჭრად ქცევა რომ შეგეძლოს, ვკონებ რომ უშანგისა და ყარამანის ხელის აღება არც ერთმა ნაჭერმაც არ ინებოს“. მართლა თუ შენ თავში მტირედი ტვინი იღვას, მოხვიდოდი და ყარამანის მონა შეიქმნებოდი, თუ არა რაიასამა ვინ არის რომ შენისთანა გამოჩენილი ფაღვეანი ემისახურებაო. მოდი უშანგ-შაჭასთან რომ შენი პატივი იმან იცისო, ამისთვის რომ უშანგ-შაჭას, ისეთი ხელმწიფენი ახლავან, რომელსაც რაიასამს მისამსახურეთაც არ იკადრებენ.

რა ყაჭარმა ჯიბილისაგან ესე მოისმინა დიდათ განრისხდა; შემოუტია და თვისი მძიმე ლახტი შეუმადლა, შე უმგზავსო, ვინა ხარ რომ რაიასამისთანა ხელმწიფე არ მოიწონე და მაგისთანა უმგზავსო სიტყვა სთქვიო? აფხანდასე შედგა და ლახტი ძლიერად დასცა და ბარამი შეიღდივით მოხარა, მარტო-რქაც წელში ჩაიზნო და წელის მოწყვეტას მტირედა უკლდა, ბარამმა სიმხნეს ძალა მისცა, უშანგო ჭკრა და მარტო-რქა შორს გარდინებტუნა და ყაჭარს მოუხლტა. ყაჭარმა კვლად სცა, ბარამი სიმხნით გადურჩა, მესამეცა სცა და სიფთხილით აივდინა და უგნებლად გადურჩა. ერთიანეთსე თორმეტი რიგი იარაღი იხმარეს, ამ ჟამად ყაჭარი განრისხდა აფხანდასე შედგა და ერთი ლახტი ძლიერად მოუქნია, ბარამმა ლახტი იფურცა და ძლიერად მოხვდა, ლახტმა რომ ვეღარ გაუძლო, ბარამს თავი ოთხი თითის ოდნათ გაუხეთქა და ჯიბილი უცნობო შეიქმნა, თავის მარტო რქის კისერს მოეხვია, მარტო-რქა გატრიალდა და თავის ლაშქრისაგან წარიტაცა. რა ხელმწიფემ ბარამი იმ ყოფით

იხილავ: დიდათ შესწუხდა ბარამისათვის; აიარებს უბრძანეს და ხელმწიფისთან მიიყვანეს დაჭრილი, შეუხვიეს და დროშის ქვეშ დააყენეს, ამ უმად ზოაკ-ნოფუყანმა ხელმწიფეს თავი დაუკრა და მოედანსზედ გამოვიდა, ყაჭარს დაუსისწორდა და ძლიერი ჯახტი დაჭკრა, ყაჭარს არა ევნოდა და მისი ძლიერება მოიწონა, აგრეთვე სამი ძლიერი იმანაც დაჭკრა და ზოაკი მრავლის ცდით გადურხა, ერთმანერთზე შეიდა საომარი იარაღი მხარეს და ვერაფერ ვერა აწებეს. ყაჭარი მაშინ განრისხდა და დაუძახა, თალეყანო გამოფრთხილდი და ერთი მძიმე ჯახტი შეუშალდა; თავისი ჯახტო იფარა და ჯახტი ჯახტს მოხვდა, ზოაკს მელაგებმა ვეღარ გაუძლო სზილთს მოხვდა და ორნივე პირქვე დაეცნენ, ზოაკი მსწრაფლად წამოხტა ხმაღს ხელი მოიფლო და ყაჭარის სზილთს თესები დააყრეფინა, ყაჭარი და სზილთ ორნივე დაეცნენ, ვიდრე ყაჭარი წამოდგებოდა, ზოაკმა მსწრაფლად ერთი ხმალი ჭკრა და თეძოში დასჭრა; განრისხებული ყაჭარი წამოხტა ზეზე, მაშინ ზოაკმა შესამე ხმალი მოუქნივა, ყაჭარმა თავისი ხმალი იფარა, ზოაკმა ისე ძლიერად დაჭკრა რომ ორივე ხმალი დაიმსხვრა ზოაკმა ნატყხი ხმალი შორს გასტყორცნა და ყაჭარს სარტყელს ხელი ჩავლო და ადებს ჯამობდა, მაგრამ ვერცა თუ ადგილიდამ შესძრა. ყაჭარმა ხელი შეახო სარტყელს, აზიდა და ქვეყანას დასცა, ორივე ხელეობ მაგრად შეუკრა და აიარებმა წაიყვანეს.

ყაჭარს სზილთ მოჭკვარეს და შესვეს, მაშინვე ორმოცდა რვის მწერთის მქონებელი, გულფანის თალეყანის ბაჭმან-სათარელი ფოლადის ჯახტით შეიჭურვა, შუბი იღლის მიიცა და ყაჭარს მედგრათ მიუხტა, ყაჭარმა რა მისი ესეთი სიფიცხე იხილა, შეიდგეტი ფოლადის ფარი გვერდსა იფარა და მამაცად დასდგა, ბაჭმანმა შუბი ისე სცა, რომ როგორც ნემსმა ატლასი დახიოს მის ფარში ესრედ გაატარა, მაშინვე ყაჭარმა ფარი ხელიდამ გააკლო, თვით ცხენის მუცელს მოეხვია და თავი გადაინარჩუნა, მაშინვე ყაჭარს აიარებმა მაგარი ფარი მოუტანეს. რა ყაჭარმა ბაჭმანისაგან ესე ძლიერება და თვისი ფარის დამტყვრევა იხილა, ისე განრისხდა რომ თვალეობი სისხლით ავესო. კვალად ბაჭმანი მოუხტა და ერთი მძიმე ჯახტო სცა, მაგრამ ყაჭარმა ესეც აიცდინა, რა რიგო ყაჭარს ერგო იარაღი აღარ იხმარა, მისწვდა, სარტყელში ხელი ჩავლო აწვივა და ცხენიდამ ავლიჯა; მაგრამ ვეღარ შეიმავრა, ძირს ჩამოხტა და ბაჭმანიც ჩამოიღო. ეს ორი ვეშაპის მგზავსი თალეყანის ირკინებოდნენ, მანამ დაილალებოდნენ და ორნივე ისე მოუძღურდნენ რომ ღონე აღარ შერხათ, მაგრამ ყაჭარმა სიმხნეს ძალა მისცა, აიყვანა და მიწას დასცა; აიარებო მისცვიოდნენ ხელეობი შეუკრეს და წაიყვანეს.

ამ უამად უაზამთარ-ხათიმ, ხელმწიფეს თავი დაუკრა და თავისი რა-
ში მოედანს გამოიგდო და მსწრაფელ მრისხანედ მოუხტა, და სამი ლახ-
ტი ზედი-ზედ ისე ძლიერად დაჭკრა, რომ უაჭარმა იარადი ვეღარ მოიხ-
მარა და შეაშალა, რა ცნობას მოვიდა სოქვა: უშანგს ესეთი ძლიერი თა-
ლუგანნი სად უშოფნიან? უაჭარმაც სცა სამი ძლიერი ლახტი, ვერცარა
მან ავნო, ერთმანეთზედ ოცდა ათი იარადი იხმარეს და ერთმანეთს ვე-
რა ავნესრა, უაჭარი განრისხდა და ლახტი შეუმადლა, უაზამთარმა ლახ-
ტი იფარა მაგრამ ლახტი ისე მოხვდა რომ უაზამთარის მკლავებმა ვე-
ღარ გაუძლეს, მკერდს მოხვდა და პირიდან სისხლი წასქდა, ძირს დაე-
ცა, აიარებნი მოსცვივდნენ შეკრეს და წაიფუანეს.

რა ქეიფან-შაჭას შვილმა დაუთ-შაჭამ ესე იხილა, ხელმწიფეს თავი
დაუკრა და მრისხანედ შემოუტია, ჯერ შუბი სცა, მერე ხელით, მერე
ლახტით და ვერც ერთმა ვერა ავნორა, მერე უაჭარმა ერთი მძიმე ლახ-
ტი დაჭკრა და საჯდომმა სპილთმ ვეღარ გაუძლო, წელი მოსწვდა და
ორნივე ძირს დაეცნენ, დაუთ შაჭას ცალი ფეხი სპილთს ქვეშ მოჭყვია,
ვიდრე ფეხს ამოაძრობდა, აიარებმა შეჭკრეს და წაიფუანეს. რა სერაბ-
დარ-ზოვარმა ესე დაინახა, თავისი მხეტი მოედანს გაიგდო და უაჭარს მი-
უხტა, სამი მძიმე ლახტი დაჭკრა, მაგრამ ვერა ავნორა, მაშინ უაჭარმა
სერაბს სარტუელს ხელი მიჭყო, მხეტიდან აზიდა და მედგრად დასცა.
აიარებმა შეკრეს და წაიფუანეს. რა სარჯანმა ესე დაინახა, ხელმწიფეს
თავი დაუკრა და სპილთ მოედანზედ გააგდო და უაჭარს მძიმე ლახტი
დაჭკრა, განრისხებულმა სარჯანმა მორე ლახტი დაჭკრა, უაჭარმა ლახტი
იფარა, ლახტმა ვეღარ გაუძლო სპილთს თავს მოხვთა და მიწასთან გა-
სწორა, ვიდრე სპილთ დაეცემოდა უაჭარი უწინ კარდახტა და სხვა სპი-
ლთ მოჭკვარეს, შეჯდა, უაჭარმა სამი ძლიერი ლახტი სცა და ვერცარა
მან ავნო, ერთმანეთზედ სამოცდა შვიდი იარადი იხმარეს და ვერცა
რომელმა ავნო, მაშინ განრისხებულმა უაჭარმა ერთი მძიმე ლახტი სცა,
სარჯანმა ფარი იფარა ფარს დასცდა და სარჯანს მკერდს მოხვდა, მაშინ-
ვე უცნობო შეიქმნა და გადმოვარდა, ესეც შეჭკრეს და წაიფუანეს, რაი-
ს მამა სიხარულის ხადრას კერა დაწყებინა.

იმ უამად გურგან-ბეჯად-ქამანი მოედანზედ გამოვიდა თავისი მშვილ-
დი მოზიდა და უაჭარს შესტუორცა, უაჭარმა ფარი იფარა, ისარმა ფარი
გახეთქა და თედოს დაეჭრო, მაგრამ უაჭარმა არად მიიხინია. მორედ შე-
სტუორცა, სპილთს თავს მოხვდა და მოკლა. უაჭარი ძირს გადმოვარდა,
მესამედ ძლიან ჭკრა, მარჯვენა მკლავს მოხვდა და იქით გავარდა, უაჭარ-
ი ისე გაშწარდა რომ ცუცხლის ფერად შეიცვალა და გაჯაფრებულმა გურ-

განს შეუტოვა, რა გურგანმა ეაჭარი ქვეითად იხილა, ისიც სპილოდამ
გადახტა და ქვეითად შეუტია, რა ახლოს მივიდა, ეაჭარმა ერთი სპი-
ნელი მუშტი დაჭკრა გურგანმა ხელი იფარა, მაგრამ ვერ შეიმავრა, მუშ-
ტი წარბს მოსვდა და წარბი გახეთქა, გურგანმა მამაცურის ხმით შეს-
ძახა და ხანჯალს ხელი მოიკრა და შეუტია, ეაჭარმა მაჯას ხელი სტაცა
და ცაღის ხელით სარტყელში ჩააგლო ასწია და მიწას დასცა, ხელები
შეუკრა და აიარებს მისცა, რაღა გავაგრძელოთ იმ დღეს უშანგის ფაღე-
ვნებიდამ, ორმოცდა ოთხი დაატუსადა, როდესაც დაღამდა ორსავე მსა-
რეს ნაღარას ჭკრეს და ორსავე მხრის ხელმწიფენი დაბრუნდნენ, და თავ-
თავის ლაშქარს ჩამოხდნენ. უშანგ-ხელმწიფე დიდათ შეწუხებული ტახტს
დაბძინდა, შემდეგ მეჯლისი გაიმართა და შეექცეოდნენ. იქით მსარეს
რაიაზამი დიდათ გაამაყუაული, მისარულად ტახტს დაბძინდა. რა ეაჭარი
შემოვიდა სეფმეფიემ სამი ხალათი უბოძა და ძვირფასი თაჯი და ქამარი
მიართვა და უბოძანა: ჭეი, ფაღეფანი! შენი ბირი ნათელი იქმნეს, რე-
კორც დღეს შე ერანელთა თანა სახელოვნად გამომაჩინეო, ეაჭარმაც ხელ-
მწიფეს მიძიედ თავი დაუკრა და თავის ალაგას დაჯდა, მერე რაიაზამმა
ეაჭარს უთხრა: დღევანდელი დაჭერილნი ფაღეფანნი უნდა დაგხრცოთ
თუ რას იტყვიო? ეაჭარმა გაიციხა და მოახსენა: „ხელმწიფეო თუ მაგათი
დასოცა მდომოდა მუნვე დაგხრცდი, ჯერ უშანგ-შაჭა, ერანმანი, სარვი-
სურამანი, გულჩინი, ხოსროფიერი და თქვენი ძმანიც დაფატუსადო და
მერე თუ იმათ ხვენ დმურთებს და ცეცხლს თავიანი სტეს, სომ არ დაგ-
ხოცოთ, თუ არა და უოველნი დაგხრცოთ და მაგათი კალო ვლექოთ.
ამ ყამად ის დაჭერილნი ფაღეფანნი, იმლაშას ჩავაბაროთ რომ იმან კარ-
გა შეინახოს. მაშინ რაიაზამმა ის პერობილნი იმლაშას ჩაბარა და თვის-
სა კარავს წასხა. შემდეგ მეჯლისი მოიშალა და მოსვენებას მიუტნენ.
რა დილა გათენდა ორსავე მხრიდამ საომარს ნაღარას შეჭბურეს და ორ-
სავე მხრის ლაშქარი გამოვიდა და მოედანზედ დასტები დააწესეს, ეაჭარი
გამოვიდა და ერთი ძაღიანი შესძახა: უშანგ-შაჭა! შენ სომ ჩემი ღირე-
ვა არ დაიჯერე და რაიაზამს არ დაემოხე, ნახე ახლა შენ თავს რა მო-
ვალწიოოო, აბა ახლა ჩემი მეზობელი ფაღეფანი გამოგზავნე მოედანზე,
თვარა, შენ აღმებს თავზე დაგამსხერეო. და მოედანზედ ცხენს თამა-
შობა დააწყებინა.

ამ ყამად ჭეითად ჯანგმა ხელმწიფეს თავი დაუკრა, სმადს ხელი
მოიფლო და მრისხანეთ შემოუტია, ეაჭარმა ფარი ადარ იფარა, მიშინვე
შესწუდა და ხლმიანი მაჯა დაუჭირა, მაგრამ ვეღარ შეიმავრა, ჭეითადი აფ-
ყანდაზე შეიდგარმა ისე სტა ხმადი, რომ სპილო მკერდამდის გააბო,

ეჭვარი მთასავით ძირს გადმოვარდა, ვიდრე ეჭვარი წარმოდგებოდა, ჭეი-
 თაღმა მსწრაფელ ხმალი მელავს აძვერა და წვერი იქით გააყოფინა, ე-
 არი გაანხლდა სატყეულს ხელი მიჭეო და ასწია, ასეთი დასტა რომ
 მისი სახე მიწას გამოეისხა აიარებმა შეკრეს და წაიფანეს, ეჭვარს მა-
 შანვე სწილთ მოართვეს და შესვეს, მაშინ მახლავლმა ხელმწიფეს თავი
 დაუკრა, ცხენს დეზი ჭკრა და ეჭვარს მოუხტა, საში მიძიე ლახტი და-
 ჭკრა, მაგრამ სამჯერვე აიცილნა, რა ეჭვარს რიგი ერგო მიძიე გურზი
 მოუქნია, მახლავლმა ლახტი იფარა, მაგრამ მელავებმა ველარ გაუძლო,
 ლახტი ძლიერ მოხვდა და ცნობა დაფანტა, მას და მისს საჯდომს ცხვირ-
 ზირიდან სისხლი წასქდათ, ძირს დაეცნენ და აიარებმა შეკრეს და წაი-
 ყვანეს, ეჭვარმა ამ უოფით სამოცდა საში ფალეგანი დაიჭირა, ამასობაში
 კიდევ დადამდა და გასაყარს ნაღარას ჭკრეს, რა დილა კათენდა, ეჭვარი
 მოედანზედ გამოვიდა. მოკლედ მოკახსენოთ, სადამომდინ ოცდა შვიდი
 ფალეგანი კიდევ შეიბურა.

უმანგ-შაჭამ ხანა რომ იმის ფალეგნებიდამ ას ოც და ათი ფალეგანი
 შეიბურა, უმანგი ჯაფრისაგან ცნობა მიხდალს დაემგზავს, მაშინ ბრძა-
 სა: ჯარის ერთად შეტევა, ორ მხრიდანვე ლაშქარი ერთი მეორეში დაე-
 რიანენ, ასეთი ხოცვა შეიქმნა რომ თვალთ არ ნახულიყო, ცხენოსანნი
 სისხლის ზღვაში მდგომარეს გვანდნენ. ის დღე მეორედ მოხვლას ემს-
 კავსებოდა. ეჭვარის შეწეობიზ ინდთა და სინდთა, უმანგის ლაშქარნი
 უვეე მიქციეს.

რა უმანგ ხელმწიფემ ესე იხილა, ტახტიდამ ჩამოვიდა ფოლადით
 შეიჭურვა და მოედანს გავიდა, რა სარვიხურამანმა, ხოსროგშირმა და გულ-
 ხინმა, ხელმწიფე მოედანზედ გამოსუდი იხილეს. მსწრაფელ მარტორქე-
 ბი მოქუსლეს და ხელმწიფე არ გაუშვეს, შეუტყეს ამ სამთა ძლიერთა
 ვეშაპთა და დასტეს მათ ზედ რისხვა დვთისა და უკან დაბრუნეს მათი
 ლაშქარი, მრავალი ამოწევიტეს რაიაზმის ფალეგანნი ხოსროგშირი და
 სარვიხურამანი რომელსაც ხმალსა სტემდნენ, ცხენითურთ შუა გასწევიტ-
 დენ ერთს აიფანდნენ და მეორეს შემოსტეორცნიდენ და ორთავეს უსუ-
 ლოს ჭეოფდნენ, სძლიეს და დასტა და დასტა გაიქციენ. ამ უამად გულ-
 ხინი ეჭვარს შემოხვდა, მამისათვის გულ-დამწვარმა, ესე შესძახა: ჭეი-
 შე ბილწო ძაღლო! ვის ეკადრება ეგ შენი ძაღლური მოქმედება, ერთი
 ვეშაპის სახე ლახტი ებურა, ისე სტა რომ ველარც ფარმა გაუძლო და თავს
 ოკტი დახვია და მთასავით ძირს დაეცა, მსწრაფელ სხვა სწილთ მოჭკვა-
 რეს, ვალად გულხინმა მკვეთელი ხმალი ამოიღო, აფანდაზედ შედგა და
 სძალი სტა, ეჭვარმა მაშინვე სწილთს სადავეს აუწივა, მას მოხვდა და

შუა გაპო, მსწრაფლ სსფა სპილო მოჭკვარეს და შეჰდა, გიღრე მესამედ მოუქნედა, საწვიხურამანი და ხორცოშირი გულმესისსლედ მოუხტენ, რა ყაჭარმა ესე იხილა გულმესისსლედ მოხტომა, დიდს მწუხარებას მიეცა, იტოდა რომ იმ სამის ბრძოლას ვერ გაუძლებდა, რა რაიასმმა ესე იხილა მაშინვე გასაყარს ნაღარას აგვრევიან და გაიყარენ. ყაჭარი იქით წავიდა და ესენი აქეთ, უშანგ-შაჭა მობრძანდა და მეჯლისი გამართა, შემაღებ შარობ-შაჭას უბრძანა, სტროლაბში ჩახედე ნახე, რაგორ უნდა იუოს ჩვენი საქმე, რა დროს მოვა ყარამანი? შარობ-შაჭამ სტროლაბი აიღო და ჩასუდა, მტირე ხანს დაფიქრდა და მოახსენა: ხელმწიფევე, მისარებია რომ სააბურიანი ამაღამ მოვაო და ჰერობელნიც ამაღამ განთავისუფლებიანო, დვთის მოწყალებით ახლა ძლივს ვარსკვლავი იმათევენ დაბრუნდა და ნუღარ შეიჭირვებთ, ხელმწიფევე ბრძანა: ნეტარ იმ დღეს მოვესწრობი რომ სააბურიანის უძლეველი თავი ჩემ თვალებმა იხილოს!?

იქით მხარეს ყაჭარმა ხელმწიფეს მოახსენა: „ხვალ ლაშქარმა შეისვენოს და ზეგ თუ უშანგს ბოლო არ მოუღო, მე ყაჭარი აღარ მერქმისო, იმ ყამად უშანგის აიარები იქ იყვენ და ხელმწიფეს მოახსენეს ყაჭარის ნაღარაკევი. ხელმწიფევე ბრძანა: ჩვენ რომელი დმერთიც გკუარავს, ისევე ის დმერთი დაგვუარავსო, მეჯლისი აღარ მოშაჯეს, სმასა და ლხინს შეექტენ.

აქ ყარამანის მოსვლა ხელმწიფე უშანგთან, გარდანქეშანისაგან ერნაელთ ჰერობილთ განთავისუფლება და იმლაშას სიკვდილი და მაცდურობით გარდანქეშანისაგან იმლაშას საღაროს (ხაზინის) აკლება.

მდეს ყარამანი სანადროთ წავიდა და შაჭვალი-ფერიასთან შეექტოდა, შაჭვალის მოახსენა, ახლა კი უნდა წავიდე, უმეტესად იმისთვის რომ ყაჭარისთანა თაღუვანს გადავუკიდენით და მეშინიან ჩვენს ჯარს არა ავნოსრა. ჩვენნი ძმად ნათყინი თაღუვანნი არავენ დახოცოს და საუკუნოთ იმათი მოვალე არ დავრჩე. მათ მოახსენეს: ნება თქვენიაო, მაგრამ, თუ გნებავთ ჯარს გახსლებთ ლაშქრიდგან. ყარამანმა მოახსენა: მე ლაშქარი არ მინდა, ეს ოთხნი ვითა მოვსულვართ ეკრეთვე წავალთო და თუ ლაშქარი წავიყვანეთ, ჩვენნი მეზობელნი ამას იტყვიან, ყარამანი შეშინდაო, წავიდა და ჯარი მოიყვანა თავის შემწეთა და მით გვძლიაო. ამისთანა ლაშარაკს ჩემზე დიდათ ვითაკილებ. როცა ყარამანმა არ იხება

თავისთან დაშქრის ხლებს. მათაც ნება დართვეს. მაშინ გამოქსლმუნენ და წამოვიდნენ. იმ დამესვე უშანგთან მივიდნენ. რა სარდალოა და ჯართა ესენი იხილეს დიდს მხიარულებას მიეცნენ, სარვიხურამანს აცნობეს, მაშინვე გამოვარდა და სიუვარულით ერთმანეთს მიქსლმუნენ, ხელმწიფესაც აცნობეს, ხელმწიფემ დიდებულთ წინ მიგებება უბრძანა: და ყარამანი მიუვანეს წინაშე ხელმწიფისა. რა ხელმწიფემ ყარამანი იხილა, მოეხვია და შუბლს აკოცა, იმის ნახვისთვის ღმერთს მადლობა შესწირა და უთხრა: ვმადლობ ღმერთს რომ შენი თავი მომივლინა და რომლისაც სიმშნით ჩვეულ-ვართ ახლაც ღვთით, ჩვენს შტერზედ ვიღიდებთო, ფალევანი დამხო და მიწას აკოცა, ხელმწიფე დაბრძანდა და ყარამანიც თვისსა უბირველესს სკამს დაბრძანდა, ფალევანიც თავთავის განწესებულს ალაკას დასხდნენ, შემდეგ ხელმწიფემ ყაჭარის ომი თავიდან ბოლომდის ყოველივე უამხო და ფალევენების შეზერობაც უთხრა და ტირილი იწყო. მაშინ ყარამანმა მოახსენა: ხელმწიფეო, ნუ სწყუხხართ, იმითი ღმერთი და თქვენი ბედნიერება გამოიხსნის. რა კარდანიქქმანმა ხელმწიფე მწუხარეთ იხილა, მსწრაფად კაბრუნდა სადამური ტანისამოსით მოირობო, ბასრი ხანჯლები წელთ კაიჩო, შირფანჯა აიარი თან წაიყვანა, და იმ ფალევენებისათვის წავიდა, რაიანამის ურდოს მიატანა, ის ჰერობილნი ფალევანნი იმლაშას ებარა, კარდანიქქმანი და შირფანჯა იმლაშას კარავთან მოვიდნენ, შემოუარეს კარავს, რომელნიც ქეშიკათ იყვნენ ძილი მორეოდათ და სთვლემდათ, მათს ახლოს მივიდნენ და ბუეშტარი ასუნებინეს და უცნობო იქმნენ, კარდანიქქმანი და შირფანჯა შევიდნენ კარავს თავისუფლად და ფალევანნი ყველა განთავისუფლეს, ქეშიკათა ფალეები ამოსთხარეს, იმლაშა მოკლეს და ჰერობილნი ას-ოც-და-ათნი ფალეევანნი უშანგთან მოახსენს. ხელმწიფე უშანგს მოხსენდა და ყარამანი დასხვანი წინ მოეკებნენ, დიდათ მოხარულნი კარდანიქქმანს ქება შესხეს, ხელმწიფემ კარდანიქქმანს ურიცხვი საბოძვარი მისცა.

ამ ყამად რაიანამს მოხსენდა, ჰერობილთ განთავისუფლება და იმლაშას სიკვდილი. მაშინ ესენი დიდს მწუხარებას მიეცნენ, აგრეთვე საბუირანის მოსვლაც მოხსენდა რაიანამს და კარდანიქქმანს მოუკლავსო იმლაშა და ტვენიც იმასვე განთავისუფლებიაო. რა ყარამანის მოსვლა ესმა უმეტესად მწუხარებას მიეცა და სთქვა: ყარამანიც რომ მოსულა ახლა ჩვენი საქმე ცუდათ წავა ამიტომ რომ იმის მოპირდაპირე არავინა მყავსო, ფალევანთა მოახსენეს: ხელმწიფეო, მგაცხედ ნუ შეიქირავებთ, თქვენს საბრძინებელში ორნი არიან ფალეევანნი, ერთსა არყას-ხუნზარი გწოდები და მეორეს სალსალ-საზდავარ. რა ისინი დაბადებულან, იმათ

თვის რმი ვერავის გაუსწორებია. იმათ შიშივე ფეშქაშები გაუგზავნოთ და ყარამანისაგან შევიწვილოთ, მოვიყვანოთ და ყარამანი მათით ვძლიოთ და თუ ორნივე არ მოვლენ, ერთი მაინც მოვა; იმათ ერთი აიარი ჭყავოთ სახელად ფარან დეი ქანსუზ უწოდებენ, თუ ისინი მოვიდნენ და ის აიარიც თან მოიყვანეს, მთელი ქვეყანა რომ გარდანქეშნად იქნენ, იმას მაინც ვერას ავნიებენ და იმას აიარი უსიკვდილოთ ვერ მოუჩვენებო. ფალეჯანთა იმდენი ქება უთხრეს, რომ იმლაშას სიკვდილი დაავიწვეს.

ხელმწიფემ იმ წამსვე ბრძანა და იმ ორს ფალეჯანს წიგნი მისწერას და თავიანთ თავის გარდასავალი უფელივე ანობეს, ესეც ჩასწერეს თუ ვინცობა მალე ვერ მოვლენ ივინი ფალეჯანნი, გვაცნობონ რომ ჩვენც ერთი თვის ჰემანი ვთხოვოთ უშანგ-შაჰას, ვიდრე მოვიდოდნენ. ესე წიგნი დასწერეს, ერთს ვეზირს მისცეს და ოცი კაცი თან გაატანეს და არყას-სალსალთან გაგზავნეს და ხელმწიფემ ესრედ უბრძანა: ვიდრე იმ ფალეჯანთან მიხვიდოდეთ, ნურც დაისვენებთ და ნურც დაიძინებთ დღე და ღამე იარეთ. ამ უმად ყაჭარმა ზე აიხედა და ხელმწიფეს მოახსენა: „ხელმწიფეო, ყარამანისას თქვენ ნუ შეიჭირვებთ, ვიდაც უმგზავსო ყარამანი გდია, ხვალ უნდა ერთის ხმლის დაკვრით, ოთხად გაგვეუთო“. რა რაიაზამმა ესე მოისმინა, მართალი ეგონა და დიდს მხიარულებას მიეცა და ამ ბაქიაობაზედ ასიმ აიარიც იქ დაესწრო. მაშინ უშანგ-ხელმწიფის წინაშე მოვიდა და იმ ღამის იმათი აშბავი ფალეჯნებთან ვეზირის გაგზავნა და ყაჭარის ქადილი და ყარამანის ოთხად გაკვეთა ასიმმა უფელივე მოახსენა. უშანგ-შაჰამ ბრძანა: რადგანაც ატრეა დეე ამ რვა დღეს ილხინონ ფალეჯნებმა ნადიმი დაიდვან ვიდრე ომი დაიწყობდეს, მეცხრე დღეს ყარამანისა და ყაჭარის ომი უნდა მოხდეს.

მაშინ მოახსენა ყარამანმა: ხელმწიფეო, იმედი მაქვს ჩემის შემწე საბაოთ დვთისაგან, რომ ყაჭარს ჩემის ხელით გარდაუწედეს, ესე სთქვა და მხიარულებას მიჭუენენ უფელინი ფალეჯანნი და სარდალნი. იმ უმად გარდანქეშანი ზე აღზდგა, ხელმწიფეს თავი დაურა დალოცა და ქება შესახა და მოახსენა: „დიდებულო ხელმწიფეო, თქვენმა უმადლესობამ და ყარამანის ბრწყინვალეობამ ღვინის შეეჭვით, მხოლოდ ჩემი გული მეუბნება რომ ამაღამ წარვიდე რაიაზამთან და იმლაშას უნდა ვეწვიო და იმის თავი უნდა ვიტორო, რადგან იმის საქონლიდამ მეცრე წილი უნდა დავიდვა“. რა გარდანქეშანმა ესე დაასრულა, ყარამანმა უხუმრა: „ჭეი, აიართა სარდალო გარდანქეშანო! რაიაზამისაგან დიდი შიში და მორიდება გმართებს, გათრთხილდი რომ ხელში არ ჩაკვიდოს; თვარა უთუოდ მოგკლავსო“. გარდანქეშანმა სიცილით მოახსენა: წაიძე, ვაიძე სააბუირა-

ნო, თქვენ ჩემ წასვლაზე არას დროს კარგს სიტყვას არ მიბრძანებთ ხელში, ისე რიგათ ყბას დამადგამთ რომ მართლაც უოგელთავე ამისდებს, ერთ სატანჯველს რის ცდით მოფრინა და ახლა კიდევ ახალი შიში ჩამიბედე გულში. რა ესე მოისმინეს უოგელთავე სიცილი იწეეს, მერე ხელმწიფემ უბრძანა: გარდანიქმანო, რა არის რომ მცირეს საქონლისათვის შენს თავს სასიკვდილოთ აძლეო? ხელმწიფეო, წელანაც მოგახსენო რომ იმლაშის საქონელი ბეითაღმანია. იმლაშის რადგან ნათესავი არაფინა ჭყავს, ამიტომ იმისი დანარჩენი ქნება ჩემია, მე ვარ იმის შემგვიდრე ძმობილი, სხვას არავის ესაქმება. გთხოვთ მოწყალეო ხელმწიფეო, თქვენი ბედნიერის პირით დამილოცოთ მგზავრობა და ვნახოთ ჩემი საქმე როგორ მოხდება.

ხელმწიფეს ესე მოახსენა და გაბრუნდა თავის სადგომს მივიდა და თავის თავი ერთ მშვენიერ უმწვილად აქცია და შავს ტანისამოსით მოიბრთა, და როგორც თითონ შეიმოსა ისრედ შირთანჯა და ასიმი შემოსა და იმათ გარდა ცამეტს აიარს მონურა ტანისამოსი ჩაცვა, ესრედ შეიმოსნენ რომ ხაზინადრებს ჭგვანდნენ, ყველას შავები ჩაცვა და დასიკვა ესრედ, ნურას კაცს ხმას ნუ გასცემთ და რაც გითხრათ ჰახუსს ნუ მიუგებთ, საითაც წავიდე თქვენც მომეუფეთ, წინ წარუძღვა და ერთ თვარულ გზით რაიზამის ურდოში მივიდნენ, ჩაუშები მიეგებნენ და ჭკითხეს, ვინ ხართ და რა გინდათ? გარდანიქმანმა უთხრა: ჩვენ იმლაშის ხაზინის შემნახვანი ვართო, ხელმწიფესთან საიდუმლო სიტყვა გვაქვსო, ჩაუშინი შევიდნენ და რაიზამის აცნობეს, ხელმწიფემ იმათი შეუვნანა ბრძანა: რა გარდანიქმანის კრება შევიდნენ მაშინვე ერთობით გლოფა-ტირილი შექმნეს, მკერდსა და თავს მრავალი იცეს და ისეთი გლოფა აჩვენეს რომ ხელმწიფეც აატირეს; მცირეს ხანს უკან ხელმწიფემ ცრემლი მოიწმინდა და იმათი ვინაობა გამოიკითხა თუ რისთვის ჭქონდათ გლოფა?... ხელმწიფემ უთხრა: ჭკი, ყარობნო! აბა მითხარით რა საჯგო და სავედრე ბელი გაქვსთ, მაშინ გარდანიქმანი მწარედ ატირდა და მოახსენა: იმლაშის ხომ თქვენი ჭირის (ცვალი შექმნილა და თქვენი ხელმწიფობა უფნებლად სუთვედესო! მე იმისი სწორე და სანდო კაი ყმა ვარ, თუნდა ამათაც ჭკითხეთ, ესენიც კი დამემოწმებინა, ჩემსავით არც დიდი და არც პატარა ჭგვარებია, ახლა ჩემი მოხსენება ეს არის: იმლაშის საღარო თქვენი მოღარეთ უხურვისისგან აფარა შეიქმნა და მრავალს ხარჯავს რაც თქვენ ჩაბარეთ მას აქეთ ხელი მიჭჭო და ანიავეს, რომელნიც იმისნი ორგულნი იყვნენ, ისინიც კი მიუხრია და ასე აქარვებენ იმდენს საქონელსა, ჩვენ ვერ მოვითმენთ დაუძალეთ და უთხარით, ეს ხომ ხელ-

მწიფე რაიაზამს დარჩა იმის მონას რად უფუჭებთ. მან მოლარეთ უხუცესმა, რისხვით გამოგვეარა და გვითხრა, თვალი დაკიდებათ, ხვალ-ზეგ, ყარამანი რაიაზამს მოჭკლავსო და ეს უოველი მათ დაჩხებათო და მე უნაწილოთ რათ დავრჩეო, მოლარეთ უხუცესისაგან რა ესე ესმა, თქვენნი ორგულობა შევამხნიე: ეს სწრაფად მომიხსენებია და ნება მექვენნი ხელმწიფობისა ასრულდეს, რა კარდანიქმანმა ესე მოახსენა, ვეგლანივე დაემოწმენ, მაშინ ხელმწიფე, ცეცხლის ნაკვერხხალივით ალგზნა და ესრედ უბრძანა: „თქვენ აწვე წადით და იგი სალარო თქვენ მიიბარეთო, ნუღარც იმ მოლარეთ უხუცესს შეუშებთ და ნურცა სხვასო, — და ხვალ მე განხვენებთ იმათ თამაშას, თუ როგორის ტანჯვით მოგვალათ“, ხელმწიფემ იასაული და თავისი ნიშანი გატანა, ამაღამ ეგ სალარო და მისი საკეტი კლიტები ამ თექვსმეტ კაცს უნდა ჩააბარო, ხვალ ჩვენ მოვალთ და ვეგლაფერს ჩვენ განგებთო. როდესაც მოლარეთ უხუცესს ხელმწიფის იასაული და ნიშანი მიუვიდა, მაშინვე სკივრის კლიტე გასაღები კარდანიქმანს მასცეს, შემდეგ ჭკითხა მოლარეთ უხუცესმა: ჩემგან განწირვა და თქვენთვის მიბარება რა მიზეზიაო? იმათ უთხრეს: ჩვენ არ ვიცით, მიზეზი რა არის, ჩვენ რაიაზამის მოლარენი ვართ და ამაღამ ამის ბრძანება გვაქვსო, სხვა არაფერი ვიცით და რა გითხრათ. მაშინვე მოლარეთ უხუცესი და მოლარენი წარმოვიდნენ და თავის სადგომს მოვიდნენ. რა კარდანიქმანმა ისინი გამოისტუმრა, სალაროს ხელი მიჭეო, და ერთი დიდი სკივრი ნახა, შირთანჯას უთხრა: ეს კაღო, შირთანჯამ კაღო ნახა რომ სულ აღმასით იყო სავსე, კარდანიქმანმა უთხრა: აიარეს: „აჰა ჟამი არის გარჯისაო, შირთანჯავ, ეს სკივრი იტვირთე და ჩვენს ჯარში მიდი, შენს კარავს შეინახეო“

იქიდან რომ მოდიოდე სამოცი რჩეული აიარი წამოასხი რომ ესე უოველი საუნჯე თან წავიდოთო, როდესაც შირთანჯა მივიდა უშანგის ურდოს ის სკივრი თავის კარავს შეინახა და სამოცი რჩეული აიარი თან წამოიყვანა გრძნეულნი, კარდანიქმანმა ისე მოწმინდა იმლამის ხაზინა და ქონება რომ ერთი აბაზისა არა გაუშვარა, აიართა აიკიდეს ეს ვეგლა უნჯი და კანძი, მხალოდ ცალიერი ზანდუკები იქ დაუყარეს და თვითონ თავიანთ ჯარში მოვიდნენ უფნებლად, კარდანიქმანმა თავის კარავში მიატანა უოველივე ხაზინა, დაჯდა და ის საქონელი სულ ანუსხა და თქვა: გათენდება თუ არა ამ ნუხსას ხელმწიფეს მივართმევ რაც სურდეს თვითონ ინებოს და აგრეთვე ყარამანმაც და სხვა ფალეგანთაც მისცეს და დანახენი ჩვენ გავიყოთ. რა დილა გათენდა კარდანიქმანი ხელმწიფესთან შევიდა და ვეგლა: აიარნიც თან წაასხა, ხელმწიფეს თავი დაუკრა და და-

დგა. რა ხელმწიფემ გარდანიქმანი და სხვანი იხილა დიდს მხიარულებას მიეცა, გარდანიქმანის ჰკითხა: შენი საქმე რა ჰქენო? გარდანიქმანმა იმლაშის ხაზინის საქმე უოველივე მოახსენა, ხელმწიფე ძლიერ გაჰკვირდა და უბრძანა: ჰქეი, გარდანიქმანო! ხელთ დირსეული რამ იგდე თუ არა? მაშინ გარდანიქმანმა უბიდან იგი ნუსხა ამოიღო ხაზინისა, თავი დაუკრა და მიართვა, ხელმწიფემ წაიკითხა იგი წერილი და შარბი-შაჭას გადასცა, — შარბი-შაჭა ზე აღზდგა და იგი წერილი წაიკითხა ხმა მადლივ. რა იქ მოყოლა ფაღვეანთა ისმინეს დიდათ გაიკვირვეს, იმოდენა ხაზინა იყო რომ ერთ დიდ ქალაქს იყიდდა იმ ხაზინით. ხელმწიფემ ჰკითხა: გარდანიქმანო, აქედამ საჩვენო ფეშქაში რა გაქვსო? მან მოახსენა: ნუსხა იმისთვის მოგართვით რომ რაც ჭნებადეთ ინებეთ თქვენცა და ყარამან-მაც, ამისთვის რომ ჩემი მოძმის ქონებაა და მეც იმის შემგვიდრე გახლავარ. ხელმწიფეს და ყარამანს რაც ნებადართა აიღეს, შემდეგ შუა გაჭყო, ნახევარი საზღალო და ფაღვეანთა მიართვეს და ნახევარიც თვითონ სწორედ გაიყვეს და თვით ამას ამოადა, სულაც რომ არ ავიდოდა, მე მარტო სახელიც მიუოფაო, ამის მხილველნი უოველნი. გარდანიქმანს აქებდენ, ხან იცინოდნენ და ხან უკვირდათ: სვალისად რომის მომზადებაში შევიდნენ უოველნი.

ზე ყარამანისა და ყაჭარის ომი და ყარამანისაგან დამორჩილება ყაჭარისა.

იმ უმაღლ რაიაზამს ერთი აიარო ჰქევანდა, იმან ეს ამბავი ყველაზე უწინ შეიტყო, შევიდა ხელმწიფის წინაშე და თავ-ხამოვლებით დასდგა, რაიაზამმა ჰკითხა: აიარო, რათა ხარ გვრე თქვიანად? რას იტყვი ახალ ამბავს? აიარმა დიდათ ამოიბხრა და სთქვა: „ქვეყნაზედ თუ აიარო ჰქევანდეს ხელმწიფესა, გარდანიქმანისთანა უნდა იუოსო“. აღადო ჰირი და იმლაშაზე, გარდანიქმანის ხამოქმედარი უოველივე აუწია და იმის ხაზინის აკლებაც უთხრა.

როდესაც რაიაზამმა უოველივე გაიგო გარდანიქმანის იმ გვარი ნამოქმედარი დიდათ განრისხდა და სთქვა: ამ საქმეს არც დავიჯერებ და არც შესაძლებელია, იმ წამსვე ვეზირთა უბრძანა, წადით გასაშინჯავათ, ვეზირნი და მოლარეთ უხუცესნი, შევიდნენ სალაროში გასინჯეს და გვრამ ჰკვირეს, შექმნეს გლოვა-ტირილი, თავში ცემა, მოვიდნენ ხელმწიფის წინაშე და უოველივე დაღმბებული აუწიეს. რა ხელმწიფე ნამდვილად დარწმუნდა დიდის მწუხარებით ოვისთა დიდებულთა უბრძანა: შემოეკრებათ

მრავალი ახალი დაშქარი ძველის დასამატებლათ, მათაც ხელმწიფის ბრძანება მსწრაფად აღასრულეს და შეკრიბეს, იმდენი რომ ის არე-მარე სულ აღივსო, მაშინ ხელმწიფე იმ სიმრავლეში მივიდა და ტირილი დაიწყო და მდუღარე ტრემლს აფრქვევდა და უოველივე იმათი თინები უამბო დაშქარს. რა ხელმწიფე იხილეს ესე მტირალი და შეწუხებით, იმათაც იწყეს მწუხარებით ტირილი. მაშინ ყაჭარმა ზე აიხედა და ხელმწიფეს მოახსენა: „ჭეი, ხელმწიფე, ამ საქმეზედ ნუ მწუხარობ, დილა გათენდება თუ არა, ყარამანსა და უშანგ-შაჭას ორთავეს დავხატავ და იმათი საზინატ თქვენ დაკრებთ და თქვენიც უკლებლად იქნება, მხოლოდ ბრძანეთ რომ უოველივე საომრად მოემზადნენ, ხვალ ნახეთ ყარამანს მუქათად რას მივაგებო. რა ესეთი იმედიათი სიტყვას მოისმინეს, გაიხადეს სალხინო ტანისამოსი და საომარი აბჯარი შეიმოსეს და მრავალნი იტყოდნენ, თავიანთ გულში ყაჭარი უეჭველად მოჰკლავს ყარამანს და მისს საქონელს ავარას გახდისო. რა ესე სიტყვები მოისმინეს უშანგის ახარებმა რომელიც იმ ყამად იქ იზოვებოდნენ, მოვიდნენ და უშანგს აუწყეს, მაშინ უშანგ-ხელმწიფემაც ბრძანა და სახვალეთ საომრად მზადება იწყეს, ბრძანა ხელმწიფემ, ხვალ ისეთი ომი უნდა გადახადოთ რომ რაიზამს აღმები დაემხოს.

რა დილა გათენდა, ორსავე მხრიდან საომარს ნადარას ჰკრეს, უოველივე თაღეგანნი მოედანზე გავიდნენ, თავთან განწქესებულ ადგილს დადგნენ, უშანგ-შაჭამ შეხედა ჩინა რომ ყარამანს თიღი-ყამყამი ხმლის მუტი არა შემოურტყავსრა, ჯუბა-ჯაფანნი კი ორივე გაეწყო და სხვა არადა. ხელმწიფე ძლიერ შესწუხდა და უბრძანა: სანბეირანო, იარაღი მოითხოვე და შეიჭურვე, ყარამანმა მოახსენა: ჩემო ხელმწიფე, მე ყაჭარის საომრად სხვა იარაღი არ მიქდა, მწადს რომ სარტყელს ხელი ჩავავლო, გადმოვიღო და დავსტე და ამ ხმლით ორად გაგვეკოთ.

იქით მხარეს ყაჭარმა რაიზამს მოახსენა: ხელმწიფე, დღეს ის დღეს რომელიც აღმითქვამს, ყარამანი და მისი საჯდომი ოთხად მიიდა გაგვეკოთ და თქვენ თამაშა მიუურეთო. ესე სთქვა და მსწრაფად მოედანს გამოვიდა და დადაიძინა: „ჭეი, ყარამან! დღეს ის დღეს რომ შენ ჩემის ხელით უნდა აღსრულდე, ან მე შენის ხელით! ნუღარ იშეშვი მოედანს გა მოდი რომ მე ჩემი ძალ-გულის ამბავი გაცნობოგო“. ყარამანმა უშანგის კალთას აკოცა და მოახსენა: „შვიდთა იულამთა მწერობელი ხელმწიფე, თქვენი კეთილის გონების ღოგით დაილოცეთ“. ხელმწიფემ დალოცა და უთხრა: წარვედ ყარამან ღუთისათვის მიშობარებისარო. იმ ყამად ყარამანს გარდანქმანი წინ წარუძღვა და მოედანს გამოვიდა. ყარამანს სა-

ომარი იარაღი არ ერტყა. უაჭარმა შემოხედა და რა უარამანი უიარაღო
ნახა, დიდის კასკასით გაიციინა და უთხრა: „შენ რამდენსამე დღეს ჩემის
შიშით გაქცეული იყავ; მაგრამ შენმა წერამ კვალად აქვე აღსასრულებ-
ლად და დღეთა შენთა მოსაკლებლად მოგიუფანა, დამიჯერე გაბრუნდი და
სომარის იარაღით შეიტყურე, ამიტომ რომ როდესაც მოგვალა, ის არა-
ფინ სთქვას რომ უაჭარმა უარამანი უიარაღოთ მოკვალა“.

უარამანმა უხასუნსა: „ჭეი, ფალეგანო, უმზგავს სიტყვებით ნუ მე-
ლაპარაკებო, შენზე რა იარაღი მინდა, შენ ჩემი ოთხად გაკვეთა დავი-
ჭადია და მე შენი სარტყელთა ხელის ჩაგდება და მიწაზე დაცემა, მაგ-
რად შევერა და თავის ტანისაგან განშორება. დღევანდლამდის მე შენ არ
გამოგიმეტე, რადგან შენი სიმამრე მესმოდა და რატომ შენ ღმერთებს
თაუფანს არა სცემ და მეტ-ნაკლებსაც ლაპარაკობ ჩემზე“. რა უაჭარმა
უარამანისაგან ესე გაიგონა, დიდათ განრისხდა და ესრეთ სთქვა: წვეუ-
ლიმც იუოს ბედი ჩემი, რადგანაც ამისთანა უმკზავსო გაცემა მე დამიწუ-
ნა. ესე სთქვა და ბასრის ხმაღსა ხელი მოიკრა. რა უაჭარმა ხმალი მო-
უქნია უარამანმა თილი-უამყამს ხელი გაიკრა და მის მოქნეულს ხმაღს
შეუფარა, უაჭარმა ხმალი სცა, მეტის ძალისაგან უაჭარის ხმალი სმად
გატყდა. მაშინ უარამანმა თავის ხმალი ქარქაშს ჩააგო, უაჭარს სარტყელს
ხელი მიჭყო და ცხეიდან მოგლიჯა, ღმერთი თვისად შემწედ გაისადა
და ეს შავის მთის ოდენი ფალეგანი ესრედ გარახა მცწასედ რომლის
სახეც კი მიწაზედ გამოისახა. მერვე ხანჯალს ხელი მოიფლო შავარდე-
ნის მგზავსად მკერდს შეახტა და თავის მოკვეთას ლამობდა, მაგრამ რა
უაჭარმა შესხედა და ნახა რომ თავისი სიკვდილის დღე მოსულა: ესრედ
ხმა ჭეო, ჭეი, ფალეგანთა-ფალეგანო! შენს ღმერთს გაფიცებ ნუ მომ-
კვლავ და შენი მონა მამუოფეო, საბოთ ღმერთიც მიწამებია“. რა უარ-
მანმა ესე მოისმინა აღზღვა, უაჭარი ზე ააყენა; უაჭარმა თვითა კოტნი
დაუწეო, მაგრამ უარამანმა არ ინება და უბრძანა, ფალეგანო, ამას იქით
შენ ჩემი ძმა იმუოფებოდე და მეჯლისშიაც ჩემს მახლობლად დასჯდები.
შემდეგ ბრძანა, შენ ახლა ჩემს ჯარში მიბრძანდი და ჩემს ომს უუურეო.
თუ მე რა განსაცდელს შევამთხვევ იმათ. უაჭარმა თავი დაუკრა და მო-
ახსენა: „საბუიონანო დღეის ომი მე დამინებეთ და თქვენ თამაშა მიუუ-
რეთო, თუ მე რაიზამის ლაშქარს რას დავმარტავ“, მერვე სწრაფად მი-
ბრუნდა უაჭარი და რაიზამის შესძახა: „მე საბოთ ღმერთი ვიწამე, რომ-
ელიც ცისა და ქვეყნის შემომქმედი“. უმზგის ბანდი შევიქმენ და უ-
არამანის მეგობარი, ახლა ჩემს სომარად ფალეგანი გამოგზავნიე. როდესაც
რაიზამმა ესე მოისმინა, ისე განრისხდა რომ ლაშქები დაუსქდა და სი-

სხლი გარდმოედინა. რაიზამის მხრიდან ყარიფამ მწუხარებით ავსილმა რაიზამის თავი დაუკრა და საომრად გამოეთხოვა, ხელმწიფემ დიდათ დალოცა და თავის ბაბუთის კერძს შეაგედრა. ყარიფა მარტო-რქასზედ ამხედრდა, შუბის მხარზედ ტრიალით ყაჭარს მოჰხტა და ესრედ შემოუტია: ჭეი, შენ ჰურმარილის მგობელო და უმზგავსო! რაიზამისაგან რა ნაკლელობა ნახე რომ ამისთანა მადლო ხელმწიფე დაუტევე და ერთის უსჯულოს მონებას ქვეშ მიხველო, ახლა შენს სიცოცხლეს ჩემის ხელი-დამ სად გადაჩენ და ყარიფამ შუბი მიუტანა, ყაჭარმა ფარი იფარა, შუბი მკერდს საკრავად მიუტანა, მაგრამ ფარს მოხვდა, გასცდა და გაიხრა, მეორედ მობრუნდა და ერთი მძიმე ლახტი დაჭკრა. ყაჭარმა იფარა და მას აატანინა, შესამეცა სცა მაგრამ ვერცარა მით ავნო.

აწ რივი ყაჭარს ერგო ღვთის სახელის მხსენებელმა: ძლიერი ლახტი იფარა და გადაურჩა. მაგრამ ესრედ ძლიერად მოხვდა რომ თუ დიდის სიმხნით არ მოქცევოდა სიკვდილს მიეცემოდა, ყაჭარმა მეორედ და შესამეცა სცა მაგრამ ყარიფა ბედნიერად გადაურჩა. ამ ორთა დიდი ბრძოლა გადაიხადეს. ერთმანეთზედ სამოცდა ათი იარაღი იხმარეს და გერა რომელმა ავნო. ყაჭარი კანრისხდა და თავსა თვისსა უთხრა: შენ ვინა ხარ რომ დღეის ოში საბუიარანს სთხოვე და ყარიფასაც ომი ვერ გაუსწორო? ამ თქმაზედ ლახტი ესრედ ძლიერად დაჭკრა რომ ყარიფას თავი მძიმედ გაუსქდა, თვალნი დაუბნელდა, მარტო-რქის ეელს მოეხვია, მარტო-რქამ მოიტაცა და მათის ლაშქრისაკენ გაიყვანა. ყაჭარს უნდოდა რომ მოსწოდა და მეორედ დაეკრა რომ მიწასთან გაესწორობინა, მაგრამ რა ესე საქმე რაიზამმა ნახა მაშინვე ლაშქარს შეტევა უბრძანა და ერთობით ყაჭარს შემოუტოეს. უშანგმა რომ ესე იხილა ჯარს ანიშნა ყაჭარს მიეშველენითო; ბრძანებისა მისისა მოჩილნი მსწრაფლად შეუტოეს და ერთმანერთში დაერივნენ და ისეთი ბრძოლა ასტყდა რომ მამა-შვილს ვეღარ სცნობდა — და ესრედ უწყალოდ ხოცდნენ ერთმანერთს, ისეთ ბრძოლაში შევიდნენ რომ თუ ღამეს არ ესწრო, იმ დღეს გარდასწედებოდა საქმე. რა ღამემ უსწრო; გასყარს ნაღრას ჭკრეს და ლაშქარნი გაშველდნენ. მაშინ ყარამანმა რაიზამს შესძახა, დღეს მიწოდდა შენთვის ბოლო მომედო, მაგრამ რა ვქნა, ეს საომარი ნაღარა ჩემის ხელმწიფის უშანგ-შაჭისაგან განწყესდა, ამის წინააღმდეგი ჩემგან შეუძლებელია; ამისთვის ამაღამ ცოცხალი გადამიჩნი და ხვალაც ამისთანავე ყოფას მოელოდე.

ყარამანი უკან მობრუნდა, ყაჭარს მიესალმა და ერთმანერთა მოვიითხეს, საომარი ტანისამოსი გაიხადეს და საღხინო შეიმოსეს, ყარამანი, ყაჭარი და სხვანი ფაღვანნი ერთობით ხელმწიფესთან მივიდნენ, თავუა-

ნი სტეს; ხელმწიფე ფეხზე წამოუდგა ურამანს, ურამანმა მიიმედ თავი დაუკრა; ხელმწიფემ გამარჯვება მიულოცა და ერთი სახელმწიფო ქვეყანა იმ დღის ხალათად უძობა. შემდეგ ურამანმა სჯჳმანს უბძანა: ერთი მუ-რასა სკამი მოაღებინა და უაჭარო თავის გვერდით დასვა; ურამანის პი-რის-პირ ხოსროშირი იჯდა და სხვანიც თავ-თავის ადგილას ისხდნენ და იმდრონი ერთად მსხდომნი ფაღვეანნი ერთმანერთს ამშველებდნენ, შეიქმ-ნა მეფლისი და ღვინი, ისეთი რომ იმის ქებას ენა ვერ იტყვის. ამ ღვინში ხელმწიფემ ურამანს შეხედა და უთხრა: „ნიადაცამც ესრედ სახე-ლოვნათ ჩემთან დაბრუნებულხარ, ვით დღეს შენი ძლიერება გვიჩვენე და ესრეთი უძლეველი ფაღვეანი დაიმორჩილე და შენს მეგობრად გაიხადე“. ხელმწიფემ თავისი თავი მოიხადა და ურამანს მიართვა, მერმე ბრწყინ-ვალე სახელმწიფო ხიცხა გაიხადა და ჩააცვა. იმის ჯამაგირს ასი ათასი ფურთი მოუმატა, უაჭარსაც მრავალი წულობა მისცა და ამ კზით ღვი-ნობდნენ და უხაროდათ.

აქ ძლიერის ფაღვეანის ჯალაირის სულთანის, ადლან-ჭანდილის მოსვლა რაიაზამის შემწედ, და ამის აიარისა-გან უმანგ-შანჭის აიარების შეპრობა: გარდანქეძანისა, შიჩ-ფანჯასი, ასიმისა, სერაბისა, სელანისა და ელუძისა. შაბ-რანგისაგან მათი გამოხსნა და გარდანქეძანისაგან ჩალაქ აიარის გაკუდვა და სხვებისა.

Qკით მხარეს რაიაზამ ხელმწიფე დიდად შეწუხებული და მგლო-ვიარე თავის კარავს მივიდა, აღარც მეფლისი გამართა და აღარც სხვა რამ, აღარც სჭამარა, ის დამე მწუხარებით გაათენა. რა დილა გაათენდა, რაია-ზამმა თავის ვეზირნი მოიხმო და ფრად შეწუხებულმა რჩევა ჭკითხა და უბძანა: ხომ ნახეთ რომ გუშინ უაჭარმა ურამანს ვერ გაუძლო და იმ მიზეზით დაემორჩილა, მე უწინვე ვიცოდი იმის სიქადული, მაგრამ რა-დას უშველიდი! მე ახლა ესრე ფიქრობ და მეტი ღონეც არ არის რომ უმანგს ექვსი დღის პაემანი ვთხოვოთ და იმ ფაღვეანთა თანა კვალად კაცი გავგზავნოთ, ეგები მალე მოგვეშველნენ. ვეზირნი ხელმწიფის რჩე-ვას დათანხმდნენ. როდესაც ესენი ამ რჩევაში იყვნენ, ეშიკ-აღასი შემო-ვიდა და ხელმწიფეს მოახსენა: ორი უცხო კაციც გახლავს კარზედ და თქვენს ნახვას იხლოებენ, ხელმწიფემ შემოუყვანა ბრძანა, იმანც მოიყვან-

ნა, იმათ ხელმწიფეს მძიმედ თავი დაუკრეს, უთავაზეს სკამები და დასხეს და შარბათს შეექცნენ, ხელმწიფემ ჭკითხა: თქვენ უცხოზო, ვინა ხართ, ან რისთვისა ხართ მოსული?

მაშინ იგინი ზე აღზღვრენ და მოახსენეს: „ადიდოს ღმერთმა თქვენი მეუბობა, დიდი სულთანნი ჯალაირის ადლან-ჭანდილი ხუთასი ათასის კაცით გახლათ თქვენს შესაწევად, უარაჭილ შირათუყარ და ჯანთეფანიც თან ახლავს და აიარათგან ჩინებული ხალაქიც თანა ჭეავს. რა რაიაზამმა ესე მოისმინა, დიდს მხიარულებას მიეცა, მაშინვე სამხიარულო ნადარას ჭკრეს, მახარობელთ მრავალი წყალობა უბოძა და უბოძანა: თქვენ წადით და მე წინ მოგვეგებებით, შემდეგ ბოძანა რაიაზამმა, დღეს ადლან-ჭანდილი მოგზ და იმის შემწეობით ჩვენ მტერთა, ახლა იმედია რომ ჩვენ უნდა ვძლიოთ, მოემზადენით რომ დიდებით მივეგებნეთ და გაიმართა დიდი მეჯლისი, იმ დამეს დიდს მხიარულებას იყენენ, სამხიარულო ნადარის ცემა არ გაწევიტეს, აქეთ მხარეს უმანგი ისევ მეჯლისში ბოძანდებოდა, როცა მათ მხიარულების ნადარის ცემა არ შესწევიტეს. „ასიმ აიარი შევიდა და ხელმწიფეს თავი დაუკრა და მოახსენა: ადიდოს ღმერთმა ხელმწიფობა შენი, გუშინდამ რაიაზამი ომიდან მწუხარე გაბრუნდა, აღარც მეჯლისი გამართა, აღარც ჭამა აღარც სვა, მერე გეზირნი მოიხმო და კარკასან თაქრში იყენენ, ამ უამად ვნახე რომ ორი კაცი მოვიდა და მსწრათლ რაიაზამთან შევიდნენ, რა ისინი შევიდნენ მაშინვე სამხიარულო ნადარას შეჭბერეს, იქ მდგომს ვკითხე, რა ამბავია მეოქი? მან მითხრა, ჯალაირის სულთანი, ხუთასი ათასის კაცით მოსახმარებლად მოსულაო, ხალაქ აიარიც თან ახლავსო, ახლა რაიაზამის ჯარში ამიტომ მხიარულობენ და ამას ამბობენ ხვალ დიდის დიდებით მივეგებნეთო“.

რა უმანგ-შაჭამ ასიმის ნამბობი ისმინა, ესე ბოძანა: ჩემის ღვთისა და უარამანის შემწეობით, იმისგან არ გვეშინიანს. მერე უაჭარმა მოახსენა: „ხელმწიფეო, თავს მოგიხრი თქვენს უმაღლესობასთან და მოგახსენებთ რომ როგორც მე ვიცნობ ადლან-ჭანდილისთანა ფალეფანი არა მგონია ვინმე იყოს და რაც ის ცხენს ამხედრებულა, იმისთვის ომი ვერავის გაუსწორებია, ძლიერ ავგული და მუხთალი კაცია“. თუ წამალი რამ დაგვედება საბოთინისაგან თორემ სხვის იმედი არავისი მაქვს, სიმაღლით ოთხმეტადღაშვიდი მწერითის მჭონებელი არის და საკვირველი მებრძოლი, იმის თითო ნაკრავს ფალეფანი ვერ გაუძლებს, უაჭარმა ისე შეაქო რომ იქ მსხდომნი ფალეფანნი დიდს შიშს მიეცნენ. რა უარამანმა უაჭარისაგან იმ ფალეფანისა იბოღენა ქება მოისმინა, ესრედ უთხრა: ჭკი, ფალეფანო! რა არის ერთი ურჯულო გეშაშის ამღენი ქება? იმისთანა კაცს რომ კაცი

მოკრიას და დაიმორჩილას, უცხო საამო საქმე იქმნება, რა ესე ბრძანა: გარდანქეშან შეხედა და ხუმრობით უთხრა: გარდანქეშანო! ეს ხომ გემის, ახლა ვნახოთ შენი საქმე როგორ იქმნება; რამდენჯერ გამინათავისუფლებინარ პერობილობიდან, მაგრამ ვგონებ ჩაღაქის ხელში თუ ჩავარდი ძნელია იქნება შენი მორჩენა. გარდანქეშანმა პასუხი მიუგო თუნდა თქვენც იმას მიუღქვით ვნახოთ რას იზამთ, მე იმას ასეთ საქმეს უსამ რომ ქვეყანა დასტინოდეს, მერე უშანგმა ბრძანა: გარდანქეშანო, ახლა ხუმრობა დაუტყვე და იმათი შეერის ამბავი გვაცნობე. მამინვე თავიანი სტა და თავისსა კარავს მივიდა, ჰინდის სახედ შეიცვალა და რაიზამის ურდოს წავიდა. იმ ჟამად გარდანქეშანი გამგზავრებულ კაცებში აკრია და რაიზამს წინ წარუძღვა და ადლან-ჰანდილს მიახლოვდნენ, ადლანმა ხელმწიფე დაინახა თუ არა, სპილოდამ გადმოხტა და ფეხით მოეკება, რაიზამს უნდოდა რომ გადმოხტოდა, მაგრამ ადლან-ჰანმა არ ინება, ხელმწიფეს ხელს აკოცა, ხელმწიფე კარდაეხვია და ორსაუ თვალში აკოცა, საუვარლად მიემშვიდობა და ისეთ შექტევით რაიზამის კარავს მოვიდნენ. რა გარდანქეშანმა ადლან-ჰანი გაშინჯა. ისე შეშინდა რომ შემოდგომის ფურცელივით ათროლდა და თავის თავს უთხრა: „თავო ჩემო მრავალი ფაღვეანი გინახავს, მაგრამ ამისთანა ფაღვეანი კი თვალთ, არ გინახავს“. დმერთო შენ დაითარე საბეირანი ამის ხელთაკან. მერე თვალთ მოავლო და ჩაღაქ აიარი იხილა, ცხრამეტო მწერთის სიმადლის მქონებელი, ისეთი სწრაფი მიმოსვრა ჰქონდა რომ თუმც მთენდომებინა მზეს სხივს წასტაცავდა და სანახავად საზარელი იყო, თავისთვის სთქვა გარდანქეშანო, ამის სიფრთხილედ გამართებს. მერე დაფიქრდა და იტყოდა, ჩაღაქი რომლის ხელოვნებით უნდა შევიპურა. ამ ფიქრში გარდანქეშანო ხელმწიფეს კარავს შეჰყვა, ხელმწიფის კარვის გვერდით, ერთი ნაკერი კარავი დასტეს, ადლან-ჰანი იქ შევიდა და მტირედ განისვენა, იმას მრავალი შაქარლამა უურსი და შარბათები მიართვეს, მერე ადლან-ჰანი კარავიდან გამოვიდა და რაიზამთან შევიდა, ხელმწიფემ რომ ქებული: ადლან-ჰანი იხილა წინ მიეკება და ხელი-ხელს დაუჭირა. ადლან-ჰანმა ხელს აკოცა და ხელმწიფემ უპირველესს სკამს დასვა, სარდალნი და ფაღვეანნი წესისამებრ დასხდნენ, მეჯლისი გაიმართა, როდესაც ფაღვეანი ადლან-ჰანი შეზარსოშდა ხელმწიფეს ჰკითხა: უკამანისა და თქვენი საქმე როგორ გარდასწყდა?

რაიზამს ტირილი მოკრია და მწუხარედ პირველიდამ მოკიდებულა უოველივე წვრილად უამბო. როდესაც ადლან-ჰანმა ესე მოისმინა და ხელმწიფე შეწუხებულთ იხილა, მოახსენა: „ხელმწიფე, მაგაზე ნუ სწუხართ, უშანგ-მაჰას ათის დღის პამანი სთხოვეთ, ათის დღის უკან ჩე-

მის ღმერთის შემწეობით უშანგ-ხელმწიფეს, უარამან ჭაბუკს, შენს ძიებ-
სა და ვინც სარდალნი და ფალეფანნი არიან, სულ ჩემის ხელით დაფამ-
ხობ, თუ ასე არა ვქმნა, ჩემი სახელი აღლან-ჭანდილი ნულარ იქნებაო,
მე თუმიცა შენს მოსაშველებლად მოველ მაგრამ ჩემი კმა მიზეზი ეს
არის, ჩემმა სალოცავმა ბაბუთმა მიბრძანა რომ უშანგისა და უარამანის
სიკვდილი შენის ხელით უნდა მოხდესო, წადი და ჩაღაქ აიარინც თან
წაიფანო და რაიზამს წინააღმდეგი დაუმორჩილო, რაიზამის სააბ-
ვირანობის ტახტზე შენ დაჯექიო. მე ამ მიზეზით მოვსულვარ და იმ
ჩემის ბაბუთის ბრძანება უნდა ავასრულო და ეს ბრძანებაცა მაქვს ბაბუ-
თისაგან რომ ოთხი ქვეყანაც სხვა უნდა დაგიმორჩილო“. რა ესე უოვე-
ლივე მოახსენა: იქ მსხდომნი დიდნი თუ მცირენი დიდს მხიარულებას
მიეტნენ. ამ უამად გარდანიქმანი რომელიც იქ იმყოფებოდა, გულსა თვის-
სა იტყოდა, ვაი, თქვე უგუნურნო, თქვენ რომელიც ღმერთად გიწამებიათ
ის უშმაკია და არა ღმერთი, უნდა გაცდინოთ და განსაცდელს შეგამთხვიოთ
მხლოდ, თორემ შენ უშანგ-შაჰას და უარამანს, იმის წყალობით ვერას
დააკლებთ. რომელთაც შემწეობა ჰქონდათ საბაოთ ღმერთი, ცისა და ქვეყ-
ნის შემომქმედი, აგრეთვე მეც ვერას დამაკლებს ჩაღაქ აიარი. ჯერ ეს-
ლაგ ვეცადო ამ ბილწ ჩაღაქ აიარის საქმეს, ეგები როგორმე გავაბა მა-
ხეში მერე აღლანჭანდილის ვაღს შეუდგე, შემდეგ წამოსულა დაპირა.

იმ უამად ჩაღაქმა თვალი მოჭკრა მათ შუამდგომარე გარდანიქმანს
მწერაღის სახით, მაგრამ მისი ვინაობა არ იცოდა და შეამჩნია რომ ეს
უნდა იყოსო გარდანიქმან აიარიო, თუმიცა გარდანიქმანი არ იყოს ეს ვი-
დაც არის ერანელსა ჰეგასო, კვალად დათვალიერა ჩაღაქმა ნახა რომ გარ-
დანიქმანი ბაგეს ათრთოლებდა, ცალის თვალით აღლანჭანს უუერებს და
ცალის თვალით ჩაღაქს, მაშინ ჩაღაქმა ხელმწიფეს მოახსენა: გზის სი-
შორემ არა მცირედ შემაწეხა, წყალობას ვითხოვ დასტური მიბოძოთ
მცირეს მოვისვენებო. ჩაღაქი გამოვიდა მსწრაფად და თვისსა კარავს მი-
ვიდა, ინდოური ტანისამოსი ჩაიცვა, ნუელსა შიგან ბუშტარი (სათრობუ-
ლა) გაურია, მარცხენა ხელს მიიცა, მარჯვენა ხელით სხვა უწამლო ნუ-
ელსა ჭამა დაწყო და ისე ჭამით წავიდა და გარდანიქმანისაკენ მივიდა
ბუშტარიანი ნუელი მცირედი გარდანიქმანს უთავაზა, გარდანიქმანმა ჯი-
ბეს ხელი გააკრა და თეთრი ამოაღო და სხვადა სთხოვა შესასუიდათ, ჩა-
ღაქს რაც ჰქონდა უოველივე მიჰვიდა და განემორა, გარდანიქმანი ამ
ნუელის ჭამით მთისაკენ წავიდა, ჩაღაქ აიარი შორი-ახლო დაედუნა და
ნახა რომ გარდანიქმანს წამლისაგან ძალა დაადგა და დაბარგანავა, წა-
იქცა და დაბნდა, ჩაღაქი მივიდა მაგრა შეკრა და ზურგს წამოიკიდა, თა-

ვის კარავში მოიყვანა და მოკვლა დაუბირა, სთქვა თუმცა შემძღვან ამის სიკვდილი მაგრამ, ამის შეგირდნი დამსჯიან. უმჯობესია ისინი ყველა შევიპურა და ერთობით დავხოცო, კარდანიქქმანი შეკრული და შებნედილი ერთს კიდობანში ჩადვა და კლიტე დაადვა და გამოვიდა.

იმ ღამეს რაინჯამმა ბრძანა: ჭეი თაღუგანხო, აწ მომზადების ჟამიაო, ამათ დღეს მაკმისადენით, რომელნიც საჭირონი იყოთ მოემზადებით და ამ ზოს დღის უკან რამ იქნება. მაშინვე ადგნენ ყოველნი მეჯლისი-დამ და თავთავისად წავიდნენ, ადღანი თავის კარავს მივიდა, რა დილა გათენდა ჩაღაქი ერნაელთ ტანისამოსით შეიმოსა და უშანგის კარავს მივიდა, მეორე დღეს უშანგ-ხელმწიფის მეჯლისი ჯერ კიდევ არ გათავებულყოფო და კარდანიქქმანის მომლოდენი მის გზას უეურებდნენ, ხელმწიფე და თაღუგანნი. შემდეგ უშანგმა შირთანჯა აიარი მოიხმო და უბრძანა: არ გაგვიარს რომ კარდანიქქმანი არ მოვიდა? როგორც სჩანს ჩაღაქის ბადეს გაბმულა, წადი და მისი ამბავი მალე გვაცნობე.

შირთანჯამ თავა დაუკრა და მსწრაფლ გამობრუნდა რაინჯამის ურდოსაკენ წამოვიდა, ჩაღაქი აიარიც უკან გამოჰყვა და ორნივე რაინჯამის უდროს მოვიდნენ, შირთანჯამ აქა-იქ სიარული იწყო და კარდანიქქმანისა ვერა გაიგორა; ჩაღაქი მაშინვე წავიდა, ერთი სახეღარი იშოვა, ერთი ხურჯინი გადაჭკიდა, ცალ თვალში ორი ნაზუქი ჩადო, მეორეში ერთი ქოთანნი მსწონი ორივე ბეუშტარით შემზადებული, წავიდა და სცა შირთანჯას მოსაბრუნებელი ალაგი იყო, ვიარი იქ დააყენა და თითონ დაიმალა, თარულად მხერა დაუწყო, შირთანჯამ კარდანიქქმანისა ვერა გაიგორა, გამობრუნდა და მას გზასე წამოვიდა და მას განიზრახვიდა ხელმწიფეს კარდანიქქმანის ამბის უცნობლკანას მოვასხსენებო, თუ ჭირში რამეში ჩავარდნილა, ადრევე მიეშველნენ, მსწრაფად მოვიდოდა შირთანჯა, ვიარის სიახლოვეს მოვიდა, აქეთ-იქით მიმხედა და, ვერა ვინ იხილა, გაშინჯა ნახა რომ ხურჯინში ნამზადი საჭმელი იდგა, მაშინ ბედნიერად ხდიდა თავისს თავსა და იტყოდა, თავო ჩემო, კარგი ბედნიერება შეგემთხვა რომელიც კიდევაც მშიან. ამოიღო იგი ნაზუქი და მსწონი, თამამად ჭამა დაუწყო, იგი მოწამლეული ნამზადი მოკვიდა, შირთანჯა შებნდა და წაიქცა, ისიც ჩაღაქის ბადეს გაება, ჩაღაქი მოვიდა შეკრა და იგიც წაიყვანა და კიდობანს ჩასვა, კასკასით გაიციხა და უთხრა: კარდანიქქმანო! აიარობაში რომ არავის იდრიდი აწ რას იტყვი ახლა? ჩაღაქს აიარობა შესძლებია თუ არა? რა ესე სთქვა, ცალი ხელით ჩამოჭკიდა და ორას ორასი მათრახი ჭკრა, ჩამოხსნა და აკრეთვე შებნდა შეჭკრა და ზანდუკს ჩასვა და უთხრა: მიიძინე ვიდრე შენ ამხანაგებს გაჩვენებდე და მერე

რომელიც თქვენი ღირსება იქნება ის აკისრულდებათ და თუმცა სიკვდი-
ლი იმლაშასი გიხაროდ, აწ შენც მოგელოდება იმისთანა სიკვდილი. ჩა-
ლაქი რაიაზამთან შევიდა და ღაღვა.

იქით მხარეს, რა შელამდა უმანგმა ბრძანა: ეს რა დაგვემართა, რომ
ვინც გავგზავნეთ, უკან დაბრუნება აღარ ელირსათ და დიდათ უკვირდა
და სწუხდა, მეჯლისი გათავეს, ხელმწიფე შებრძანდა მოსასვენებლად.
რა დილა გათენდა ჩალაქი უმანგის ჯარისაკენ წამოვიდა, იმ ჟამად ორ-
თავე ხელმწიფეთ მეჯლისები შექმნეს, მაგრამ უმანგი აიარებისათვის
სწუხდა ხელმწიფე იმ ჟამად ასიშს და სერაბს უბრძანა: აიარნო იქნება
თქვენ ერთი რამ ამბავი მოიტანოთ, თუ რა დაემართათ რა ხელმწიფე-
საგან ესე ბრძანება მოისმინეს, სადგომს მივიდნენ და ინდიურათ შეი-
კაზმნენ. ვიდრე ესენი წავიდოდნენ, ჩალაქი აიარი იმ წამსვე წავიდა და
თავის ჯარში მივიდა, ერანული ტანისამოსი გაიხადა და ინდოურათ შე-
იშისა, ასიში და სერაბი მთის გზისაკენ მიდიოდნენ, ჩალაქი იქ გამო-
ეცხადა და დაუწყო ტკბილათ საუბარი, სადაური ხართ ან სად მიდინართ
და ამოლბაში ნუყეს ჭამა დაუწყო თითონ და იმათაც უთავაზა ბანგიოთ
მომზადებული თითო ნუყელი და ხურმა ასიშს და სერაბს, ამათ დაუმაღლეს
თერთი მისცეს და კიდევ გამოართვეს ხურმა და ნუყელი, ნელ ნელა ჭამით
მივიდოდნენ, რაიაზამის კარავში, ხელჯობხიანებში გაკრიფნენ და ეურება
დაუწვეს, მცირე ხნის შემდეგ ასიში ცრუდ გუნებაზედ შეიქმნა მობრუნდა
და სერაბს უთხრა: მიშველე რამე, ის სწორედ აიარი იყო და ბეუშტა-
რი შეგვეპარა, თან-და-თან შეკიდება, ჩვენი თავის გზა ვძებნოთ და კარს
გავიდნენ, იმათ სურდათ რომ როგორმე თავიანთ ურდოსთვის მიეტანე-
ბინათ მაგრამ გზაზე ორნივე წაიქნენ, მსწრათ ჩალაქი მივიდა შეჭკრა
და თავის კარავს მიიყვანა, როცა გამოფხინდლათ ნახეს რომ კარდანიქე-
შანი და შირფანჯა იქ არიან, ამოიხრეს და თქვეს, დმერთო ეს რა თა-
თურაკს წავგვიდებით, ამ წყევლმა თუ არ დაგვხრცა დმერთს მადლობა
მივსცეთ. ჩალაქი მოვიდა ჯერ კარდანიქეშანი და შირფანჯა ჩამოგვიდა,
ორ ორ ასი მათრახი ჭკრა საჯდომს და კვალად ბეუშტარი ასუნებინა და
ზანდუეს ჩასხა, კვალად სერაბს და ასიშსაც იმათ შარბათი ასფა და კი-
დობანს ჩასხა. თვითონ კვალად უმანგის ჯარისაკენ გაემგზავრა და უმან-
გის კარავს შევიდა, უმანგმა თვალი მოავლო ნახა რომ იგინი გაგზავნი-
ლი აიარნიც არ მოვიდნენ, მასინ უმანგმა სთქვა: დმერთსა ვფიცავ რომ
ჩვენი აიარნი რომ მიდიან ისინი იტყვენ და ამწუფდევენ, ამიტომაც არ
მოდიან უკან, თორემ ერთიც არის ამბავს მოგვითხარდნენ. შემდეგ მი-
იხედ-მოიხედა, სელუმი და ელუმი აიარნი დაინახა, უბრძანა: აიარნო, თქვენ

საღამომდის მოიცადეთ და წადით ეგები ამბავი რამ მოიტანათ, სხვანი ვინც წაფიქრებენ უკან აღარ დაბრუნდნენ. სულედი და ელედი აიარნი მსწრაფელ მოქმედებებს წასასვლელათ და წარვიდნენ. მეჯლისი მოიშალა, უმანგი და ყოველნი დიდებულნი თავ-თავისად წარვიდნენ.

ჩაღაქმა უმანგის ბრძანება გაიგო, რომელნიც კაცზავნა ამბის სასმენლად, მაშინვე დაბრუნდა ჩაღაქი თავის ურდოს მივიდა და თხუთმეტნი აიარნი წამოასხა და მიიყვანა ერთს მთის კალთაში და დაწალა და ესე დაარბოა, ზე წამშობვე აქ ორი აიარნი გამოიფლის და თქვენ მსწრაფად შეიბურათ და შეჭკარათ. ჩაღაქი მსწრაფელ წავიდა, სულუმს და ელუმს წინ მიეგება, ჩაღაქს მიესალმნენ, ჩაღაქმა ამბის კითხვა დაუწყო, სულუმმა ჭკითხა: შენ ვინა ხარ რომ ჩვენ ამბავს გვკითხავ? მან მიუგო მე ჩაღაქის ამხანაგი ვარო, მაგრამ ორგული ვარ იმისი, ამისთვის რომ გარდასწავნი და მე ძმად შეთუცულნი ვართ, ახლა ჩაღაქმა, გარდასწავნი, შირთხანჯა, ასიმი და სერაბი შეიბურა და ჰერობილად ჭყავს და ქეშინი უდგანან, მე გარდასწავნიმა გამომკზავნა, ჩვენ ჯარში მიდიო, ორი შეგირდი მუავს ერთს სულუმი ჭჭვიან და მეორეს ელუმი, ისინი ჩემთან მოასხიო რომ ეგები იმათ გამანთავისუფლებო, ეს ძლიერ კარგათ მოხდა რომ წინ შემოგვარნით, მე აღრევე შეგატყუეთ რომ თქვენ უნდა იყოთ სულუმი და ელუმი აიარნი, აიარებს ესე საქმე დიდათ იამათ და უთხრეს: ჩვენა ვართ სწორედ, ჩვენ მხოლოდ იქამდის მიგვიყვანე და რადგანაც შენც ჩვენი შემწე იქნები, ღვთით მალე გავანთავისუფლებთო. ჩაღაქი წინ წაუძღვა და სადაც თავის აიარნი დამალულნი იყვნენ, იქ მიასხა. რა მათ აიართა იხილეს მაშინვე მისცვივდნენ, შეჭკრეს და ჩაღაქის სადგომს მიიყვანეს. მაშინ ჩაღაქი შევიდა გარდასწავნი აიარნი და სხვანი ცნობას მოიყვანა. და ორას-ორასი მათრახი ჭკრა, ცემამ ტანი სულ დაუხეთქა ვეჭლას. გარდასწავნიმა უთხრა: „ჩაღაქ აიარო, ჩვენ რომ ესე გვტანჯავ შენი სწადელი რა არის? ახრულე და მორჩი რადა, რა დანაშაული გვაქვს რომ ამისთანა სსსჯელს გვაყენებ“? ჩაღაქმა კასკასით გაიციინა და უთხრა: „ეგ რა სატანჯველია, თქვენთვის შექცევსა და ხუმრობა, როცა შაბრანგსაც ხელთ ვიგდებ, მაშინ გაუწიებ, ტანჯვა როგორ უნდა“. ჩაღაქი დაჯდა და აიარანი გარს შემოისხა და ღვინის შექცევლად და მათ აყურებინებდა, მაშინ გარდასწავნიმა უთხრა: „ჩაღაქ დმერთსა ვფიცავ იმედი მაქვს რომ აქედამ გავთავისუფლდეთ და ვეცდები რომ მერე შენ შეიბურა, მაშინ აღარც შენ ვედრებანს შეგისმენ და ტუავს ხორცილად გაგაძრობ და ბაღახით აგვსებ და აღლანჭანდილის კარავ წინ ჩამოტკიდავ რომ აღლანჭანდილმა თავის თვალთ ცნახოს. მერე თვით აღლანჭანსაც ასეთ საქმეს უზამ რომ

მეორედ მოსვლამდის იხსენებოდეს, ჩაღაქი განრისხდა და მაშინვე კიდობანს ჩაგდო და ეველას თითო ქეშიკი დაუეჩნა, ჩაღაქმა მეჯლისი მოსალა და უშანგის ლაშქრისაკენ გაემართა. ამ ჟამად უშანგ-ხელმწიფე ტახტს დაბრძანდა და დიდებულნი ეველანი იახლენი და უარამანიც შემობრძანდა და თავის ალაგას დაჯდა, ხელმწიფემ საბუთირანს უთხრა: საკვირველია რომ ეს აიარნი სად იუღაშებიან, არც დღისით წასულნი შრუნდებიან უკან, და არც დამით, ახლა არ ვიცი რა უეო? ვილა კავგზაფრო? უარამანმა მოახსენა: უთუოდ ისინი შეპერობილნი იქნებიან, თვარა აქამდისი ან ერთი გამოჩნდებოდა ან მეორე, ან რომელიმე ჩვენი აიარი განდანიქშანს, თავის ხელთნებით ჟანთავისუფლებდა, ხელმწიფემ ბრძანა: ვაი თუ პერობილად არ იუენენ და დახოცეს ესე სოქვა და შაბრანგს შეხედა და სოქვა: შაბრანგს აწ რივი შენზე მავადა, უნდა შენ წახვიდე და ერთი ამბავი რამ გვაუწყო. შაბრანგი დაფიქრდა და სოქვა თავისთავის: ახლა მგონი რომ ის წყუელი ჩაღაქი აქ სადმე იყოს, მე უარს ვატყვი ჩემ ხელმწიფეს, მაშინ ხელმწიფე დალოცა და მოახსენა: დიდებულო ხელმწიფე, მე ვგონებ რომ რაიანამის ჟარში ისეთი კაცი არ იყოს. რომ მე არ მიცნობდეს, რამდენ რიკათაც გინდა შევიცვლო მანიც მიცნობენ, და უეჭველად მომკლავენ, წყალობას ვითხოვ რომ მე არ გამოგზავნოთ, მე სხვა მხრივ გამოგადგებით. ხელმწიფემაც ძალა აღარ დაატანა. იმ ჟამად ჩაღაქი იმყოფებოდა თარულად, რა ჩაღაქმა შაბრანგისაკენ ესე მოისმინა, თავის გულსა სოქვა, ჭეი, შაბრანგი შენ ჩემი ბრჭყალებისაკენ სად კარდაიხვეწები, დღეს შენმა ბედმა კასტრა, ახლა წავალ კარდანქეშანთან შევექცეო, ესე იფიქრა და წამოვიდა თავის კარავს, რა კარავს მოვიდა მაშინვე მეჯლისი გამართა და როცა დადამდა შაბრანგმა ძველი ტანისამოსი ჩაიცვა და ჭინდის სახედ შეიცვალა, თავის საკრავი დამბურა აილო და ადლაჭანის სადგომს მივიდა, შემოუარა ოთხივ-კუთხივ და ჩაღაქის კარავს მივიდა, საკრავი დამბურა მომართა და ხელა-ხელა ტკბილად დაუკრა, ჩაღაქ-აიარს საკრავის ხმა მიესმა, ერთს აიარს უთხრა, წადი და იგი ვინც რუბაბის დამკვრელია აქ მომგვარეო, აიარმა რუბაბის დამკვრელი შაბრანგი შეიყვანა, ჩაღაქმა უბრძანა: „ოსტატო ჩემ წინ მოდი და მცირედი რამ დაუკარ და შეგვაქციეო, მე შენ მრავალ წყალობას გინახამ“.

შაბრანგი დაჯდა და რუბაბს დაჭკრა, ჩაღაქმა ჭეითხა: შენ საით მიხვალ და ან ვინ ხარ? შენ როგორც გეტყობა უცხო ვინმე უნდა იყოფო, შაბრანგმა მოახსენა: არა მე რაიანამის ჟარის კაცი გახლავარ, რაც დიდებულნი თალეგანნი არიან, რუბაბს მაკვრევენებენ შევაქცივ და რამეს მარჩუქებენ, დღეს ვსთქვი წავალ ჟალაირის ჟარში, ეგები ვიშოფო რამე მეთ-

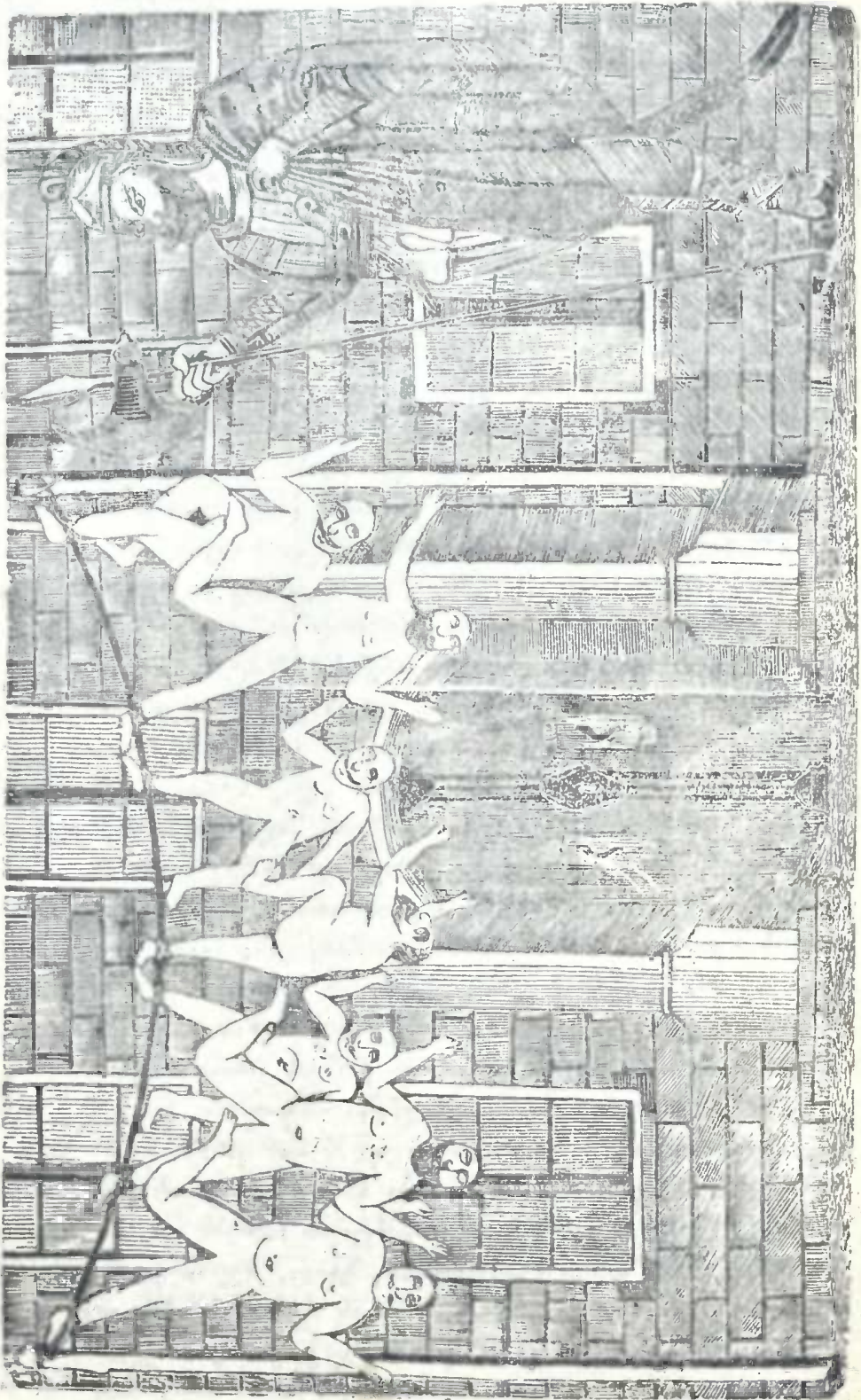
ქი, მოველ და ამ თქვენს კანკას შემოვხვდი, დღეს თქვენის დოქტორითი ხეში სამუოთი ვიშოვნი; ახლა წყალობას გთხოვ რომ დამითხოვოთ, დამუა ვიშიში გზაზედ არა წამკვიდლოსრა, ვაი თუ რაც დღეს ვიშოვე თქვენგან, წაშართვას ვინმემ. ჩაქაქმა უთხრა: „ასტატო ამაღამ აქ იყავ შეგვაქციე და კვალად წყალობას გიხაძო“. რა შაბრანგმა ეს მოისმინა თავი დაუკრა და რუბაბს ხელი მიჭყო, და რა დაიდალა ძირს დასდვა, რა ჩაქაქი ზარხში შექქნა, კიდობნები დაღო და უშანგის აირანი ამოიყვანა, როცა შაბრანგმა გარდანქქმანი და სხვა აიარები ცოცხალი იხილა დმერთს მადლობა შესწირა, და სთქვა თავის გულში დმერთო შენ გა. ადვილეუ ხეში გქელი გზა და ეს პურობილნი გამანთავისუფლებინეო, ჩაქაქმა გარდანქქმანი და სხვანი, ცნობას მოიყვანა; გარდანქქმანმა როცა თვალი ახილა მაშინვე უთხრა ჩაქაქმა: ჰეი გარდანქქმანი! დღეს შენმა ბედნიერებამ იმუშავა; უშანგ-შაჭა შაბრანგს გზავნიდა მაგრამ შეშინდა და არ წამოვიდა, თუ წამოსულიყო; იმასაც ვინადირებდი და შემდეგ რა-აზანმის წინ ტანჯვით დაკხოცავდითო, მაგრამ ხვალამდის სიცოცხლე კვალად მოკვრათ.

ჩაქაქმა სთქვა: არა უშავს რა, რა დილა გათენდება, შაბრანგი ასეთის ხელოვნებით შევიპყრა რომ მსმენელთაგან საცხარი იყოს; რა ესე სთქვა: გარდანქქმანს თვალეებში ღვირო შეასხა, შაბრანგმა რომ ეს დაინახა, თავის გულში სთქვა: ეს ურჯულყო ხედავ როგორა სტანჯავს გარდანქქმანს, თუ მეც ჩავარდნოდი ხელში, შენი მტერი რომ ხეში საქმე იქნებოდა, კარგრი რომ ხელმწიფეს განზრახ უარი უთხრა აქეთ წამოსვლა. ესეა როგორმე უნდა ვეცადო რომ ამაღამ გავანთავისუფლო თორემ საქმე უფრო გაძნელდება, ესე სთქვა თავის გულში და დამურეს დაუყო დაკვრა საამურის ხმით, უკრავდა და ზედ დამურდა, გარდანქქმანი დიდათ შეწუხებული თავ დაღებით იჯდა, შემდეგ საზანდარს შეხედა და იცნა რომ მედამურე შაბრანგი იყო, ასეთ მხიარულებას მიეცა რომ ძნელად მოითმინა და კინადამ შესძახა შაბრანგ გვიშველე რამ, გარდანქქმანმა სხვათაც ამცნო და იგიინც მხიარულებას მიეცნენ და დმერთს ეგვიდრებოდნენ შაბრანგს ხელი მოუშართყო. ვიდრე დაშის სხმი წილი გავიდოდა მანამ ღვინსა და განცხრომას იყვნენ და როცა მეჯლისი მოიძალა უოკელნი თავ-თავისად წავიდნენ. ჩაქაქმან ექვსი აიარი დარჩა, ჩაქაქმა საზანდარს უთხრა: „ინდო შენც მანდ დაწევი ძილად“. ჩაქაქმა გარდანქქმანს და სხვათა ბეუშტარი მისცა უველას და კიდობნებში ჩასხა და თითო აიარი ქეშოკათ დაეჭრა, ჩაქაქი მოსვენებას მიეცა და ქეშინი აიარინც ძილად მიწვნენ. იმ უამად შაბრანგმა მიმოიხედა, ნახა რომ ეო

ველთა სძინავთ, 'ხე აღსდგა და ღვთის სახელი ახსენა, წყნარის ქცევით ჩაღაქს მიმართა, ბუუტარი ასუნებინა და უცნობა შეიქმნა, შემდეგ მობრუნდა და უოველთავე ბუუტარი მისცა, შაბრანგმა ჩაღაქს მიმართა და ვიბიდან გასაღებები ამოართვა, დააღო კიდობანი და ჰერობილნი აიარნი განთავისუფლდა. როდესაც ამათ თავიანთ თავი განთავისუფლებულნი იხილეს, მოვიდნენ და შაბრანგს თავი დაუკრეს, შემდეგ გარდანიქმნა უთხრა: შაბრანგ, შენ იცნა ახლა რა სიკეთე გვიყავ, შენი სახელი მეორედ მოსვლამდინ იქნება ხსენებული და ღვთით ამის მაგიერ შემოკიდნით, ჩაღაქს და იმის აიარებს მალ-მალ ბუუტარს აძლევენ, არ გამოეღვიძოთ. შემდეგ ჩაღაქი და სხვანი ზურგს იტვირთეს და მთისაკენ წავიდნენ, ხელ-ფეხის მაგრად შეკრული, შემდეგ ცნობას მოიყვანეს ვეველანი. რა ჩაღაქმა თავის თავთ ჰერობილად იხილა, მაშინ მიხვდა რომ იგი საზანდარი უოფილა შაბრანგი, დიდი ქება შესახა და გარდანიქმნის უთხრა: „უოფლის აიარების სულთანო მე ხომ შენი ტყვე შევიქმენ და შენმა მაგირდმა ესეთი საქმე მიუო. მე შესისხლე მტერი ვიყავი და მაგიერი მამკო დმერთმა“. იმისთანა ტკბილი ლაზარაკი დაუწყო ჩაღაქმა რომ მეტი აღარ შეიძლებოდა გარდანიქმანი განრისხდა და უთხრა: „მაგდენ ლაზობისა მე არა ვიციკა! დამეხსენ გათენებამ მოატანა მინდა კაკგუდოთ და ბალახით დატენოთ, აღლაჭანის კარავს უნდა ჩამოკვიდოთ ცალ-ცალ-ფეხით“.

როდესაც ესე ესმა ჩაღაქს, უთხრა: „ჭეი, აიართა აიარო გარდანიქმანო! გოზო დიდის ვედრებით, რომლის სიკვდილითაც გნებადეს იმით დაგვხოცე, მხოლოდ ნუკი დაგვატყავებ და ნუ კაკგუდავ“. გარდანიქმანმა მათი ვედრება არ ისმინა, ვეველას თითო მუშტი გულში დასცა და ისევ სულეები ედგათ რომ გულებათ ამოიღო, გარდანიქმანმა ტყავები გასადა თუ არა ვეველანი ბალახით დატენა და აღლაჭანის კარს მიიტანა და შვიდივე თავ-დაღმა დაჭკიდა. და რაც ჩაღაქ აიარის კარავში ხაზინა იუო, უოველივე აიკლეს და წამოვიდნენ, და უშანგის კარავს მოიტანეს.

იმ ჟამად სარდალნი და ფალეუანნი თავ-თავის სადგომს იყვნენ. ყაჭუაი-ფილურსავარ და თეირ-დაშტი ხელმწიფის კარავს ქეშეობდნენ და გარდანიქმანის განზრახვას იყვნენ და მის ამბავს ერთმანერთს მოუთხრობდნენ, გაიხედეს ნახეს რომ გარდანიქმანი აიარებს წინ მოუძღვის და მოდიან, მაშინვე ყაჭუაი ხელმწიფისთან შევიდა, ხელმწიფე ამ ჟამად აიარებისთვის დიდი მწესარე იჯდა, იმათგან უიმედო შექმნილიყო და ესე ამბობდა: თუნდა გარდანიქმანი ჰერობილად უოფილიყო, აქამდის თავს განთავისუფლებდა. ამ ლაზარაკში რომ იყო ყაჭუაი წინ წარსდგა და მო-

ახსენა: ხელმწიფეო! გარდანიქმანი და სხვანი აიარნი სულ გახლენო. რა ესე მოისმინა, დიდი სიხარული შეექმნა, ფალეუანნი და სარდალნი წინაშე ხელმწიფისა შემოიკრიბნენ და როდესაც გარდანიქმანი შევიდა ადგნენ და ყოველნი მიესალმნენ, გარდანიქმანი მივიდა და ხელმწიფეს მოესხა, ხელმწიფემ უბრძანა: „ჰეი, გარდანიქმანო! დიერთი რომ შენ თავ მართმევიდა, შენი ნაცვლად სხვას რას მადლევდა?“ მაშინ გარდანიქმანმა თავის ამბავი ყოველივე მოახსენა, ამის მომენელს უველას უკვირდით, ყარამანი სიცილისაგან ვეღარ დასცხრა და უთხრა: გარდანიქმანო, ესლაც არ გაუფრთხილდები? მაშინ გარდანიქმანმა მოახსენა: ხელმწიფეო, თუ იქებებ ამდამ ადღან-ჰანდილთან მცირე საქმე მაქვს, ყარამანმა სიცილით უთხრა: „მოდო დამიჯერე, შენ იმის კარზედ სხარულს დაეხსენ, თორემ ასე თქმულია ნიადგ კოკა წყალს არა ზიდავსო, ერთხელაც იქნება რომ გატუდეს“. გარდანიქმანმა მოახსენა: ღვთის გულისთვის, საბოყირანო მაგისთანაგებს ნუღარას მიბრძანებ, რაც მითხარი უველა ამიხდა, მე რომ იმათ შემინჯრან და დამტანჯონ შენ რა შეგემატება? მაგრამ ავი კაცი ხარ, შენისთანა მეგობარი რომ შეავდეს, მე იმისთანებისა არ შემეშინადება, მაგრამ ეს კი ძნელია, რა მე იქით ვიზამ, ისარსაგებ სიტუვას შესვრი ხოლმე და შიშის ეჭვში ჩამაგდებ: იმლასარი არ იყოს. ყარამანმა უბრძანა: ჩემო გარდანიქმანო, მე ხომ მითქვამს და ახლა შენ იცი, ამ სიტუვებზე ხელმწიფემ და დიდებულთა მრავალი იცინეს და ამის თადარიგში შევიდნენ. გარდანიქმანი მაშინვე წავიდა და რაიანამის ურდოს მივიდა.

აქ ყარამანისა და ადღან-ჰანდილის ომი ძლიერი და საშინელი, ცაძეკ დღეს და ყარამანისაგან მისი სიკუდილი.

რა დილა გათენდა, იქით მხარეს რაიანამის ლაშქარმა ადღან-ჰანდილის კარავს კარეთ, ნახეს რომ შვიდი ვინმე გაგუდული ცალ-ცალ ფეხით ჰქვიდიან, რა ახლავს მივიდნენ ნახეს რომ ჩალაქ აიარი და ექვსნი შეგირდნი მისნი, ტყავი ხორცთაგან გახდილი და ბალახით სავსე ჰქვიდიან, დიდი კლოფა და ვაება შექმნეს. როდესაც კლოფობდნენ ხმა ადღან-ჰანს მიესმა, და გამოიკითხა ეს რა კლოფა-ტირილის ხმა ისმისო? მაშინ დიდებულნი შევიდნენ ადღან-ჰანთან და მოახსენეს: წუხელის მოსულან, ჩალაქი და მისნი ექვსი მაგირდნი დაუხატნიათ და თქვენ კრავ წინ დაუკიდნიათ, ბალახით სავსენი გაგუდულნი.

რა ადღან-ჰანმა ესე მოისმინა, დიდს მწუხარებას მიეცა, ვეღარც ად-

სდგა და ველარც დაჯდა, მაშინვე წამოხტა რაიასამთან მივიდა და ეს წუხინდელი ამბავი აცნობა, ისე კანრიშხებუელიყო ადღაჭანი რომ თვალთაცან სისხლი სწევთდა და მოახსენა რაიასამს, ხვალ ბრძანება გაეცით რომ საომრად შემზადდნენ, ან თავსა ჩემსა მოფიქლავ ანუ ჩემის აიარის სისხლს ავიღებ. მაშინვე ხელმწიფემ ბრძანება გასცა რომ სახვალთოდ მომზადებულყოფნენ. რა დიდებულთა ესე ბრძანება ისმინეს ხვალისად ომის თადარიგი იწეეს, იმ უამად კარდანიქეშანი იქ იყო და უოველივე იმათი კანზრასხვა თვითეულად გაიგონა, იქილამ გამოეშურა და თვისსა ლაშქარს მოვიდა, ხელმწიფეს თავი დაუკრა და მათი ამბავი უოველივე მოახსენა: უშანგ-ხელმწიფემ ბრძანება გასცა რომ უოველნი საომრად მოემზადნენ. მაშინვე საომარს ნაღარს ჰკრეს და იმ ღამეს გათეებაშიდისინ ნაღარის კგრა არ შესწუვიტეს.

რა დილა გათედა და ლაჟვარდის თერმა ცამ სიბნელის ზეწარი დახია და ქვეუანას თვისი ბრწყინვალება მოჭოვინა, ორსავე მხრის ხელმწიფეი ცხენს ამხედრდნენ და საომარს მოედანს გამოვიდნენ, მეწინავე, შემარჯვენი და შემარცხენე განაწესეს, დასტები დააწვეს და უოველნი თავ-თავის ალაგას დადგნენ, უშანგიც თავის ბედნიერს ტახტს დაბრძანდა და თავისი გულგვანნი ფალგვანნი მოედენზედ ნავარდობდნენ და უარამანს უურებდნენ, თავათ უარამანი კავა თუ სხვა. ინდოეთის მხრის ლაშქარიც ამხედრდა, რაიასამ ხელმწიფე დიდის დიდებით ტახტს დაბრძანდა, ზღვა-საებრ მღელვარე ჯარები დასტა დასტა დასდგნენ, სარდალნი თავის დასტებს მურასა ნაჰასებით გარს უვლიდნენ, ორსავე მხრილამ ფალგვანთა თვალთა მოედანზედ ეჭირათ, ვნასოთ მოედანზედ ვინ გამოვალ და ვისი ცხენი დაბრუნდება უპატრონოთაო. ნახეს რომ ადღან-ჭანდილი, უცხოის იარაღით შეჭურვილმა ხელმწიფეს თავი დაუკრა და მარტო რქა მოედანს გაიკდო. დიდებულთა და სარდალთა დიდის პატავით მოედნის საშუალ მოჭეუენ. ადღაჭანმა მადლობა მოახსენა და გაბრუნდნენ. უშანგის ჯარადამ ვინც ადღაჭანი იხილა მოედანზედ, შემოდგომის თურცელივით თრთოლა დაიწეეს და კოცებუელი უურებდნენ, აქეთ-იქით ძლიერ ნაღარის ცემა შეიქმნა, ისე რომ ცის გრგვინსა ჰგავდა „ადღაჭანმა დიდის ხმით შეჭევირა! ვისაც უცვნივარ ხომ მიცნობს და ვინც ვერ მიცნობს აწ მიცნას! მე ვარ ადღან-ჭანდილი..! დღეს მოედანზე სხვა კაცი არ მინდა იმის გარდა რომელსაც თვისი სახელი ქვეუანაზედ სააბიარანად აღმოუჩინაო. ნუ ეშინიან მოედანზედ გამოვიდეს“. მაშინ უარამანი წინ წარსდგა ხელმწიფეს თავი დაუკრა და საომრათ გამოეთხოვა, ხელმწიფემ უბრძანა: წარვედ შეილო ღმერთი იყოს შენი მფარველი. რა უარამანი მოედანს

გამოვიდა დიდებულნი არ გაუშვა მოკლამდის და იქვე მადლობა მოასხე-
ნა, ყარამანს საჭმან ადამიანი და გარდანიქმანი წინ მიუძღოდნენ. რა ყა-
რამანი ადლაჭანის სიახლოვეს მივიდა, ადლაჭანს თავი დაუკრა, მან დი-
დის კასკასით გაიციხა და უთხრა: „მაგ ტანით საბუიჩანობის ტანტს
როგორ დასჯექი? არა გცხვენოდა და ან არ გეშინოდა ჩემი მოსვლისა?“
ასეა კი გაფრთხილდი, ჩემი ჭაბუკობა ნახე. რა ესე სთქვა, შუბი იდ-
ლიას მიიცა და ყარამანს შეუტია, შუბი რომ ახლოს მიუტანა, ყარამანი
ქარის მსგავსად, შეშვიაბარის გაფას გადაწვა და შუბი დასცა. რა ყარა-
მანისა ესეთი სიმსხე იხილეს, ორივე მხარემ დიდი ქება შეასხეს, კვა-
ლად ადლაჭანი მობრუნდა და ლახტი აიღო, მარტო რქის აგუნდასეგ შე-
დგა, იღათ-მალათისა და ბაბუთის სახელი ვხსენა (თავის დმერთებისა)
და ყარამანს შეუმადლა, ყარამანმა მნათობი გურსი თავს იფარა, მაგრამ
წუგულმა ასეთი დასცა რომ ყარამანს იმისთანა ძალა არავისკან დასდგო-
მოდა, შეშვიაბარი კოჭებამდის მიწაში დაიფლა და წელში ჩაიხრია,
რა ლახტი ლახტს მოხვდა, დიდი ხმა გამოხდა, როდესაც ყარამანმა შეშ-
ვიაბარი ესე შეწუხებული იხილა, დესი შემოჭკრა და მიწიდან ფრინვე-
ლივით გარდმოხატუნა. რა უმანგ ხელმოწყემ ყარამანის უფნებლად გა-
დარჩობა იხილა, დმერთს მადლობა შესწირა და სამხიარულს ნაღარას
ცემს დაწუბინა. რა ადლაჭანმა შემოხედა ნახა რომ ყარამანი უფნებლად
დგას, განრისხდა და სთქვა: ვაი შენ ჩემო თავო, განა კიდევ ცოცხალი
ხარ? ერთი ლახტი კვლად დაჭკრა, ყარამანმა თიღიფამუში იფარა და იგი
ლახტი იმ ხმადს ისე დასცა რომ ხმადმა ლახტი შუა გასწუვიტა და ყა-
რამანი კვლად უფნებლად გადაჩნა. რა რიგი ყარამანს ერგო შუბი მკლავს
შემოიღვა და მკერდს საკრავად მიუტანა. ადლაჭანმა შუბი რომ ახლოს
მისული იხილა, ფრინველის მსგავსად გადმოხატა და მიწას დაეცა, ყა-
რამანმა შეშვიაბარს თავი ვეღარ დაუჭირა, კასტდან და ვერა აწორა. და
ოქსავ მსრის ლაშქარნი გავერგვებით ქებას შე სხამდნენ, შემდეგ ყარამანი
შეორედ მობრუნდა და თავის მძიმე ლახტი მოუქნია, ადლაჭანმა ლახტი
იფარა, მაგრამ ესრედ ძლიერად დაჭკრა, რომ სწილო წელში ჩადრიკა და
პირიდან სისხლი ამოამთხია, ადლაჭანსაც დიდი ძალა დაადგა ისე რომ
სისხლის ოფლი გადმოედინა. ყარამანმა შესაჩეცა სცა, მაგრამ უფნებლად
გადურჩა, ორთავ ერთმანერთის ძალის გამომცდელეებმა დიდი ბრძოლა
გადინადეს, სამცდა ცამეტი იარაღი შეაღწეს და ვერა რომელმა აჯო-
ბა, ადლაჭანი განრისხდა, ცხენი გაიყენა და ყარამანს შემოუტია, ერთი
ლახტი შედგრად დაჭკრა, ყარამანმა ლახტი იფარა, რა ლახტი ლახტს
მოხვდა დასხლტა და ყარამანს მკერდს მოხვდა, იმ ლახტის ძლიერებამ

ისე შეწყუხა უარამანი რომ მშვიდდებო წელში მოხარა და გონება დაე-
ფანტა, თვალთ დაუბნელდა მაგრამ სიმხნეს ძალა მისცა და მსწრაფად
გონება შემოიკრიბა და შეშთაობარს დეზი ჰქონა და გადისლტუნა, მაგრამ
ესე ძლიერება არავისგან არ ენახა და უარამანთ თავის გულში აღლაჭანს
დიდ ქებას შეასხამდა. მაშინ უარამანმა გურზი ამოიღო და შეუტია ად-
ლაჭანს, შეუმალლა და დასცა, აღლაჭანი გურზს მოერიდა, გურზი მარ-
ტო რქას მოხვდა და მიწას შეანაყა, მსწრაფად გადისლტა და მიწას დადგა
ბასრ ხმაღს ხელი მოიფლო და შეშთაობრის ფეხების დაურევივინებას ლა-
მობდა. მაშინ საჭმანმა და გარდანქემანმა შესძახეს, ფალეფანო! არიქა
შეშთაობარი მოგიკლათ, ვიდრე ისინი ამას იტოოდნენ, უარამანი გარდას-
ტა და წინ მიეკება. რა აღლაჭანმა უარამანი ქვევითი იხილა, თვალში ითუქ-
სავატა, სმალი მოუქნია, უარამანმა თილიყამუხამი მიაგება, რა სმალი ხმაღს
მოხვდა აღლაჭანის ხმალი შეიმუსრა და სამად გადატყუდა, წყუელი ად-
ლაჭანი გამწარდა და ნატუხი უარამანს პირს შეახალა, რა პირს ეტა ძა-
ლთან დაიჭრა და სისხლი გადმოედინა, მაშინ გამწარებულმა უარამანმა
ხმალი ჩააკო, მისწვდა და ასეთი მუშტი დაჭკრა რომ აღლაჭანს სული
შეუკუბდა, თვალთ დაუბნელდა და წასაქცევად ლამობდა და სიმხნით თა-
ვი შეიმაგრა. რა გონებას მოვიდა; აღლაჭანმა იარაღი აღარ იხმარა, მი-
ვარდა და უარამანს სარტყელში ხელი ჩაავლო, უარამანმაც მას ჩაავლო
და ისე ირკინებოდნენ, რომ ჯუბა, ჯაჭვი და ჯაფმანი სულ ფოლადისა
ერთმანერთს შემოახიეს, ძლიერ-და-ძლიერ ზიდავდნენ ერთი-მეორეს მაგრამ
ვერც ერთმა ადგილიდამ ვერ დასძრა, ვგონებ მკითხველნო იმ ფალე-
ვანთ უკეთუ ყავის მთისათვის ისე ავწიათ, იმასაც დახგრევდნენ, მა-
გრამ ბოლოს დროს ღვთის ძალით უარამანმა სძლია, იმ უამად ცოტა
უკლდა ადგილიდამ მოშორებას, მაგრამ ასეთი ძალა დაადგა რომ შუბ-
ლის ძარღვი შესქდა და პირს სისხლი გადმოედინა, ესე ირკინებოდნენ,
ორნი ლომგულნი და დიდათ დვილაღნენ, რა ვერც ერთმა ვერა სძლია
გაუშუგს და გაშორდნენ ერთმანერთს. უარამანი არა მცირე მწუხარებას
მიეტა. საჭმანმა დაუძახა: ფალეფანო რათ შესწუხდი? საბოთ ღვთის ძა-
ლით, შენგან იძლევაო, აღლაჭანი კვალად განრისხდა და შემოუტია უ-
არამანს მკერდსა ძლიერად მუშტი დაჭკრა, ისეთი ძალა დადგა რომ უ-
არამანს ნათვაზი შეკრა და ვეღარ ამოისუნთქა და თვალთ დაუბნელდა. რა
უარამანი გონებას მოვიდა, უარამანმაც მუშტი დასცა შუბლში და შუბლი
გაუხეთქა, აღლაჭანს პირს სისხლი გადმოსჩქეფდა, შეწუხებულმა აღლა-
ჭანმა ხანჯალს ხელი გაიკრა და უარამანს შეუტია კვალად, უარამანმა მა-
კელი შესტაცა და მაჯის შემავრება მოინდომა მაგრამ ვერ შეიმაგ-

რა, ისე ძლიერად დაჭკრა რომ საშლავის თოვლი კახეთს და ყარაშინი კლავში დაიჭრა ოთხი თითის სიღრმედ, კანრისხეუდმა ყარაშინმა ასეთი სილა შემოჭკრა რომ ხანჯალი ხელიდამ გაფარდა და შესძახა: ჭეო, შე წუეულო კერპო! ხანჯლის ხმარებს მე გიჩვენებდი მაგრამ არ გამოგი-მეტე. ამ სიტყვის თქმა იყო და ორსავე მხრის ნაღრასა ჰკრეს. აღლან-ჭანმა ყარაშინს შესძახა: დღეს შენმა ბედმა იმუშავა რომ შენი აღსასრუ-ლი დღეს არ მოხდა, მომეწონე კარგი ფაჟკაცი უოფილხარ, ჩემი ბაბუ-თის მადლმა, და ხვალ კი მოემზადე რომ ძლიერი ომი მოგვიხდება მე და შენ. რა ესე უთხრა, ყარაშინმა შესძახა: „ჭეო, ფალეგანო! საბოლო ღმერთსა ვფიცავ, კარგი მამაცი ხარ მაგრამ, შემოჭმედისაგან მაქვს იმე-დი რომ შენს ძლეულობის ქვეშ არ დამაგდებს“. შემდეგ ყარაშინი აქეთ წამოვიდა და აღლან-ჭანდილი იქით, საომარო აბჯარა შემოისწრეს და სალხინო შემოსეს, სარდალნი დი ფალეგანნი თავ-თავის ალაკს დასხდ-ნენ. ყარაშინი თავის კარავში მიბრძანდა. საჭამანმა და კარდანქეშანმა, ჭუ-ბა-ჭავჭავი და ჭაჭვი გაიხადეს, მკლავის დაჭრილობას სმრთელეუბელი წამალი დასდევს, შეუხვიეს და ბრწყინვალე შესამოსელით შემოსეს, სარ-ვიხურამანმა ხელ-პირი დაბანინა ბრწყინვალე თავი დახურა, საჭამანი და კარდანქეშანი წარმოუდგინენ და ხელმწიფესთან შევიდნენ, უშანგ-ხელ-მწიფე ფეხზედ წარმოუდგა, ამანაც თავი დაუკრა და თვისსა სკამს და-ბრძანდა და მეჯლისი გაიმართა და დუინის სმას ხელი მიჭყვეს, ხელ-მწიფემ ყარაშინს მოახსენა: სააბუიარანო, აღლან-ჭანდილი როგორ და-გხვდა ან ვითარი ფალეგანია? ყარაშინმა მოახსენა: „ხელმწიფე, შენსა თავსა ვფიცავ რომ იგი ფალეგანი, თუ ჩემზედ უნამეტნავესი არ არის, ხალეები არ არის, იმან რომ ინებოს და თქვენს უმადლესობას თავ და-უკრავდეს, სააბუიარანობას იმას მივსტევი და მე იმას ქვევით დავუდებ-ბოდი, ღმერთთა მოწამე დღევანდლამდის, მე მაგისთანა ფალეგანს არ შე-გხვედრილვარ“. რას ბრძანებ, დღეს იმ ფალეგავმა მთლათ შემშალა, მაგ-რამ საბოლო ღმერთმა დამითარა.

რა კარდანქეშანმა ესე გაიგონა, წამოდგა და ყარაშინს მოახსენა: დღეს ჩემი ჭავრი აღლანჭანს შენზე უფროა, ახა ამას იქით ჩემზე ნურას იტყვი, თორემ აღლანჭანი ხომ ჩანე, უარესი მოგივიაო. იქ მისდომთა ხელმწიფეთა, ხოსროფშირმა და სარვიხურამანმა, ბევრი იტინეს და ყარა-შინსაც გაეცინა, უთხრა: ჩემო კარდანქეშანო, ეგ დიას კარგია, მაგრამ რადის ხელით დაკიდებულს ორასი მათრახი ხომ არა მცემიაო“. აღლან-ჭანმა თუ ორი დამკრა ერთი მაინც მე დაგვარ, მაგრამ ეს უმძველად იტყოდე რომ შენ აღლანჭანს ვერ გადურჩები. მტირე ხანს ამ ხუმრობით

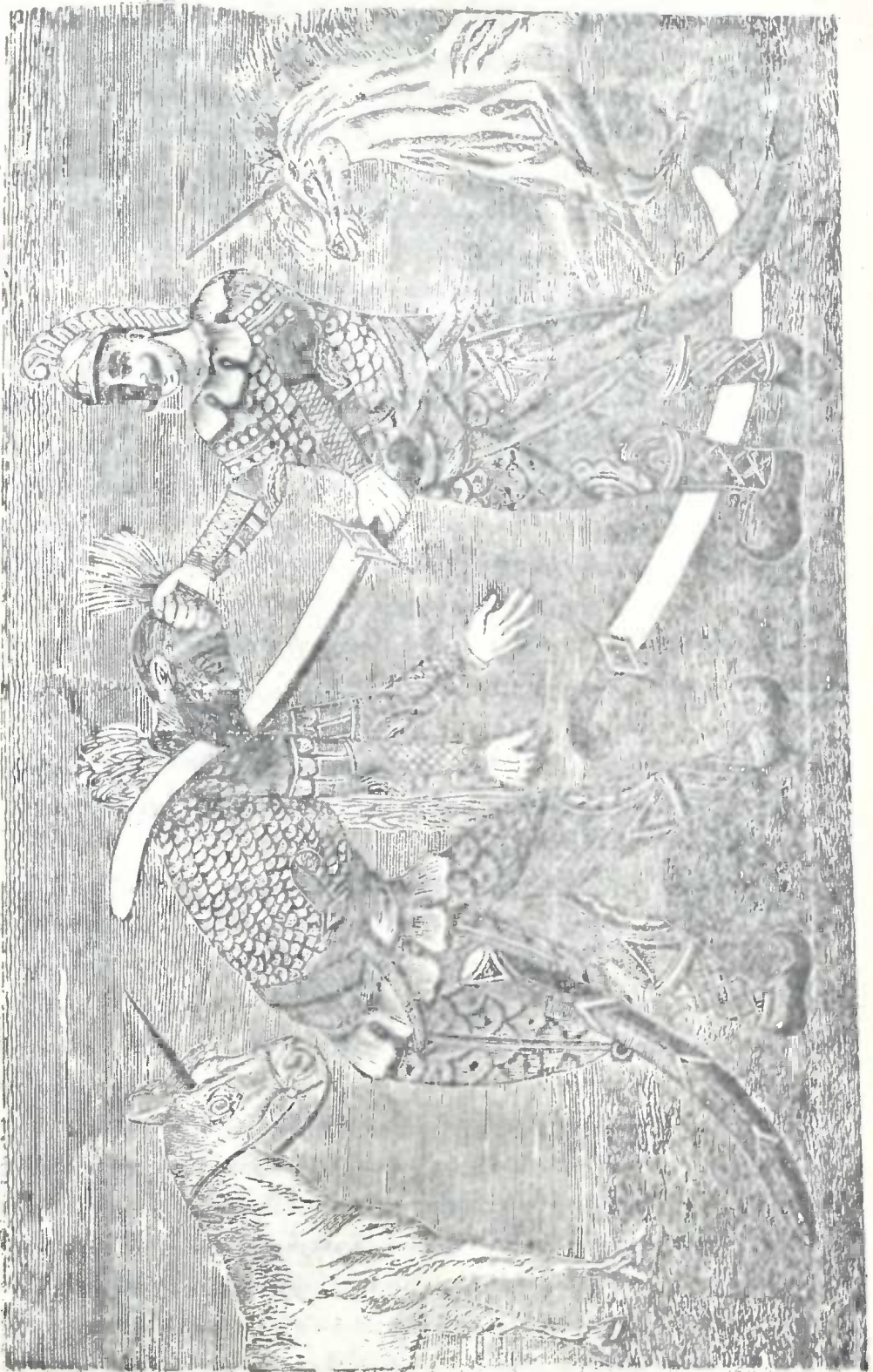
შეექცინე და შემდეგ მეჯლისი მოიშალა და ყველა თავ-თავისად წარვიდა
ნენ და საომრად მზადება იწყეს.

იქით მხარეს ომიდამ გაბრუნებული რაიანში, თავის ტახტს
ბრძანდა და ადლაჭანმაც საომარი იარაღი გაიხადა და ხელმწიფის კარავს
მოვიდა, ხელმწიფე ფეხსედა წარმოუდგა, იგი მივიდა და სააბეიჩანობის
ტახტს დაბრძანდა, მეჯლისი გაიმართა, რაიანმა უკრამინის ამბავი ჰქო-
ნა, იმის ფაღვანობა როგორ სცანო? ადლაჭანმა მოახსენა: ხელმწიფე
ათა ათასად საქებულნი არიან მისნი მშობელები რომ იმისთანა საქებულნი
მამაცი ხყოფათ გამოუღიათ, ჩემს დღეში მაგისტანს ძლიერს ფაღვანს
არ შევერიდვარ და სწორედ რომ სააბეიჩანობის სახელის დირსია, მა-
გრამ შენის დოვლათით და ჩემის დვთის ბაბუთის შემწეობით, მე ვსძლევი,
ამისთვის რომ რამტონიც ვშინჯე უფრო და უფრო მოუძღურდა, სიბრ-
ველიმ გაგვიარა თორემ თავს წარვეკეთავდი, ამ სიტყვებით გაათავა ადლა-
ჭანმა. შემდეგ მათი მეჯლისიც მოიშალა და საომრად მზადება იწყეს.
რა დილა გათენდა, ორსავე მხრის ლაშქარნი ამხედრდნენ, მოვიდნენ ხელ-
მწიფენი და თავ-თავის განწესებულს ალაგს დასდნენ, დასტები დაწვეს
წესისამებრ უკრამინი და ადლაჭანიც გამოვიდნენ. იმ დღეს სხვა არა უხ-
მარიათ რა ერთმანერთზე, მხოლოდ კურხით სცემდნენ, ვიდრე დაღამე-
ბამდე, ას-ოცი ერთმა სცა და ას-ოცი მეორემ მაგრამ ვერა რომელმან
სძლია. რა დაღამდა გასაყარსა ნადარსა ჰქრეს და გაიუარნენ. რა დილა
გათენდა ორნივე მოედანს გამოვიდნენ, იმ დღეს საღამომდის იბრძოდეს
მაგრამ ვერა რომელმან სძლია, მოკლედ მოგახსენოთ, ამ უოფით ცამე-
ტი დღე იბრძოდეს მაგრამ ვერა რომელმან სძლია. რა შეათცამეტე დღეს
უკრამინი ომიდგან ცარე შემოიქცა დიდათ განრისხებული იყო და თავის
თავს ეუბნებოდა, ღმერთმა შეგარცხინოს ჩემო თავო, ქვეყანასედა შენი
სახელი მოიფინა და ცამეტი დღე არის ასეთ უსჯულსო კერძს ებრძვი
და ომი ვერ გაუსწორე, გაამაყებული გადასვალ და უზირველესს სკამს
დაჯდები. ამ მწუხარებაში მეოფმა აღარც საომარი იარაღი შეიხსნა და
აღარც სადგომს შებრუნდა, ხელმწიფის წინ შემოვიდა თავის სკამს აღარ
დაჯდა, ხელმწიფის წინ მიწას დასჯდა. მაშინ ხელმწიფემ უბრძანა, სა-
აბეიჩანო რატომ შენს სკამს არ დასჯდებიო? მან მოახსენა: ხელმწიფეო,
მე ჩემი თავი ვსცან რომ იმ სკამზედ ჯდომის დირსი არა ვარ, ამის-
თვის რომ ცამეტი დღეა, ერთ კერძს ვებრძვი და ომი ვერ გაუსწორე,
დიდით ბრძოლის ველზე მივალ შევებრძვი და საღამოს სირცხვილეული
გამოვებრუნდები. დიდებულო ხელმწიფეო, საბოთ ღმერთსა ვოფიცავ ჩემს
მოწყალეს, თუ ჩემზედ ხელი არ აუღია და იმ წყეულმა თუ ხვალაც ომი

კამისწორა, უტილოდ ჩემს თავს მევე მოვიკლავ მოედანზედ. ესე სოქვა და იმ ღამეს არცა ჭამა და არცარა სუა, არც დაიძინა. ხელმწიფე, სარკინურამანი, ხოსროშირი და სხვანი უარამანის ფიცსედ დიდად შესწუხდნენ, აღარც მათ დაიძინეს და არც მოშორდნენ იმ ღამეს უარამანს.

იქით მხარეს, აღლაჭანმა რაიაზამს მოასუნა: „ხელმწიფეო, ხვალ უარამანი უეჭველად უნდა მოვკლავ და უმანკს შენის ძმებით ცოცხალს მოკართმევ“, იმ ღამეს მოისვენეს. რა დილა გათენდა, საომარის ნაღარის ცემა შექმნეს, მეომარი ლაშქარი რაზმებათ დაეწივნენ. აღლაჭანი მოედანს გამოვიდა და უარამანს შესძახა: „დღეს მე და შენი გაჟრის დღეა ან დღეა შენი უნდა ატირდეს ან დედაჩემი“. ამ ჟამად უარამანი მსწრაფად გამოვიდა და საჭმანი და კარდანქეშანი წინ წამოუძღვნენ, კარდანქეშანმა უთხრა: სააბურიანო, მე თქვენი ეკეთი შეწუხება და გაჟავრება რომ მცოდნოდა, აღლაჭანს იმ ღამესვე თავს წარგვეთლი. უარამანი განრისხებული უმეტესად განრისხდა, ასე რომ ცეცხლები ელვა დაიწყო და შესძახა: „საძაგელო ეშმაკო, სჯობს რომ დღეს მოედანზე არ გამოიყოფიე ჩემს მოზირდაზირეთ, ვგონებ რომ მოახლოვებულა შენი აღსასრული“. კარდანქეშანმა რომ იხილა უარამანის იმ გვარი განრისხება ძლიერ შეშინდა ისე რომ ერთის გადახტომით ათ ფაღანგს ხტებოდა და მწუხარედ თავის ჭარისკენ მიძვრებოდა. უარამანი აღლაჭანს მიუხტა და უთხრა: „ფაღვანო მოდი მიიღე ჩემი კეთილი რჩევა, ამდენ უმსგავსობას ნუშვრები, მე მეძმე და უმანკს დამორჩილდი, თუ შენის თავის სიცოცხლე გსურს, თუ არა თავს მოგჭრი და შენს სიცოცხლეს მოვსპობ“, რა აღლაჭანმა ესე მოისმინა უარამანისაკან, კაიციხა და ესე უთხრა: „მე დღეს ამ მუქარით ვარ გამოსული, რომელიც შენი სიცოცხლის ფრინველი უნდა გავაფრინო და შენ რას ბოდავ“!? ესე თქვა თუ არა, თავის მიძიმე ლახტი სამ გზით სცა უარამანს და გერა ავნორა. შემდეგ უარამანმა სცა და გერცარა იმან ავნო, ერთმანეთზედ სამოცდა შვიდი იარაღი იხმარეს და გერა რომელმან სძლია. მზის ჩასვლას მტირე-ლა უკვდა, მამინ განრისხებულმა უარამანმა შემფაობარი კაიკლო, ღვთის სახელი ასუნა, მიძიმე ლახტი ხელთ იხურა და აღლაჭანს დასცა, აღლაჭანმა ლახტი ითარა და, რა ლახტი ლახტს მოხვდა საშინელი ცეცხლი გამოხდა, უარამანის დაკრულ ლახტს ვეღარ გაუძლო აღლაჭანის მარტო-რქამ, მარტო-რქა და აღლაჭანი ორნივე მიწას დაეცნენ, აღლაჭანი მსწრაფად ზეზე წამოხტა განრისხებული და უარამანს მოუხტა, სარტყელს ხელი ჩაავლო, მამინ უარამანიც ჩამოხტა და ეს ორნი, მედგრად ირკინებოდნენ, მამინ აღლაჭანმა უარამანი სამჭერ აზიდა, მავრამ ვერცა თუ ადგილიდამ შესძრა.

რა უარამანმა თავისი თავი ესე ძნელ საქმეში წახა, ზე ახელდა ტათ მ-
 მართა და შემოქმედს თავი შეაჯუღრა და დიდის ხმით სახელი ღვთის
 ახსნა იმ ხმის მისმენელთ ასე გუონათ რომ ცა ქვეყანას დაეცა, თ-
 ხივ მხარე შეიძრა, მრავალნი მარტო რქანი დაფთხნენ და ფალევენი
 ძირს გადმოსცვიფდნენ და უცნობო შეიქმნენ. ამ ღვთის სახელის ხსენე-
 ბესე უარამანმა ადლანჭანი შედგრა: აზიდა, თავის სისწორ აიყვანა და
 ძლიერ დასცა ისე რომ თუმცა დიდი მთა დასცემოდა ქვეყანას ისეთი ხმა
 გამოინდა, ადლანჭანს სული შეუგუბდა და ხმა ვეღარ ამოიღო, შემდეგ
 ადლანჭანმა კონება შეიკრიბა და ფეხზე წამოუდგა უარამანს და ხელი გა-
 იკრა ხმაღს და უარამანს შეუმაღლა, უარამანმა ხმალი მიაგება, მაშინ უ-
 რამანი მისწვდა საქონრეში გამოიწია და თავი ტანიდამ განუშორა. შემ-
 ფაისარზე შეჯდა და ადლანჭანის თავი შუბს ააცვია და უმანგს მოართვა და
 მოახსენა: „ნიადგამც თქვენი მტერი ესრედ თავ წარკვეთილი გეჩახოს.
 უარამანმა ადლანჭანის თავი რომ ხელმწიფეს მოართვა, მსწრაფელ გამო-
 ბრუნდა მოედინისაკენ და თვისთა ფალევენთა შესძახა უარამანმა: „ჰეი, ფ-
 ლევენიო და ძმანო! ჟამია ახლა რომ რაიზამის ალმები ძირს დავსცეო.
 რა ადლანჭანის მოკვეთილი თავი იხილეს ფალევენთა, უარმა და შირფე-
 უარმა ზატრთისათვის გუელდამწვარი და განრისხებული ხუთი ათასის კ-
 ცით უარმანს და მისთა ამხანგებთ შემოუტოეს, როდესაც უარამანმა იხი-
 ლა თავიანთზე მომავალი ზღვის ოდენი ლაშქარი, ღვთის სახელი ახსე-
 ნა და შივ გაერია, ვით გავაზი მტრედის გუნდს, ისე ჰხობდა უწყა-
 ლოდ, ზოგს აიყვანდა ცხენიდამ და ბურთივით ისროდა და ესრე იძხ-
 და, თქვენ ხემის ხელიდამ სად გარდიხევეებითო. რა უმანგ-ხელმწიფემ
 ესე იხილა, ხოსროვიძირს, უარამიჯინს, ვაჭარს და უართანს უბრძანა:
 სამი ათასის დეშტი-ვიფხადის ჯარით მიეშველენით, მათ მსწრაფად შე-
 უტოეს და ისეთი მუსვრა შეიქმნა რომ სისხლის მდინარეები გაჩნდნენ,
 ცხენსა და კაცს იტაცაუდა. იმ არეულობაში უარი ფალევეანი ხოსროვიძირს
 შეხვდა, ხოსროვიძირმა სამი ძლიერი ლახტი დაჭკრა და ვერა ავნორა.
 ხოსროვიძირი განრისხდა და ძლიერი ხმალი დასცა და შუა გაჭკვეთა,
 ამ ჟამად უმანგის ფალევენებმა, ჯალაირის ლაშქარს, რისხვა ღვთისა მი-
 აუენეს. რაიზამმა რომ ესე იხილა, დაღობებულმა იფიქრა, თუ ამ ლაშ-
 ქარს ჯარი მივაშველო უმანგიც მოაშველებსო და საქმე ავად მოვაო, ის
 სჯობს რომ გასყარს ხადარს ვაკურვეინოვო. მაშინვე უბრძანა და გას-
 ყარს ხადარას ჰქრეს და ორივე ლაშქარი ერთმანერთს გაეყარნენ და თავ-
 თავისად წარვიდნენ, რა თვის ბინაზე მივიდნენ, საომარი აბჯარი გაინ-
 დეს და სამეჯღასო შეიმოსეს, ხელმწიფის კარს მივიდნენ და თავთა

ვის განწყობებს ალაკს დასხდნენ შვირეს ხანს და შემდეგ უარამანი მოვიდა. ხელმწიფემ რომ იხილა უარამანი მომავალი, ტახტიდამ ძირს ჩამოვიდა და უარამანს წინ მიუტევა, უკლს მოქცევა და თვალები დაუკონხა, ესე უთხრა: საბოქინო, დღეს თქვენ ასეთი საქმე შექმნით რომ მეორედ მოსულადმის არ დაიფიქვებ, თავისი თავი მოიხადა და უარამანს უბოძა, და რაც ამ დღეს ტახტ კვდა ისიც, უარამანმა ხელმწიფეს მუხლსა აკოცა. ხელმწიფემ ბრძანა და მუჟღისა გაიმართა ღვინისა და ღვინის სმას შეეჭნენ, ხელმწიფე, დიდებულნი, სარდალნი და ფაქეჟანნი უარამანს ქუბას შეასხავდნენ და იმ დამეს ამ ვოფით შეეჭნენ.

იმით მხარეს რაიასამი ომიდგან გაბრუნებული მივიდა და თავის სადგომს განისვენა, რა დილა გათენდა სართაფ-აქიმი ვეზირი იხმო და უმანგ ხელმწიფესთან გაგზავნა, ორმოცი დღის პაემანი სთხოვა, სართაფი წავიდა და უმანგს პაემანი განუცხადა: უმანგმა სართაფ-ვეზირს უბრძანა: „ვეზირი! მინდოდა ხვალ ამისი საქმე დამესრულებინა, მაგრამ რადგანც დასაგრული კაცია — აღარ გამოკამეტებ და რაც უთხოვია აღმისრულებია“. ვეზირმა თავი დაუკრა გამოეთხოვა და წამოვიდა. ხელმწიფემ დიდებულთა და ფაქეჟანთა უბრძანა: ამ ორმოც დღეს ომი აღარ მოხდება განისვენეთ, იღვინეთ, ვისაც ნებადეს ჩადირობით, ვისაც როგორც უნდოდეს ისე შეეჭნეს.

აქ საღისაღლისა და არქანის მოსვლა, რაიასამის შემწედ და მათის აიარის ვახსოვსისაგან შაბრანგის სიკუდილი.

Qქილამ სართაფ-ვეზირი რაიასამთან მოვიდა და მოახსენა: ხელმწიფე, უმანგი თქვენსე დიდათ განრისხებული იყო და ბრძანა რომ ხვალ მწადდა რათა ხელმწიფეობისა მისისა ხვეტნი ძირს დამეცა და ხაზინანი მისი ავარად მექმნა და ღაშქარნი მისნი სრულიად შემემუსრნა. მაგრამ რადგანც ვედრებით უთხოვია პაემანი, მეც მიმიციაო. როდესაც უმანგისაგან პაემანის თანხმობა ესმა, დიდს მხიარულებას მიეცა და უბრძანა: ვეზირი და დიდებულნი, იმედი გაქვსთ რომ ამ ორმოც დღეს ის ფაქეჟანნი მოვიდნენ? რომელიც რაიასამს თვისი ვეზირნი იმ ფაქეჟანტთან გაეგზავნა, გაგზავნილი ვეზირნი შეიძ დღესეც ჩამკუნის ციხესთან მისულიყვნენ. მაშინ სალსაღს მოხსენდა რომ რაიასამის ელჩნი გაიხდნენო და თქვენთან საქმე აქვსთო. სალსაღმა და არქანმა მათი შეუვანა ბრძანეს, ვეზირნი შევიდნენ და შირ-მიწა გაერთებით სალსამი მოახსენეს, ბრძანა სკამების მოღება, სკამები მოიღეს და დასხდნენ, ხელთ

შარბათი მისცეს და ტუბილის საუბარით დადგეს და მოიკითხეს, წიგნი მისცეს რაიზაძისა. საღსადმი რაიზაძის მოწერილი წიგნი წაიკითხა და კასკასობა გაიციხა და თავის ძმა არყასს მისცა, როდესაც იგი წიგნი არყასმაც წაიკითხა, ხელ-ხელს შემოჰკრა და გაიციხა. გაცინებთ სთქვა: „ამისთანა საკვირველი საქმე იქნება რომ კაცმა თავის თავი ისე ამდლოს რომ საბუიროანი დაირქვას! რადგან ის თაღუვანი ეგრე გამაჟიბულა, მამ კვმაროებს რომ მივიღო და ჩვენი თავი გაცნობოთ, თუ ჩვენს ცნობას არ დამორჩილდეს და რძი მოითხოვოს, გავალ მოედანს ცხენილი ჭიუგან გაგწავ და ორად გაგვლეჯავ და მეტე უმანგის ჯარს სრულიად გაუწივქ და იმის ხაზინას რაიზაძის მიფართივეო, აქვეყანაზედ ჯვის მამქმედს კაცს აღარ ვაცოცხლებო“. ეხე სთქვა და მაშინვე ორნივე ძმანი რაიზაძისთან წასასვლელად მოემზადნენ ორმოცი ათასის კაცით და ფარანდგი ჯანსუზ აიარი წინ წამოიძღვარეს და რაიზაძის გეზი გზის ბელადთ გამოიძღვარეს და რამდენსამე დღის უკან რაიზაძის ურდოს მოახლოვდნენ, ჯერ კიდევ ერთის დღის სავალი იყო რაიზაძის უდრომდის, გეზირმა ივინი იქ დააყენა და თვით მსწრაფად რაიზაძის წინაშე მივიდა, რაიზაძი შეწუხებული იჯდა, ჰაქმანის ვადა ორი დღეა იყო დარჩომილი და იმას თეპრობდა, იგი თაღუვანნი ხვალაც რომ არ მოვიდნენ, ჩვენი საქმე არ ვიცი როგორ იქმნებაო!.. იმ ჟამად გეზირი ხელმწიფესთან შევიდა და ჰირმიწაკერებთით საღამო მისცა და თაღუვანების მისვლა ამხარობდა. რაიზაძიმა რა მათი ამბავი მოისმინა, დიდ მხიარულობას მიეცა, ბრძანა მაშინვე და სამხარულო ნაღარას ჰკრეს, უფელნი ამას ამბობდნენ: ახლა უმანგისა და ფარანანის ჯარს ესენი ამოგეერიანო, ამ ჟამად უმანგ-მაჭის აიარნი შემოვიდნენ მძიმედ თაღუვანის სტეს და მოახსენეს: „ხელმწიფეო, რაიზაძისაგან თქვენთან ორმოცის დღის ჰაქმანის თხარინის მიზეზი ეს უფთელა რომ ორნი თაღუვანნი დაუბარებია, ერთს სახელად არყას-ხუნმარი ჰქვიან და მეორეს საღსად-რაზ-დავარ, ახლა ისინი ორმოცი ათასის ჯარით მუტასა მშვილდების და იარაღების მქონებულნი თავის შემწედ მოუყვანია, ერთის დღის სავალს ჩამომხტარან, რაიზაძიცი მიგებების თაღარეშია, თავისი აიარიც თან ახლავსო, ფარანდგი ჯანსუზი დიდთ გამოჩენილი აიარია რა უმანგ-მაჭამ ესე მოისმინა, ბრძანა: აიარო ასეთ რამეს მიქებთ რომ მეგონი აღლაჰანის ამხანაგნი იყვნენ და ან ჩაღაქისთანა აიარი იყოსო, მოვიდნენ და ვნახეთ თუ დმერთი რას ჯარეგებს. გარდანქემანმა მოახსენა: ხელმწიფეო, დიდთ სახელგაჟანი თაღუვანნი არიან და არა მცირენი, ფარანდგი-ჯანსუზისთანა ხმელეთზედ აიარი არაფინ არის, დიდთ საქებელ-

ნი არიანო, მე დიდი ხანია ამათი ძლიერება მესმისო, დემერთმა დაგვი-
 თარას იმათი ხელადამ, ესე სთქვა და ვარამანს შეხედა და მოახსენა:
 „ესაბერიანო დემერთი გადღეკრძელეს ნურას ჰრძანებ ჩემზე“. ვარამანმა
 სიტყვი დაიწყო და უთხრა: კარდანიქმანო, თუ ჭანსუხ აირი დაგვიტყოს
 მალე მორჩები შეგასე ნუ გეშინიან და ჩაღაქვიეთ შენვე შეიბეროდ. კარ-
 დანიქმანმა მოახსენა დიდათ გმადლობ რომ კარგი გუფთმისანი ყოფილ
 ხარ, მაგრამ მე მგონი თუ იმას ხელში ჩაუვარდი გამოხსნა ძნელია იქ-
 ნება. მე რომ მოვეკვდე ვნახოთ თქვენი კარდანიქმანი ვილა იქნებაო. ვა-
 რამანმა უბრძანა: კარდანიქმანო, დემერთმა სიკვდილი გარიდას, თუ შენ
 ის მოველავს, იმასაც მე მოველავ და რამდენსამე სხვა აიარსაც. კარ-
 დანიქმანმა მოახსენა: „მაგისთვის კი მადლობას არ მოგახსენებთ, რად-
 გან რავი მე მოვეკვდები ჩემს უკან აუხდა ქვეყანა გაახროო მე რადას
 მარტებს“ თუ მოვეკვდე თქვენ თავს ნუღარ შეიწუხებთ, ამისთანა ლაშა-
 რაკით ბევრი იყინეს. შემდეგ კარდანიქმანმა შირფანჯას და სხვათა უთხ-
 რა: მანამ იმ წყულებების სახელს ვარამანი განაქარვებდეს, იმათს ურდო-
 მა არაფინ გაააროთ, ამისთვის რომ რა სახითაც გინდა შეიცვალეთ იგი
 წყულები ჭანსუხი მაინც ციცილობთ მეტა მძარტებს გაბრთხილება რომ
 მისს ხელში არ ჩაეცვივდეთ. და კვალად უთხრა უშანგ-მაჭას არ მოშორ-
 დეთო. რა მათ მსხდომთ კარდანიქმანისაგან ესე მოისმინეს, სიტყვი და-
 იწუეს და უთხრეს: კარდანიქმანო, ერთ წუწე აიარისაგან როგორ შეში-
 ნებულხარ? ნუ თუ ის სჯობს ხვეწს აიარებს? კარდანიქმანმა უშასუხა ნუ-
 თუ შადრანგი სჯობდა ჩაღაქსა, მაგრამ ნახეთ რა საქმე უყო, მათ უთხ-
 რეს ეგ კა სწორეთა სთქვაო. რა ესე სთქვეს ხოსროფშირო, ეჭარი,
 ვართანი და სხვანი რჩეულები იფლევანნი ზე აღსდგინ და საჯგოს აღავს
 დადგენ და ხუალისად სალსაღისა და არყასის ომს ეაჭენ, ხელმწიფემ
 მათი ვედრება ისმინა და ხალათებიც უბოძა. რა ვარამანმა ფლევანებისა-
 გან სიქადული და ამათი ომში შებმის თხრენა ისმინა, დიდათ იწუინა
 და სთქვა: რა არის ამისთანა სიქადული, როცა ომი ატუდებოდა ესენიც
 გავიდოდნენ მოედანზე და ისინიც გამოვიდოდნენ, დემერთმა კი შერი
 შეძლება მოეცემა მაგრამ ვნახოთ როგორ მოხდება საქმე. მამინ ხელ-
 მწიფემ კარდანიქმანს უბრძანა: წადი და იმათა ამბავი გეცნობე.

მან ხელმწიფეს თავი დაუკრა და თვისსა კარავს მივიდა, მსწრაფლ
 ახდიურ სახელ შეიკვალა და წარვიდა, რა მივიდა, რაიანამის ჭარის ამ-
 ბავი ეოკვლივც სცნა, ხელმწიფე რაიანამი დიდის დიდებით წინ მიეკება,
 ფლევანთა, რა ხელმწიფე იხილეს, ძირს ჩამოხტნენ და ხელმწიფეს ხელ-
 ს აკოცეს და თერხთ მოეხვივნენ, ხელმწიფემ ზე აყენა და შებღს აკო-

ცეს და აფრთხილებს მოკვდილებს, ხელმწიფებზე და ახლებს შუბლზე აკოცა და საუფროსად მიემშვიდობა. რა ერთმანერთი მოკვდილებს ცხენებს შესხდნენ და კარვისაკენ წარვიდნენ, მარჯვნივ სადსადი მოდიოდა და მარცხნივ არყასი და სხვანი ფაღვეანნი. რა კარდანიქქმანი იგი ფაღვეანნი იხილა და მათ წინ ჯახსუბ აიარა, ტანში ყრუანტელმა დაუარა და ხის ფურცელივით თრთოლა დაიწყო, თავი დაჭვიდა და თქვა: „ვაიმე, ვაიმე, ამათი შემბმული ხვენი ფაღვეანნი არ არიან, რომელიმე ითხოვეს ხვადის რამი. შემდეგ სთქვა: „ჩემო თავო კარდანიქქმან, უფროსილდი რომ დიდ მახეს ხარ გაბმული, ახლა უფლის გზით გაბრთხილება გმართებს რომ ურდოში ნურც სანავაგეს და ნურც ხელიდგან ვისმეს რასმეს გამართმევ და თუ ცხანსედ რამ იხილო, ხელს ნუ შეახებ“. კარდანიქქმანი ფარულად მოსდევდა.

როდესაც მოვიდნენ მამინვე კარდომხდნენ, შევიდნენ და დასხდნენ, მრავალი შაქარლამა მოართვეს და ფაღვეანნი შეეჭნენ. შემდეგ საომარი იარაღი აიხადეს და სადხინოთი შეიმოსნენ, სადსადი საბუიარანობის სკამზედ დაჯდა და მის შირ-და-შირ არყასი დაჯდა და სხვანი წესისამებრ დასხდნენ. ხელმწიფემ ბრძანა და სუფრა მოიღეს, მოვიდნენ ღვინის მწოდებლები. რა ფაღვეანთა ღვინო თავს ეწიათ, სადსადმა მოახსენა რაიან-ზამს: „ხელმწიფეო, ამდენი უცხო გამოჩენილი ფაღვეანნი გზლებით და უმანგ-მაჭა როგორ ვერა სძლიე აქნომამდე?“ რა ხელმწიფემ ესე მოისმინა, დიდად ამოიხსრა და ყარამანის ამბავი უფველივე უამბო. სადსადმა სთქვა: ყარამანი როგორც იკვებოდა კიდევ უფთილა, მაგრამ ამდენს უმსგავსო საქმეებს რომ შერებოდა და თავში გამწობდა ან ჩემი სახელი არა სმენოდა და ან ჩემი ძმა არყასისა? მაგრამ ახლა თუ ჩვენი მოსვლა სტნა ვგონებ რომ კარდაიხვეწოს სადმე, მაგრამ რაჯი აქ მოვედით, ახლა ვედარსად წავგვივა, სჯობს ჩვენ ერთი წიგნი მივწეროთ და ჩვენი წადილი უფველივე ვაგნობოთ, თუ რასაც შეუთვლი და გუჯერდება, აღარც მე გამოვიმეტებ და გავანთავისუფლებ, თუ არა და მოედანს გავაღ და ყარამანი იქნება თუ სხვა, იმათზედ იარაღი რათ მიწა, ცხენი-დამ ავწევ და შუა გავგლეჯ. ამ უამად კარდანიქქმანიც იქ იმყოფებოდა, რა ესე გაიგო, სთქვა თავის გულში, მალე წავაღ და ამ ამბავს უმანგს ვაგნობობო და ეგები საბუიარანი განრისხდეს და რამი ხვალ იმან ინებოსო. მამინვე გამობრუნდა მოვიდა და უმანგის კარავს შევიდა და თავუანი სტნა, და რაც რაიანზამის კარავში გაეცო უფველივე უამბო და მოახსენა, რომ ხვალ კაცი გაიხვლებოთ და წიგნიც მოგერთმევათო. რა ყარამანმა და სხვანთა ესე მოისმინეს, სიცილი დაიწვეს და სთქვეს: ხვალ ნახვენ უმანგ-

შეჭისთვის ვითარცა ფალსუანნი დაუბადებია დმურთსაც, ესე სთქვეს და
ლხინსა და შექცევას ხელი მიჰყვეს.

აქით მხარეს სალსალმა წიკნი დაწერა და ჭანსუზ ათარი იხმო და
უბრძანა: „აწ წარვედ და უშანგ-შაჭას ჩვენ მაგიერ ეს წიგნი მიუტანეო“.
ჭანსუზმა წიგნი გამოართვა და წავიდა, თავის შვიდი შევირდა თან წა-
იფანა და ერთს სხვა აიარს უთხრა, ურნაელ სახელ შეიცვალეო, ჩვენ
რომ წავიდეთ, მცირეს ხანს უკან შენც წამოდი და უშანგის კარავთან
მოატყდეო, ამისთვის რომ როდესაც ჩვენ წამოვალთ, ისინი აიარს და-
ტვადეუბნებენ, ან კარდანქქმანი იქნება ან სხვა ათარი ვინმე; ეს ამცნო და
მსწრაფელ უშანგისაკენ წარმოვიდა. რა უშანგის ურდოს მიუახლოვდნენ
უჭუაი-ფილყურსარმა ივინი იხილა და წინ მიეკება, გაუძღვა და ხელმწი-
ფესთან მიიფანა, ჭანსუზმა ხელმწიფე იხილა თუ არა, სამ გზით ბირი
მიწას დასდვა ქება შეასხა და წიგნი მიართვა, სკამი მოიღეს და ზედ
დასვეს, ჭანსუზის შავიკრდნი თავს ადგნენ, ვინც ჭანსუზ აიარს შეხედა
ძლიერ მკეწნათ, იმიტომ რომ იმისთანა სწრაფი კაცი თვალით არ
უნახათ. ხელმწიფემ წიგნი გამოართვა და შარიბ-შაჭას გადასცა, შარიბ-
შაჭა წარმოხდგა და ესრედ წაიკითხა:

„ეს ჩემგან გუწუფოს, სალსალ-რაზდავისაგან და არუას ხუნზარისა-
გან რომ რაღაც უშანგ-შაჭა ხარ და უარამანი, თქვენ რომ დიდრონი
სულთანები დაკვიციციკობით და ქვეუბები წავიკრთმევიათ, თქვენ ასე გო-
ნით რომ შეგრჩებათ და თქვენი ცალი არაფინ გამოჩნდება თუ? მაშას-
დაძე თქვენ სალსალისა და არუასის სახელი არა კსმენიათ! მოსულხართ
და ინდოეთს ახრებთ, შენ უარამანს თუ უაფის მთაში ერთი ორი დევი
მრუკლავს და იმისთვის გაამყებულა, ის არ იცით რომ თუ ჩვენ მო-
ვინდომებთ უაფის მთასა, ქუი-უაფს და რუბი-მასკუნს, თავით-ბოლომდის
დავებურებთ. ეს იცოდეთ რომ უარამანს უაფის მთის დევები ნუ ვგო-
ვარო, ისინი მთის დევენი არიან და ჩვენ ქვეუბის დევენი და ვეშაზნი
ვართ—და ჩამკუნის ციხას მაშინცნო. თუმცა ცა და ქვეყანა დევითა და
ფერითა ავისოს, ჩვენ თვალში მდგოვის მარცვლად არ გამოჩნდება. ახ-
ლა უშანგო და უარამანო, თუ ჭკუა გაქვთ და სიცოცხლისა, სახლიდამ აუ-
რა არ გინდათ, ჩვენი ეკოილი სიტუვა ისმინეთ, შვიდნივე იულომი და
თქვენი ხაზინა, რაიაზამს მხარეთვით და ამას დაემჩნებათ, უშანგო დემ-
ტი-უიფხადში თავის მაშასთან წავიდეს და იქ იცხოვროს, ჩვენთვის და
რაიაზამისთვის ილოცოს. უარამანმაც თავის მხეცი და იარაღი რაც აქვს
უფუელევე ჩვენ მოგვრეს და დაიფიცოს რომ თავის დღეში არც ცხენზე
შეჯდეს და არც იარაღი შემოიბრტუას და არც ჩვენ მონებას გადავიდეს

და აღარც თავის თავს ფალგვანი უწოდოს, და თუ არ დაგვემოჩინო-
ბით, იცოდეთ რომ ჩვენ თავს გაცნობებთ“.

რა ხელმწიფემ და უარამანმა ესეთი სიტყვები გაიგონეს და სხვა
ფალგვანთა, ვეუხვსავით შეფრთხნენ ღა ლომებრ ბრღვინვა დაიწვეს, ხელ-
მწიფემ დიდის მრისხანებით ჰასუხი მისცა. უარამანმა ესე უთხრა: აიარო
იმ თავში გამწევ ფალგვანს უთხარი, ამდენს უმსგავსოს რათ ლაშარა-
კობთქო, ამისთანა ქადლით ვის შეაშინებთქო? თუ უშანგს ეუბნება, შეი-
დი იულომი ხმლით დაუჭერია, ერთი სხვა ამისთანა ხელმწიფე უნდა იყოს
რომ ძალით წართვას, თვარა ნებით არსფერს მისცემს, ნამეტნავათ რაი-
აზამისთანა წუწკ ძაღლს, იმას ძაღლების შემნახველათაც არ იკადრებს
უშანგ-შაჰა, არამც თუ იმის ქალაქები მისცეს თავის ნებით, ამის გარდა
ეს ჩემი იარაღები, თითო-თითოდ თილისმებიდამ გამომიტანა და ისეთ-
ნიც არიან რომ თითო სახელმწიფოთ დიარან, ამ ჩემი იარაღისა და შემ-
ფაიბარის მთხოვნელი ისეთი ვინმე უნდა იყოს რომ მოედანზე წამარ-
თვას. და თუ ამისთანა კაცი გამომჩნდება ქვეუანაზუდ და წამართმევს ქა-
ლადი იუოს იმასე, მაშინ ჩემ სიცოცხლეში აღარც იარაღს შემოვირტ-
ვავ და აღარც ცხენს შევჭადები, და თუ მე მოვერივე, საბოთ ღმერთსა
ფიციავ ამდენს უმსგავსო სიტყვებისათვის აღარ შევიწვალე და თავს
მოვსჭრი და მაგათ სისხლს ქვეუნად დაგაქცევო“. ჩვენნი ფალგვანნი ახ-
ლავე მზათ არიან საომრად და უთხარ რომ ისინიც მოემზადნენ და ჩვენ
საქმეს მხლად ხმალი გადასწევეტს. უარამანმა ესე დაბარა და ხელ-
მწიფემ მათი მოწერილი წიგნი თავზე დაათხროწა ჟანსუზ აიარს. გა-
ბრახებულნი ჟანსუზი მსწრაფლ ადგა და ბუტბუტით გავიდა. იგი აიარი
გავიდა თუ არა, ხელმწიფემ გარდანქმანს უბრძანა: წადი შეიტვე თუ
რას იტყვიან და ან იმს როდის იწეობენ. გარდანქმანმა შაბრანციც თან
წაიყვანა, ამისთვის რომ რაც ამბავი შეეტეო, იმას გამოგზავნიდა და
ხელმწიფეს აცნობებდა, მსწრაფლ სხვა სახედ შეიცვალნენ და რაიზამის
ჯარში მივიდნენ და ის აიარი რომელიც ჟანსუზისაგან საზვერად დაეუ-
ნებულნი იყო, შორი-ახლად უკან მიჰყვა და რაიზამის კარავს შევიდნენ.
ეს აიარი გაიქცა და ჟანსუზ აიარს შეატეობინა, ჟანსუზიც შევიდა ხელ-
მწიფესთან, უშანგისა და უარამანის დაბრებულნი ამბავი უფველივე მოახ-
სენა და წიგნის თავზედ დათხროწა.

როდესაც სალსაღმა და არყასმა ესე მოისმინეს, მეტის სიანხისა-
გან ერთ ადგილას ვერ მოისვენეს, ხან ადგნენ და ხან დაჯდნენ. შემდეგ
რაიზამს მოახსენეს, რადგან უარამანს დაუწუნებიათ და თავის თავს
ფალგვანს ეძახის—და ჩვენი სიტყვა არ ისმინეს, უბრძანეთ რომ ამ სამ

დღეს უკანმა საომარი თარღი მოიშინდოს და მკითხე დღეს შევუბნოთ
რომ ვაჩაძანს თავი უნდა მოვკრა და უშინეს სიგრილვე განუქარვო, სს-
ქონელი და სწინა ავივლო. ესე სთქვა და მეკლდით ვი არ მოშალეს.

ჯანსუხ აიარო მსწრაფელ გამოვიდა ხელმწიფის კარავილამ და იმ აიარს
უთხრა: სჯობს რომ შებრანგს ერთი რამ ხათათი დავმართოთ და თავი
მოვსტრათ, შემდეგ ვარდანიქმანის სქმესაც შეუდგეთ; გამოვიდა გარეთ
და ობსსე კუთხეს უურება დაიწყო. აქ ვარდანიქმანმა რადაზამძს სსქმე
უოქლოვე კაციო და შებრანგს უამბო: მსწრაფელ წარვედ და უშინეს ესე
სსქმენი ატნობეო, რომ ხვალ-ზეგ რამის თადარიგი ნახოს. შებრანგი მ-
შინვე გამობრუნდა და წამოვიდა, ჯარი განვლო და შთის გზას შეუდგა,
ჯანსუხი იქ დხვდა და უსრულ შესძახა: „ჭეი, შებრანგი! ახლა სად გა-
დარებო ხემა ხელადამ?“ რა შებრანგმა ჯანსუხი ნახა თავისზე მიწვენიო
კაქტევის გზა აღარსადა ჭქინდა, მშინვე ხანჯალს ხელი გაიკრა და შე-
უტია, ჯანსუხი მიახლოვდა შებრანგს და ცაღი ხელით თვალებში კირი
ჩააყარა, შებრანგს თვალები დაეწო და იმ წუეუღმა ჯანსუხმა თავი მოჭ-
კედა და მშინვე რადაზამძს მიართვა.

ხელმწიფემ ჭკითხა: აიარა სარდალო, ეს ვინ არისო? მან მოახსუ-
ნა: ეს შებრანგი აიარა, რადაზამძს იამა და სთქვა, ეს აიარი იმლაშასი
ყო და შემდეგ უშინე შაჰას დაეხანა, დიდათ დავიმაღლე რომ ამას თა-
ვი მოჭკვეთე და ამისგან მოგვარწინეო. ამსუელ მრავალი წყალობა უბო-
ძა. ახლა ჯანსუხ აიარი ვარდანიქმანის ხრიკს შეუდგა და სთქვა: „ახლა
ვი ვარდანიქმანის წასვლის დროს ხელმწიფესთან; მე უნდა წავიდე რომ
ეკები ახლა იმას საფრთხე უტოარამეო, ან შევიპურა და ახუ მოველა“,
ესე სთქვა და კარს გავიდა, ერთი ძეგლი თოფრა ჰურითა და ყურძნით
აავსო და ვარდანიქმანის წასასვლელ მთის გზაზედ დასდვა, თვით წა-
ვიდა და ხვეში დაიმალო, მცირე ხანს უკან ვარდანიქმანი დიდათ შეწუ-
ხებულეი შებრანგისათვის ხელმწიფისაკენ გამგზავრდა, მიმავალმა ნახა რომ
ერთს ალაგს ერთი თოფრა ჰურით და ყურძნით საფრე გდია. ვარდანიქ-
მანმა მაშინვე სცნა რომ ეს აიარო მანქანება და სთქვა, მადი დავსჯდე-
ბი მცირეს ხანს, მერვე თავს მოვიმთვრალე და ერთს ალაგს მივეკდე-
ბი, ეკები ის აიარი ხემა თავის მხსსტრელათაც მოვიდეს და ვეცდები
რომ შევიპურა; მცირეს ხანს ჩაჯდა მერე ზე აღსდვა, ბარბაცი დაიწყო
და ერთ ალაგს მივეკლო. რა ჯანსუხმა ესე იხილა დიდს სინარულს მი-
ეცა, მაჯრამი შიშით ახლო მისვლა ვერ გაბუდა და ესრელ შესძახა: „ჭეი,
ვარდანიქმანი! მე ხომ ვიურებდი რომ ჰურისა და ყურძნის ხელი არ ახე-
ლი და არცა სტამე, ვინდა მომეტეუო და შებრანგის სისხლი მასღვეო-

ნო? მე შენი დაჭერის ხერხი კარგათ ვიცი, ან ჩემ თავს მოკვებ და ან შენ თავს წავართმევ. ესე სთქვა და გაეცალა. გარდაჩქეშანს მისი აიარობა მოეწონა, ხე დადგა და გაემგზავრა, მივიდა უშანგ-ხელმწიფის კარავს და დადგა; შემდეგ შინ შევიდა დიდათ მგლოვიარე, უშანგმა ჩკითხა: უოფლის აიარების საზღალო, რათ შეწუხებუდხარ და ან შაბრანგი სად არისო? მან დიდის მწუხარებით ამოძობრა და მოახსენა: „ჩუი უოფლის მშურთბელთ ხელმწიფეჲ, შაბრანგი შენის ჭირის სანაცვალთ შეიქმნა“ და სხვა რაც ენახა, უოფელივე ხელმწიფეს მოახსენა. ხელმწიფე და დიდებულნი შაბრანგისათვის დრდად შესწუხდნენ, ხელმწიფემ იმის მძოვრი მოატანინა და დიდებით დამარხინა. გარდაჩქეშანმა მოახსენა: ხელმწიფეო, მეც ჩემის მძძის შაბრანგის უკან მედარი ვარ, ბარემ ან სწორედ მოვკვდები და ან ჩახსუხ აიარს მოვკვდავ. ესე სთქვა და საომრად დაემზადნენ უოფელინი.

აქ არყასის და უშანგ-მაჭის ფაღვანთა ომი და არყასისა სავან მრავალთა ფაღვანთა შეპერობა.

რა შეთხე დღე გათენდა, ორსავე მხრიდამ საომარს ჩადრასს შებერეს და ორივე მხრის დაშქარნი წესისამებრ დადგნენ გუნდ-გუნდათ და ორსავე მხრიდამ თვალი მოედანს ეჭირათ, რომელი მამაცა გამოყოლო მოედანზედ და ვისი ცხენი გაბრუნდება უმატრობოთათ. არყასმა რაიზამს და თავის ძმას სადსაღს თავი დაუკრა, ხელს აკოცა, გამობრუნდა მოედანს გამოვიდა, დიდებულნი მოედნის საშუალოდის მიჭყეენენ; არყასმა შეჭევირა უშანგ-მაჭას, მე ვარ არყას ხუნზავარი, ძმა სადსაღისა და ვეშაბი ქეენისა, რომელსაც ჩემი ომი სწადდეს მოედანზედ გამოვიდესო. მაშინ უშანგის მხრიდამ ზორაბ აჯდარმა თავი დაუკრა ხელმწიფეს და უკრამანს, მოედანს გამოვიდა და ფიცხად შემოეუტია, ისე რომ თვალი აღარ ახილებინა და სკამ გზითა სცა მძიმე ღახტი. მან არაფრათ მიიხინია და კაცეცხლებულმა ზორაბის სარტყელს ხელი მიჭეო, აზიდა და ისე დასცა დედამიწას რომ მისი სახე მიწაზე გამოიხატა, მაშინვე აიარება მისცვივდნენ შეკრეს და წაიყვანეს. შემდეგ ბაჭმან ასოფარელი გამოვიდა, უშანგს თავი დაუკრა, შუბს ხელი მიჭეო და თამამათ თამაშობით შეკრდის სისწვრივ მიუტანა, მაშინ შუბი აიცილია, უშანგოდან ფეხი გამოიღო წიხლი ჭეკა და ბაჭმანი შებრედილი გულადმა გადაგლო, იგიც წაიყვანეს აიარებმა. როდესაც უსამეარმა ესე იხილა, მასრ ხმაღს ხელი მიჭეო და მიუხტა, ხმაღი შეუმაღლა, არყასმა ხმაღის მახაში ხელი

სტაცა და ისე ძლიერად მოუჭირა რომ თითებიდან სისხლი წასქდა, მეორის ხელთ პირს ისეთი სილვა შემოჭკრა რომ ეახამთარისთანა ფაღუანი ძირს გადმოაკდო და იკიც წაიფანეს, იმ ჟამად სარჯანი-ჭინდი გაფიდა და სამი მძიმე ლახტი დაჭკრა, მაგრამ არყასმა მეტის ძლიერებით არა შეიმჩნია, რა რიგი არყასს ერგო, ერთი მძიმე ლახტი დაჭკრა, სარჯანმა ლახტი იფარა, ლახტს დასცდა და სწილო მოხვდა, სწილო შემუსრა და სარჯანი ძირს დაეცა, სარჯანი მსწრაფელ წამოხტა და არყასს ქვეითად მივარდა, არყასიც გარდახტა და ქვეითად ირკინენ. არყასმა ერთიც დაჭკრა და ათარებმა წაიფანეს, არყასი მაშინვე ცხენს შეჯდა და ფაღუვანი გამოითხოვა, მაშინ ქვიფან-შაჭას შვილი დაუთ-შაჭა გამოვიდა, იკიც დაიჭრა, რაღა გავაგებლო, იმ დღეს ას-ოც-და-ცხრა ფაღუვანი შეკბა, უოველივე დაიჭრა. რა დაღამდა ორსავე მხარეს გასაყარს ნაღარას ჭკრეს და უოველივე თავ-თავის ადგილს წავიდნენ, საომარი ტანისამოსი გაიხადეს და სამეფლისო შეიმოსეს. უშანგი ძლიერ მოწყენილი დაბრძნდა თავის ბედნიერს ტახტს, ფაღუვანნიც თავ-თავის ალაგს დასხდნენ და იმ დღის საქმეზე დაიწყეს საუბარი.

იქით მხარეს რაიაზაში, მხიარულად გაბრუნებულმა მეფლისი გამართა და თავის ფაღუვანებთან შეექცეოდა, არყასს დიდი ქება შეასხა, თავისი მურასა თავი უბოძა და აგრეთვე მურასა ქამარი წელთა შეარტყა. იმ დღეს რაიაზაში იმ ორთა ძმათა, სამი ხელი ძვირფასი ხალათი უბოძა. მაშინ სალსალმა თავის ძმას უთხრა: ბედნიერი ხარ მაგრამ, ხვალისდელ ომს მე ვათხოვ და მოედანი უნდა მე დამითმო, არყასმაც ნება დართო და შეიქმნა იმ დამეს დიდი ღვინი. რა დილა გათენდა, ორსავე მხრის ლაშქარნი წესისამებრ დარაზმდნენ. ამ ჟამად სალსალმა რაიაზამს თავი დაუკრა, ფარანდეი-ჯანსუზი წინ გამოიმძვარა და მოედანს გამოვიდა უშანგისაკენ მადლის ხმით შესძახა, ვინც უშანგ-შაჭას რჩეულნი ფაღუვანნი ხართ გამოდით რომ უშანგს თავისი ფაღუვანების შეპყრობა ფაუურებირო. რა ესე სთქვა: მოედანზე ნავარდობა შექმნა. აქედამ ბარამ-ჯობილმა ხელმწიფის კალთას აკოცა და სალსალს მიმართა, მასვე წამს ერთი მძიმე ლახტი დასცა, ესრედ რომ თუ არ ძლიერი სხვა ვერ გაუძლებდა, სალსალს გულში მოეწონა იმის ძლიერება, მეორეცა და მესამეც დაჭკრა, მაგრამ სულ უკვლა ლახტს ატანინა. რა რიგი სალსალს ერგო, ცხენი გაიყენა და ლახტი მოუქნია, ბარამმა ლახტი იფარა, მაგრამ ერსედ დაჭკრა რომ სისხლის ოფლი ადინა და დიდს ხანს გაბრუნებული იდგა. მეორეც რომ დაჭკრა თვალით და გულთ უცნობო შეიქმნა, მასვე წამს ათარები მისცვიდნენ, შოიტაცეს და წაიფანეს. რა უათრანმა

ესე იხილა, ხელმწიფეს თავი დაუკრა, შუბს ხელი მიჭყო და საღსაღს მედგრად მიმართა, საღსაღმა ფარი იფარა, ყათრანმა ისე ძლიერად აკერა რომ მის ფარს მკერვალის ნემსივით განვლო. საღსაღი ცხენის გაფას გადაწვა და მით გადაჩხა, მასვე წამს აიარებმა სხვა ფარი მოაშველეს და ცხენზედ გასწორდა.

აქ ყარამანისა, არყასისა და საღსაღის ომი და ყარამანისაგან მათი დახლცა.

რა ყათრანი მობრუნდა და უნდოდა მეორედ ლახტი დაეკრა, მაშინ ყარამანის საშინელი ხმა მოესმათ და ორნივე გაშტერდნენ. მაშინვე საღსაღმა იკითხა ეს ვისი ხმაო? აიარებმა მოახსენეს: „ყარამანი ლაშქარს მოუხტა, ორმოც ათას ფალეუანში დაერია სრულიად ჯარები დაფანტა და ჰერობილნი განთავისუფლდა“. საღსაღმა იწუინა, გაბრუნდა და რაიასამს მოახსენა: ეს რა საქმე მომხდარა? ესეთი საქმე განა ფალეუანთ კვადრებათ?! მე ამას არაოდეს არ დავთმობ თუ არ შევანანიო და არ დავიჭირო იგი ვიღაც ყარამანია, მაშ ჩემი სახელი საღსაღი ნუღარ იქნება. და თუ სხვა ვინმე მომაშველეთ აცოდეთ რომ ამ ლაშქრისაკენ აღარ დავბრუნდები. ამისთანა ქადილით თავის ძმა არყასი თან წაიყვანა და მალღის ხმით უკან მისძახდნენ. მაშინ ყარამანს თვისნი ფალეუანნი გაენთავისუფლებინა და ხუმრობით მოდიოდნენ; ხოსროფშირთან და სხვებთან შეეცოდნენ. უშანგსაც მოხსენდა ვითა ყარამანმა ჰერობილნი განთავისუფლდა და აკერ ახლეს მოვარა. უშანგი ძლიერ გამხიარულდა და ყარამანის მოსვლს ელოდა. იმ ჟამად ყარამანს უკანდამ რაღაც ხმები მოესმა, რა მიხედა ნახა რომ არყასი და საღსაღი, არყასმა შესძახა: ჭეი, ფალეუანო! შენ იგი ხარ რომელ ჯარს ქურდობით მიუხტი და ჰერობილნი წამოასხი?! აწვე შეკანანიებო. მაშინ ყარამანი დადგა საღი კლღისაებრ, არყასმა ერთი მძიმე ლახტი დაჭკრა, ყარამანმა ფარი იფარა, მაგრამ ესე ძლიერად მოხვდა რომ ყარამანს მკლაკებში დაუარა და გულსა თვისსა არყასს ქება დაუწყო, ორიცა სცა მაგრამ ვერა ავნორა. რა რიგი ყარამანს ერგო, ერთი ლახტი ისე მედგრად დაჭკრა რომ სიცოცხლე დამწარა. მან ლახტი იფარა მაგრამ ლახტმა ვეღარ გაუძლო დასცდა მარტორქის თავს მოხვდა და მიწაში გაურია. რა ესე განიცადა საღსაღმა, ყარამანს მოუბრუნდა და ერთი ძლიერი ლახტი დაჭკრა, ისე რომ შეშთიბარი ძაღისაგან კოჭებსამღის მიწაში დაეფლა და წელში ჩაიზნია. ყარა-

მანმა მსწრაფელ ქუსლი ჭკრა და შეიხტუნა, სლსლსლს მიუხტა და ისე-
თა ღვანტი დაჭკრა რომ მარტო-რქას წელი მასწულა და ორნივე ქვე და-
კენენ. რა ყარამანმა ორნივე ქვეითად იხილა აღარ უომა და ესრედ უთხ-
რა: ფალეკანხო, ხვენი ხომ ერთმანერთის ძლიერება ვაგშინჯეთ, თუ მე ექ
მოკვლა ვინ დამინახავს და თუ თქვენ მომუღათ ვინ დაგინახავთ. ხვალ
ხვენი ძალ-ღონე ხვენის ხელმწიფის წინ გამოვიჩინოთო. ერთმანერთან
დათანხმდენ. შემდეგ კარდანქეშანს უბრძანა: წადი ორი მძიმეთ შეკაზმულნი
მარტო-რქა მოიყვანეო. მან მასხანვე მოჭკვარა, არყასი და სლსლსლი იძო-
ტედ შენხდენ, ისინი იქით წავიდენ და სსახუირანი აქეთ წამობრძანდა.
ისინი რაიანზამთან მივიდენ, რაიანზამს მეჭლისი ცაემართა და იმითი მო-
ძლოდინე იყო, ესენიც შევიდენ და თავიანთ ალაგას დასხდენ. რაი-
ანზამმა ჭკითხა: ყარამანს რაშე დაემართათ? მათ მოახსენეს: ეს ორი მძიმედ
შეკაზმული მარტო-რქები მოკვართვას და ბოდიში მოითხოვას ხვალ შე-
ვიბნეთო. ხვენ რადგან ორნი ვიმყოფებოდით, სირცხვილი იქმნებოდა
რომ შეკვეპურა და ამისთვის ცაუშვით. ხვალ უკანასკნელი დღეს რომ
ყარამანიც უნდა მოკვლათ და უშანგის შვიდი იულიმი თქვენ უნდა მო-
კართათ. რაიანზამმა ჭარს მზადება უბრძანა ხვალისთვის და თვითონ
ღვინსა და შექცევას მიეცნენ.

აქეთ მხარეს ომ-გადახდილი ყარამანი მივიდა და უშანგს თავი და-
უკრა, იგი წინ მიეგება და იმ დღის ომი მიულოცა, ქება შეასხა, შუბლს
აკოცა და თავჯი თავს დახურა, შეექმნათ სისხრული და ღვინი. შემდეგ
ხელმწიფემ ყარამანს ჭკითხა, იგი ფალეკანნი რაიქენენ? ყარამანმა ეო-
ველივე მოახსენა, კვალად ჭკითხა: ვითარი ფალეკანნი არიანო? მან მო-
ახსენა: ადლაჭან-ჭანდილისთანა არ არიანო. და არც იმისი ძალის მქონე-
ბენი. მე გვთნებ რომ ორნივე ძმანი ერთ დღეს გამოვასაღმო. იმ ყა-
მად შირფანჯა აიარო რაიანზამის ურდოდამ მოვიდა, ხელმწიფესთან შე-
ვიდა და იქაური ამბავი უოველივე მოახსენა: მათი ქადილი და ომის და-
ხირება. მასინ უშანგმა უბრძანა ბარამჯიბილს, ხვალ ომი იქნება ჭარს
აგნობეო, თვითონაც ნადიმი კაიყარეს. რა დილა კათენდა მასხანვე ორ-
სავ მხარეს საომარს ნადარას შებერეს, ორსავე მხრის დაშქარნი დაკაზმ-
დენ და წესისამებრ დასტა-დასტად დადგენ. რაიანზამის ჭაროდამ არ-
ყასი მოკდანზე გამოვიდა და უშანგს ესე შესძახა, დღეს არის ჰირობა!
ყარამანის მეტი ფალეკანი არავინ არ უნდა გამოვიდეს, მეც მისად სს-
ბრძოლველად მზათა ვარ. რა ყარამანმა ესე კაიკონა, ხელმწიფეს-
თავი დაუკრა, კარდანქეშანი გამოიმძღვარა და მოკდანზე დილის ნაფსავით
მოვიდა. რა ახლოს მოვიდა თავი დაუკა, არყასმა და სლსლსლს სლსლს

არ ჩამოართვეს. არყასმა შუბი მხარს გადაიტრიალ და უარმანს შეკრდს
 საკლავად მიუტანა, რა ახლას მიუტანა უარმანმა ცალი აუყანდა დაცადა
 კარდასტა და შუბი აიცილნა, რა ამ რთო ფაღუეანთა უოფა-ქცევა იხი-
 ლეს, ორნივე ღაშქარნი ქებას შეასხამდენ. არყასი დიდათ განრისხდა ყა
 რამანს მოუხტა და შიძიე ღახტი დაჭკრა. უარმანმა თავისი ღახტი ითა-
 რა, რა ღახტი ღახტს მოხვდა, მათგან ისეთი ჩეცხლი გ. მოხდა რომ
 ორნივე ტეცხლი დაჭურა და უარმანს არა მტარიდა ძალა დაადგა, უა-
 რამანი გულში იტყოდა, ნეტარ ეს ორნი მატაროსანი ფაღუეანნი დაძე-
 მორჩილენ რომ ჩემგან არ დაიხონენო, არყასმა ორის იარაღის ხმა-
 რობით რომ ვერა აზნორა, განრისხდა და ერთი ძლიერი ღახტი კვალად
 სცა, მაშინაც ვერა აზნორა. რა რაგი უარმანს ურგო, შუბი ხელთა მი-
 იტა და არყასს საკლავად შეუტია. არყასი სპილოს გადაწვა და შუბი აი-
 ცილნა, უარმანმა შუბი ღაუტევა და არყასს შიძიე ღახტი დაჭკრა, მაგ-
 რამ მასაც გადურჩა. უარმანი განრისხდა და მესამეც ძლიერად დაჭკრა,
 არყასს დასცდა და სპილოს წელი მოსწვევიტა. არყასი და სპილო ძირს
 დაეცნენ, არყასი მაშინვე წამოხტა და უარმანს ქვეითად სარკინოდ მი-
 სწვდა, უარმანი შეშფაობრილად გადმოხტა და ვიდრე ეს ორნი ირკინე-
 ბოდნენ, მათთა ფერხთა ნაქაში ნაპრალს ემსგავსებოდა. მაშინ არყასმა
 ხმალს ხელი გაიკრა და უარმანს საკლავად მიმართა, უარმანმა თავისი
 თილიყამუამი მიაკება, რა ხმალი ხმალს ეცა არყასის ხმალი სამად გა-
 დატედა. არყასი განრისხდა და ხმლის ჩატეხი უარმანს ესროლა, წარბს
 მოხვდა, ძლიან დაკოდა და პირს სისხლი გადმოაღინა. რა უარმანი ესე
 გამწარდა, კატეცხლებული მივარდა და მის ფართო გუდს ისრეთი მუშ-
 ტი დაჭკრა რომ არყასს თვალი დაუხეჯდა, უნობო იქმნა და გულადმა
 დაეცა, უარმანმა თილიყამუამს ხელი მოიფლო, ზე შეხტა და თავი წარ-
 კვეთა, არყასის თავი მოიღო და უშანგის წინ მიწას დაავლო და მიუ-
 ლოცა, „ნიდაგამც თქვენი მტერი ესრე იძლიოს ვით ეს ბილწი“.

როდესაც სალსაღმა თავის ძმის სიკვდილი იხილა, მკერდ გამოგ-
 ლეჭილი და განრისხებული მოედანზე გამოვიდა და უარმანს ესრედ შე-
 მოსძახა: „ჭეი, ბილწო; შენ ჩემი ძმის სიკვდილი ვით იკადრე? აწ იხი-
 ლე შენი სიცოცხლის ფრინველს ვითარ გავაფრებო და უშანგის ჭარსაც
 სრულიად გავაფრებო. რა ესე სთქვა: განრისხებულმა პასრ ხმალს ხე-
 ლი მიჭუო და უარმანს შემოუტია, უარმანმა თილიყამუამს ხელი მოიკა-
 რა და მას შეუთარა, შესძახა კვალად: ჭეი, ფაღუეანო, ესე შესისხლედ
 რომ მოხვალ რას მიზავ? მან ხმალი დაჭკრა და სამად გადურტედა, მუო-
 რედ ღახტი იხმარა, მესამედ შუბი, მაგრამ ვერა აზნორა, აწ რაგი უა-

რამანს ურგო, კვლად თიღიჭამუას ხელი მიჭერო და შესძახა: ფალკვანი
გაფრთხილდი მსუქს შენს ძმის კვალს გამოგიყენა! რა ესრედ სთქვა,
ხმალი მოუქნია, მან ფარსი იფარა, ხმალი ფარსს მოხვდა, ფარსი გააბო,
თავს მოხვდა და ცხენის უნაგირს სალამა მიაკება და ცხენის ქვეშ ხმა-
ლი გამოკრთა, კაცი და ცხენი ოთხად გაკვეთილნი ძირს დაეცნენ. რა
არმოცმია ათასმა ფალკვანმა თავიანთ პატრონების დახრცა იხილეს, უ-
რამანს ურთობით შემოუტყეს. რა მან მათი ერთობით შემოტყვა იხილა
დიდის ხმით სახელი ღვთისა შესძახა და განრისხებულა მათ შიგან გა-
ურია და ვით შუარდენი მტრედის გუნდს ისრე მიეხრცებოდა. როდეს
საჯ რაიაზამმა ესე იხილა, უოფლის გზით თვისი იმედი ცადიწვიცა და
უბრძანა: რაც შეომარი სვილო გვევას სრულად მიუშვითო და ჯარი
ფაქქვეშ ამოწვივინეთო. რა ესეთი ბრძანება ესმით სინდთა, სვილო-
ბი ერთმანერთზე გადაბეს დედრონი ჯაჭვებით და ას-არმოცო ცაწესე-
ბული სვილო უშანგის ჯარს მიუტყვეს და სვილოებს უკან ლაშქარი მი-
ადგენეს. იმ ჟამად ურამანი უშანგთან მოვიდა და მოასხენა: რასა ბრძ-
ნებთ იმათის ომისასაო უშანგა უბრძანა, რაჭინდისა და ქეთანშაჭისუ-
ლი სვილოები მიუშვითო, ურამანმა მოასხენა: მიუშვიებთ მაგრამ იმათა
კაშვილებს ძნელა, სრულად ამოსწვდებიან და რა სასრებლობა გვექნება?
ბრძანეთ და ჩვენ ბედნიერებით თქვენითა შევებნეთ. უშანგმა დასტური
დართო. მაშინ ურამანმა შემოვიბარს ქუსლი ჭკრა და ხოსროფირს, უ-
თრანს და ბარამჯაბლს დაუძახა, შვიდი ათასნი ძლიერნი ფალკვანნი წა-
მოიყვანეთ, და მომეგვიტ, მხეცური ხმები აღმთუტყვეთ და როდესაც
შეესძახო თქვენც ერთობით თქვენის ძალით შესძახეთ, ღვთის ძალით
სვილოებს დავაბრუნებთ და უკან დავაბრუნებთ და იმათვე ლაშქარს ამო-
ვწვივინებთო, დღეს რაიაზამის აღმები უნდა დაემხოს და მისი ტახ-
ტი შეიმუხროსო. ესე ღარიგა და შეუტია, ესენიც უკან მიჰყვებენ და
მხეცებრ სრულად სხვა და სხვა ხმებს იძახდნენ. რა ურამანი სვილოთ
ახლო მივიდა ხელები გვერდსა შემოიხვია და ღვთის სახელი ისეთის
ხმით შესძახა რომ საკანდიბის მთა და იგი აკე-მარე დიდხანს ირუეოდა,
აკრეთვე უკან მომდევნო ლაშქარმა ერთობით საშინლად შეჭვივინეს; ისე-
თი საშინელი ხმიანობა და უვირილი შეიქმნა რომ მათის ხმისაგან ცა და
ქვეყანა იძროდა. რა მათზედ მომავალთა სვილოთ ესე საშინელი ხმა მი-
ესმით დიდათ შეშინდნენ დადგნენ და შემდეგ დაფრთხნენ. რაც ზურგ-
ზედ საომარი იარაღი ეკიდათ ისინი ძირს გადმოყარეს და ცარიელნი
უკან დაბრუნდნენ და რაიაზამის ლაშქარს შეუტყეს, მრავალნი სულ ფაქ-
ქვეშ დაბუსრეს, ათასის ცდით რაიაზამის ლაშქარი სვილოებისაგან გა-

დარჩნენ. უკრამანმა ერთს მხარეს შეუტია, ქუთაინ-შაჰსამ მეორეს მხარეს, რაჭინდამ მესამეს მხარეს და რაიაზამის ჯარი ისე გახედეს რომ რისხვა ღუთისა მათზედ დასცეს.

რაიაზამმა რომ თავისი ჯარის ესე ამოწვევითა იხილა, თვალთ და-
რბუნელდა და არ იცოდა თუ რა ექმნა, უკრამანმა ფაღვეანთა დასტები და-
ფანტა, ხელმწიფის სიახლოვეს მიადწია, რაიაზამი მობრუნდა და ვეზირს
უთხრა: „ჩვეი ვეზირნო! ეს სპილოებით ბრძოლა კეთილი რჩევა არ იყო,
ახლა ჩვენ თავ წამალო რამ უნდა დავადგათო“, ესე სიტყვა და გასაყარს
ნადარას ჰკრეს, მაშინ ორივე ლაშქარი გაიუარნენ. საომარი აბჯარი შე-
ისხნეს და სამეჯლისო შეიმოსეს, უკრამანი და სხვანი ფაღვეანნი უშანგ-
შაჰს კარს მოვიდნენ, თავიანთ განწყობებულ ალაგს დასხდნენ, ხელმწი-
ფემ უკრამანს იმ დღის ისე გარჯისთვის მადლობა უბრძანა.

იქით მხარეს რაიაზამი დიდათ შეწუხებული, განრისხებული, შგლო-
ვიარე თავის კარავში შევიდა და თვისთა ვეზირთა და დიდებულთა უბრ-
ძანა: „ბრძოლით ჩვენ ვერა გავაწუთნა და რა ექნათ? მე ხომ იმათ ვერ
დავემორჩილები რაც უნდა ტანჯვა მომადგეს, მაგრამ ეს დიდათ კეთილი
იქნება რომ, ისეთის გზით ვეცადნეთ რომ, ჩვენ ჩვენს ქვეყანას უფრებლად
მივადეთ რომ იქ გავიმადგროთ ფეხი, იმედი მაქვს რომ იქ ერთი ძლიე-
რი ფაღვეანიც ვიშოვო, რომელიც უკრამანს ერასის სიღის შემოკვრით
ურიანზე გადაატრიალებს და თავსაც მოჰკვეთს, შემდეგ რუბი-მასკუნის ქვე-
ყანაში მე გავხელმწიფდები.

ვეზირთა მოახსენეს: თუ აგრეა ჩვენ უშანგ-შაჰს ერთი ორის დღის
პაემანი ვთხოვოთ. ხელმწიფეო, თქვენ ბედნიერს ტახტს დაბრძანდით,
დიდებულნი მოახმეთ და რაც კეთილი იქოს ისე ვაჩხიოთ. იმათ რჩევით
წავიდეთ ჩვენ ქვეყანაში, იქ შემოვიყაროთ დიდებულნი სარდალნი და ფა-
ღვეანნი, მაშინ წამოვიდეთ უშანგი გადმოვაგდოთ ტახტიდამ და უკრამან-
საც თავი მოვკვეთოთ და შვიდი იულიმი ჩვენ დავიჭიროთ.

აქ რაიაზამისაგან დალატობით შერიგება უშანგ-შაჰსთან.
აქავ აიარათაგან რაიაზამის ტახტის თვლების მოპარვა, აქავ
ხელმწიფე უშანგის ქიშმიროსაკენ გამკზავრების ამბავი და
ჩინეთის ხელმწიფის ქალის შერთვა, ადრეუან-შაჰსათვის
და შემდეგ ქიშმიროსივე წასვლის ამბავი მოისსენიეთ.

რა დღეს გათენდა თავის ძმანი და ვეზირნი, სარათუი და სხვანი

უშინგ-შაქასთან გამოგზავნა ზაქმიანის სათხოვნურად და ევედრა რომ უნდა
 თვის გზით ზაქმიანი მოეხირო, რათა ხეგნ ქვეყნის წარვიდოთ. მშინვე
 ვეზირნი გამოემართნენ უშინგისაკენ, რა ესენი მომავალი თხილს, უაჭი-
 უთლურსაგარშა, მაშინვე ხელმწიფესთან შევიდა და მოისხენა: შამალ-შა-
 ჭას ვეზირნი გიასხდნენო. ხელმწიფეს დიდთ იამა და დიდებულნი წინ
 მოეკება, რა ისინი უშინგის ჭარში მოჟიდნენ და ისეთი გაწყობილება თი-
 ლეს დიდთ შეშინდნენ. უშინგის კარავს რომ მოახლოდნენ, ცხენებდა
 გადმოხტნენ და ხელმწიფესთან შევიდნენ, ხელმწიფეს პირ-მიწა გაკ-
 თობით თავი დაუკრეს, თაყუანი სცეს და ქება შესხეს. ხელმწიფემ მუ-
 რასა სკამუბის მოღება ბრძანა, მოართვეს და ესენიც დასხდნენ. მოიღეს
 შაქარლამა და შვექცნენ. ზოგელნი სულნი ხელმწიფეს უუერებდნენ თუ
 რას უბრძანებს ვეზირთაო: შემდეგ ხელმწიფემ უბრძანა ვეზირთა, რას
 საქმესეჲდ გარჯილხართ და ან მიხეცა. რა არისო? მაშინ ვეზირნი მუ-
 ჯალდგენი, ხელმწიფეს თაყუანი სცეს და მოახსენეს: „ჭეი, ქვეყნის მჭრო-
 ბლო ხელაწიფყო, ხეგნ წარმოგვგზავნა შამალ-შაჭამ წინაშე თქვენსა და
 გვედრებათ რათა ისმინოთ ვედრება მისა“. „ის თურხთა თქვენთა ეთა-
 ყვანება; ჰირობასაც სდებს, თავის ჩაქნართა საქმეთა იხანის და გვედ-
 რებათ თქვენ უშალდესობას. თვისი დანაშაული მიუტოვოთ, სარწმუნო შე-
 იქმნას და იმედი ჭქონდეს თქვენის წყალობისა, ხეგნის სულთახებით და
 ხელმწიფით თქვენ გემსახურებოდეთ. ხეგნმა ხელმწიფემ თავისი ქვეყანა
 მოკართვით და თქვენის სდავის მსურავი გახდა“. ესე სოქვეს და და-
 ხედნენ. ხელმწიფის მათურებულნი იყვნენ.

ხელმწიფემ წარმოსთქვა: „ვეზირნო რადგან თვისი ძმანი წარმო-
 დგენი, სავედრებულად შევიწყალებ ვედრებასა მისსა. უბრძანის ნებყოფ-
 ლობით, აწ წარვედით და მოახსენეთ, რათა მობრძანდეს და მცირეს ჭამ-
 ერთად სიუფარულით შევექცეთო, თავის ქვეყნის უკლებრად მივეცემ და
 მეც ერანისკენ წავალ“.

რა მათ ესე ბრძანება მოისმინეს, დიდს მხარულებას მიეცნენ. შე-
 დგებ ხელმწიფემ ევედრა ხალათები უბოძა, წიგნი მისწერა დაბეჭდა და
 კარდანიქმანს გატანა. მათ ხელმწიფე დალოცეს და წარვიდნენ, კარდანი-
 ქმანი თურთ. კარდანიქმანი შეიდა თავის შაგირდით იახლს, რა რაიხ-
 მის კარავს მივიდნენ კარდანიქმანი და იგინი წინაშე რაიხამისა შევიდ-
 ნენ და თავი დაუკრეს. მაშინ კარდანიქმანი წინ წარსდგა და ხელმწიფეს
 პირ-მიწა გაუკრთებთ თაყუანი სცა. მაშინვე მურასა სკამნი მოიღეს, და
 სასხდომათ, კარდანიქმანი მაშინვე წინ წარსდგა და ის მოწყრილი წიგნი
 მიართვა, მობრუნდა და თავის სკამს დაჯდა, იმის შეიღნი შაგირდნი და

მასის ნაჯახის მძვრობელი კარდანქეშანს თავს ადგენენ. კარდანქეშანმა თავის შვირდებს უთხრა ჩემთან, მანამ რაიხამო წიგნს წაიკითხავდეს, თქვენ ტახტის თვლები ვინდლო მთლათ დაჭმართ, თორემ სახელს წაძიდებთ. მათ მოახსენეს, ვიდრე მკვამს კუიბრანები, ჩვენ ეგ ბრძანება აღასრულეთო. ამასუდ კარდანქეშანმა მათ ქება შესხა. როდესაც იმ ჟამად რაიხამომ უმანგ-მაგის დაბეჭდილი წიგნი იხილა დიდათ გამხარულა და სამხარულო ნაღარას შეუბოეს, კარდანქეშანს უბრძანა: „ჩემო, გრძელულთა ხელმწიფე! ჩვენ ხვალ მის უმადლესობას ხელმწიფე უმანგს ვიხილებით და მონასებრ თაუფანის მცემელი შეგაქმნებთო“. კარდანქეშანს მისი თელური უბრძანა, კარდანქეშანმა დიდი მადლო ტარხუნა და სივინის შვირდებით უმანგის ლაქარში მოვიდა, ხელმწიფეს პირ-მეფა გაერთობით თაუფანი სცა და მოახსენა: „ხელმწიფეო, შამალ-მაგს ჯარში ასეთი მხარულობაა რომ, უკეთეს თვალი ვერ იხილავსო. საბუიონანთსაგან უიმედანი იუენენ, რა თქვენი წიგნი იხილეს ხელმწიფე და ღიბებუნი დიდს მხარულებას მიეცნენ, მაგრამ ჩემს მისვლასუდ დიდს ტამხინებას მიეცნენ, ისე რომ ხელმწიფემ ერთი ტახტი დაადგმეინა რომ იმისთანა არ მინახავს, მრავალი უცხო და საკვირველი თვლები უსხდათ.

ხელმწიფემ ბრძანა: კარდანქეშანო, გეტყობა რომ ის ტახტი ძალიან მოგწონებია და მივიინს რომ თვლები არ დაგიპარავს? კარდანქეშანმა მოახსენა: ხელმწიფეო, როგორ მომეპარა? რაიხამო ზედ იუდა და მე ელნი ვიუავი ხომ შეუძლებელი იქნებოდა! მაგრამ შენის დოვლათით შევიძელით და სრულად დავაძირით ხანჯლით. ამოდრო თვალნი და ხელმწიფეს მიაჩთვა. ხელმწიფემ ქება შესხა და უბრძანა: კარდანქეშანო! ჩვენ მშვიდობისთვის კაკზანეთ და შენ ეგ საქმე რათ ვიქმნია, თუ რაიხამომ შეიტუოს აღარ შეგვირიკდება. კარდანქეშანმა მოახსენა: თქვენგან და საბუიონანისაგან ისე შემიჩებულა რომ თუგინდა მისი ხაზინა სრულად რომ აქ მომეტანა მაინც არ დაიშლის აქ მოსვლას და თქვენ შერიგებას. და თუ ამას არ იხავს, მოედანზე სამრად ვიდას გამოგზავნას? კარდანქეშანის ამისთანა ლაპარაკსუდ მრავალი იცინეს, და მეჯლისი გამართეს.

იქით მხარეს რაიხამო ტახტიდგან აღსდგა, თარეში მივიდნენ და ტახტის აღებას ლამობდნენ. რა მათ ტახტი ესრედ გაცარცვილი იხილეს მივიდნენ და ხელმწიფეს მოახსენეს. ხელმწიფემ რომ კარდანქეშანისაგან გაცარცვილი ტახტი იხილა, დიდათ განრისხდა და მუქართო გულზე მუშტს იცემდა და ესრედ იტუოდა, „ჩემს დმერთს ვფიცავ, რაც ქვეყნასუდ აიარნი არიან სრულად შემოვიური და კარდანქეშანს შევიპურობო

ტუჯის ტახტი და ჩემს კარზე წინ დაჯდევ, რომ ქვეყნის სასაბუღალტრო გა-
 ზხადე. იმ დამეს განისვენეს. რა დღეს კახუნდა ხელმწიფე რაიაზამი
 დიდებით უმანგ-ხელმწიფის წინაშე მივიდა. კარდარქეშანმა ხელმწიფეს
 რაიაზამის მოსვლა აცნობა, უმანგ-შაჰამ დიდებულთ მიკვება უბრძანა;
 მაშინვე ჩაუშთა თვისნი ჩოგანნი იშურეს და მიეკვებენ. რა სიხლადეს
 მივიდნენ, შირველად რაიაზამს თვისნი ძმანი მიეკვებენ, აკრუთვე სარ-
 კანი და ხელმწიფეთა შუ ღნი, გამოუძღვნენ და დიდის დიდებით უმან-
 გის წინაშე მოიყვანეს, უარამანი და სარვიხურამანი კარ წინ მიეკვებენ და
 ერთმანერთს საყვარლად მიესაღმნენ: რა ხელმწიფესთან შვიდნენ, უმანგ-
 შაჰა ტახტიდამ ძირს ჩამოვიდა და ოთხის ნაბიჯით წინ წამოსდგა. რა-
 იაზამმა ბირი-მიწას გაერთებით თაყვანი სცა, უმანგ-შაჰამ ზე აუენა მი-
 იყვანა და შირველს ალაგს დასვა; აკრუთვე სხვანი ვინც სხდომის დირს-
 ნი იყვნენ თავის შესაბურს ალაგს დასხდნენ და დანამთერნი იდგნენ. მა-
 შინ რაიაზამის თუშქაშები მოიღეს, უფასო წივთები. შემდეგ მოიღეს
 მრავალი შაქარლამა და შეეჭნენ. შემდეგ მეჯლისი გაიმართა, მოვიდნენ
 უცხოთ მორთულნი ქაღნი მერიქიყენი თვალად და ტანად მშვენიერნი
 სუნნელთ თმის შქარბეღნი, ისე რომ თაღყვანნი ორის მიზეხით ითვ-
 რებოდნენ, ერთი მერიქიყვედ ეშით და მეორე ღვინის სმით, ესე მე-
 რიქიყენი ნახის მიმოხვრით ღვინოს ასხამდნენ. იმ ჟამად რაიაზამი ზე
 აღხდგა ხელმწიფის წინ მივიდა და თავის ხაზინის გასაღებები წინ და-
 უწყო და გულ-ხელ დაკრუთილი თავ-ჩამოკლებით დადგა და დიდის მო-
 წაწებით ხელმწიფეს ესრედ ევედრებოდა: „ხელმწიფეო, დღევანდლამდის
 რისიც შემოღავი ვარ, იმის მოტეგებას ვითხოვ რომ ჩემი დანაშაული
 აღარ მოაკონოთ და თქვენად მონად მყოთ“.

დიდებულმა უმანგმა უბრძანა: რაიაზამ ეოველითე მომიტეგებია და
 შენი ქვეყანა და ხაზინაც შენთვისვე მომიცავა, ამას კარდა მრავალი
 მწყალბეღნი სიტყვანი უბრძანა. რაიაზამს მცირედლა უკლდა რომ მე-
 ტის სიხარულისაკან იმის სარწმუნოებაზე არ მოიქცა, მაგრამ წუეულო-
 საკან იყო შეკრული. და რადგან გულში დალატობაც ჰქონდა, იმან
 უფრო აღარ გაბედინა. ეს ხელმწიფენი და დიდებულნი, შვიდ დღესა და
 დამეს განუწყვეტლივ ღზინში იყვნენ, შემდეგ უმანგ შაჰამ რაიაზამის
 დიდებულთ უბრძანა: „ჩემო ძმანო და მეგობარანო თქვენ რაიაზამისათვის
 ჩამობარბიხართ. ჩვენ ამდენი ხანია ურანიდგან წამოვსულვართ და მინდა
 წავიდე ჩემის ღაშქრით. მე შევიტეე რომ ქიშმირის ხელმწიფე ქაიან-
 შაჰა, უკუ მდგომია. იმაზედ ღაშქრით მინდა მივიდე და ამის კარდა,
 დეპტი-უთხარღმად მინდა წავიდე მამინემის სანახავად. აი ჩემი აზრი“.

ეს არის. სარდალთა და ფაღვანთა რომ გაიგეს ერანისაკენ გამგზავრე-
 ზა უმეტესიგან დიდს მხორულებას მიეცნენ. მაშინ ხელმწიფემ ბარამ-
 ბიდს უბრძანა: ჯარს შეატუობინე ამ ჩუიღმეტ დღეში სრულად მოკმზად-
 ნენ და შეათავრამეტე დღეს უნდა წარვიდეთო. როდესაც ჯარმა ესე
 ბრძანება შეიტყეს, წასვლის თადარიგში შევიდნენ. იმ დამეს განისვენეს
 და რა დილა გათენდა უშანგი ტახტს დაბრძანდა და მასთან შეიფარნენ,
 ხელმწიფენი, დიდებულნი და ფაღვანნი წესისამებრ დასხდნენ. მაშინ
 ხელმწიფემ უშანგმა რაიაზამს უბრძანა: მე მწადს რომ მანამ მე აქა ვარ,
 თქვენ, თქვენს ქვეყანაში წაბრძანდეთ. იგიც დაუთანხმა, წინ წამოსდგა
 ხელმწიფეს და საბუირანს გამოესალმა, გაბობრუნდა და თავის სადგომს
 მივიდა, მაშინვე თავის აიარს ფარანდგი ჯანსუხს მოუწოდა, აგრეთვე
 სხვათა აიართა, უბრძანა, თქვენ აქავე მოიცადეთ, უშანგის დაშქარში, ამის-
 თვის რომ საითაც უშანგი წავიდეს, მაგისი ამბავი უოველივე დაწერი-
 ლებით მაცნობეთო. მეც იმ კზით უშანგის სიკვდილის თადარიგს ვნა-
 ხავ და თქვენგან მოსული ამბის მაკურებელი ვიქნები. აიარნი იქვე უშან-
 გის დაშქარში დარჩნენ. თვითონ რაიაზამი თავის ჯარით და დიდებუ-
 ლებით ხომალდებში ჩასხდნენ და ინდოეთისაკენ გაემართნენ. იმ ჟამად
 უშანგ-ხელმწიფემ ბრძანა: სარჯანი, გურგანი და სხვანი ვინც იმ მხრი-
 სანი იყვნენ ვეგლანი დაითხოვა და თავანთ ქვეყნებისაკენ გაისტუმრა.
 გულჩინი თავის მამას სარჯანს დიდის ტირილით გამოესალმა. შემდეგ
 უშანგ-ხელმწიფეს, რაჭინდმა და უარამანმა ჩადირობა ინებეს და წარვიდ-
 ნენ სანადიროთ. საში დღე და დამე ამ უოთით შეექცნენ და ურიცხვნი
 ჩადარი დახტეს, რა ჯარის აურის დრო მოვიდა წასვლის მზადება იწ-
 ყეს. რაჭინდმა ხელმწიფეს და უარამანს ვეგდრა რომ ჩემი საყვარელი
 შვილი სარგინურამანი ჩემად მაცოცხლებლად ჩემთან იმუოთებოდეს და
 შენს მაგოერად ჩემის ქვეყნის მტერს ჰასუხს ეს გასცემდეს. ამას კარდა
 თუ ეს ჩემი სიცოცხლე, შვილი ჩემთან იქნება, უოველთვის მხიარულად
 ვიქნები. უარამანმაც ნება დართო და უთხრა: მე ახლა უშანგ-ხელმწი-
 ფეს მივდეგ ქიშმირში, რათა ქიშმირის ხელმწიფეს უნდა ცუდით მოვე-
 ჰურა. როდესაც იქილამ დაგბრუნდები ერთი დიდი ციხის აშენება მწადს,
 და სხელიც ჩემი უნდა დავარქვა — და მსურს ისეთი რამ იყოს რომ და-
 საბამილამ აქამომდე არსად არ გაკეთებულაიოს.

როცა რაიაზამი უშანგს დაეთხოვა და თავის ქვეყანაში წავიდა, იმის
 წასვლის შემდეგ მრავალი ამბავი მოხდა, რომელიც მეხუთე წიგნი მო-
 ცუითხრობს. იმ ჟამად რომ სარგინურამანი და საბუირანი ერთმანერთს
 გამოესალმნენ, უშანგ-ხელმწიფე, უარამანი და სხვანი ვინც იქავე რჩებო-

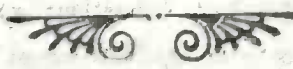
და უკვლავს გამოუსვლადი, აიუარნენ ხან ზღვით და მან ხმელეთითა და
 რეს და ჩინეთის ქვეყნის სამზღვარს მიაღწიეს. ჩინეთის ხელმწიფეს მო-
 ხსენდა ვითა უმანგ-ხელმწიფე თავის დიდებულებით და ჯაშქროთ მოიბ-
 ძინდებოა. ჩინეთის ხელმწიფე დიდს მხიარულებას მიეცა, ქალაქი მო-
 ჯახმინ: და მასთანდობის მზადება იყეს და თავიანთის დიდებულეთ
 ათის ღდის სვდას წინ მიიკუბნენ. რა წინაშე უმანგისა მოვიდა, მხეც-
 დამ გარდამხტა და უმანგის ცხენის თერხთ ეხვეოდა. უმანგმა ხელ-
 მწიფე ზე აზიდა და ღდის დიდებთ ქალაქისაკენ წამოვიდნენ. იმ
 მიმავლობაში გარდაქქმანმა უმანგ-შაჰას შეიღეს ადრევან-შაჰას მოახსენა:
 ხელმწიფის შვილთ მიხარებთა, ჩინეთის ხელმწიფეს ერთი მშენიერი
 ასული ჰქვას რომ ქვეყანაზედ იმისთანა არა მზობილა. ამდენი უჭრ რომ
 არდევან-შაჰა უნახავდ- იმ ქალის არშოი შეიქმნა და უთხრა: აიარა ებ
 ს:ქმე შენზეა დამოკადებული, თუ ან მამახემთან და ან იმის მამასთან
 იშუამავლებო, ეხერ იცოდე რომ თუ წუალობას რასმეს მოელოდე ხემ-
 კან მოელოდე. გარდაჩქმანმა მოახსენა: შავ სსქმის აღსრულებისა დახ
 ადვილად შემიძლია;—ამ ჯანარაკით ჩინეთს მიაღწიეს. ქალაქ კაროვევ
 სსხელმწიფეთა ტახტებო და ურიცხვი კარებო დაეღვათ იქ ჩამოხტნენ, მე-
 ჯდასი და ლხინი გამართეს, ერთს თავეს იქ განისვენეს.

ერთ დამეს აიარო სარდალი გარდაჩქმანი ხელმწიფესთან შევიდა
 და მოახსენა: ხელმწიფეო, თქვენა შვილი ადრევან-შაჰა, ჩინეთის ხელ-
 მწიფის ქალს მამშას გაარშოევბა ხევენან ამ ხელმწიფის გაუმბტოურება
 ხეუნთვის რომ სიარცხვალთა და თუ ბრძანებთ, იგი ქალი ადრევან-შაჰას
 ცოლად უთხოვითო. რა უმანგმა ესე მოისმინა დიდს მხიარულებას მიე-
 ცა და უბრძანა: ჰეო, გარდაჩქმანო! ნუ ავჩქარდებით; ვარჩოთ და რო-
 გორც სჯობდეს სსქმე ისე დავიჭიროთ. რა უმანგ-ხელმწიფისაგან თან-
 ხმობა დაიდასტურა, ადრევან-შაჰას იახლა და მოახსენა: „ხელმწიფის
 შვილთ მიხარებთა რომ მამაშენმა ნება დაგროთ. ადრევან-შაჰა დიდს მხი-
 არულებას მიეცა და ათსი თუმნის თღური უბოძა ჯა უბრძანა: აიარო,
 თუ ეს გამართლდა ურიცხვ წუალობასაც სხვას გიხამო. იმ ჟამად ხოსრო-
 შარი, შარბი-შაბა, ყარაშანი და სხვანი შეიყარნენ და ის ქალი ადრევან-
 შაჰასთვის ჩინეთის ხელმწიფეს სთხავეს. როდესაც ჩინეთის ხელმწიფეს
 ეს ამბავი ესმა დიდათ გამხიარულდა და მოციქულთ უბრძანა: მე რად
 ვდაიხვარ ამდენ მოწყალებას მისსა, მას რომ ჩემი ქალი მოახლეობა
 ეხებებინა მაშინაც არ დაუჭერდი და რადგან დემერთან ესე მოწყალება
 მომივლინა, ნებაც დამიროვია და კიდევ მომიციაო. მოციქულნი წამო-
 ვიდნენ და ჩინეთის ხელმწიფის შემთვლილებ უმანგ-შაჰას მოახსენეს.

უშანგმა რომ ესე ისმინა ბრძანა: ჯერ ქორწილისთვის ვერ მოვიდ-
ლოთ, სჯობს რომ ჯერ ქიშმირში წავიდეთ, ჩვენი საქმე ცავარიცოთ,
ხაზინა და ჩვენი საცხოვრებელი ჩინეთში დაუტეოთ, როცა იქიდან და-
ვბრუნდეთ მას უკან ქორწილის საქმე განვაცოთ, თავიანთი რჩევა ეს და-
ისკვნეს. იმ ჟამად რა ჩინეთის ხელმწიფე სადგომს მივიდა თავის დე-
დოფლის უშანგის მოყვრობა განუცხადა და არდევან-შაჰსი ესოდენი ქე-
ბა და მამაცობა სთქვა რომ თავის ქალს უნახავდ შინი სიყვარულთ ზეუ-
ბი ჩაუგდო, დედოფალიც უზომოდ გამხზარულდა იმ ქალსა ისეთი სი-
ყვარული ჩაუარდა რომ იაითქმის ჭკვიანად შეშლას დაბოიდა. უშანგ-შა-
ჰამ დიდ-ძალი ხაზინა უძღვნა აგრეთვე უარამანმა და სხვათა თაღჯვანთა
და დიდებულთა, ისე რომ ჩინეთი ერთი ბრად ცამდოდრდა. მერე უშანგ-
მა, უარამანმა და სხვათა უოველთა თავიანთი ხაზინანთ თქვე ჩინეთის
ხელმწიფეს მიაბარეს და კვალად ათთ დღე იქვე დაჰყუეს. შემდეგ უშანგ-
შაჰამ ბრძანა: აწ უამთა ქიშმირში წასვლისათ და ესე შწადს რომ იქი-
დან დეშტი უიფხაღში მივიდე, მამანქში გნახო, შემდეგ აქ მოვიდეთ და
ადრკვან-შაჰსს ქორწილი გადავიხადოთ.

მაშინ ჩინეთის ხელმწიფემ შოახსენა: ეგ კარგი რჩევა არის მაგ-
რამ გვედრები რომ ქიშმირში შეც ვიხლოთ. უშანგმა ბრძანა: ეგ ვი-
თარ იქნება რომ ამოდენა ხაზინა და ჩვენი ცხოვრება აქ დაგოტოვოთ,
არამც მტერმა ვინმემ შური იძიოს და აქ მოგადგეს. მაშინ იმის ჰასუ-
ხის გამცემი ვინ უნდა იყოს? ეს იცოდე რომ ვინც ავყოლოს, ჩვენ-
თვის დიდათ სათავილოთა. ხელმწიფემ შოახსენა: აჭრობამდე ჩემი სახელ-
მწიფოს არავინ დასცემია და თუ ახლა აიკლებუნ ისიც არ ვიცო. მეტად-
რე ვინც გაიგებს თქვენს მოყვრობას სრულებით ვერავინ გაბედავს.
უშანგიც აღარ აუხირდა და წამოსვლის ნება დართო.

ჩინეთის ხელმწიფემ თავის სახელმწიფოთ თავის ჰირვედს და ერთ-
გულს პარამ-ჩინს ჩაბარა და თვითონ წასასვლელად მზადება იწყო. უშანგ-
მა თავის დედოფალი დილაფურუსი და ხოსროფშინმა გულჩინი იქ დაუ-
ტევეს და თვით ქიშმირისაკენ გაეკზნაყრნენ, მძიმის სიარულით და ღიბ-
ნით, რომელ ქვეყანაშიაც მივიდნენ, უოველნი ქიშმირის ხელმწიფის ქე-
ბან-შაჰსსგან სჩიოდნენ, ამაზედ უშანგ-ხელმწიფე უარამანი და სხვანი
სარდალნი და თაღჯვანნი დიდათ მრისხანებდნენ. ისე უნდოდათ იმისი
ბრძოლა ვითარცა მწყურვალეს გრილი წყალი.

აქ რაიაზამის შეიღის ჯუჯანბახტის და ქიძმირის ხელმწიფის ქეიან-შაჰის ერთად შეერის ამბავი, ოდეს ჩინეთი აიღეს, უშანგ-შაჰასი. უარამანისა და სხვათა ერანელთა დიდებულთა საზინის აკლებს და იქ შეოფთ ბანოვანთა და არდევან-შაჰის საცოლოს წაუვანა და ფარმანის ციხეში შეუვანა. აქავ უარამანის შემოწერომა და წასვლა, ოდეს სულეიმანის ბადთან უშანგ-შაჰას შემოსწერა.

ომ ჟამად რაიაზამ ხელმწიფე რომ უშანგს დალატობით შეურიგდა და ჯანსუზი და სხვა აიარნი იმის ამბავის საცნობელად იქ დაუტყვა. რამათ აიარათა იხილეს რომ უშანგმა საზინა და ბანოვანნი ჩინეთში დაუტყვა, ერთმანერთს უთხრეს რომ ჩვენს ხელმწიფეს ამისთანა ბედნიერება არ შესწრებია. აქ მსწრაფად წავიდეთ და ესე ამბავი ვაუწყოთ. იმ ჟამად რაიაზამი უშანგ-შაჰას რომ გამკეთხოვა ხომალდებში ჩასხდნენ და ზღვით თავის ქვეუნიკენ წავიდნენ, რა თავის ქალაქის სიანლოგეს მიადწივეს, მისს შეიღს ჯუჯანბახტს მოახსენეს რომ ზღვათა შინა ხომალდები გამოჩნდნენ და გოკნებ რომ ბედნიერი ხელმწიფე მამა თქვენო იუოსო, ჯუჯანბახტმა ნახა რომ მართლა თავის მამის რაიაზამის ხომალდებია, მშინვე დიდებულნი იახლა და ზღვის პირს მიეკება, ისინიც ხომალდებში გამოვიდნენ და ერთმანერთს მიესალმნენ, შემდეგ ცხენებს შესხდნენ და შინისკენ გამოემართნენ. ჯუჯანბახტმა თავის მამას შესედა და შეატყო რომ ჯავრისაგან სიტყვის თქმა აღარ შეეძლო, და მოახსენა: „ქვეუნიის მწერობულთ ხელმწიფე, თქვენის მწუხარების მიზეზი რა არის?“ რაიაზამმა უოველივე უამბო. რა ჯუჯანბახტმა ესე უოველივე მოისმინა და იმლაშს სიკვდილიც გაიგო, ღიდად მგლოფიარე შეიქმნა იგიც. ხელმწიფემ მოახსენა: შეიღო ნუ შეიჭირვებ, მე აიარები მუავს ჯაშუშათ დაუენებულნი, ვნახოთ რა ამბავს მაცნობებენ და მას შემდეგ ისეთის თადარიგით მიწა წავიდე რომ თუ უშანგი და უარამანი არ მოგვლა ნებ სიცოცხლე რაღათ მიწა? რაც ჯარი ახლდა უველა დაითხოვა, თვითონ ჯო მარადის აიარების ამბის მომლოდინე იყო. რა მცირე ხანი გამოსდა რაიაზამს მოხსენდა, ვითა ჯანსუზ და სხვანი აიარნი გახსდნენ. მამნვე ესე აიარნი შევიდნენ, თავუანი სტეს და უშანგის ამბავი. უოველივე მოახსენეს, ჩინეთში დედოფლისა, ბანოვანთა და საზინის დატოვება. ამ ამბის მსმენელი რაიაზამი დიდათ გამხიარულდა და თავის თავს ბედნიერ

რად ჩადგინდა. მაშინვე ცხრა ასი ათასი ჯარი შეიყარა და თავის შვილს ჟუჟანბახტს უბრძანა: „აწვე ჯარი იახელ თანა, დღე და ღამე კაასწორე და ჩინეთს მიდი, უშანგის ბანოვანნი, ხაზინა და უოგელაივე საცხოვრებელი იმისი ჯარმანისა და სხვათა ფაღვანებისა აიკლდი და აიხრე, კამოზრუნდი და ფარმანა ციხეში შედი“. ჟუჟანბახტმა მოახსენა: ხელმწიფეო, იმ ციხეში რომ არ შეგვიშვან რა ვუყოთ? ხელმწიფემ უთხრა: ის ციხე ხომ იგი ქიშმირისაა, უშანგს ქიშმირის ხელმწიფეც უკუშდგარი ქვავს და რასაც ჟამს მიხვალ მაშინვე ეტევი და ციხის კარებს გატოლებს. როდესაც ფარმანა ციხეში შეხვიდე, მაშინვე აიარები გაგზავნე უშანგის ამბავი იუწყე და როდესაც იმისი ამბავი იუწეო. წადი უშანგი დაიჭირე და აქვე მოკლ, ჩემთან ცოცხალ ჩუღარ მოიყვან. აგრეთვე უარმანიც შეუწყალებლად მოჰკლად და შეიდი იუღიმი შენ დაიპყრო, რომელიც ფაღვანიც არ დაგმორჩილდეს ქვეყნიდამ აღხოცე. რა ესე უბრძანა, მრავალი ხაზინაც გაატანა, ფაღვანთ უხუცესი (უფროსი), უარითა და სართფ აქიმ-ვეზირი თან იახლა, ესე უოგელაივე რომ მოამზადა, მაშინ ჟუჟანბახტს გამოესალმა და ლაშქარი ხომაღლებში ჩასხდნენ და სწრაფის სიარულით გაემართნენ.

როდესაც რაიაზამი ჯარს ამზადებდა უშანგის ხაზინის ასაკლებათ, და თავის შვილს ჟუჟანბახტს არიკებდა, და ეუბნებოდა რომ ქიშმირის ხელმწიფე ქეიან-შაჰა, უშანგ-ხელმწიფეს უკუ უდგა და იგი ქვეყნები სრულად მიიმხრო. იმ ქიშმირის ხელმწიფეს, ერთ დღეს მოხსენდა რომ უშანგ-ხელმწიფე ჩინეთს მოსულა და იქილამ ჯარით შენზე წამოვიდაო. რა ქეიან-შაჰამ ესე მოისმინა დიდს მწუხარებას მიეცა, მაშინვე ვეზირნი იხმო და უბრძანა: უშანგ-შაჰა ჩემზე მოდის საომრად, ჩვენ ამის მეტი საშუალება არა გვაქვს, რაიაზამს უნდა მივმართოთ ჩვენის მცირე ჯარით და ვითხოვოთ შემწეობა. მე ვიცი რომ რაიაზამი, უშანგს მუხანათობით შერიკებდა და იგი სიხარულით შეგვიერთებდა ჩვენ, მივიდეთ და უშანგი ვძლიოთ. ესე ბრძანა და მცირე ლაშქარი მოკრიბა, თავის ხაზინა სრულად თან წაიღო და რაიაზამისკენ გაემართა თავის მოსარჩენათ. როცა ზღვას გავიდა, ჟუჟან-ბახტს შემოხვდა. რა ჟუჟან-ბახტის ლაშქარმა ნახეს რომ ერთს მხრიდამ დიდი მტვერი აღსდგა, ჟუჟან-ბახტმა ორი ათარი გაგზავნა ამბის საცხოვრებლად, იგინი სიჩქარით წავიდნენ ნახეს რომ ქიშმირის ხელმწიფე ქეიან-შაჰა იყო, მოვიდნენ და ჟუჟან-ბახტს მოახსენეს. იგი დიდს სიხარულს მიეცა და სოქვა: ვგონებ რომ ჩვენი საქმე კარგათ უნდა მოვიდესო. როცა ქეიან-შაჰამც შეიტყო რომ მომავალი ლაშქარი რაიაზამის შვილის ჟუჟან-ბახტისა იყო იგივე მხიარულებას მი-

ქვა, მ:შინვე ცხენი გაქუსლა, ჭრუან-ბახტოან და ერთმანერთს მიესალმნენ, ქვიან-შაქამ რ:თაზამის ამბავი თქითხა, ჭრუან-ბახტმა ურველოვე დაწერილებით უშობა, რ:გორც იმის მამს უშინკთან უმნა და საქმე რ:გორ დაბოლოებულადგო; შემდეგ ჩინეთისკენ ტალაშევრის მიხეზოთ გამოგზავდა, ჭრუსუზ-იანი იხმო და მასაც გამოგვითხა თვითთულად, ქვიან-შაქას ძლიერ იამა და სოქვა; ეგ ძლიერ კარგი საქმე მომხდარა, ჩუღან-ჭაგუთენით მივიდეთ და სრულად ავიკლოთ, მაკათ რაც სოქრმით მოგვროვობაა ხ:ზინა სულ ჩინეთში უქმნებოთ შიბარებულბი. წავიდეთ და უშინკისა და ყარამინის ცოლ-შვილი და ხაზინა ავიკლოთ და უშინკ-შაქას ამით დიდი მწუხარების დადი დავასყუთ გუფს რომ თაგის დღეში ველარ შოინჯოს, მერე ფარმანია ციხეში შევიდეთ, ციხიდან მამალ-შაქას წიგნი მივწეროთ ჩუენი ამბავი-ფარმანით და ვიდრე ის მობრძანდებოდეს ჩვენ ღვინისა და განსვენებში გვიფხეთ.

ჭრუან-ბახტმა ჭკითხა: ფარმანით რაზე მაცარი? ქვიან-შაქამ მიუგო, ისეთი მაცარია რამე რაც უნდ მძლავრი: ჩუღმწითვე რგი წელიწადი დღეს დაშქარი შინც ვგრას დავლემს და ერთს ქვასაც ვერ გამოცარიანს. ჭრუან-ბახტმა რომ იმ ციხის სიმაგრე გაიგო დიდათ იამა: იმ დღესა და დამეს ბჭ განისვენეს, რა დღეს გათენდა აიუარნენ რ:რივე დაშქარი და ჩინეთისკენ გაემართნენ, დღე და დამ იარეს და ჩინეთს მივიდნენ; რა ჩინეთის ურბო რაიზამის შვილის მოსვლა ნახეს, დიდ თეძრში ჩაცვიდნენ, მათ არ იცოდნენ რა უქმნათ, არც ხელმწითვე. ჭრუან-ბახტმა ბარამ-ჩინს წიგნი მისწერა აიარს მისცა და გაისტუმრა. აიარი ჩინეთის ქალაქში შევიდა და ბარამ-ჩინს წიგნი მ:ართვა: როცა ბარამ-ჩინმა წიგნი წაიკითხა მამანვე მოუწოდა ჩინეთის ერსა და მათ გამოგზავდა ეს მოწერილობა. უსრუდ ეწერა: „მე-ჭრუან-ბახტო, ინდოეთის ხელმწითვის მამალ-შაქას შვილი გწერ შენ ბარამ-ჩინო! უშინკისა, ყარამინისა და სხვათა ფალკუანთა ხაზინა და იმთი ცოლ-შვილი ჩვენ უნდა დავგვითმო და შენ ჩინეთში კაცხელმწითვეთ და თუ შენ ამ ხეგნს ბრძანებებს არ აასრულებ, მოვად და ჩინეთსაც ავაოხრებ და თავსაც ტანიდან გავიშორებო“. რა ბარამ-ჩინმა ესე მოწერილია წიგნი წაიკითხა, მობრძანს ხალაფი უბოძა და ესრუდ შეუთავადა. „მე მონა შენი და ბრძანებისა შენიას მოაჩილო, რასაც მიბრძანებ ჩემდა მომართ მე სამსახური თავს მადვიან და თქვენს ბრძანებებს ადვასრულებ. ხვალ ტიხლები თქვენს უბალესობის წინაშე და თავყანს ცნებ“. აიარი მოვიდა და ბარამ-ჩინის შემოთვლილობა ჭრუან-ბახტს ურველოვე მოახსენა: ჭრუან-ბახტს ძლიერ გაეხარდა და იმ დამეს იქ განისვენეს. რა დამე ნათლად შეიცვალა ჩი-

ნეთს დიდებულნი შეიარხნენ, ურიცხვი ფეშქაშებით დაამსადეს და მოვიდნენ. ჭრუან-ბახტის მოხსენება ხელმწიფეო, ჩინელნი ციხეებში დასდნენ და მტკიცე ტყვეობის ცემას ისურვებენო. ჭრუან-ბახტმა მათი მოყვანა ბრძანა. რა ჩინელნი შევიდნენ, როგორც რიგია სამ კუთხით ხელმწიფეს თაყვანის სცეს და ფეშქაშები მიართვეს, სკამები მოიღეს და ჩინელნი დასდნენ, ჭრუან-ბახტმა ბარამჩინს უბრძანა: უშანგ-შაჰის ხაზინა და უარამანის სად არის? მან მოახსენა: ხელმწიფეო, როცა თქვენნი ბედნიერი ფეხი ჩინეთს დალახავს მამინ იმ ხაზინის დაფთვებს სრულად მოგართმევო. რა ჭრუან-ბახტმა და ქეიან-შაჰამ ესე მოისმინეს დიდს მხიარულებას მიეცნენ, ბარამჩინს მძიმე ხალათი უბოძეს და მრავალთ წყალობაც აღუთქვეს; იმ დამეს იქ განისვენეს, რა დილა გათენდა ჭრუან-ბახტმა ყურა ბრძანა და ჩინეთის ქალაქთან ჩამოხტნენ, მერმე ზოასი ფაღვეანი აარჩია, ქეიან-შაჰამ თან იახლა და ჩინეთს უშანგის ხაზინის სახაზავად მიბრძანდა, ხაზინის გაღება ბრძანა: გაღეს და მოიღეს ურიცხვი აკუნდი და თვალ-მარკალიტი; რომელიც თითო-თითო დოღრონი ქვეყნების ფასი იყო, ეგრეთვე ურიცხვი ძვირფასი შესამოსელნი. რა ამდენა ხაზინის სიმდიდრე იხილეს დიდ განვირგობას მიეცნენ, უშანგ-შაჰსი და უარამანის ხაზინა ჭრუან-ბახტმა ერთმანეთში აურია და რაც სხვათა ფაღვეანთა ხაზინა იყო სრულიად ქეიან-შაჰას უბოძა და ორმთხელა-ათი ფაღვეანი უშანგ-შაჰას ჭარუმს ქეშეკად დაუყენა, შემდეგ ბრძანა და მეფლისო გამაძთეს, სამი თვე ერთავად ღებანში განისვენებდნენ. ერთ დღეს ჭრუან-ბახტმა მადლი ტახტის დადგმა ბრძანა. ჭრუან-ბახტი იმ ტახტსე დაბრძანდა, ჩინეთის საქმე გარეგა და შემდეგ ბრძანა: ახლა კი დროა ჩვენს წასვლისა და უარამანის ციხეში შევიდეთო. ქეიან-შაჰამ მოახსენა: დიან დროა, ამიტომ რომ თუ ეს ამბავი უშანგმა შეიტყო, დღე და ღამეს გასწორებს და მოვაო, აწვე წავიდეთ და უარამანის ციხეში შევიდეთო, უშანგის ჭარმიდ შიგ შევსხათ და ღებანითა და შექცევით განვისვენოთ ვიდრე რაიასამ ხელმწიფე მობრძანდებოდეს, როდესაც ის მობრძანდეს ჩვენ ჭველა ერთად ვარჩევთ და როგორც იმის ნება იყოს ისე აღვასრულოთ. რა ესე რჩევა სართავ ვუხარმა ისმინა, დიდთ მოეწონა და სთქვა: ხელმწიფეო, ესე რჩევა დიდთ მოსწონია, ამისთანა საქმე უშანგ-შაჰისთვის არავის უქმნია, რა ამ საქმეს შეიტყობენ დღესა და ღამეს გასწორებს და მოვლენო. მამინვე უშანგ-შაჰას დედოფალი დიჭაფურუნი, გულჩინი, ადრეუან-შაჰას საცოლო და სხვანი ხათუნნი, ხაზინაც თან წაიღეს და უარამანის ციხეს მივიდნენ. რა ციხეში შეიჭრათ მათი მომავლობა: იხილეს, ყოველნი მიეცნენ. ციხესთან მივიდნენ თუ არა ბანო-

ვანნი და ხაზინა ციხეში შეგზავნეს და ქეშიკი კანუწესეს. თვით წყაღის
ჭაფიანნი ციხეს ზურკი მიჰქუდეს და უშანგის მისულად მაჟურებელი
ბუნებ, რაიაზამს წიგნი მისწერეს და ვოჟელი ამაჟი ბუნობეს, თვით
ღმინობდენ და შეჰქცოდენ.

აწ უშანგ-შაჰის ანბაჟი მოიხსენეთ.

რა უშანგ-ხელმწიფე ქიშმირის სიასლოვეს მივიდა გზასედეკი მო-
ხსენდა, ვითა ქიშმირის ხელმწიფეს თქვენი შრისხანედ მომავლობა მაჟ-
ტუფია და მაშინვე თავის ცოლშვილი და ხაზინა თან წაუღია და რაია-
ზამისთვის მიუძართავსო, ზღრუვე შეეტოო რომ რაიაზამს მოუტუუბო-
ხარო, მუნახათობით შეერიკებიათ. რა უშანგმა ესე გაიგონა მობრუნდა
ვარამანს და სხვათა უთხრა: დიდებულნო, მე შამალ შაჰას შეურიკებლობ-
ბა მაშინვე ვთუწვე მაგრამ რა უნდა მექნა და თუნდა კიდევ არ შემო-
კებოდეს შინც რასა იქს? მაგრამ თუ ქეიან-შაჰა ხელში ჩამივარდა ხე-
კან მისა სიცოცხლე აღარ იქნება. იმ ერთს ღმერთსა ვფიცავ რომელიც
ციხა და ქვეუბის მპურობელაჲ, ვიდრე ქეიან-შაჰას არ მოვკლავ, ხეში
მისვენება არ იქნებაო და თუ რაიაზამი იმას შეეშელება ნახვს შერე
თუ რა ვოფაში ჩავარდება. ამ ყამად ქიშმირის დიდებულნი და მცირენი
ერთად შეერილიყვნენ, უშანგს წინ მიეკებნენ, ცხენის ფერხთა-ქვეშ და-
ვუთინენ და დანაშაულის მიტყუებას ითხოვდნენ. მრავალი ძვირფასო თვ-
ლი და მარგალიტი უძღვნეს. ხელმწიფემ ბრძანა და ციხის სიასლოვეს
ჩამოხტნენ, ხელმწიფე ტახტზედ დაბრძანდა და სხვა დიდებულნი გან-
წესებულს ალაგს დასხდნენ, მაშინვე მეჯლისი გაიმართა, რაიაზამისა და
ქეიან-შაჰის საქმის დაპარაკში შევიდნენ. უშანგმა ქიშმირის დიდებულთა
შესხდა და უბრძანა: დიდებულნო! ქიშმირის ჭევა, წყალი, მინდორი ან
მთა და ან ბარო ვითარია? მათ დიდებულთა მოახსენეს: „ხელმწიფეო, აქ
ერთი ბაღი არაჲ სულეიმანის ბაღს უძახიან და ესე გაკვივონია რომ
ამაზე უკეთესი სახილავი არა იქნებარაო. მაგრამ იმის ხილვა ამ ყამის
განცასკან შეუძლებელია, ორმოცი ალაჯი სიმრგვალე აქვს, ორმოცი მწერ-
თა კედლის სიმაღლე და ოცი ადგილი კედლის სიგანეა და იმას ერთი კ-
დელო სრულად ღალის ქვისა აქვს ნაკეთები და ვერცარავინ სიასლოვეს
მიუდგება. ერთის მხრიდამ ჟოხნი და დილაჯი, ორივეს წყალი ერთად
ერთვის და სარე ერთვის ის მცირეს ზღვის ოდენი არის, ეს წყლი
იმ ბაღში შედიან, რწუგენ და სხვა ალაგს ერთად ბაღილამ გამოდის.
ყამად და ყამად ამ ბაღილგან ისეთი საზარო ხეები გამოკრთება რომ

მსმენელნი უცნობით შეჰქმნებოან ერთს დღეს ქვიან-შაქის მამამ წანა
 გიკამ ინება ამ ბადის ხილვა და რამდენთამე ფაღვანთა დაიქადეს, იმ
 ბადის ამბავს ჩვენ შევიტოვებთ; შთაგვივინებ წყალში სამი დღე უჩინო
 იყვნენ და მეოთხე დღეს იხილეს რომ ბადის ზოლოს ორ-ორად გაკვე-
 თილი წყალს გამოეტანა და ეუარჩნენ. რა ისინი ორად გაკვეთილნი იხი-
 ლეს მას აქეთ იმ ბადის ნახვა შედარებით გაბედა. ექვსასი წელიწადია
 იმ ბადის ამბავი ვერავის გაუგია და არცაწავის ძალით შეუძლიან იმის
 ხილვა. ესე უთხრეს და თავ დადებით ხელმწიფის ბრძანების მარჯუ-
 ლენი იყვნენ. რა უარამანმა ესე მოისმინა ანათ იამა ამ ბადის ამბავი,
 განრისხებულმა ქიშშირის დიდებულთა შეხედა და უთხრა: რა დიდათ
 აზვიადებთ ერთს რომელიმე მიწით აშენებულს რასმეს, რატომ არ შე-
 იძლება კაცისაგან მისი ხილვა და ან ალება? რამდენი ფრადით ნაშენი
 ციხენი და რამდენი თილისმიანი, გურზით შემომუსრავს. ესე სთქვა და
 თავ-დადებით დაჟდა. ქიშშირელთა უარამანი ისეთის შრისხანების თყა-
 ლით იხილეს რომ შიშისაგან უცნობოდ ქმნას ცოტადა უკლდათ. უარა-
 მანი ასე სასტიკად იყო გაჭყურებული რომ იმ მეჯლისში ჯდომა დი-
 დის ტანჯვით მოითმინა. რა მეჯლისი მოიშალა დიდებულნი, სარდალნი
 და ფაღვანნი თავთავისად წარვიდნენ, უარამანი თავის სადგომს მივიდა
 საომრის აზვართ შეიჭურვა გამოვიდა, შემთავიარს ამხედრდა და სუ-
 ლეიმანის ბაღთან მივიდა, ოთხსაჯ მხარეს თვალი მოაფლო და კაცი ვერ-
 სად ვხვდა, განრისხებულმა შემთავიარსი ზედ მიავლო და ქვიმარის
 ღახტი ისე დაჭკრა ბადის კედელს რომ მსმენელთ გონათ ქიშშირის
 მთები სრულიად დაიგლიჯათ. ანუ ცა ქვეუანს დაეცათ. უარამანი უმე-
 ტესად განრისხდა, შეორეც დაჭკრა და აკრუთვე ძლიერა ხმა გამოხდა,
 ისე რომ სადაც უშანგ-შაჭა ჩამომხდარყო, იმის ნასრავის ხმამ იქონ-
 მამდე მიადწია და დაფთხნენ სპილონი და მარტორქანი დაწვეტიეს ჯინ-
 ჯილი და გააქცნენ, ფაღვანნიც შეშინდნენ და ერთმანერთს ეკითხე-
 ბოდნენ ეს რის ხმა იყო? დიდებულნი, სარდალნი და ფაღვანნი სა-
 ომრის იარადით შეიჭურვნენ და ხელმწიფის კარავს მივიდნენ. ეს სა-
 შინელი ხმა უშანგსაც გაეგო, კარს გამოფარდა და ნახა რომ სარდალნი
 და ფაღვანნი საომრის იარადით იყვნენ შეჭურვილნი, თვით უშანგიც
 ცხენს ამხედრდა, დიდებულნი თან იხდნენ და სულეიმანის ბადისაკენ
 გაემართნენ. რა მივიდნენ ნახეს რომ საბურიანი ბადის კედელთან მი-
 სულა, გურზი ხელთ უხურია და მესამედ დაგვირას ღამობს, მაშინვე
 სთქვეს, ეს ხმები ამ ბადის კედლისაგან ყოფილათ, უარამანს რომ გურ-
 ზი დაუკრავს, ბადის კედელს რომ შესედას იხილეს რომ ურიცხვნი

კაცის სახედ შექმნილნი, ყველას თათრ რკინის ბურთი ზღვას უჭერათ და უარამანის სროლას დაშობდნენ. რა უმანგ-მაჭამ ესე იხილა მივიდა და საბჭოარანი ეპოთხილეს, მათნი კაცის სახეთ შექმნილნია თუქის ბურთუბი რომელნიც ხელთ უჭერათ ესროლეს და რამდენიმე ფაღვეანი მოკლეს. ხელშითვე დაბათ შესწუხდა ფაღველებისათვის. უარმანი მრისხანე და მწუხარე ვაბრუნდა. რა უმანგ-მაჭამ უარმანი ესრედ შეწუხებულნი იხილა თვეთონის შესწუხდა. უარმანი განრისხებული სადგომს აღარ მივიდა და ჭკრა ქუჩაში შეშფანობას და ხორასანის მხრისაკენ წარვიდა, ამ წაღვლაზედ არა მცირედი საქმეები აღსრულა გზაზედ და ხორასანში. ამ ამბებში მითხრობა ზომი მოკესნდათ. უმანგი ვაბრუნდა თავის სადგომს მივიდა ამბულეხელს ტახტს დაბრძანდა, სარდალნი და ყველანი თათვანს აღუვას დასხდნენ ერთ უამაშდამ, უმანგი ფიქრს მივიდა, შემდეგ ზე იხილა დიდებულთა შეხედა და ესრედ უბრძანა: „დღეს რა დღეს შევესწარნით რომ უარამანი გაკეშორდა და ფაღვენიც ტუეილად დაგვეხოცნენ და ვერც იმ ბადის საქმე შევიტუთ“. ვინც ამას შეიტყობს ამის იტუეის უმანგ-მაჭამ ჭრის ბადის კედელს მიადგა უარამანი თან ახლდა და ვერც გატახეს და ვერც შეიტყეს რამ იმ ბადისათ, მწუხარედ თავი მიიხს დაქვიდა და დიდს ფიქრში შევიდა. ამასედა ფაღვეანნიც დიდთა დაღონდნენ და არ იცოდნენ რა ეთქვათ.

აქ ვარდანქეშანისგან სულეიმანის ბაღში შესვლა, იქ უროცხვთა თილისმათა დარღვევა და მონაგალთა ჰერობილთა განთავისუფლება. ვარდანქეშანისაკანვე წინეთის აკლესის შეტეობა თდეს კოშკში ავიდა, და სხვა ამბავი.

მ უამად ვარდანქეშანი ზე აღზდგა და ხელშითვეს თაყვანის ცემით მოახსენა: ხელშითვეს, მე მონა თქვენი უმადელსობისა, ვარდანქეშანი თავს მდებულად ვარ ამ საქმის ცნობისა და იმ ბადის ამბავს ან შეგატეობ და ახუ შენ სიკუდილს მივეცემი თქვენს სამსახურზედ, ჩემს თავს ჩრადელს არ დავზოცავ. უმანგ-მაჭამ უბრძანა: „ვარდანქეშანო მე იმ ბაღზე ვარ შეკაბამ და ვერც იმ ჭირს შეგერიო, ვინც კეშმარიტად და ერთგულთა შეუდგები ამ საქმეს მაკრამ მე ვარ გაკიშეტებ შენ და ნურც შენ კედები, დანებუ მაგისთანა ჩასანთქმელ და დამლუზველ საქმეს თავი“. რა ხელშითვეს ესე უბრძანა, მუნ მოუყთა დიდებულთაც უახრეს: აბაშთა სარდალო, დავითკურე და ხუ ვაბედავ იმ ბადის საქმის გაკებას,

დიდი ხანთა ქვეყანაზედ შეინათანა არაფინ დაბდებულა, ტყუილ-უბრალოთ
 თაჲს ნუ წაიხდენ, ხეჲნ ვურ ვადილებთ უშენით. კარდანიქქმანმა მთუკო,
 დიდებულთ სულთანს, შეც მკმინიან შაკრამ ამ საქმის რეკომენდო-
 ბაზე შეწყუბით არაინ ხელმწიფე და უოკლანი დიდებულნი, ამისთვის
 მივდივარ რომ იმისი ამბავი ვსცნა და ხელმწიფესაც ვაგნობთ და უო-
 ველთა. მე სახელის მახსებელი ვარ და ხელმწიფის ერთგულობისა. ესე
 სთქვა და ამ საქმეს გუფთათ მოკვიდა. რა ხელმწიფემ კარდანიქქმანი ამ
 საქმესზედ ბეჯითად ნახს, უბრძანა: „აიარო წარვედ საბათ დგომისათვის
 მიმბარებისათ“. მან მდაბლათ თაყვანი სცა ხელს აკოცა, გამობრუნდა
 მასვე წამს, თავის სადგომს მივიდა, შერთანჯას და სძამს თავისი ანდერ-
 ძა უთხრა: „აჲა ჩემო ძმებო და მეგობარხო, ჩემს საბათთ იარაღებო,
 თქვენ ამას კთხოვთ, თუ მე ამ განზედ მოვკვდებ, მანამ თქვენ ცოცხალი
 იყოთ, ხელმწიფეს ერთგულათ ემსახუროთ“. სხვაც მრავალი დარიცხა ში-
 სცა, იმ დამეს ერთად იყვნენ, რა დილა ჯათენდა ხელმწიფისათნი მივიდა
 თაყვანი სცა და უკანასკნელი ამბორი სთხრავა. ესე მოახსენა: ჰეი, მა-
 დლო ხელმწიფო, მე წავალ და არ ვატი უკან დავბრუნდები თუ არაო,
 ათ დღეს ვითხოვ ზეემანს, უკეთუ დღეს შეათესა მოველ რა კარგი, თუ
 არ მოველ ცოცხალი ადარ ვიქნები. გვედრებით რომ თქვენს ღირებაში
 დაუვიწყარო მყოთ. ამ სიტყვაზედ ხელმწიფე და უოვლანი ატირდნენ და
 სულეიმანის ბადისაკენ გაემართნენ. მამინ ქაშშირის ხალხნი დიდნი, შვი-
 რნი, მოქალაქენი და ხელისხანნი სრულიად მოვიდნენ და ურამინერთს
 კარდანიქქმანს უხეჩებდნენ და იტყოდნენ, ამისთანა კაცს როგორ იმე-
 ტებენ ამისთანა საუთოგო საქმეზედ. ზოგიც იტყოდა, თუ ეს საქმე შე-
 იტუება ქვეყანაზედ ამისთანა კაცისაკანთა. რა ამ განზრახვაში იყვნენ,
 ხელმწიფემ შესუდა ნახს რომ ის რომ წყალი რომელნიც შესავალს ბა-
 დისას ერთად იყრებიან დიდი სახარო სანახავა, უმანვი კარდანიქქმანის
 წასვლას ნანობდა და სწყუხდა, აგრეთვე თალეფანნი და სარდალნი, უმანვი
 ხელმწიფემ ვვალად სთხოვა კარდანიქქმანს რომ ხელი აეღო იქ შესულა-
 ზე და უთხრა: მე ძლიერ მიმიძიშ და არც ადვილი გამოსამეტებელი ხარ.

კარდანიქქმანმა მიახსენა: ხელმწიფეო, ნუ სწყუხხართ, ღვთის მო-
 ჩყალებით და თქვენის დოვლათით ამ ათს დღეს ვვალად თქვენს სამსა-
 ხურში გაიხლებითო. შემდეგ მივიდა მუხლათა აკოცა და უთხრა: თუ ამ
 ათ დღეზე არ გამოფხნდი, მეორედ მოსვლამდის ვეღარ მნახავთო. რა ესე
 სთქვა გამობრუნდა და იმ წყალს მიმართა, როდესაც კარდანიქქმანი წა-
 სული იხილეს. ერთობით თალეფანნი თუ სარდალნი, უთუგელს უფიქრე-
 ბოდა კარდანიქქმანისათვის. ხელმწიფემ თაყვანებზედ ხელსახოცი მიიფარა

და ტორილი დაიწყო. რა გარდაჩქმანი წყლის ზირს მივიდა, ტანის-
 შიში გავხდათ თავს დაიხვია, ხელმწიფე დალოცა და იმ რის საშინელს
 წყალში, ჟურნში და დილაჯში ჩხტა, ცურვით ბაღის კედელთან მივიდა
 და ნახა რომ ის რაი წყალი ბაღის ძირს მიწაში ჩადის და უჩინო ხდება.

რა ხელმწიფე, დიდებულთა და ლაშქართა ნახეს რომ გარდაჩქმანი
 წყალში ჩხტა, დიდათ შეწუხებული თავის სადგომს წარვიდნენ. ხუთმა
 დღემ განხლო რომ გარდაჩქმანის ამავე ვერა სცნეს, ხელმწიფე დი-
 დათ შეწუხებული ბრძანდებოდა. რა ქაშიძის დიდებულთა ხელმწიფე ესე
 შეწუხებული თხილეს, მოახსენეს: ხელმწიფეო, ნუ იჭაფრებთ გარდაჩქ-
 მანს არაფერი დაუმაფლებს და ღვთით მალევე მოვა თქვენს უმაღლესობის
 წინაშე მშვიდობით, ზგენ ამიტომ ვიცით რომ თუ ცოცხალი არ ეოფილ-
 იურს სამ დღეზედვე ბაღის ბოლოს რაღა გაკვეთილს წყალი გამოა-
 დება და ვნახვდით კიდევ. რა ხელმწიფე მათგან ესე მოასმინა არა
 მცირესა შიარულეთს მიეცა და ბრძანა, ღმერთო ცისა და ქვეყნის და-
 ბადებულ ერთი კიდევ მიხვეწე გარდაჩქმანი, ესე სთქვა და იმის ამბის
 მაჟურებელი იყვნენ.

იმ კვირად გარდაჩქმანი რომ წყალს ჩხტა და უჩინო შეიქმნა, წყალს
 მიჰქვა ცურვით, ნახა რომ წყალი კედელს შესდიოდა, კედლის სივანე
 რცი შწურთა იყო, გარდაჩქმანმა კედელი განვლო მაგრამ ისე შესწუნდა
 რომ სიკვდილს მცირედა უკლდა. რა გავიდა ნახა რომ წყლის ზირს რა,
 სავე მხარეს ამართული კედლები იდგა, მის კედლების სიმაღლეს კაცის
 თვალი ვერ შესწევდებოდა. წყალში სავა გასავალი იყო, იქ რაი ბასრი
 მკვეთელი ხლმები ჰქონდა გამართული ისეთის მანქანებით რომ ერთი თავ-
 ქვე დავიდოდა, მეორე მადლა ავიდოდა, ვისაც იქ გაეგლო უეჭველად შუა
 გაჭკვეთდა; ისეთი მკვეთელნი იყვნენ იგი ხლმები რომ თუმცა დიდრო-
 ნი ხეები მათ შუა ჩეცარდნილყო, იმათაც კი რაღა გაჭკვეთდა. რა ესე
 იხილა გარდაჩქმანმა, თავის თავს უიმედო შეიქმნა, ღმერთს მიენდო
 და დიდს საოუქრებელში ჩავარდა. აქეთ-იქით თვალი მოავლო ნახა რომ
 იმ ხლმების საშუალს ცადაქნილი სანიშნა იდგა, მოაჯირი სრელიად რქ-
 როსი და უცხოს თვლებით შემკობილი და იმ მოაჯირს ზევით კრკო-
 ლი ჰქონდა, გარდაჩქმანმა რომ ესე იხილა თვეზივით წელიდამ ზედ
 შეახლტა, იმ რკოლს ხელი მოავლო და იმ ხლმების მკვეთრობობას გა-
 დარჩა, იმ სანიშნაში აკადა, მცირე ხანს ღვთის მავდრებელი იქდა და
 შემდეგ თვალნი მოავლო, ნახა რომ იგი წყალი რამც ნაწილად იყო-
 ფებოდა და თითო მხარეს მიადიოდა. ბაღის საშუალ ალანს დიდროყანის
 ტბების ბოლოს აუზები იყო შექმნილი და იმ წყლით ივსებოდა. ესე-

ნი დიდით მოქონს და სულეიმანს შენდობა უთხრა, ძირსუ ჩამოვიდა ბა-
დის სანახავად. რა მცირე ხანმა განვლო, ნახა რომ ერთი ხიდი იდგა და
იმ ხიდის საშუალ ალაგს ეჭვსნი ცხენოსანნი კაცნი იდგნენ, შავით მო-
სილნი და იარაღით შეჭურვილნი, ზოგი ჭრელათ იყო მორთული და
ჭრელ ცხენებზედაც ისხდნენ. რა გარდანიქმანმა ესე შეინძნა, მაშინვე
სცნა რომ თილისმით იყვნენ შექმნილნი. ხიდის საშუალ ალაგს რამ მთ-
ვიდა იმ თილისმის ჯიშებმა გარდანიქმანს საშინლად შესძახეს და ლახ-
ტები მიიტანეს დასაკრავად, მაშინ გარდანიქმანი წაა მცირედ შეშინდა,
განება შემოიკრება და დილის ნიავსაგით ზეწით შეხტა და მათ მოქნი-
ული ლახტი მიწას დაჭკრეს, გარდანიქმანი მათ კადურჩა უვნებლად და
განშორდა, შეხუდა ნახა რომ ეს ცხენოსანნი კაცნი დამღილინი ქვანი იყუ-
ნენ, გაუვივრდა და მათ გამკეთებელს ქება შეასხა, იჯინიც კარგა ხანს
სინჯა, მერე დიდ ბაღში შევიდა. რა მცირე წავლო ხანდა, რომ ერთი
მცირე უცხოთ ნაშენი კოშკი იდგა და იმ კოშკში ერთი ოქროსი და
ერთი ვერცხლის ტახტი იდგა, მეორეს მხარეს ჟურად ფერადი ევაფილე-
ბი იყო, ისეთნი რომ მათი სუნელები კაცს უბნებდას მოსტაცადებენ, რა
უგელა ესე განსინჯა და მცირე წავლო, ნახა ორმოცი კოშკი სხვა იდგა
უცხოდ ნაშენები და იმ კოშკათვის გალავანი შემოეფლოთ, ზედ ერთი
დიდი ფრინველი დაესვათ, ერთი ფრთა ოქროსი ჭქონდა და ერთი ვერცხ-
ლისა და უცხო სანახავი იყო. იმ გალავანს შინაგოდ ერთი კარა ება,
ცოტა რომ განვლო, ორს მხარეს ტახტები დგნენ, ერთზე შეიდნი შა-
ვით მოსილნი ღედანი ისხდნენ და მეორეზე შეიდნი თეთრით მოსილნი
მაშანი, მურასად შემოვლილნი თავნი თავს ესურათ და უოველთა ოქროს
ჩოკანნი ეჭირათ, ესენი ცოცხალნი კოცნა და დიდით გამხიარულდა, მა-
გრამ ახლოს რომ მოვიდა, მათ შემოუტოეს, გარდანიქმანმა რომ ესე
განიცადა, მსწრაფლ უკან დაიწია, ისინიც გაბრუნდნენ და თავის ალაგს
დადგნენ. გარდანიქმანმა თავის თავს უთხრა: თავი ჩემო რა გაძალებდა
რომ ამისთანა ადგილს შთავარდიო? ის ჩოკანნი რომ ესროლათ და მო-
მხვედროდა, რა გამაძლებინებდა, მაშ თუ გაძლება არ მიხდოდა აქ რა
მომარბეინებდა? ესე სთქვა და წინ წარდგა დილის ნიავიგით ზედ შე-
ახლტა და მათგან უვნებლად გადარჩა. რა კავლო და კარის სიძახლოვს
შევიდა, ნახა რომ მაგრად დაკეტილი იყო და მცველად მრავალი დიაცნი
იდგნენ, ესე რომ ნახა დიდით შესწუხდა და სთქვა: ეს რა უუაჲ ჩემ თავს-
სა? შე ოხერო ჩემო თავო, ეს ბაღი სხვა ვერავინ ვერა ნახა და შე რად
მოვიინდომე? აბა ახლა რა ჭირი უუა ჩემ თავს? დიერთო ნეტარ ის წა-
მა შედიოსება რომ ამ ბაღიდან, ცოცხალი გავიდე? თუნდ რომ მოვიინდომე,

ცხელად, სხამ წაიღე? გზა არ უიცი, ველო არ ვიცი, დიეროდა აქ უკე-
 ლა თაღისში უთოვლა და მე გვინებო რომ აქ უნდა ჩაწიკრა და ჩაფიკრა
 წინ ხელშიწიფე და დედამთავარი რომ მიშლიდნენ რატომ არ ვაუგონებ
 და უწილდა რთ ვახმარებ? რაც უნდა დამეძარტოს სამართალთა ხელშიყე.
 აქედამ თუ გადავინი ადამქმს დავუღვი რომ ამ ვეარო საქმე ჩემ ხეცო-
 ცხელში აღარ ვახებულა. ამისთანა თვამრებით ვამტერებულა იდეა. იმ
 შეკარკეთაგანმა ურთმა ხელი დაუწინა და გარდანიქმანი მსწრაფელ მთვალა,
 მრ ხათუნიმა კარბ ვაუღლა. გარდანიქმანი შივ შევიდა, ხახა რომ სახლი
 სწრაფად სხვა და სხვა ხეხილებით იყო სავსე, იმ ხეხილებზედ უცხო
 და უცხო ფრინველები ისხდნენ და მათ ფრინველთაგან უცხო ტკბილი გა-
 ლობა ისმოდა. გარდანიქმანმა რომ ესე ხხილა განგვიფრდა და სთქვა.
 „ამ ფრინველთაგან ერთს ჩამოფრევან და ხელშიწიფეს მივაროთმევე“, შე-
 შუდა ხახა რომ ამათ შუა ერთს ვერცხლისა იყო, თვალუთ-ლალისა ქქონ-
 ლა, ხისკარტი ზურბურტისა, ფრთები სხვა და სხვა თფლებისა, გარდანიქმანს
 ის მიწიწინა და ხელი ვაიწრდა ჩამოსაფვანად, მამინ ფრინველთა ერთობით
 შემოფრთეს და ზოგმა ხისკარტით ზოგმა ფრთებით ტემა დაუწიეს, რა
 ზღაბსრ დაჯგრაგდნენ ზოგებს აკლავაფდნენ, იმ ფრინველთა ხმანობამ
 სწრაფად შეარუა იგი ბადა, თუ გარდანიქმანს ფოლადის ჟაჭვი არ
 სჭმოდა, ფრინველები სწრაფად დავლევდნენ. გარდანიქმანი გარეთ გა-
 მოსვლას აღმობდა, მავრამ ფრინველთა გზა შეუკრეს და ველოთ გამო-
 უიდა, რა ძღობან შეაწუხეს, გარდანიქმანმა იგი ფრინველი, რომელიც
 ხელში ვჭირა ვაუშვა და თითონაც შეუტია საყინებლად, გარდანიქმანი დი-
 დათ შეაწიხეს და დიდის ცდით ძლივას კარზედ გამოფარდმ, ძლიერ და-
 ლალილობისგან შემბნებულმა მოისვენს, შემდეგ ხახა რომ იგი ფრინ-
 ველები თავ თავის აღავას დასხდნენ. გარდანიქმანმა მათ გამეუთებულს და-
 დი ქება შეასხა. ზე აღსდგა და ურთ ფოლადის სხვა კართან მივიდა,
 ხახა რომ გასაღები არსათ ვჭიონდა, ძლიერ დადობდა და სთქვა: მინდა
 შევიდე უხახა, მავრამ რატორ შევიდე რაჯქნა? დედ თეიქრში შევიდა, შე-
 რე უური დაუტლო და იმ კარის მიცხნდამ რადაც საშინელი ხმა მოესმა:
 „ჭვი კაცო, ვინ ხარ? ასო წელწადამ არავის გაუფლია და შენ აქ რა
 საშეუფლებით შემოხვედი? თქნება შენ ჟანი-მეჟანის შვილი იყო და შენი
 ძაღვის ურუბით სტკბები; შემოდი ეხსლოთ ვინა ხარ!“ გარდანიქმანმა ხმა
 უწია, კარი დაკეტოდა ვითარ შემოვიდე? მიცხნდამ ხმა მოესმა: „ჭვი,
 დამიანო ტომო, კარს ზვეით შეიხედე და მანდ სწერია, რატორც მანდ
 ეწერას ისე მოიქვე“. გარდანიქმანმა ზვეით აახელა, ხახა რომ კარს ზე-
 ვით ხამი სტკბიონი იყო დაწერადი, ესრედ ეწერა: „ჭვი ფაღვეანო!

რომელიც კარდანიქმანნი იქნები, ხაბუქ ახარის შვილი, ამ კარის ცაღება რომ მიიბინდომო, კარის ადუას ხელი მიქეაფ და მარჯვნივ დაატრიალე, ადუას რომ დაატრიალებ, კაილია და იქიღამ ერთი თრმოგი მიერთოს სიმბლესი მქოჩებელი ფალეგანი გამოვა, ხელთ მხიმე დახტი კჭირება და შენ დასჯივარად მოიტანს. შენ მოძიებ ნუ შეშინდები ის შენ არსს გაფიქს, მაშინ შენ გაბეჭდვით შედი და სხვერსობილე იხილე. შე სულეობანი ვიყავ. ერთხელ ქვეყნაზოდ მაკრამ, ახლა აღბრა ვარ, მხოლოდ მურობილთ ნუ შეასმენ ნუ მოიკვდივარ, ადამიანის რომ ქვეყნისათვისაც ვყო და შეიც კი საჭიროდ გაკახდება საქმე. თუ ამ კარად მოიქცევი, უოკელი კეთილად გაგვლის შენი საქმე, თუ არა და სჯობს რომ უკუ მიაქცე.

რომ კარდანიქმანმა ეს ამოაკითხა, მდირე ხანს დაფიქრდა და თავის თვისსა ესრედ უთხრა: თავთა ზემო, ახლა თუ შევიდინარასრულე და შედი თუ არა და უფრო დამზრდი, მაგრამ რომ დაფიქრებდე, საქმე ეს არის რომელიც გაგიდე კუბა და კვლამ არ უნდა, წყლან შეუ ბაღში შეაკეტი და თრინუელქიმბა კინაღამ ასო ასო დამკვლივარ, დიდის მხნობით გადურჩი, აქნება ახლა სრულებით დავიღუბო. შერეოქვა: რადგანაც აქიბობილე მარვაჭი, ახლა შორცხვილია რომ არ აფასრულე ხემო წადილი, რაც მიმივა მომივიდექ შეკუთის სასკვლამ. ესე სთქვა, სახელი ღუთისა: ახსენა და ამ რგოლს ხელი მოხვლო, მარჯვნივ მხარეს მოატრიალე, გამოვიდა ერთი ფალეგანი რომელსაც ხელთა კურს ერთი საშინელა დახტი, ასეთი მსწრათვად გამოვიდა რომ თუ ესთქვათ დიდის თავს გაუსწრებდა და მხახვითათვის საზარელ ვიბ იყო. იმის ხახვით კარდანიქმანთ ძლიერ შეშინდა, მაშინ სახელი ღუთისა ახსენა გაჭინდა და იმ ფალეგანს თავს გადაახლტა და თრმოცის ხახვით გასცილდა და განთავსდნულდა იმ საშინელ კაცისკან, მიიხვდა ხახვ ვარდანიქმანმა რომ უჩინო შექმნილიყო იგი კაცი კარდანიქმანმა ბასრი ხაჯანი ხელთ იხურა და იმავე კართან მივიდა კარს ზევით შეხვდა და იქ ოცდაათი სტრიქონი წერილი იხილა, ესრედ ეწერა: ხეი, აქ მოსულე ფალეგანთ უფრო სხახვების მხახვო, ესრედ იხილე რა უფრო სახახვია და ისე შეღან, ვითარნი ხელმწიფე ვიქნებოდ, სობით ღმერთთა მწადა და მას ვლოცულობდე, მთელი ხმელეთი ხელს ირძინების ქვეშ იყო, მაგრამ ღვიბის ვარ გაწვობოდი, რომელიც ღვიბის აწიქდა, მას შევამურობდი და აქ დავაბამდი ხრდამე, ეს დევგობი რომელიც აქ დამიბავს, ათთო-ათით ქვეყნის ამოხრებელი იგონენ. რადგან რომ ეს წერილი, რომელსაც მცირეს ხანს ხელთ იგდებ არ გაუშვა და არ დაკარგო, თუ რომ ეს წერილი ხელადამ გაუშვი, შენი ქლასრული ამვე ბაღში აქმნება, მაშინ რითაც გინდა კვლამ, შენ თავ

ფერ კადანსენა. ესე რომ ამოკითხა დიდ მხიარულებას მიეცა და მის სურს ღმრთვად დაუწყო და იგი წერილი მადო, შეინახა და რა კარს შე-
 ელა, ხაზი რომ სამოცდა ხუთმეტონ დევი ჯამბობით იფენენ დაბმულნი
 და ისე შეწესებულნი რომ აღარც ერთს სიტყვის თქმა აღარ შეუძლიან
 და რაფათით სახიდაშად შეცვლიდნენ, ისე რომ შინახუთა დიდით შეზარ-
 დებოდნათ. კარდანიქმანმა მათ მცხადე ხანს ცქკრა დაუწყო, მათაც ერ-
 თათობით შემახედეს და ხახის რომ ერთი რქრას. იერი ვაწო დკას, კო-
 კორი კობტა უღვამები აქეს, შატარა წვერი და თავა თავსა ხურავს, იო-
 ლადით შეჭურვილი, მარჯვნივ და მარცხნივ თორმეტი ბასრი ხანჯლები
 წელთა ურჯვია, ხელთაც ხაჯისი უბერი და ისეთი სწრაფი ქრევა ჭქონდა
 რომ თუძეა მოქნდომებინა ვგორებ შეიღეს ღაჯს კარდანიქმანმა და ისე-
 თის მრისხანებით იღვა რომ მჭურვლები ვერ გაუძლებდნენ მისს უ-
 რკბას, დევი იმისის მრისხანებისაგან შეშინდნენ და ქება დაუწიეს.

მაშინ ერთმა დევიმ კარდანიქმანს შემოსძახა: „ხეი, კარდანიქმანო!
 ჩვენი სამოცდა ხუთმეტონ დევი უიუფით თათო-თითოს ქვეუნი ამოხ-
 რებულნი და აღამინის მტერნი, სულეიმანმა შეგვიპყრა და აქ დავაბრ-
 სდა, მას აქვთ თვითონ ღვარ გამოჩენილა, აწ გვითხარ სულეიმანი ცო-
 ცხალია თუ არა“. კარდანიქმანმა მიუგო: სულეიმანი ეხლაც ცოცხალია,
 მე და მის ერთად წიუფით ეხლა. მე ვკითხე სულეიმანს, რამდონი ხანია
 მეთქი თქვენი ბურთობილობა, იმან უოგვლიფე მითხრა; მე ვუბნე თქვენს
 განთავისუფლებას და მან მიბრძანა, წადი შენთან აწიფლე ივინი და სა-
 მართალად შენვე უფაფო. რომელმაც სიაყვადის აღთქმა დაგიღვას ისინი
 ბურთობილადვე იფენენ. და ახლა მე ამიტომ მრგულ თქვენთან.

დევთა რომ ისინივე კარდანიქმანისაგან ესე, დიდს მხიარულებას
 მიეცნენ, და უოგვლთა ერთობით თავ-თავის ამბავი და კადანსვალა უთ-
 ხრეს: სულეიმანისთვის ვითარ ვმტურათ, გინდა აღამის ტომთათვის,
 უოგვლითური მოახსენეს. კარდანიქმანმა რომ ესე მოისმინა იმათგან, მა-
 თი ამბავი, მათი ძღაურება გაიფიქრა. მირველად რომ დევი დაუღამარა-
 ხეს, იმანვე მოახსენა: „კარდანიქმანო გვედრებით უფლანი რომ განგვა-
 თაუთსუფლოთ, მაკამ მე ვი დანაშაული არა მაქვსრაო“. კარდანიქმანმა
 უთხრა: „ხეი, დევი! თუ მართალი ხარ მანდ რაღათ ამხარო“. მან მო-
 ახსენა: ჩემი დანაშაული არა რა არის, ეს ბაღი და ეს უოგვლო თიფის-
 მება ჩემი გაკეთებულა: და ესოდენი ჭირი გამიწევია, აი, ეს სულეი-
 მანის შესატყვისად არის გაკეთებულა—და როცა სულეიმანი მოგვდება აქ
 ვლარაფინ შემოვა, მაგრამ ახლა გული დავაჭერე რომ სულეიმანი ცო-
 ცხალია, იმ-ტომც შენ აქ შემოსულხარ. კარდანიქმანმა ჭკითხა: ბერო დე

ვო რა ტყვიანია? მან მიუთხა მაქვს შეყვანო. მაქვს შენ იმხი რომ
 ეს ბაღი და ეს ყოველი თიფისებები შენი კაკეთებუდა: და არც დანაშაუ-
 ლა მაქვსო. მე სულეიმანთანა, თუ შენ უბრალო ხარ აქ რაღათ დაცაბა
 სულეიმანმა? მაქვს დევი მითუო: ეს თიფისებები და ეს ბაღი ჩემს სა-
 ხელზედ არის კაკეთებუდა, მე თუ აქ არ ვიმყოფებოდე გერაცინ შემო-
 ვა ამ ბაღში და თუ ვინმე შემივა მამინვე დაწვისო. რა ესე უთხრა,
 უფროდმა შეპურობილ ღვებმა ერთობით გედრებას ხმა ზღმთუტევეს. იგი-
 ნი კარდანიქმანს შეებრადა და უთხრა: მე წავად ამ ბაღს სრულიად და-
 ვთვლი, მერე მოვალ და კაცანთაფისუფლებითო. ესენი დიდს მხარულებას
 მიეცნენ და ერთობით მიხლას აკატეს, კვლად ჭიოთხ კარდანიქმანმა,
 მაქვს ამ ბაღში უცხო სანახაფი რა არის? მაქვს მთახსენს: აქ მრ-
 ვალია უცხო სანახაფი, მაგრამ ერთი კომეი ავატე, თორმეტო გარე უყავ
 და ცედა ოთხი თანჯარა, რა შივ შეხვალ და შიდა ხვალ, აღმოსავ-
 ლეთობამ დასავლეთობადე უფელსავე დაინახაო. კარდანიქმანმა კომეის
 გზა ჭიოთხ იმანად ასწავლა. კარდანიქმანი კომეთან მივიდა, ხახა რომ
 ოქროს კარები აბია და მიუდ მიძიქ კლიტე აღეეს, კარდანიქმანმა კარს
 უურება დაუწყო, კარობამ რაღაც მწუნარებისა და გმინვის ხმა გამოდიო-
 და, მხოლოდ არც ვიცის გმინვის უმკავსებობა, არც ცხთველისას, კარ-
 დანიქმანი შეშინდა და თავსა თვისსა უთხრა: სჯობს მცირედი ჭირიფ ნა-
 ხო და ესეც ნახო, მაგრამ მე როგორც ვხედავ ამ კარიდამ სამოცდა-
 თორმეტო სჯულის ხმა გამოდის, ამისთანა საშინელი აღაცს დევების. სი-
 ტუვას კაცი არ უნდა ენდოს და შეტოვოს, ამიტომ დევეი ვიცის ძესითი
 ერთგულად არ შეიქმნება რომ კეთილი რამ უეოსო, ესე სთქვა და უკუ
 მოაქცა, მცირეს ხანს დათქვრდა და სთქვა, მე რამ ამ ბაღიდამ უცხო-
 ლად კავიდვ, უშანუთან და უკამანთან რომ მივიდე რა უნდა უთხრა? თუ
 ვთქვა რომ ერთ კომეიდამ მრავალი საშინელი ხმა გამოდიოდა, შეშინ-
 დი მეოქი და ვერ შეველ. რას მეტრევიან, ჩემთვის დიდმა სირცხვილი
 იქნება. ამის უნახობას აქავ სივედილი მიჩნენია, ესე სთქვა, კარს ხე-
 ლი მიძეო, კლიტე შემუსრა, შივ შევიდა და ხახა რომ ძვი კომეი ოთხ
 კუთხეზედ იყო კაკეთებუდა, ოთხსავე კუთხეზედ ჩარხნი იყვნენ გამარ-
 თულნი, ოთხსავე ჭაჭვები ებნენ, ჭაჭვის წვერები მიწაში იყო ჩაშვებუ-
 ლი და ის ჭაჭვები როდესაც ჩარხნი ბრუნავდნენ, ხან აღმა აღიოდნენ და
 ხან დაღმა და ის ხმები მისგან ისმოდა. რა იგი კომეი სრულიად გა-
 სინჯა და ოთხსავე მხარეს თვალნი მთავლო, იხილა რომ ოთხსავე მხარეს
 გარტებული ჭინჭილი კლიტით დაკეტილი იყო, მას ეკონა კარა ეს უნ-
 და იუოსო, რა ესრედ იხილა შემუსვრას აღმობდა, მაგრამ რა ახლოს

მივიდა ხან რომ ვინის ღრმის კლიტისთვის მკურთხე მთვეუდნის და ისე
 თა: სძინებდა: რომ ზღვის ნახებზე ვერ გაუძლებდნენ. კარდანიქმანი
 რომ იხილა ესე დიდით შესწებდა და თქ. მისვლას იხანოდა: მერე შამო
 კინიძინა: მასსს ხანჯაღს ხელი მიქცა და ღრმის შეუტია, ღრმშიც შე-
 მოუტია, კარდანიქმანი ღრმი ხანჯაღით დაყოდა, იგი ღრმი უშეკრესად
 გამოწარდა, იქლი ცოცხს სეველის ჩაველო და მკურთხეთი შირმა ცქმა და-
 უწყო, კარდანიქმანი ისე გააძეურა და გაასისხლათხ რომ ცოცხდა უღ-
 და: ქვეს არ შესცდა, კარდანიქმანი ძლიერ გამოწარდა და დაუწყო ბძო-
 და რაც ძალი და ღრმე ქქახდა. რა ღრმში კარდანიქმანის ძალი და მხე-
 რის ხანა შეშანდა, კარდანიქმანი მიუვინა კართან გაუღო და თვითონ გა-
 უწინა შეიქმნა. კარდანიქმანი ძლიერ ცადარჩა: სძინებდა ღრმის და მკურთხის
 შიდლოდა შესწებდა, ხანა რომ რამდენიმე თუთი კომის ძირს ჩასაყვლია,
 ღრმის სხველი ხსენს, ხანჯაღი ხელთა იშურა და ამ კბეს ჩავიდა, თქ
 კვლად სხვა კარა დახვდა, იგი კარი ადვილად ვაღო და შიგ შევიდა,
 ამ კომის ისეთი რევეა დაიწყო რომ კარდანიქმანს უკონა თავს მიწაზე
 უღებო. თან მიწითე მიწუნარებას მიეცა და ღრმის კადრება იწყო, კომის
 რევეისკან დადგა, შამის კარდანიქმანი ამ კომის სიბეზედ ავიდა ამ
 კომის ათას ხელისი თუთი კბე ქქახდა, რა ხანჯაღზედ ავიდა შეისვენა,
 რა დაისვენა კვლად დაიწყო ასვლა, რა სულ ავიდა, ურთ იანჯარბდაძ
 ძირს ჩამოიხვდა, სიმბლლისკან დადრონი მოები კვრცისის ცოლა ჩნდა.
 კარდანიქმანი დიდ განუთრეგებას მიეცა და სოქვა: აქლა თუ ცხინდა, მოვევ-
 დე მანც უნას ვინაღულოყო და თქილამ ბედს შინჯე დაუწყო.

წელეო რამხიგად თუთი გუოთილი და თრმთც აუზს ჩასდითდა,
 უკველ რუხან თანთა კომის (ბესედე) იდგა შესქიქველი, ამ ბადის
 სიხნელოდა მუნი მულოეს უცხოთიდ შექქმნიდა. სხვა მხარეს შეხედა, ხანა
 ქაშდარის ქლავს რა მდებარეობა ქქახდა, ან ქქახი ვითარ ჩადიოდა, ან
 თქანი-მაქის დაქარი ვითარ შემორტეობდა მდინარე უკონს, ან ხელ-
 შიოთუ ვითარ ცხკარულებას ახდენდა თავის კარში. ხელმწიოთე რომ და-
 ინას გული აქტირდა და სოქვა: ნეტარ კიდე შეღობსება შენ წინ სძ-
 სსებრი თუ არაო, მცირე ხანს სიუყარულით სჭკრეოდა. შემდეგ სხვა
 თანჯარასთან მივიდა, ამ თანჯარის თავს რამდონიმე სტრიქონი ეწერა:

ქეო, კარდანიქმანი! თქ რომ ამხიგად თილისმისკან კადარჩობი-
 ღი (შენი აქ მოსვლა წინათუე მადიდებს ჩემთა ვეზირთა, უარსკვლავ-
 შირცხელობით) სრულად ბადსაც დაივლი და ამ წერილსაც წაიკითხე,
 შენ უნდა სენა რომ ქვეუხეობა თთხად გაიუთუა, აღმოსვლეთი, და-
 სივლეოი, ჩნა იდგეთი და სძინეთი, ამ თთხ ნაწილში, სძინ ნაწილში

წილის უკიდრავ და ერთი ნაწილი ხმელეთს, ეს ხმელეთი აღმოსავლეთ
 შიდა, დასავლეთშია, სამხრეთშია და ჩრდილოეთშია არის მხოლოდ,
 შიდა ზღვა აქვს, ამ ზღვებს რამდენიმე კუნძული აქვთ, დიდ ჩინ-
 თას ზღვას აქვს, კქვისი კუნძული, კრანის ზღვას აქვს, ოცდა ათი კუნ-
 ძული, გარდაჩინის ზღვას აქვს, ხუთი კუნძული, სურუმიის ზღვას აქვს,
 აგრეთვე ხუთი კუნძული, მარანსტონის ზღვას აქვს, შიდა კუნძული, ინ-
 დოეთის ზღვას აქვს, ათას ორასი. კიდევ სხვა ზღვა არის ჩინეთისა,
 რომელსაც ორასი კუნძული აქვს, მაგრამ ეს ზღვები სრულად ოკეანეს
 აღვიდამ გამოდის და იქავ შიდას, ოკეანე მას ეწოდება რომელსაც ქვი-
 კანა მოუწავს. რაც ამ ზღვებს გარდა ხმელეთის ესენი, შეტნიერთა შიდა
 თელით გაუყვანთ და თითოს თელიმისათვის თითო ცდომილია. ვარსკე-
 ლავი მიუჩინათ და იმ ვარსკელავის ხასიათით მოქმედობენ, რომელნიც
 იმ ვარსკელავის მონების ქვეშ არიან“.

რა გარდაჩქმანისა ესე ამოკითხა, დმურთს მადლობა შესწირა და
 სულეიმანის სულს ღორცვა დაუწყო. იქიდან სხვა თანჯარასთან მივიდა,
 იმ თანჯარის ცალებას დაამბდა, მაგრამ ვერ ტალო. მობრუნდა და ოთხ-
 სკვე მხარეს უერება დაუწყო. ერთს მხარეს კვლად წერილი იხიდა და
 ესე აღმოკითხა: „ჰეო, გარდაჩქმანის! შენ თუ ამ თანჯარის ცალება გე-
 ნებოს, შენ რომ წერილი აიდე, ის წერილი თანჯარასე დაჭკიდე და გა-
 ილება, გარდაჩქმანისა იგი წერილი ამოიღო თანჯარასე დაჭკიდა და მა-
 მინგე გაიღო. იქიდან დათვალერა მთელი თურქისტანი, თავის ზღვით
 და მათ ბარათ, აგრეთვე კრანის ზღვა სრულად გაშინჯა, უოველივი ცხა-
 ლათ სჩანდა, ისე უჩვენებდა ის თილისმისანი კომედი, რომ რაც ქალაქი
 საქმე მოხლებდა უველას ხედავდა იმ კომედიამ. შემდეგ სხვა თანჯა-
 რასთან მივიდა და იმ წერილის ზედ დაკიდევით კალო, რა გაახედა ერ-
 თა თვალ-უწილმელო მინდორი დაინახა, ისეთი ბრწინვალეთ დაინახა
 რომ მისი ბაღახი ხაღას გურცხელით ბრწინავდა, გარდაჩქმანი გაჭ-
 კვირდა და სთქვა: ეს რა უნდა იუოსო, როცა სრულად გაშინჯა ხასა
 რომ ოქროს ბაღახი იყო აღმოცენებული. ის მინდორი ქიშმირზე ათა-
 ხის ალაქით შორს იყო, გარდაჩქმანს ძლიერ უკვირდა ამისთანა ადგილი,
 იმ მინდორს დასასრულს ერთი ზღვა იხიდა, იმ ზღვის კუნძულები ხაღ-
 ხით იყო სავსე, მაგრამ ისეთი ძლიერი ხაღხნი იუფენ რომ სმიჯობნი
 მხართ: ეტვირთად და ისე მიჭქობდათ. გარდაჩქმანი ძლიერ გაჭკვირდა
 ამით ძლიერებას. შემდეგ თდოეთის და ჩინეთის ქვეყნებს დაუწყო უე-
 რება. ერთს მხარეს ერთი კლდე იხიდა, იმ კლდეზე ქალაქი და ციხე
 იყო, ცალ მხარეს ერთი მდინარე ხაშოსდიოდა. გარდაჩქმანმა რომ კარ-

გათ დათვალაურობ ამ ციხეში მყოფნი იცნა რომ უმანგ-შაჰის დედოფალი
 და ქარკში იყო. იცნა და სიძვეა გავევირგებულმა, ესენი აქ რას ეკეთებენ,
 ხურო ესენი რომ ჩინეთში დაუტოვეთ? ამისზედ ძლიერ ჰქვირობოდა, კვლავ
 თუაღი დაკვირვებ და რა ხაზი, მოულო უმანგის ქარკში, გუდარინი და ხელ-
 მწიფის ხაზინა სრულად იმ ციხეში იხილეს. იმ ციხეს ცალ მხარეს ქო-
 შიძინის ხელმწიფე ქვიან-შაჰი იდგა მრავალის დაშქროთ. მობრუნდა და
 სხვა ფანჯარასთან მივიდა, გადო და გურებს დაუწყო. აქილამ უსუს მის
 სრულად დაინახა, იგი მთა ისეთი დიდი იყო რომ სრულებით ხმელეთს
 ვარს შემორტყმოდა. ან ზედ რამდენი ქალაქი იყო აშენებული, ან ვისი
 სამეფო იყო და სხვა სანახაფი 'ფერხისა და ჯიხისტინის ქვეყნები სრუ-
 ლად განხილდა.

რა უკვლავ განიხილა, ძირს ჩამოსვლა და მისი და ის წერილი ხელს
 კვირა და ზეპირბრუნებთან უნდა მოსულიყო, მიგრამ იმ კოშკის გზა
 სხვა მხარეს გაიფანა, მწიკვად დალონებული გარდანქმანი, თავის ხელ-
 მწიფის ქარკშიხანის და სალაროს აუღებისათვის. რა მცირე წაიარა ერთი
 ფარად დაუფარდა ხუკები კოშკი იხილა, ოქროს კარი ჰქონდა და სრუ-
 ლად თვლებით მოჭვდილი. რა კართან მივიდა, გადგებ მოინდომა, ის
 კარი შეგინდა იყო დაკეტილი. იგი წერილი ზედ დაზღვა და მაშინვე
 კარი გაიღო, შევიდა და იხილა, ის უცხოდ ხაშენი სასახლე იყო. კვლ-
 დების აკურბა სრულად ჩაჭურთმიანი იყო და ოცდა ცამეტი სახლად სხვა
 იხილა მისთანავე ხაშენი. გარდანქმანი ამ პირველ სახლში შევიდა, იქ
 აური იყო დიდი და მშვენიერი. რაც ქვეყნის ზურგზე პირუტყვი იარა-
 ხნ უკვლავს ხატოთი იქ იხილდებოდა, რომელთაზე ოქროთი იყო შემზად-
 ბული და რომელთაზე ვერცხლით. აუზის სანაშენს ერთი სწილას ოცნა
 ძრახს იყო მქმნალი, რომელიც იმ აუზის წყალს ზიხით სვამდა და
 ცხეთით ადრედა. გარდანქმანს ძლიერ მოეწონა, სხვა მხარეს ქო ამ ხა-
 ლის სახეჯარს ფარდა ჰქონდა გაბმული, ფარდას ასწია შევიდა, ნახა რომ
 ერთი საშინელი ის ორმოცდა ათის მწერთის სიმაღლის მქონებული ვი-
 შე იხილა, თავი დათვს უკვანდა, ორმოცდა რიგას უაჭვით იყო დაბმული.
 დაბმულმა დემა სმა მისცა: „ჰეი, აღმინარი. უნაბიგენის შეიღო ხუ-
 ლეამინი ციხეს, რა თუ არა? ამდენი ხანი რათა დაგვივიწყა და აღარ
 მოკვსედა და ამისთანა ტანჯვაში დაგვტოვა?“ გარდანქმანმა უმასუხა,
 ჰეი, დევი! უნაბიგენის შეიღო ციხესაღი და მუ იმან გამოეგზავნა,
 რომელიც განსათვისულებელი ხართ, უნდა გაგანათვისულოთ და რომ-
 ლეიც არა აქვ უნდა დარჩეთ. დევი! შენ რათა ხარ პერობილად, ან რა
 კვიანი? ახლა მიაბე შენი დანაშაული: დემა უმასუხა, „მე სახელად მქ“

უწინა მთავარს, სულეიმანმა რომ ეს ბაღი გააერთა, მე მიბრძანა: უნდა შევქმნა და აკანებს ზღვიდამ ერთი ნაწილი წყალიც ამ ბაღში უნდა მო-
 თვანოვო, მე მიმთა მოკანსეხე შევიძლება შეთქო. მაშინვე თრთა-ფროას
 შემოვიარ წაველ და გაემთხე ვნახე რომ შეუძლებელია, შემეშინდა და
 აკანებს ზღვის ძირში წაველ, იქ ერთი ციხე იყო შავი ქვით ნაშენი იქ
 დავდებ ოცდა სუთი წელიწადი. სულეიმანს ზღვა და ხმელი სრულად
 მოველთ, მაგრამ ჩემი ამბავი ვერა შეიტყობრა, შემდეგ ამ ბაღში ვუბნო
 და დიდავი შემოვეყანათ და იქილამ ორქვენი. მე ძლიერ გამწერამოდა
 და დუთათვის ებრძანებინა, ან უნდა გასწელო და ან მაჭუწნარა მთა-
 ვათო. ზოგი სმელოთით და ზოგი მდგით შეძებდნენ, ბოლოს დაქბან
 დავმა მიშავუა, შეიდა დღე და დამე ერთმანერთს ვებრძოლეთ და შურე
 დღესა მომერია, შემამერა და სულეიმანთან მომთუგანა, რა მან მნახე კან-
 რასებულმა მიბრძანა წყალი რომ დავაგალო რატომ არ გამაყვანეთ?
 მე მოვხსენებ, რა ვეღარ შევძელ შიშით დავიმალე შეთქო, ამბოვდ კ-
 შირისსდა და დამატესდა. თაღეგანო გვედრები, მოაღე მოწყალება
 და აქედამ გაშინთავისუფლე, სულეიმანს თავს უთიცავ ამის მეტი დანა-
 შილი არა მაქვს.

გარდასქეშანს დიდათ შეებრდა. ამბოლო იგი თაღისშის წერილი,
 იმ ვაჭვზედ დასდვა და პურთბილობდამ კანთავისუფლა, დევი მივიდა
 გარდასქეშანს თაღეგანი სცა და მუხლს აკოცა. გარდასქეშანმა უთხრა: ახლა
 სად წახვალთ, მან მოახსენა: სემა სამეთეთი აკანებს ზღვას და იქვე წა-
 ვალთ. დევმა იმ პუნიდამ თრი ძვირფასი ქუა ამოიღო და მოატოფა, ესე
 მოახსენა: თაღეგანო, სულეიმანს შენდა სიძღვნიდ ამის მეტი არა დავ-
 ღარა და სხვას ვგტარას ვაიტანთ, უთველ ნიფთზე ეს უფრო უძვირ-
 ფასესი არაფერ და მრავალ ადავს გამოვადგებთ. შემდეგ გარდასქეშანისა-
 გან დასტური თხოფა და მოახსენა: თაღეგანო, ამ ხარის შირში უნდა
 ჩავსრე და ვუბევემ გაფიქრო, თუ ესე ვერ შევძელ, სურეწილ აქ და-
 რბ ბი. გარდასქეშანმა იგი თაღისშის წერილი ძროხის მუცელს მოეს-
 უა, იგი დევი შარში ჩაუძვრა და კუდზემ გაუძრა და წაფიდა გარდასქე-
 შანს გამობრუნდა და იმ შარველ წახულ პურთბილობთან მივიდა, იგინი
 დიდს სიხარულს მიეგრენ და მოახსენეს, თაღეგანო მოწყალება მოაღე და
 აქედამ გაგვანთავისუფლეო, მან მიუკო, მე თქვენ აქედამ გაგანთავის-
 უფლებთ და მეც ამ თაღისშივამ გამოვანეთო. მაშინ დევმა თაღიანო
 სურეწილ შეთვიცეს, გარდასქეშანმა იგი თაღისშის წერილი მათ პურთ-
 ბილოთ ვაჭვზე წაუსვა და უთვანო გაანთავისუფლა, მათ გარდასქეშანს
 თაღეგანი სცეს და ქება შეასხეს, იგი დევნი გარეთ გამოვიდნენ და ურას

აღვს მთავრები ხელნი შვიტყუას და კასუსთი გაიფინეს და შეკვირეს და ჩაწმენდნა: გამართეს. გარდაჩქმანმა უთხრა: დევრო თქვენს შორს ხე გსიტყოს, მაქვთ დევრო მთუგო, ვიდრე ეკ თაღისმად წერდო შენ გაქვს ჩვენ ვერ მოვიდგებით. გარდაჩქმანმა მთუგო თუ რომ ამ თაღის მის წერდოთ გათიფინოთ ხომ ჩემგან თქვენზე გარჯდომბის მაგიერო აქ ნება — და თუ ხმა წაღოთ სავა ვინდოდეთ, ჩემი გარჯის მაგიერს დმერთო მომაკებებს და ღმერთო ურთის გზით ამ თაღისმოდამ გამომისხნის.

ამ დევთ: უწოდებ აღარ ბოთსვეს, მაშინვე ფროთა ფროთასა კრეს აფრანდრენ და თაფანთ სემოთისკენ წყნდრენ. რა გარდაჩქმანმა ესე ახილა: შწუნარების მიუცა, ღმერთს მადლობა: მისცა და სთქვა: ჭირს შოთმენა ქმუნდისო, შობრუნდა და სხვა შინისაკენ გაემართა; ერთი კარი იხილა დიად შიძმედ დასმული, იგი თაღისმის წერდო მთუსო და კარი მწერდოთ გაიღო. რა შიგ შევიდა ერთი ბნელად რკინა დახვდა, — რომელსა ესე ითუ ქონდა, კითხოთ ჩავიდა, ძირს რომ ჩავიდა, ერთი მოვინდის ტაღს აღავთი გამოჩნდა, ამ ალაგზე იღვას რამდომიმე ძელად, ამ ძელებზედ ფურანს იყენს წამოკიდებულნი, რომელთმე ხელთ იურ ჩამოკიდებულნი, რომელთმე თქით და რომელთმე სხვა და სხვა ტანჯვით დაბნედილიყვნენ. რა გარდაჩქმანმა ესენი ესე იხილა დიდ გაწირვების მიუცა და სთქვა: „ჯანი-ბეგანის შვილი სულეიმანი განა რა მძლავრო ეოფილა და ამბადებულა ხელმწიფე რომ ესენი შეუბერა და იმის სიკვდილს უკან რამდონი წელწადი გასულა და კვლად მისგან ეშინიანთ და ვერავის გაუხონასსულეობა აქნობამდე შერობილობიდა“: ახლოს მივიდა და თვითოეულად გაშინჯა. შერობილინ ბევრი ტანჯვისაკენ შატრანის ფერად შეგვდილიყვნენ. მათ სამოსლათ ემოსათ მხევთა ტყავთა, ან. გარდაჩქმანი რომ მათ მიუხელოყდა, ფერად აღაშინის სუნთ ესმით, მაშინვე მათ შემოსედეს, ახილეს შინისას შიკავისა, შრისხანედ მდგომარე ჭებუეი ვინმე. ფერათა ქეთხეს: „ჰეი, ფალეფანო! თქვენ ვინ ხართ? სულეიმანი ცოცხალია თუ არა? აქლანი ხანი რად დავეტოყა ამ ტანჯვაში დმერთო ანა სწამს, რატომ აღარ მოგვსუდა“?..

გარდაჩქმანმა უმანხეს: სულეიმანი მოკვდა. რა ფერათა ესე შეიტყეს, გლოფა-ტარილს მოქუენენ და სთქვენ: ფაქ ჩვენს ბედს რომ სურათ ესე შერობილად დაურჩით. გარდაჩქმანმა ქეთხეს: ფერათა, თქვენი შეგოდება რა იყო რომ სულეიმანმა ამგვარ ტანჯვაში ჩაკვარათ?

მათ მთუგოს: ფალეფანო, ჩვენი შეგოდება ამის მეტი არა რისხის. ერთ დღეს ჩვენ შევიტყუეთ რომ სულეიმანს ეს ბედი დაესრულებინა და ჩვენ ამხანგათა ვთქვიო წარვიდეთ ვინახოთ, მეთქი უწინვე, რომ სხვამ არ

დავასწოროს შვიკი. მაშინვე უაფის შიდაში გამოგვდით, შიგვდით და ეს
 შიდა იდუმალ გავშინჯეთ. რა სულეობაშია დაგვიანება მის გგონა რომ სა-
 მტკობით მოვსუდგარო, მაშინვე დეკობი გამოგვისთ დაგვიტირეს და ში-
 გვუფანეს სულეობაშით, განრისხებულმა არცაა გვეითხა, მაშინვე აშის-
 თახა სატანჯველში ჩატყარა. ჩვენ ბეჭობა ერთხელაც მაინც მოგვიგე-
 ნებდა და გავგანათავისუფლებდა; ახლა ვაჟ, ჩვენ თავსა რომ სულეობაში
 მოძვედა და ჩვენ ესე დაგრჩათ საუკუნოდ. ესე თქვენ და თავები და-
 ჭიდეს და ტორილი იწყეს. რა გარდაჩქეშანმა ესე განიხილა უთხრა იუ-
 რთანი, ჰერობილობადაც შე გატანთავისუფლებთ თუ ამ პირობას მომ-
 ტეშთ რომ თიღისშიდამ გაშთფენთ. უერთათ დიდეს ლაღაღებთ შეგუ-
 ტეს და მფახსენეს: „ფალეუვანთ, შენ თუ აქედამ გავგანთავისუფლებ ჩვენ
 საუკუნოდ შენი მონაღი ფაქიებით რა გარდაჩქეშანმა მათი მტკობი უფიც
 მოასმინა, იგი თიღისშის წერილი ამოიღო, გატყუებს წასუფა და უერთ-
 ხი ჰერობილობადაც განთავისუფლავ. იგი ფერაღი მოგადრინ და თავის-
 ნი სტეს გარდაჩქეშანსა.“

გარდაჩქეშანმა ჰობრძანა „უერთანი ესეა ეს დროა წასუღისა“, ესე-
 ნაც დათანხმდნენ, რომელიც ამითი პირველი უერთა იყო მოვიდა და
 გარდაჩქეშანი ზურკს იტვირთა, სხვა ფერაღი ვარს შემთავისუფენი, აუ-
 რინდნენ და წარვიდნენ. როცა ქაერთი ზღუას დაუშობრდაპირდნენ, მაშინ
 პირველმა უერთამ უთხრა, რომელზედაც გარდაჩქეშანი იჭდა, შეორე უ-
 რაებს, ეს არაუერთი ტყუა ჩვენმა, ამიტომ რომ ეს თიღისშის წერილი
 ამას რჩებათ, ამ წერილით ეს უოველთვის გვაგნებს, თუ არ წავართყათ
 და არ ეს როცორმე არ მოგვადით, ამ წერილის ძალით უგელას დაგვი-
 მონებს. ვიდრე სულეობასს ქქონდა ხომ ნახეთ რომ მანამ არ მოგვდა გურ
 შიგრჩათ. ეს რჩევა დიდათ მოუწონეს ამხანაგებმა. გარდაჩქეშანმა მათი
 რჩევა ვერ გაიგო და ქაერში ოთხსავ-კუთხეს შინ აჭდა. ისინი ეს ერთ-
 შანერთს უკითხებოდნენ თუ რომელს გზით უნდა ვიმოყოთ ის თიღის-
 შის წერილი. მაშინ უერთამ უთხრა გარდაჩქეშანს, დიდიხის ჰერობი-
 ლობისაცან მოუძღურებულდი ვარ, შენი ზადეა გელარ შეგველ და წელი-
 სკუნ ლაიწეთ წევა, ლამის ორავე ზღუაში ჩაგვიდგეთო. გარდაჩქეშანს
 მართალი ეკონა, ძლიერ შემინდა და უთხრა: მამ რა გვეშეკლებათ, მან
 უთხრა: ეც თიღისშის წერილი ამოიღე და ზურკზე დამადე, შენ შიგრა
 დამიტრე. გარდაჩქეშანმა იგი წერილი ამოიღო და ზურკზედ დადგა.
 იგი ფერაღ ისე ჩქარა გატყარდა რომ გარდაჩქეშანმა თვალდი ველარ შიდა
 და იმის სწრაფის ფრენისაკან. მარცხენა მხრადამ ერთი უერთა და-
 მობდა იმ წერელის აღებას შიგრამ ველარ აიღო. შემდეგ მარჯვნივ მხრად-

დამ მოვიდა ერთი თურია, ფრთა შემოჭრა და იგი წერილი წავიკითხე. ეს გარდასწავლანი ესე იხილა მაშინვე ხანჯალი ამოიღო და შე-
 სძახა: „ჰე, წყურა, იმ ჭერში დრო მიმოვეთ შერობისა და მისი
 ამის ღამობა, მეგრამ თურიათა გაქცევენ, რომელსაც თურიათა გარდა-
 ქმანი უჯდა ისიც ცდილობდა კადმოვლება, რა გარდასწავლანი შეაშინა
 განრისხდა და სოქვა: მე ხომ მოვევლება და მოვევლება იმასაც მოვევლება
 და თანვე ზღვაში სივრცევედეთ. მაშინ ხანჯალი დასტა შეკრდა და ზურგს
 განხლო, გარდასწავლანი და თურია თანვე ტრიალით წამოვიდნენ ზღვა-
 ში ხსენებულად. ამ ვადად გარდასწავლანი რომ სულებშითა ბაღდაძე,
 რამდენიმე დღევი განთავისუფლდა, იმათ ხომ მაშინ მოატყუეს და ღირ
 გამოიყვანეს ბაღდაძე და უოველით თავ-თავისად წავიდნენ, იმათი რომ
 შედიც პირველი დევი იყო მიწაქვე სახულოვანი, არ წავიდა კმაზედ
 და დევი თამაშის საუბრებდად თუ ვითარ გამოიყვანეს გარდასწავლანი თუ
 რაიბი: თავის გულში ფიქრობდა ეს დევი, თუ იმათ არ გამოიყვანეს
 შევე გამოვიყვან და მის ვადადებულბას გადავიხდო. რა იმე მიწაქვე
 დევი: გარდასწავლანი იმასთანა განწირულუბაში ჩახა, სოქვა ვადა: მისმა-
 წებოსაო, მაშინვე შეჭყობნდა წაქვია და და ჭერში დაატარა შეჩნდელი
 გარდასწავლანი და ნებოვად წაიყვანა სულებშითა ბაღდაძე კედელს ძირს მი-
 იყვანა და იმე მიწაქვე, მცირე ხანს უკან კობებს მოვიდა; გარდასწავლანი
 მა ჩახა რომ მიწაქელი წინ უდგას, დოდად იამა; დასდნენ და ერთმანერ-
 თის თავ-კადანად იუბნეს უოველი, შემდეგ მიწაქელი გამოქალაქი და
 თავის საბუროვისკენ წავიდა, გარდასწავლანი თავის ვარისკენ წამოვიდა.

გარდასწავლანი სხსლოვეს რომ მივიდა, დასმეობდის იმე მოიგადა,
 რა დასდა თავის კარავს მივიდა, ჯარები ერთად კარავს შემოხულო-
 ნენ, რომელთაც თურიათა ვერ განდურბინდებოდათ, შირთახა ისე:
 ხელთ ჩაგახი ეპურა და მთვრალ ღომივით იღვა. გარდასწავლანი დაუძახა:
 შირთახა! შირთახა! ხმ ვერ იცნო და წინ წაშტოდა, ჩახა რომ ერთ
 თა მივათ მოსადი, კარავს კართან დგას, შირთახა ჩახა სხახი და
 სხახივად მიუტანა და შესძახა: ჰე, შე უმსკავლო ვინა ჩახა რომ ემე
 უმაძრათ დევიანი გარდასწავლანი შესძახა: ჰე, შირთახა! შირთახა,
 მაშინ შენს მიმცობას... შირთახა მაშინ იცნა გარდასწავლანი, ჩახა
 ძირს დაღა მივიდა და შეხლათ აკოცა, გარდასწავლანი შირთახა აკოცა და
 თანვე კარავს შევადნენ, სხახი ჯარნიც მოყადნენ და მოესაღებენ, და
 ბაღდაძის ამავს ჭეითხვდნენ. გარდასწავლანი შეუკოცა ვერ ახბას დრო
 არას, ამდამ შემ მოსვლას ნურავს იცნობებთ, ამდამ ვიღახინოთ ჩად
 განც დადი ჩახა ერთმანერთა არ გვიხახავს. შირთახა მაშინვე სუფრ

მთავრობის, მივიდნენ და დვინის მწველი ღვინის მიწის, იმ
 დღეს დიდი სიხარული შეეძინათ. რა ამისთანა ღვინისა და მწველი
 ნიჟარ, გარდაჩქმანი დაიბოქა და თავისი თავის გადასვლი უკვე
 მოახსენა: დიდს განკვირებას მიეცნენ და უთხრეს, მაგ ცუდი სიჟარ
 უკლებლია კაცისაკანო. რა დიდა გატენდა ბრწინვალე შესაძისკლი
 შეიშოს და ისე დაშვებდა რომ შარხის ვარსკვლავს დაემგზავსა, მარ-
 ჟინი და მარტხნივ ხანჯლება გაიჭრა, შორაუნდა, ესთა და სხვანა თან
 ახლენ და ხელმწიფის კარავს მივიდნენ. მაშინ ხელმწიფე გარემო ბრძან-
 ებოდა და ეტყუა კარის მცველად თუო, ნახა რომ აიარებო დიდის სი-
 ხარულით მიდოდნენ ხელმწიფის კარავისაკენ, ეტყუა გაკვირდა, შემდეგ
 მუტუო რომ გარდაჩქმანი მოსულა, რა ეტყუაიმ გარდაჩქმანი აიღა
 დიდს სიხარულს მიეცა, ეტყუაი სიხარულით წავიდა და ხელმწიფეს მოახ-
 სენა: რა ხელმწიფემ გარდაჩქმანის მოსულა გაიგო ფეხზე წამოხტა და
 გაქანა გარდაჩქმანისაკენ, გარდაჩქმანი ხელმწიფეს შეხვს შთაქვია და
 ესე შესძახა: „ჰე ქვეუბის მშურობელო ხელმწიფე! შე მონა თქუნი,
 რას ვლანსვარ თქვენს ფეხზე წამოდგომას“, ხელმწიფემ გარდაჩქმანი
 შეკრდს მთაკა და შუბლს აკრცა და უბრძანა: გარდაჩქმანი გმადლობ
 დემრთს რომ კვლად მშვიდობით გახილუ, რამდენი ასი წელიწადი უნ-
 და გასულეთო რომ შინასთანა ანაყინ დაბადებულეთო ქვეუბანზედ. ხელ-
 მწიფემ მაშინვე ერთი ხელი ძვირთასი შესაძისკლი უბოდა, ხელმწიფე
 ტახტს დაბრძანდა და გარდაჩქმანი თავს დაადგა, სხვანი აიარნიც თავს
 ადგნენ. აგრეთვე რომ შეიტყეს სხვან სარდალთა და დიდებულთა გარდაჩ-
 ქმანის მოსულა, მაშინვე მოცვიდნენ ხელმწიფის კარავს გარდაჩქმანის
 სანახვად და ეთველნი მიესალმნენ. ხელმწიფემ ბრძანა რომ სიმხარუ-
 ლო ნადარა დაეკრათ, და უთხრა: „ჰეი, აიარათ სარდალო! შენ ასეთი
 საქმე ჩაიღებ რომ მეორედ მოსვლამდის დაუფიქრაი იქნებო“. ახლა
 აქ ეთხოეთ რომ ბადის ამბავი გვამბო: მაშინ გარდაჩქმანი თავი და-
 უკრა უკველთა და დაიბოქა, რაც ენახა ბადში ეთველივე მოახსენა. მისე-
 ნელა დიდ განკვირებას მიეცნენ, კვლად მოახსენა გარდაჩქმანმა: —
 იქ ერთი კოშკია, იმისთანა საკვირველი რომ შე ნემ სიღრმეხლეტო არ-
 სად მენახა, როდესაც იმ კოშკში ავედი იქიდაბ ერთი საკვირველი ცი-
 ზე დავინახე, იმის უმაღლესა არა მინახავს რა, ცაღს მხარეს ზღვა აქვს,
 მეორე მხარეს მდინარე ჩამოსდის და მდინარეს შუა ერთი დიდი მინ-
 დორია, იმ მინდორში მძვანჯირი ჯარი დგას და ზურგი ციხისთვის მიუ-
 ცნათ, შირი ეა ქიშპირისაკენ აქვთ, თუმცა ეს სიტყვა ხელმწიფის წინ-
 რელია სათქმელად შერამ მოგახსენებთ: ხელმწიფეო, თქვენი გარემო

შენ ვინაა ზურაბი? რა ხელმოწევაა ესე მოისმინა დიდს მწყობრს
 მივსება და თვალთახი ცრემლი გადმოვქარა, ხოსროვშირმაც რომ ესე მე
 დეგო, მეტი ჭაგრისაჲს არ დგოდა რა კეშია, მოვრალს კეშისაჲს
 ბრძენსა დაუწყო, ვითარს თვალთახი სისხლით ავესო და სხვათაც
 შინ ბრძენისა შექმნეს. ხე წამოიჭრენ და ხელმოწეუს მოახსენეს: ხელ
 მოწევა, ბრძენთ და ცხი ცხი ქეიან მისს თვის დაგაქციათ. მაშინ
 გეზირმა მოახსენა: ხელმოწევა, ხე შესწებებით, იმის დღე შემოვლ
 ბუდა. ხელმოწევა მივსება: აქეი, ვეზირო, ამასზე როგორ არ შევსენ
 დე, ვინამანი დაშორებული მეუს, პუღლე ხემა ტვედ წაუგვანით და
 რომელი ერთი მწუხარების მოთქნა შეესდლო?.. ბრძენს ხვალ ავგანებო
 და წავიგეთ, ამას ხინს დაგაგებებ არ უნდა, გეზირმა მოახსენა: მე
 ქმობრეთ გეითხე, ვითარი ცხეა, ხელმოწევა ბუგით აიხდა და ქმ
 მობრეთ გეითხე: ვითარი ცხეა? მათ მოახსენეს: ხელმოწევა, მინთმა
 და ქმობრთმა იმისთანა: მკარი ცხე არ არის, სახელად ფარმინა-უდა
 ქეიანო. ხელმოწევა უბრძენს: შირთახას, მსწრათელ წადი და იმ ცხის
 ამავი შინ გვაგნობე ნამდვილი, მან თავი დაუკრა და წავიდა, ხელმოწევა
 მწუხარებით მეჯლისი შამდა და შირთახას შამლოდხე ივენხ.

აქ ვარამანის ამბავი, ოდეს ჯინისტანში მივიდა, უბანკის
 მქვრბლი, სარხაბ დევი მოვლა და მხათობი ჭურვილანი
 კამოხსინა და თავის ქმარს ჩაბბარა დაღან ჯინს;

რა ვარამანი სულეიმანის ბაღივამ გაჭაგრებული გაბრუნდა, ერთი
 დღე და ღამე იარა და ერთს წყაროს პირს ჩამოტყა, იმ ღამეს გაჭაგ
 რებული არცაა სეა ხეცარა ჭმა, რა დღეს გათენდა ღვთის სხელა
 ხსენა და ღამობდა შეშთაიბარზე შეჭდომას, ერთი მხრივად ფრთის ც
 მის ხმა შემოესმა, ხე აღსდგა და იარადი მოიმარჯვა, აქეთ იქით უ
 რება დაიწყო, ხას რომ შეიღბი დიდებულნი, სარდალნი მოვიდნენ დიდის
 მოწინებთ ვარამანთან. ვარამანი დაკვირდა ხას რომ ხმაში ერთი ოც
 და ცემეტის მწკრულის ხიმდლის მქონებელი, ფოლადის ჭაჭე ჭაგნით
 და იარლით შეჭურვილი, ერთი ქბუეი რომელსაც ოთხი მწყანე ფრთა
 ქონდა, თვითონაც ძლიერ მშუენიერო იყო და თვალთახი წყაროსკერ
 ცრემლი გადმოხდოდა, რა ვარამანის სახლოვეს მოვიდა, დაიბრჭა და
 თქვა მოკხეა, ვარამანმა ხე აზიდა და უთხრა: „რა კირს მშაო რომ
 გარე სტორი? მაიმბე ან ვინ დავწო გარე გულა? მაიმბე რომ იგი ქმ
 ხადამ ამოგებენ.“

რა უკომანისაგან ქვემოთ მოწვევების სიტყვები გაიგოს, შიშისგან:
 „დიდებულს საბუიროსთ და მარადის ტყვეთ მსხედლო, შე-საყრბადის
 სულთნის ზადიანის ძიხსწულს ვარ, სასუფად დიდებულნი მეწოდებათ,
 ბიძაჩემს უკთხო ქაღი მუხანდა სახელად ქუროლან ერქვა, მაშინვემე
 შემოვის თხოვა. რა ქორწილის მზადებაში ვიყავით, (იმ ვამად მსაფხვარ
 თქვენ
 იქ მიბრძანდით და აქვანი დევი იმ სოფელს გამოასაფხურთ და აქანვის ცი-
 ხე რომ ანკურ დევს უბოძეთ), იმ ვამად თურქსადათის მიმდბ
 საჩხაბ
 დევი იმუთფობდა, ის მთუხტი ანკურ დევი დამტკრა და სამეობობეს
 ჩასვა, ანკურუბი მოკდა, აქანვის ციხე იმან დიდებულს და თქვენის
 სხდით
 და ქუროლან ჭინისტანს ის ქმარობანობით — დამბ საჩხაბს ჩემის
 მეუღლის
 ქუროლანის მშენებურება სმენოდა და იმისა რომეთა შექმნიდეთ,
 ათასი
 ციხეს-მურქვევად დევი შექნათ, შოვიდა და ვაფის მთაში
 დადგა, იქ-
 დამ სულთან შაჰას ჭინისტანსას, შოვიდეთ გამოუქმანა და
 ქუროლანს
 სთხოვა, სვილან-შაჰამ შეუფაღა ის ჩემი ძიხსწულსთვის
 მიძიგათ.
 ეს რომ ვაკეთ საჩხაბს, კანისხეზბუდეთ და მამიხვე
 აქანვის
 ციხეში კაცი ვაკეზანა და შეიდასთ ათასი ციხეს-მურქვევად
 დევი
 ავად შექნარს და საყრბადში მოვიდა, — და რა ბიძაჩემს
 მისი
 მოსულა შეტ-
 ეთ, მაშინვე თავის საბიძახებლის ჯარს შეიქარა და
 ფერანბე
 მოციხის ნიჩ, მაგრამ საჩხაბ დევის ბრძოლა ვერ
 გაუბედნათ. წყველი საჩხაბი
 საშინელი სახაზავა, რომელიც მის წინააღმდეგობას
 მოინდომეს მის
 უ-
 რებას ვერ გაუძლებს. რა ბიძაჩემს მისი შემბრება
 ვერ
 იძივა შეშინდა და სოქვა: ჩვენც გავწვევდით და
 ქვეყანასაც
 აფხობსკებსო. ბიძაჩემსა
 რომელიც დევი შავიანი სთხოვა, საჩხაბ დევიმაც
 ნება
 დართო. მაშინ ბი-
 ძაჩემმა სვილან-შაჰამ მითხრა: დიდებულნი თუ
 შენა
 თხვის შეულა გინდა წადი
 მაღე უკომან საბუიროსთა და შენა დიდე ვოგელთვე
 შესწიფელ და
 სთხოვე რომ შეგწიოს, დურთმან გაჭირვებულის
 მშეუღელად
 ის დაბ-
 დათ. თუ იმევი ჩვენს წელელს ის გაჭირვანასო,
 როგორც
 ჩემ შეიდას მორბამბუდაც მოწვალება
 მოიღო და ძლიერა დევი აქვანი
 მოკდა და
 მუშაარა მასვე ჩაბარა, ამასაც ასე უზამსო და
 თუ
 იმის არ იბოყნით, არათურა
 გეშველებათ და შე კიდე უკთხო ქალისათვის
 ქვეყანას
 რომ არ ვაკეზანებინებთ! მაშინ შეტი ღონე
 აღარ
 გვექნება, უნდა ქალა მიუცეთო. მე ხანი
 აღარ დავაყოფე ჩემი სახელმწიფოდამ
 ექვსი დიდებულა კაცით
 ქიშმიკს მივედი, იქ მრავალი
 კაცებთ შატრამ ვერსად
 გმთუეთ და აქ აქ შეტხდით
 თქვენ, საბოთ ღვთის
 გულისთვის საბუიროსთ
 გონით, რომ შენი
 მოწვალება ჩვენსუდაც მოიღო და
 გეშველეთ რამ და
 გამოგვისინა იმ წყველ
 საჩხაბ დევისაგან“.

რა უარმანმა ეს მოსიძინა დადანიანის ეკლესია, უარმა მხაროდ
 თქვენ იმდენი სიკეთე უნდა მიყოლო რომ აქამდის მიმოხედავთ, მაშინ
 დიკრთა მადე დაძინებს იმას და მუხი სურვილი მქვე დატეხილებს.
 მაშინ სიხარულით მოვიდნენ სხვა ფიხნიც რომელიც აქ იმყოფებოდნენ
 თუმა დადანიანს უარმანი შესევა, და სხვათა შემოქმედებაც იტყობოდა
 და დასველებსავე გაემართნენ, ხუთი დღე და დიდი ხანის და მკაცრად
 დღეს ერთს შიშინებენ ალაც გარდახდნენ და მოახსენეს უარმანს საბა
 დის სავალი კადევა გვაქვით, უარმანმა უთხრა ნათ სხვათს რომ ღა
 შით მივიდეთ აქ, თანავე სხვა სიქორით გავვიხილება, ესე უარმა და
 კვლად გაემტყნებინა, საბა დღე კადე ხანის და მყოფე დღეს სვიდანი
 შიქს ჭარის ეკლესიად მივიდნენ, სვიდანი-შიქს შიშინებდა რომ უარმა
 ნი მოვიდაო. სვიდანი-შიქს შიშინებდა თუ არა, სიხარულითავე უფრო
 შეიქმნა, რა ვარებას მოკვო, ხე აღსდგა და დიდებულნი თხი წამდებ
 რა და უარმანს შეეკებნენ და ესრედ მოახსენეს: ვინადათ დიკრთის
 რომ შენის მოსვლით ხეივნი იმ მდღე უარისავე და მტრისავე კონ
 ვისიუდებდით, შემდეგ ტახტზე მივიდეს და დასხდნენ, მაშინ მომ
 და მოვიდა უარმანს ხელს აკრდა და უარმანსაც შიქს აკრდა და სიხარ
 ულით შიქსითა. სვიდანი-შიქს მოახსენა: ფაქევიო, თუ თქვენ არ
 მოვესწრებოდათ, ხეივი ქვევანს სრულიად ცხრებოდა. თუ ძროხის ფე
 ხანი და მარტო-რქის თაყვანი დავი არ მოვესწრებოდა და არ მოვეხმ
 რებოდა, ვერც აქამდის გაუძლებდით. უარმანმა უთხრა, სვიდანი შიქს:
 სხვადა შენ სიხარებას კაცი გაუცხვებ და შეუთვალე, ჩემ ქვან შენ კ
 დევედათქო მაგრამ ჩემი ძმისწული წასულა და რუბი-მასკუნიდან უარმა
 ნი ძროხებისათჳს და ეს უარმანს არ განიკებოთ და ჩემი ძმისწულის
 ადევნებო, შენ თუ ადრითაინ შვიდი ხარ და გამოხიანადი ხარხაბი ეს
 უარმანს არ უნდა შეარჩინოთქო. ესე შეუთვალე ჩემი გავყვარდეს და
 მოვიდნებედ გამოვიდეს და შემდეგ შე ვაგო.

ამ დამეს ღებინს მკაცრები, რა დღე გათქნა სვიდანი-შიქს ბრძ
 ნა და სამხარულია ხადრას ქვეს. რა სახსობა ესე გაიკონა, გახევიო
 და და იკიბეს, რა უხარბანთო რომ ამ ხადრას უკრავთ? მაშინ დევიან
 მოახსენეს: გულთვანი ხედაწიფეო, რადა მოახსენებდა ქორწილისა და
 თქვენისთან: სიძე რომ იმყოფეს, მძისთვის მხარულადებო. ამ დევიანის
 სატყუის მოხსენებამედ დადით გამოხარულდა და ამყოფით სიქვე: ჩე
 მისთანა გულთვანი ფაქევიანი ვაფიხ მთის არე-მარქმა არ იმოუქნო.

ამ სიტყუების თქმებში სვიდანი-შიქს უფრო მოვიდა და შორშიწა
 კურთხებოთ თუვანი სტა და უფრო უკვლავად უკვლავად მოახსენა, რა

რომ სკოლან-მაქს შეთვალა. რა თქვენი ეს ამბავი გაცოხნა, რა
 და განხილდა და თავის მხრებს კბილით კდებოდა და უთხრა
 აკეთა რომ სომხეთი მოემზადებოდა, მათგან დასტო-დასტოდ დაქვნივს და
 მოედანს გვიდებოდა. ამ დროს თანავედ ვერს ახელებდა. რა სკოლან-მა-
 ვად ესრეთ იხილა, ბრძანა: სომხეთი თანავედ შექმნა და მოედანს ვას-
 სულად მოემზადებოდა, ვინც მხრეს დროს დაშვარა იდგა და შე-
 რე მხრეს უარმართებოდა, სკოლან-მაქს დაშვარა კვდებოდა. რა სარხანა
 იცოხნა გამოხუდნი იხილა, დიდით უარმართდა და მსწრეთუდ თვისს ს-
 დომი ცხენი მოედანს გამოათამაშა და ერთი ასეთი შექმნა რომ იქ
 შეიყვანა დროს თუ ფერისი ცნობა მისდილს დაუმსკავსენს. სკოლან-მა-
 ქსან შემოსდა დიდის ხმით, ვეი, შე უმსკავსო, უარმართი შაშხი და
 შავის იმედო ვაქსო? ის არ იცოხნა რომ უარმართით აიკოს მათგ
 ფრანს მაქვნივს, თუ არა უარმართი ვინ არა რომ ჩემსთანა თაღუვანს წინ
 აღუდგას და თუ თაღუვანით მოედანს გამოვიდეს და სცხეს ჩემი გულგონობა.

უარმართი შესძახა: ვეი, შენ წვეულო შენც იმ დროსთვის თანავე
 გამოვიდა უთაღუვანს და შენც დაგამშვიდებო მალე და მით გზას გამოვი-
 ვინებო. ესე სთქვა და უარმართი მოედანს ვასვლანს დამობდა; იმ ვამად
 გოფია დროს გავიდა, ბრძანის ფეხისი და მსწრეთ-რქის თაფიანი, მსწრეთ-
 რქა: ვაქსო და სარხანის მოუხრა, სარხანმა სიცილი დაიწყო ვასვსკას
 და უთხრა: შენს თაფს თაღუვანებმა რიგსეო? ესე უთხრა და გოფიას
 თაფს მისე კეტი დაქვრა, მაგრამ სიმხით გადურხა, შეორეთაც და შე-
 სარეთაც დაქვრა, მასე უფხულად გადურხა, რა რიგი გოფიას ურეთ თე-
 სი შიში კეტი იმხან დაქვრა, სარხანმა მისი დაქვრული არად შეიძინა,
 ცაფი შელა მის კეტი შაშხელს მაგრამ სარხანმა წელში ჩაიხინიქა და
 მისი თათის ოდენა თავი ვაქსოდა და შიხს სისხლი გამოედინა, ძლიერ
 გამოქვრა განრისხდა და რეისის კეტი მოუქნა, გოფიამ კეტი შეუფარა
 კეტი დასხდო და გოფიას გვერდში მოხედა და ცხვირ-მორიღამ სისხ-
 ლი წასქდა, ცხენსე წელი მოსწვდა და ორნივე ძიარს დაქვნივს, სარხანს
 უხილად მოკვდა, რა უარმართი ესე იხილა, ერთი საშხელი ხმით შე-
 სძახა, უარმართის ხმისაგან ცაფი და რედაშიწმ ზრთაფი დაიწყო, სარხანს
 რომ ეს ხმა ესმა გამოქვრა და უწრით შეიქმნა, გოფიასზედ ხელი აი-
 ლა და გამოქვრული დადგა, უარმართმა აიარებს უბრძანა, გოფიამ გამო-
 კვინათ და იგი მოედანამ გამოიფინეს, რა იგი ლომით-ლომი უარმა-
 რთი სარხანის სახელოვს მოვიდა და საღამო მისცა, მან დროს არ ხ-
 მარათ, ვასკით სიცილი დაიწყო და შესძახა: თაღუვანს, თუ კერე
 შეიძინებოდა, ადამიანის საბოლოოდამ რაღათ მოდიოდო ჩემს სომხეთი?

თუცა შენ აქ არ მისჯელაფა შე შენი სიყვდილი დიდს ხარ, განზღ-
 ხუდი მქონდა, მანდოდა შენი ხაშკოეს თაყსუღაფა და თქ მამკლდა შე-
 ნს თაფი. ურამანმა შესძახა: აქა, წყვედრათ. თუ შეძინან დადგია, რა
 ესე გაიკონა ბილქმა, განჩისხდა ცხენი გაიკლო და ურამანს მიუბრ-
 თავის კრტი თავს შემოავლო და დასაკრავად მიუტან, ურამანმა ქუთმით
 რისეული კურხი შეუთარა და შეკრდ გამოტომეთ უნიძრად დასდგა იგი
 კრტი გრკვირეთთ მოვიდა და ისეთი მოხედს მამ მამსი ხმა თას აღავს
 გაიკონებოდა და მამხლი გამოხდა ამ კრტიდამ შემოაბანო კრტიბადის
 მიწამა ჩაქულა, რა ურამანმა ესე განხდადა გუთხის მზგავსად დეიო
 ჰქონა შეშთაბანარს და ზე ამოხდატუნა, უთარ შუარს მთა კრკე დასდგა,
 რა ურამანი უფნებდად თხილეს თრსავე მსწილამ დოდა ქუთა შესხეს. რა
 დეიო ურამანი უფნებდად თხილა, შუორკე მფიფნად დაქონა და შესაქუდა,
 გურა ზუნარა. ექლავა რიგი ურამანს ერკო, თავის კულამ სთქვა: ეს
 ცოდვას რამ მოკვდა, ამისთანა მძფარდა, კრტი დამოთხინილდეს ს-
 ლიკვდილოთ არს ვაფრებო, ურამანმა მტორე დაქონა, რადა გაგაკრძელოთ
 ის დეუ სადამბადის თამეს თგდა რამ იზრალი ერთმანერთზე თხარეს
 და სარხაბმა უთხრა: თაღაფნო, დეეს შენა ბედმა იმუშავ და უფნებ-
 ლად გვადარხო, თუ მამაცი ხარ ნუ გაიქრავი და ხვალ გადავსწვიროთ
 შე და შენა საქმე. ამ სიტყვებზედ ურამანი უკუ შიბრუნდა და ორსავე
 დაშქარი თაყ-თაფისკენ წარვიდრენ. სვიდან-შახამ რა ურამანი თხილა მთ-
 სული, დიდს სიხარულს მიეცა და შრავდა ვაფხიარი თავს კარდაფარა
 და ამ დემეს დახინათ გატარეს.

რა დოდა გათენდა ორივე მხრიდამ დასტები დაწარმდენ და სილა-
 მბადის თაღაფანნი ერთმანერთს კბრძოდენ, მთელედ მოგახსენოთ სამს
 დეუ იბრძაფეს, შემდეგ ურამანმა შესძახა სარხაბს: „სარხაბო მოდო და-
 მიჯურე და დამოკრილდო, მასაქლავი არა ხარ, შენის სიგოცხლის თო-
 ლას ნუ აავსებ და ნუ შემომავლავი, ეს სამი დეუ გაყავ და არც
 ბრძაფად დამიწვიო შენთან კამოშეტებოთ, შე დამოკრილვას კელადები“.
 სარხაბმა რომ ესე მოისმინა, განჩისხდა და შესძახა: შე უმზავსო რის
 შემძებელი ხარ რომ შენ მაგისთანა სიტყვას შეუბნები? ამას კარდა
 ურამანს შრავალი უკადრისა სიტყვები უთხრა: ურამანმა რამ ამისთანა
 უკადრისა სიტყვები გაიკონა, შეატო რამ უნდამოთ არ დამოკრილდუ-
 ბოდა, თადიუამუშს ხელი მოავლო და შეუტია და შესძახა: კამოკრთ-
 ხილდი მინდა შენა სიგოცხლას თრინველო გაყატორინო. დეუბო რკინის
 კრტი თავს იფარა, რა იგი მძალი კრტს მოხდა, ორათ გაქვეით და
 თავს დაქმდენა და ცხენის უნაკონს მიესაღმა, დეუ და თავის ცხენი

თხელ ვაქვეყნათ და მისი დაუფლები, განუყოფელი და უმოსისა: და
 მამ, მამამ, შინის მკურნალის ძეგურებასა. რომ შინგან უძღვევდა ფე-
 დანი დადისაგან არ იშეგბო, უმთიერ კვლავ დაშვარ რომ შინგან
 შეკვეთა და აღარ ვიცინებოდა. რა სარხისის ვარძა თავის მტ-
 რისი მკურნალი იხილეს ურთობრივ შემოკრებს. რა სკოლან-მამამ ესე სა-
 ხა, მიმინგა დაშქარს ანძინა და დეგოს დაშქაროს შეკრებს, ისეთი რამ
 შეიქმნა რომ ქვეყანა დეგოს ხმით აღივსო ვარძანმა დეგოს სახელი ის-
 სენა და დეგოს შეკრება და უწვლათ ხორც დაუგო, რა დეგოს ვარძანს
 დათხარებდნენ, მარტო მის ქვეყნის ვერ გაუძღვებდნენ. შემდეგ ვარძანს
 შეკვეთდნენ და უთხრეს: გვი, ქვეყნის მკურნალთა ნუ დაგვხორცო და შე-
 ნი უმისი ვაქვეყნათ, ვარძანმა მამის ხელი აღდგო რამდენს. მოვიდნენ
 დეგოს და ვარძანს თავიანი სცეს და ვარძანმა უბრძანა: აქა, დეგოს
 ახეურნახე სად არი? დეგოს მიუკეს აჭახვის ციხეშია, რისი ძეგური
 დეგო შინგან ვაქვეყნა და უბრძანა. ჩემთან მოიყვანეთ, იგიანი წარ-
 ვიდნენ მისეკვანთა, ვარძანმა ხაფ-ხანის ძმისწულს დადგინდნენ თავისი
 სიგარდო უბოძა და ქორწილის ახადრიგო იყეს, ამისობაში ახეურნარც
 მოიყვანეს, მოვიდა და ვარძანს თურხთა ციხე და ვარძანმაც სიგარდო
 მოიყვანა და აჭახვის ციხე მისვე მისცა. შემდეგ გოფო: სკოლან-მამს
 სანდარდო დაუდგინა და მისი უბრძანა გოფოს წაბარა, რამდენი დეგ
 ქორწილი იყო და ვახეხრობი, მუთარდოც დეგს ვარძანმა დადგინდნენ
 ხელი დაუქმდა და აგო მისობა ქვეყანა საცა იმყოფებოდა. აქ მოიყვან-
 ნი აგო რისი ქალ-ვარძანი უთად შექმნარა და თვით დახანს მოვიდა.

აქ ვარძანქვეყნის აშბავი მოიხსენიერა, თქვეს თურმეზინობა-ცო-
 ხე ვარძანს და უბრძანის ვარძანი და ხაზინა ვამოთქანა და
 უკვან-ბახტი რაიანხამის შეიღლი და ქვან-მამამ ქიშქირის
 ხელმწიფე, დაიჭირა ხონროვძირის შემწეობით და ურიცხ-
 ვი ვარძანი დახორცა.

იმ დროს რომ უბრძანს ხელმწიფემ მარტანსა აიარა ვაქვეყნა ფე-
 დანის ციხეში, მარტანსამ უკვან-ბახტისა და ქვან-მამას ამისეა უთქვალა-
 და შეკრება და მოვიდა წინამე უმინკისა და უოვედ-ვეგ დაწერილთათ
 პიასიანა: ხე შეიღვემ ბრძანება გაცეა რომ უოვედნი საბრძანს ახადრიგო
 შეიკვეთნენ, ხელმწიფემ ვათრანა ქიშქირის დასტოვა და ესე უბრძანს:
 შენ ეს ქიშქირის ქვეყანა ვარძანს დაიგე და ვამზედ ხეგ და ვამბარებთა.

ան ամու, ამ უმთავრეს მწუხარებებსათვის ვერ გამოძლია და კვ. მუთავრე იფ-
 ნება და არც მუთავრე მუთავრე გამოძლია. მან მოახსენია: ხელმოწყობა, რათ
 სწავლანი? უთამაშე შე ხელმოწყობის ბაღში სწავლანი, ესე სთქვა და კ-
 მოვიდა, მისმინებ, თანამა და რამის სთხლავს მთავრად, ცხებ
 დიდის მსახურ და მუთავრე კვ: ვერ მთავრე, ვარდნიკი მთავრე დიდს იფ-
 მო სთხლავს, მუთავრე სხვა რომ იმ დიდს ურთა მდინარე, ზღვას ურთ-
 ებ, იმ მსახურთა იფ-კის ურთა დიდს ქვე კვთა და იმ ქვის სისწორ ურ-
 თა უმთავრე კვ: მთავრე და იმ კვთის თავს ურთა თანხარა არის, კ-
 დანიკი მთავრე მთავრე დიდს და კვთავს მთავრე: იფ-კი, ასეთი მთავრე
 თორ იმ ცხებ რ-მ ქვე დიდს მუთავრე კვ: თვალს ვერ გამოძლია, და
 კვთავს დიდს მსახურ და მთავრე: მთავრე, მთავრე მთავრე რომ იმ დიდს
 დიდს, მთავრე სთხლავს მთავრე: იმ მთავრე ურთა კვ: გამოძლია
 იმ დიდს მთავრე მთავრე, იფ-კი თანხარა კვთა და რამდენიმე წელის
 მთავრე კვ: გამოძლია და მთავრე წელი იფ-კი, რა ვარდნიკი მთავრე ესე
 იფ-კი დიდს მთავრე მთავრე და მთავრე ურთა: კვ, მთავრე, მუ
 იმ ცხების დიდს მთავრე გამოძლია, მთავრე ურთა: რომელია, მთავრე
 კვ: გამოძლია. ვარდნიკი მთავრე: იფ-კი თანხარა და მთავრე, არ წელი როგორ
 მთავრე, გამოძლია და სთქვა: მთავრე მთავრე ესე არ, ეს მთავრე რომ მთ-
 დის მუ მთავრე მთავრე: კვ: იმ დიდს მთავრე სთხლავს თანხარა მთავრე
 მთავრე, იმ თანხარა მთავრე, მთავრე იმ ცხების მთავრე და არ მთავრე თავს მო-
 ვარდნიკი, მთავრე ურთა: კვ: მთავრე მთავრე, მთავრე წელი მთავრე: მთ-
 დინარე მთავრე: მთავრე მთავრე? მთავრე: კვ: თვალს ვერ მოახსენია, მუთავრე
 მთავრე ზღვას მუთავრე, თანხარა: არც ზღვას მუთავრე, იფ-კი რომ მთ-
 ხვად და იმ თანხარა მთავრე მთავრე, ხომ მთავრე დიდს მთავრე, თ-
 მთავრე მთავრე არა მთავრე: მთავრე კვთა სთხლავს მთავრე. მუთავრე მთავრე მთავრე
 მთავრე დიდს მთავრე. მთავრე კვ: გამოძლია მთავრე არა მთავრე. მთავრე
 ცხების გამოძლია და თანხარა დიდს და მთავრე ურთა: ხელმოწყობას
 და დიდს მთავრე მთავრე: მთავრე თანხარა კვთავს დიდს. მთავრე მთავრე
 მთავრე გამოძლია მთავრე: მთავრე მთავრე და თქვენ მთავრე დიდს მთავრე და თვალს
 იმ თანხარა მთავრე: კვ: გამოძლია, თუ იფ-კი რომ კვ: მთავრე იფ-კი რომ
 მთავრე კვ: გამოძლია, რა ესე არ გამოძლია მთავრე გამოძლია და თქვენ თქვენს
 თავს გამოძლია. რა ესე არ გამოძლია თვით წელი მთავრე, ვარდნიკი
 თვალს მთავრე: მთავრე, რა ვარდნიკი იფ-კის კვ: მთავრე-
 მთავრე და ხელმოწყობის მთავრე: მთავრე: კვ: ვარდნიკი მთავრე: მთავრე
 მთავრე, ხელმოწყობა და დიდს მთავრე დიდს მთავრე: მთავრე, რა მუ-
 თავრე დიდს დიდს, ეს თანხარა მთავრე და იმ თანხარას თვალს: დიდ-

სეს. რა გარდაჩქმანი თუდსაქს მუკა დიდის გდ— და კარეთ ამ
 დანეს არ მიადწი, სიდაძიგ თუხროდამ წუდს დუბდენ, გარდაჩქმანი
 მსწრად მისწვდა, იგი თუკი ხუდა თქმა და ამ თუკის დუკრანგ
 წუდს ასეთი მუწუგოტა კლდეს რომ მუდნე უკლ თუკი ხუდადამ არ
 კუჭა და ხუდას თითუბიგ კადუკუდთა, მუბუკ, მუდნს კარაბიგთა
 და ამ კლდეს მიუკუდა და თუქრამბა, როკორც ვხუდაც ხუმი ამ თუხრო-
 რამი ასვლა ძუდუბა და თუნდა თუდუ როკორ კუდათ, ვა თუ თქ
 კუცი თუის ვინმე და თუბი რამე დამთხუბამი და მომუდის, თუ ამ
 თუხროის გარუთ თუბის მისკადუბუთი ხუდადუგ რა აქეს, ამისთანა თუ-
 ჭკამი თუ და ამისთანა ტანხუგამი ხუარდხანს სწუბდა, ბუკამ მამი კ-
 ნამირა და დმურთს მიენდა, აუდა ამ თუკხუდ და ამ თუხროის სანხ-
 დოკეს ავიდა ვა-ვაკლახით, ერთი რუინის რუკლი მუხუდა კლდუხუდ და-
 მუკრებუდბ, იგი თუკი კუჭა და ამ რუთდს დუკუდაც და ისე დარს.
 დირს რომ ხამოიხუდა ძლიერ მუბინდა, ხან რომ ისე მადლა ხულოკო
 რომ მადლადამ დირს რამის დანხუა არ მუდსუბოდა და ამ მუდსან ს-
 დვის ხამინბა ხუდად იხმოდა. გარდაჩქმანი სიგლდესისკეს ხუდი
 თოდა და თუის თუის უთხრა: რუა, ხუმი თუთა, რა უდუბოთა დუკანს ხუ-
 დამ? კუდმხურუალოთ დმურთს უკუდრუბდა. გარდაჩქმანი რომ ასე კუ-
 და, მუწუდა კუცი მუვიდა და წუდს დუბა დუწუთ, გარდაჩქმანი დმურთ-
 ბ დამთუარა რომ მუწუდაც ამ მხარეს არ მიიხუდა, იგი კუცი რომ წუდას
 ილუბდა, ამოლუბამი სწუდაც კლდეს მუახუჭა და ტაკუნა. იგი კუცი სხუა
 ჭურჭლისთვის წუბდა და მადე მუვიდა, წუდათ ამოდათ, ეს კუცი წუ-
 და გარდაჩქმანი ამ სიბუდსავე მუკუბდა და ამ თუხროისთან ავიდა და
 სწუდის წუკრით ატოდათ და კადთ, რუთა მუვიდა იგი თუხროის ატ-
 რუთუე მიხურა და ვამიგრა. რა გარდაჩქმანი თუდლი მუთუდთ ხანა, რომ
 ერთი დიდი სანხელი თუთ და მის სუბუდა, თხმთოცი ქუკური იღუა. ამ თუ-
 ჭანსთან ერთი ხანხი თუთ მომარუთოდა, იგი ხანხი მუდუდამ წუდს
 იღუდა ტხენის მიკმუდებოთ და ამ ქუკურის ავსუბდა, გარდაჩქმანი მო-
 ვიდა და ერთს ტაროელ ქუკურში დამიდა, მდარე ხანს მუბეგ მუვიდა
 იგი წუდას მუიდავი კუცი და რრი წუდას ჭურჭელი ხუდათ გჭირა და
 უკან ერთი დანტა კუცი მისდუდა და უკუდათა წუდას ჭურჭელი უჭ-
 რით, მუვიდენ წუდათ ამოხიდაც და ციხუმი მუჭქინდათ. რა გარდაჩქ-
 მანი ესე იხიდა, მსწრად ქუკურსამ ამოხედა, ერთი წუდას ჭურჭ-
 ლი თუთა აავსო ხუდათ თუკა და მათში კუკრით: ეს დანტა წუდას წამ-
 დუბი თუთ თუთიანთ სადკომს მიიტანეს წუდათ, და გარდაჩქმანიც ერთ
 მხარისკენ წუვიდა. ერთ ადუგ რამდენიმე სარდალი იღუა მუბიკოთ მისილ-

ხა. ცარდნიქმანი ერთ ხასხადარში შევიდა და აქედან გურჯის დარჯი, მათ მათ გამოადრეს, ცარდნიქმანი წყლის კურტლოთ იდგა. იმათ უხმეს მე ზარდნიქმანი მუშე რას დავხარ? მანვე იმათ და მალე დარჯი რომ ყვადზე ზიდა, ცარდნიქმანი მიადრანა წყლად და ხადეც ისინი სვლიდნენ იმინაც აქ დავად და სხეებში გაერთ და ყვადზე იმ წყლის ქუარებთან მივიდნენ, ვადრე ისინი წყალს ავსებდნენ ცარდნიქმანი ერთ ქუარს ვყან მიომიდა, იმათ წყლები ავსეს და წავიდნენ, მაშინ ცარდნიქმანი ვახეს ხედი გაურქა. ტალკუსი ამოიდა თუჩარას ბოუხდრედა თუჩარას გადო და დახვეს ტალკუსი და მატარს მიმინადეს ბოუიდა და ამ თუჩარას გაქო, რომელიც დღამებულყო კადვეც. ის ათარეი აქ ისხდნენ და თუჩარას ბოუიდათ იმ ცხეს ვუხმებდნენ და ცარდნიქმანს რინეს, რომორც ცარდნიქმანი: უთხრა, მაშინ ახთებული მიჩრადო ვამინდა ცხის თუჩარასში, მორთუჩარას გულმა ვვლას ბოუთმინა მაშინვე ტინთ კახად თახეს დახეთ და შეგურდა წყალში, ესეც მიფურდა სხებდნენ ხელი ხტეცა და დიქირა, ესეც ავიდა ვაი-ვავლანით. იმ წინის რკალადის, რომც ცარდნიქმანმა იხიდა რომ მორთუჩარას თუ ვიდაც თუ მე ამომსულელი, ხმა ვუთ, მორთუჩარამ ხმა მისცა მე ვარო, მაშინ ცარდნიქმანმა ახლად თუჩარასში და ბოუჩარა, ერთმანერთის ხახვით კახასეს და ცარდნიქმანმა მიმთუჩარას უთხრა: ამაღამ შენ აქ დარჯი და მე მართო ხეც ვარმა წყალ და რამდენსამე თუღვანს წამოვიყვან. მაშინვე თახეს ხელი მიქვდა და ბარს ხამოეშე, ტინთ ვახისდა თახეს შემოახეთ და ტყუთ შეთან ნამინს ვვიდა, აქ ათარეი ხახ და მიესადნენ, შემდეგ ხელწიფისკენ წავიდნენ, ვახეი-თადურისადმი ხელწიფეს ახარა, ხელწიფე დიდს მიმარეფებს რიგა. ცარდნიქმანმა სარდალთა და თადურისთა იმ ცხებში შესვლის ამავა ვადელოვე უმბო, მსბუნელი დიდ მხარელებს მიფენენ. შემდეგ ცარდნიქმანმა მოახსენა: ხელწიფეო, თთბლოც თუღვანდათ შექურვილი მხეული თადურისი უნდა მიმბოლოთ, ხელწიფემ მხმინა, თამელოც შენა კსურდეს ისინი ახარეი, ცარდნიქმანმა მარელოდ ხასხარეობარა, მარეობილი და სხვა კამინკილი ამითინ ამხასეი თთბლოც თუღვანინი ახარია და ხელწიფეს მოახსენა: ხელწიფეო, დლოცეთ ხე თუ თქვენას დლოცეთ ერთას კბათ დმერთმა ვე ვეღვან და ხეც წდიდეს მივადწოთ. შემდეგ თუღვანთა მოახსენა: სხეითაც კო წავიყვანდა მკრამ, მბოლოც თთბლოც ქვევრის მეტი არ არის აქ ხადეც წყლის სხიდაცო ადარეი, მე რომ ამ თუღვანებს ავასხამ დვითთ იმ ქუარებში მინდა დავმადეს და მერმე უნთბოთ თავ დავესხმით, რა ვხე სოქე, თუღვანებოთუნთ კავარდნენ წყლისაკენ, წყლის ხამირს მივიდნენ.

კარდინალები მიმინვე გამოიშლდა და მდინარეს გაგურდა, ეს კვილა
 იქ მამდონიშე შეოკვრულთ ნაკები ქალა, ის ნაკები ურთმანროს შიანი
 და გამოდგმა გამოიტანს, იგი ფაღვინები წახსა შიგ და ვაიფინა ცემის
 ძინის მთაფინა ვეღვანი, ზედაშე შორფანყამ რომ და ხს. პარყვადე კარ-
 დანქმანი იფინა და შემდეგ სხვანი ვეღვანი.

ეს სრულად ურთად შუაქმნი, კარდინალებს უბრა: სრულად
 და ფაღვინით, კანთიდან ფინა შიანი ურთად ფინადნეთ რაკობე,
 თუარ სიქმე სიქმითად გაგვინდებო, სიდაც არის წელის შიდაფინა მ-
 ვლენ, მე რომელთც კანთითთ პარყვად ის წელის შიდაფინა შიდაფინ
 ტანისმოსი კანთით და წელში გადაკვლი და შემდეგ სხვანც თან ში-
 ვოლეთ რომ შიანი ტანისმოსით ხეი ურთად შუგმოსინეთ და წელის შუ-
 რქვადე ურთად ვეღვინითთ შიანი და ციხეში იქ სიტყვითთ ურთად შუ-
 ვადეთთ; შიანი უბრეს, რაკობე იტვი ხეიცი ისე მთავიკვითთ. იმ და-
 მარყები რომ იფინენ, იგი წელის შიდაფინი კაციც შიდაფინ, ეს ის შუ-
 რადობა იხილთ დიდათ გარდა, ურთითა დამიანა შიქრამ მსწრადე ქ-
 რავით შიქრამ შორფინენ და კვლში შუქტი ხიქრა და დამიანა იგი
 შიქრადე კანთით ტანისმოსი და ცოცხალ-შუქრამ სიქრამინა თანფინ-
 დამ წელში. ეს შიქრე ხანი გაბობდა, შიქრადე წელის შიდაფინი ში-
 ვადენ, შიანი მიმინვე მისცივადენ და ურთად დახოცი, ტანისმოსი კ-
 ანდეს და წელში გადაურქე თანყრადამ. კარდინალებს მიმინვე შიქრეთ
 ტანისმოსი ხაგვა ფაღვინითა და წელთ სავსე შიქრადე შიდაფინი მის-
 ცი და თვითონც იფინა და შიანი წინ კარდინა ციხისკენ, იქ მანწიეს
 სიდაც ურთად დანგრეული ნახსილად იფინ, კარდინალებს იფინა იქ და-
 მარყები და უბრა: იქვე უბიანთ იქ მიმინველეთ, მე წელად იქვე ხეიანი
 შიქრადენი იფინათ. წიდაც და ურთად სხვის ბანახე ურთად, მანადამ ხი-
 სვდა და იმ სხვად იფინა შიქრადენი და დელოფინად დამიანა, კვლ-
 ნინა, ხინეთის მეფის ასულად და სხვანი შიქრადენი, ურთადევე იქვე ხეიანი
 იფინენ, დიდაც დელოფინად სხვის უბნებთდა, არ გაყვიროთ რომ კარ-
 დანქმანი: დელოფინად და ურთად მოკვებდა? ის ხომ შემდეგეთა იმის-
 თანი სიქმებისა, იმან რომ მიმინველთ. კარდინალებს ზეღვადე ურთად-
 და და ესმინა დელოფინად დამიანა დამონებულად დამიანა, კარდინა-
 ლებს ურთად შიქრადენი, ბანადამ ძინს ხიმინად და შიქრადენთან ში-
 ვადე, შესახს კარდინალებს: დელოფინად დამიანა ნუდარ სწინარათ,
 იქ ვარ კარდინალებს ხიქრადენი შიდაფინ, ურთადევე კარდინალებს მისრ-
 დამ. ეს კარდინალების ხიქრადენს, ურთადევე ზეღვადენს მისცივადენ
 და კაციც დაუქეს. კარდინალებს ფაღვინების შიქრადენი და რაც კარდინ-

კარს ჭის გამოძროხსაც კარ შეიძლება, ამისგ თუ ამ ციკში შეიძლება კარდანიქმანმა ამისთანა სიტუაცია ვეღარ მოითმანა, ამისგ კარდანიქმანმა და ერთი საშინელი ნარა კარსა, ზედას სხვადა მსხენ და შეიძლება: აქა ვარ კარდანიქმანის ათრთა ათარი, უმანგ-მაქის კარდანიქმანმა და შეწყვეტად თქვინა სულის შეძნუთავი ჭი, თქვენ ბეჭენს სარჩხელთ ჭემ ხედიდამა, მით რა კარდანიქმანის დანახეს ორთვეს თუარი ვეღარო დარეკიანებუდო ვეღარდენ, ეს რა ამოვიარო? მამონ ხოსროგ-მანი ქარის უსწრაფესად მოვარდა და ორთვეს სულები შეწყვიტა და იქ დარჩა. შემდეგ კარს გამოვიდნენ და დედათუფენი, გუდინთა და მანკიის ხელმწიფის ქალთ, მიუხდნენ ხელები ხელში და ვეჭოდ სხუდნენ მიუხდესა. რა ამ ოთხმოცთა თულუანთა კარდანიქმანის ხმა კაციოხეს მითკარგ მშვირნი მტლები ცხვარს დეკოფინენ, იმ კვარად დეკოფინენ და ლთის რისხვა მათხედ მთახციეს, კარდანიქმანის უეჭოდნენ კარ, მითკარ, შეკარ, შეამუარ და სხუ. შემდეგ რა მთაქციეს ციხის კარს, კარდანიქმანის და იმ საშინელს ჭარს შეწყვიტეს, კარდანიქმანის დამახობის ნახეხი ხელთ ებურა, რომელსაც დასკამეს ცხვირს და კარს ოთხად ჭვეთავდა, ხოსროგმანი ერთს ათუანთა მეთრეს შემოსტორდინდა და ორთვე. უსულოთ შეიქმნებოდნენ და ცოცხადსაც მარჯულსა ქრდა ზღვამა, აგრეთვე გუდინთა რომელსაც თავში დასტამდა შუა კაქვითდა.

კარდანიქმანი ჭვეაროდა, რა ვარ კარდანიქმანის ათარი, უმანგ-მაქისი, რომელსაც გამოვასადრებ ამ სოფელს, ჯუჯან-ბახეს და ქიან-მაქის. შუაქციეს ამ ზღვის ოდენა დაშქარს და ერთმანერთს ქრეს. ეს ჭარბი ასე მუშადა რომ ერთმანერთს თვითვე ქხედდნენ, მის მძის ვეღარ სტობდა და მამა შეიღარ. ამ ვამად კარდანიქმანს სარდათუ ვეზირი შეხედა და თვინიერ ბრძოლდისა დაშორჩილდა. რა ზირგელმა თულუანმა ვართუარს ესე იხიდა შეკრთი მთაში იმითი ბრძოლა ვეღარ შეიძლება, ზღვის პირზე ხადარა რამდენიმე კაცი ხაისხა და ნათით ხედავთისკენ წავიდა.

რა ჭარს ბრძოლის დონე აღარა ქჩინდათ, შეხევენენ ხელარ და ვეჭოდით და თქვენთი მონანი შეკვიჩნებოთ. იმითაც სოცარხედ ხელა ათლეს. იქით მხარეს უმანკის მოხსენდა: ხელმწიფეთა, სხარდულს ცხარკით ფარმხისა ცახეთა შუაეთა ხადხის ხმა ცამდის ადგილეთა და სულ და მარბილდენო. მამანგე ბრძანა და ჭარი იმ ციხის პირის შირს დაუქცა, ხელმწიფეთ ბრძანა სიცილოთ, სარდალნო ვარ უურკით რომ კარდანიქმანმა ციხის საქმე რთკომ კადანწვიტა? ხელმწიფეთ ხარობდა და კარს ვეჭოდნებოთ იყო. რომელნიც ნაკებთ კაციცნენ მორჩენ და სხუანთ და მორჩილდნენ ვეღარ, მოვიდნენ და ხოსროგმანის მუხელსა აკოტეს მამონ

გარდნქმნის რამდენიმე თვედნა წაიყენა და უმანს იხლა. მუდამ
 აუ რა ხელმწიფე — ისე თვალში აკრე და გარდაცვადა მოულოდ
 გარდნქმნის ცხობს აღიოს ამისე უოვედოვე მოახსენა, მამის ხელმწი
 ფემ ფრანსის ცხობს შესედა მთიანდში. მთადეს წაგები წახსდენ და
 კეფდენ, სხაროქმთი წინ მოკეპი და ჯალას აგრა, წინ წაუღია და
 უფუნ-ბახტის ცხობს დანა, და სხენა დიდებულნი თვისს აღვიდს
 დასდენ. უმანის სხენა აგრა ექმნო, ისე ერთად შექმნის და
 სხარე მთელი შემოკეს, კარათე ურამის სხენასე შემოკეს და სხე
 დანახენი უფუნ-ბახტის სხენა ეახს გუფეს. შემდეგ ხელმწიფე ქა
 რები შემოხდა დიდედ დედოფალს მიესდმა, აგრეთვე სხენისე უ
 ვადენ და ხელმწიფის ხელთ და თქონ მოხუცენ და თავის კდას
 ვით უკვდილ უმანს. და დღეს გათენდა ხელმწიფე თვისს დიდებულ
 ცხობს დასდინდა და მამანა: უფუნ-ბახტის, ქეთის-შეპისი და სხარე
 ქაქიმის მოყენა, გარდნქმნის: მსწრთელ მოყენა ხელმწიფე შეკრული,
 კანოსხებულ ხელმწიფეებ არე ერთი აღარ აღაპარაკ ირძანა და ცხობს
 ვარზედ ძელებზედ შემოახსობინა. სხროთეს მოახსენა: სამადლოს მუთო
 ბა შენი, სმართთ ღმერთს ექიმენ, თქვენს სარწმუნოებაზედ მოყელ და
 შეე მონათ თან აღმჩინებო და ზემო შეკრება: თქვენ ღმერთს ამა
 ცილა, ესე სიჭე და კულ-ხელ დეკრუთილი დაღეს. ხელმწიფემ რომ ესე
 მოახსენა კამხარული, შეარაკა და მამე ხელათი უბოძა, ესეც შეიქმ
 ნა ამის უმოველი და სხენისე მრავდნა.

აქ ზღვის აღუღებება და ხომდღების დიდებულთა, უფუნ-
 ბახტის წახსეუთის უფრობასეგან, უმან-მაქის ქარქმის და
 ტყვეობა და რაიანხამთის მისხდა.

აქვე უსაქიროველესი ამბავი გარდნქმნისის ოდეს რაიანხამი
 მთელა და უმანის ქარქმი გამოიხსენა და შემდეგ კომები
 ბედიდა და დანეს დამკრა, ოდეს ზღვაში იხსდენ და სო
 მდღებთი დანთქმისეგან მოდრინა.

0 მ შემდეგ კახის მხარედა ერთი სურათი გამოვიდა, უმანს თ
 უფნა სე და დავიდილია წიგნი მართლა, ის წიგნი მარამ-მაქის მხარეს,
 იმან წიკოსსა და ესრედ ექრა: სხეში ხელმწიფეო, სამადლოს ღმერთს

მკობი თქვენს, ქვემოთ რაც წამბარებულხართ, ხშირ რაღაც მკობი იყავით და და ასეთი ძიება დაკვირვების რომ თუ ამ ცოცხალ ხანაში არ მოკვდით, ადრე თქვენ კავშირდებოდით.

ამ წიგნის კითხვა რომ დასრულა, ხელმოკლე იმ მკობი მკობი იქნება. შემდეგ ხოსროვანის უბნის: შვიდი მკობი მკობი, კარ-
დარქვანი, შორეული, სარდაფ-ქვიში, თანხები პირის მკობი იქ და-
დებით და აჭრის მკობი შეიარაღით, მკობი, ხეობს წიგნის, ხმის დღის
მკობი თქვენს პირის მკობი და წამობით, ეს პირის მკობი თან წამობით
მკობი იქ ამ ზღვას გამოვლენ და ვინისავე წამობით. იქ არღვეს.
მათ თავის ძიების ტანტობად დაუდა, კარბინის ადგილს ხოსროვანის და
სხვანა თან-თანის ადგილს დასდენ, შემდეგ ხმის მკობი ერთი
სამხელადი დარუბელად და ხოსროვანის მკობი, დროთ კავშირდებოდნენ
ქვემოთ. რა სიხელ-ვეს მოვიდა ამ დარუბელს მთა ერთი ხელად
მკობი, მოვიდა იგი ხელი ადრე-მატა მოკვდა და უბნის მკობი
სა, იქ მკობი დადნა თუ მკობი დადნა მკობი მკობი, კარ-
დარქვანი ამით ნუკეში მისდა და უბნის; ნუ სწუხართ მთა ამის
მკობი და არღვეს-მატა კანთხებისთვის ადგილი მკობი. ამ სო-
ციალურ მკობი იქ და მოკვდა. ამ დროს დადნა და დროთ და პა-
ნობის მისი სიტყვით, დრო გდნა ტანტობა თქვენ. რა კარდარქვანი-
ში ესე მკობი, მოვიდა და მანთხელ მთას: მთა დადნა მთით, ხომ
იგი რომ მკობი ერთი მკობი დაუდა და მკობი და მკობი მკობი
დადნა, იქ და მკობი იგივე ვიღაც და კანთხებისთვის. მკობის
ნუ სწუხართ, ეს იგივე რომ მანამ უბნის და სამხარისი ტანტობის
მკობი, ადრე-მატა ერთი მკობი ერთი მკობი. რა ესეთ იქ და
მისდა კარდარქვანი, მთა გდნისავე დასდენ.

შვიდი ხოსროვანის ერთხანს მისწრა და შემდეგ მკობი ხმად-
და მთა მკობი, ერთ ხმად და დადნა, კუბანი და ადრე-მა-
ტას სიტყვით მისთვის, მკობი მკობი და ერთხანს კანთხის. რა
ხმად და მკობი მკობი მკობი, მკობი და მკობი მკობი მკობი
და მკობი დადნა, სიტყვის მკობი მკობი მკობი და მკობი
დადნა, კუბანი თან-თანის იქ და კანთხის. სამ დღეს დადნა
მკობი, მკობი დადნა იგივე ხმად ერთად მკობი და ერთი ხო-
მად დადნა, რამდენად პანობის მისდენ, მკობი მკობი მკობი
მკობი კანთხის იქ და კანთხის მკობი. ერთხანს ხო-
სროვანის მისწრადა წიგნი მანთხელს. რა წიგნის ადრე-მატას და-
დნა კანთხის და ხელად ზღვის დადნა და ხმად დადნა მკობის მ-

შემგუფი, სახელად მანათ ჭქვიან, ხელმწიფეს როცა გაუჭირდება ჯარით მთავა და ამას შეესხვეწება და რასაც ეს ეტყვის იმას იზავსო. ახლა უმან-
გის ცოლი და ხოსროგშირის ცოლი გუფხინი და არდევან-შაჰის საცო-
ლო ხელთ ჩაიგდო და დაატყვევდა. ახლა იმის საკითხავად მთავა, თუ
რას ტანჯვით უნდა დასოცოს.

რას გარდანქმანება ესე მოისმინა, დიერთს მადლობა მისცა იმათი
სიცოცხლისათვის. შემდეგ გარდანქმანება ჭკითხა: ძმანო, ისინი იქ ვინ
მოიყვანაო? ან ხელმწიფემ ვითარ დაატყვევა ისინი, მათ მიუტყეს: უარ-
ბა ფაღვენის მომავლობაში, ზღვაში წინ შემოჭუროდათ და იმან მოასხა:
რაც რომ იცოდნენ უფველივე უამბეს. რას დაღამდა სართავი ზანდუკილამ
ამოიყვანეს, გარდანქმანება მოახსენა ხოსროგშირს, ჩვენი საქმე დიდათ
გაძნელდა და არცა მგონია რომ ჩვენ ცოცხალნი გავიდეთ აქედამ, მათ
მიუტყეს, აიარათა სპასალარო, მაგისტანა რას მოხდა და ან რას მიზეზიაო?
გარდანქმანება მიუგო, მართლა რომ იმ წყეულმა მანათ კერძმა ჩვენი აქ
უფონა თუ აცნობა, დაგვიტყვენ და დაგვხოცენო, ვაი თუ ვერც ხელმწი-
ფე ვნახოთ და ვერც ზურობილოთ უშველოთ, მერე ესენი ხომ სიკვდი-
ლამდის აქ დაჩხებიან. ხოსროგშირმა უთხრა, გარდანქმანო მას რას ვქნა-
თო? გარდანქმანება უბასუხა, ჩვენ თუ წამალი დაგვედება ისევ სართა-
ფისაგან, და თუ ამანაც გვიდალატა სიკვდილის მეტი გზა აღარა გვაქვ-
სო. სართავმა მოახსენა ხოსროგშირს, მე უფველ ვამ შენი მორჩილი
ვარ, რასაც მიბრძანებ იმას ავასრულებ, ხოსროგშირმა დიდათ დაუმაღლა.

გარდანქმანება უთხრა: სართავო, მე ერთი რამ მომიფიქრებია. რაც
რომ ვითხრა ისე უნდა მოიქცე, „შენ გლახური ტანისამოსი უნდა ჩაიცო
და თავს ერთი ძველი ჩაჩი ქუდი უნდა დაიხურო და სადაც რაიზამი ბრძან-
დება იქ უნდა მიხვიდე, ხელმწიფე რომ გნახავს მაგისტანა მდგომარეობაში,
შენს ამბავს იკითხავს, მაშინ შენ მოახსენე: მე გარდანქმანება შემიზურა
ნოქო და როდესაც თქვენი შვილი უმანგმა ჩამოჭვიდა თქო, მეც დამიჭი-
რეს და სასიკვდილოთ წამიყვანესოქო, შემდეგ მე შეგესხვეწეთო და მო-
ცობა აღუთქვი და აღარ მომაკვლევიან თქო და დამატყვევეს, შე მდეგ ამ-
ბავი მოუფიდათ რომ უარობას უმანგის ბანოვანნი დაუტყვევებია და თქვენ-
თან მოუსხამთ, როცა ეს უმანგმა გაიგო ბანოვანთა დატყვევება, გან-
რისხდა და სასიკვდილოთ წამიყვანეს თქო, მე კვალად შეგესხვეწე შეგე-
ვედრე და უთხარი ნუ მომკლავთ მეთქი და რაიზამს მიმიფიდათ მეთქი, მა-
გრამ გარდანქმანება არ ინება, შემდეგ უმანგმა მიბრძანა, შენ გავანთა-
ვისუფლებ ჩვენი ტყვეების სადღეგრძელოთ და წადი ეგრე მიუტანე ამ-
ბავი რაიზამსო, და უთხარ ჩვენი ზურობილნიც გაანთავისუფლოსო და

მეც მინდა დაგბრუნდე ერანისაკენ და თუ არ გაანთავისუფლებ თქო, საბოლოო ღმერთსა ვუთხრა და უარმანის თავსაო რომ ინდოეთის ქვეყანას თვალ წინ დაუბნელებო. თქვენ ოჯახალი-ჯადოზედ, აზრადიზე, ფალანგ-სარზე და აღრათზე უფროსი შემძლე ხომ არა ხარ თქო. ესე დამაბარა და გამამიშო თქო და თვითონაც ჯარით უკან მომეყვება თქო და გარდანი-ქეშანიც თან ახლავს თქო და სამის დღის სავალზე არიან თქო, შემდეგ იქნება იმან გვითხოს თუ მაშ რა ვქნათ? შენ რა რჩევას მომცემო შენ ესე მოახსენე და რჩევა მიეცი: ბრძოლით ვერას გააწეობ თქო იმათზე იმიტომ რომ ისინი უკვე აქეთ მოდიან თქო და ვიდრე იმათ აქ მოსვ-ლამდის თუ არა ასრულე რაც რომ დამაბარა თქო, მოვლენ და სრულად აკითხვებენ მთელ სახელმწიფოს თქო, მოდი მე დამიჯერე ხელმწიფეო, რაც ლაშქარი გყავს თქო ერანისაკენ გაგზავნე თქო და იმათ ჯარს წინ მავაკებოთ და თქვენ თქვენს ბედნიერ ტახტს კი ნუ მოშორდებით თქო, იქიდან კვლად ოქმები მივსწეროთ თქო და ლაშქარი მოვიხმეთ, ისინი იქ წინ აღუდგებიან თქო და თქვენი საქმე კარგა წავა თქო. ამი-სთანა დარბევები ბევრი მისცა სართაფს გარდანიქეშანმა“. რა გარდანიქე-შანისაკენ ესე დარბევები მიიღო, დიდათ მოეწონა და სთქვა: ამას სწო-რეთ ესე ავასრულებო.

რა დილა გათენდა, სართაფმა ძველ-კონკი სამოსელი ჩაიცვა, ერთი ქუდის ჩაჩი დაიხურა, ერთი ჯოხი ხელთ იხურა და სცა რაიანში იყო იქ მივიდა, რა კარის კაცთა სართაფი იხილეს, წინ მოგებენ და თეხს მოეხვივნენ და ჭკითხაუდნენ ეს რა დაგმართებიან? სართაფმა უპასუხა: ჩემი საქმე ძლიერ გრძელი არის და ხელმწიფესთან მიმიუვანეთ, მათაც მიიუვანეს, ხელმწიფემ რომ სართაფი იხილა, ზე აღზღვა და წინ მიე-გება, მოეხვია აიუვანა და თავის გვერდზე დაისვა და ჭკითხა: „საუვარე-ლო ვეზირო, ეგ რა დაგმართებიან და ვითარ სამოსლით ხარ მოსილი?“ ბრძანა და მსწრაფლ ძვირფას ტანისამოსით შემოსეს, სართაფმა ერთი ამოთხრა და რთგორც გარდანიქეშანმა დაარბია უოველივე უკლებლად უთხ-რა. სართაფმა გარდანიქეშანისა ამდენი რამ უთხრა რომ, მეტის წყენისა-გან, სახე ზათრანის ფერად შეეცვალა, ხელმწიფემ უთხრა: მაშ რა ვქნათ? სართაფს რთგორც ჯარის გაგზავნა უთხრა გარდანიქეშანმა, სართაფმაც ისე ურჩია. მაშინვე ხელმწიფემ ბრძანა და საომარს ნადარს ჭკრეს და ჯარი ერანისაკენ გაგზავნა და რაც მანათ კერპისათვის შესაწირავი წამო-კლთ სრულად გლახავთ დაურიგა და შემდეგ შაჰაბარ ქალაქს მიბრ-ძანდა, დღე და ღამ სულ ჯარის მზადებაში იყო.

გარდანიქეშანმა რომ შეიტყო რაიანში წასვლა, დიდს სისარულს

მიეცა. გარდანიქმანიც ხელმწიფეს თან გამოჰყვა და რომელ ქალაქშიაც მივიდა გარდანიქმანიც იქ მივიდა და სოსროფშირიც და ქარვასლასი და-დგნენ. ერთ დღეს საერთაფი თაფის სახლში მიდიოდა და გზასა ზედა გარდანიქმანი შეხვდა და ანიშნა, ჩემთან მოდიო, წავიდნენ და ერთ ხალ-ვათ ალავს შეიყარნენ. გარდანიქმანმა საერთაფს იმ ზურობილები ამაგი-ჭკითხა, საერთაფმა უთხრა: მე როგორც შევიტყუე ისინი შიმალ-შაჰას დედ-თაღთან მოახლეთ არიანო. გარდანიქმანმა რომ ესე გაიგონა ცრემლები გადმოყარა თვალთაგან და სთქვა: ღმერთო ნუ თუ იმას უნდა შეარჩინო ამდენი უდიარობა. შემდეგ უთხრა: საერთაფ, ამ სასახლეში ეგები ერთი ხალვათი სახლი ვიშოფოთო, მე და სოსროფშირი დავდგეთო. საერთაფმა გარდანიქმანი და სოსროფშირი თაფის სახლში მიიყვანა და გარდანიქმანი თაფის თადარიგს შეუდგა, საერთაფს უთხრა: ის ღრთა რომ უეჭველათ შენი ცოლშვილი უნდა გააპაროფო, ეგები ღმერთმა როგორმე ხელი მო-გვიმართოს და ის ზურობილნი გამოფიხსნათ და შენ ცოლშვილს არა ეგ-ნოსრათო. მაშინვე საერთაფი შევიდა თაფის მუღლესთან და უთხრა: „ჩე-მო საყვარელო, მე უშანგ-შაჰის მონა შევიქმენ და მის საწმუნოებაზე მივაქცევ, თქვენ რას იტყვიით?“ მან მიუგო, როგორც შენა გსურდეს ისე ასრულდესო და ჩვენც არ უღალატებთო. საერთაფმა რომ ესე მოისმინა თაფის მუღლესისგან, დიდ შხიარულებას მიეცა და ორ დღეს თაფის საქ-მე მოიგვარა და შემდეგ წასასვლელად მოემზადა. გარდანიქმანმა ორი აიარი გაატანა და უთხრა: ესენი უშანგ-ხელმწიფესთან ნამუსიანათ და უნებლად მიიყვანეთო და ერანისაკენ გაამგზავრა.

რა მეორე დღე გათენდა, საერთაფი სასახლეში მიჭიდა და თაფის განწყისებულ ადგილას დაჯდა და აკრეთვე ვეზირნი და სარდალნი შემო-იკრიბნენ და დაიწყეს ვეზირობა. მალე ოთხსავე მხრიდან ლაშქარმა დე-ნა დაიწყო. რა ხელმწიფემ ლაშქარი ნახა დიდათ მოეწონა და საერთაფს უბრძანა: ერთი საქმე მომიფიქრებია, საერთაფმა აღარ დააცალა და მოახ-სენა: რომელნიც ზურობილნი არიან ისინი საზურობილეში ჩავყაროთ ეგე-ბი ამით ჯუფან-ბასტზე დამწვარი გული მტირედ გაგიკრილდესო. ხელმწიფეს ესე სიტყვა ძლიერ მოეწონა და გარდანიქმანზე დიდათ გა-წერა და სთქვა: ჩემს ძმებსავით უნამუსო არა ვარ, რაშ რაინდმა შიში-საგან თაფის ასული უარამანს მისცა, იმისთანა უსჯულსო. მე არც უშანგ-შაჰისაგან მეშინიან და არც უარამანისაგან. ჯერ რაც გულში მაქვს იმ ზურობილთ იმას უზამ და როდესაც აქ გარდანიქმანი მოვიდეს, შენც და-იქადე და იმანაც. და განხილვებულმა საერთაფს ზურგი შეაქცია, შემდეგ ბძანა, ზურობილთ ას ასი ჯოხი მოარტყითო თითოს, მათაც ჭკრეს, თე-

ხები დიდრწინი ჯაჭვებით შეუკრეს და ცრმობი მხარი ცრმო იყო იქ ჩაყარეს და ზეიდა. ერთი დიდი ქვა დადგეს, დღეში ერთი ზური და ერთი ლიტრა წყალი გაუხინეს, კვალად მოაგონდა რაღაც იმათ კეთილ მოქმედება და განრისხდა და სართავს მრუდეთ შემოხედა და უთხრა: ვეზირო თუ გარდანქექმანმა ესენი გაანთავისუფლეს, შენ თამაშ უყურე და შემდეგ ბრძანება გასცა რომ რაც ჯარი ჭეხავს სულ ეჩანისაკენ წავიდნენ. იმ უამად სართავი ზე აღზდგა, ხელმწიფეს თავგანი სცა და უთხრა: მეც წვალობას ვითხოვ რომ ამ ლაშქარს გავუგე მივიდე და ერანელთა ზედ რისხვა ღვთისა მივაღწიო და მათი მზე შავათ ამოვიფანო ქვეყანასე. რაიასამს ეწინა დიდათ და უთხრა: სართავ, მე ასე მგონია რომ მანათს დაუწევს ღვთისა, რომელ ჯარშიც შენ მიდიხარ. იმ ჯარს კეთილი ზრ ეურება, აბა ამდენი ხანია ჩემს სამსახურში იმყოფები, რა კაცობა გამოიჩინე? შვილი გაგატანე, მამაშვილობიდან მამწვივით, ახლაც ლაშქარში ითხოვ წასვლას, შენ მხოლოდ ის გინდა რომ საუკუნოდ შემარცხინო, შენ შენთვის ეგდე შენ ალაგს; ამისთანა საყვედურისი სიტყვები მრავალი უთხრა დიდებულთა წინაშე, ისე შეარცხვინა სართავი რომ უარესი აღარ იქმნებოდა. სართავი ძლიერ შეწუნდა იმის უშვერ სიტყვებზე და თვის გულში სთქვა: „დამაცა რაიასამ თუ ღმერთი უმანგხელმწიფის სახეს კვალად მჩვენებს, მაშინ მე გიჩვენებ ჩემს შერცხვინას“. წუეულომც იქონ ის კაცი რომელიც დღეის იქით შენთან ერთგულად მოსამსახურე და შენის კერძის მანათის თავგანის-მცემელიც. ესე სთქვა თავის გუნებაში, გაბრუნდა და უკან დადგა, შემდეგ კრება მოიძალა და ყოველივე თავ-თავის სადგომს წავიდნენ, სართავ ვეზირიც თავისს სადგომს წარვიდა. იმ დღეს რაც რომ ილაპარაკა ხელმწიფემ, ყოველივე გარდანქექმანს და ხოსროფშირს უანბო სართავმა, ასე შეწუნდნენ რომ სიკვდილად მიიწურნენ, გარდანქექმანმა სთქვა: ამდამ უნდა მოვემზადნეთ რომ სსახლეში შევიდეთ. სართავმა უთხრა: ჯერ სახლში შესვლა როგორ შეგიძლიან? გარდანქექმანმა უთხრა: სართავ, კაცმა ყოველთვის უნდა ეცადოს და ღმერთი იქნება იმის შემწე, შენ რაც გითხრა მოისმინე, ადექ შენ ესლა წადი, სამი საქალო ტანისამოსი და ათი სამოხლო ტანისამოსი იშოვე და აქ მომიტა. სართავი მაშინვე წავიდა და მსწრაფლ იშოვა ტანისამოსი და მოიტანა. გარდანქექმანმა იმ სამიდან ერთი ხოსროფშირს წინ დაუდგა და ესე მოახსენა: ხელმწიფის შვილად, ამის ჩაცმას ნუ ითავილებ, ეს ხელმწიფის სამსახურია, ხოსროფშირმა უთხრა: ჭეი, გარდანქექმანო! თუ შენ ჩვენთვის ამდენსა სწუხებები, მე რათ ვითავილებ? მაშინვე ჩაიცივა და მათაც ჩაიცივს, გარდანქექმანმა და შირვანჯამ.

იმ უამად სართაფ ჭაქიმ-ვეზირს სამი ქალი ჰყვანდა, ეს სამნი იმის ქალების სახელ შეიცვალნენ, ათნიც მოახლის სახელ შეიცვალნენ და ტანისამოსი ჩაიცვეს, სართაფმა რომ ესე იხილა გაჰკვირდა და სთქვა: ღმერთო ჭეშმარიტო, ეს რომ სხვაგან მენახა ჩემი ქალები შეგონებულნენ და ქება შეასხა. გარდანიქმანმა სართაფს უთხრა: ახლა შენ ესე უნდა მოიქცე, „შენ ერთ ხალვათ სახელში დაჯექი, გარეშემო ურიცხვი წიგნები შემოიფარე, ერთი კი ხელში დაიჭირე, ვითომ კითხულობ, შემდეგ ხელმწიფის პირველი ხათუმი (ცოლი) დაიბარე და რომ მოგიდეს შენ მწუხარე დახვდი, ხელში რომ წიგნი გიჭირავს ხან ის წაიკითხე, ხან სხვა და სხვას აიღებდე, მაგრამ ისეთი მწუხარე ეხვეწე რომ იგი ხათუმიც შესწუხდეს შენ ცქერით, შემდეგ დაუძახე და უთხარ, ეშვიკად-ბაშო რა ვქნა იმ დღეს ხელმწიფისაგ მოვასსენე, მე სტროლადში და რამდღე ვხედავ იგი აიარი ამ ქალაქში შემოსულა და მისი წადილი პირველად ჩემთან მტრობა და შემდეგ ხელმწიფისთანაქო და ამადამ ჩემ თავს განსაცდელი რამ არის მოსასვლელი. ახლა ჩემგან თქვენი დაბარების მიზეზი ეს არის, ჩემი სიტყვების ეს სამი ქალნი არიან ქვეყანაზე, მეშინიან ამით არა აუტყოს რა, ამ მოწყალებას ვითხვო შენგან რომ ამადამ ეს ქალები ხელმწიფემ თავის სათარველ ქვეშ ამყოფოს რამდენიმე დღე თქო და ხვალ რაც ამბავია, ყოველივეს მე მოვასსენებ ხელმწიფეს თქო“. გარდანიქმანმა უთხრა: შენ ასე მოიქცე და მიუურე შერე რაიანს ვითარ ვათამაშებ, ესე სიტყვები ხოსროვშირს და სართაფს დიდთ გაუკვირდათ და სიტელი დაიწვეს და უთხრეს, გარდანიქმანო, ვაი იმ კაცის ბრალი რომელიც შენ გადაგვიდებს. მაშინვე სართაფი თვისსა ხალვათსა მივიდა და ხათუმი იხმო, ვითარცა გარდანიქმანს ესწავლებინა ყოველი თვითეულად ადასრულა, ხათუმა დიდი მადლობა უბრძანა და უთხრა: დიად მივიყვან და სცა ენებავს იქ დავაყენებო, გამოიყვანა ეს ქალები, წინ გარდანიქმანი მიდიდა და შემდეგ ხოსროვშირი და შირვანჯა, და ათნი აიარნი მოახლეთ დართულნი, ხათუმი წინ წაუძღვა და ხელმწიფის სასახლეში მისსხა. ის აიარნი იმისთანებში მრავალჯერ იყვნენ გამოცდილნი და არას ნადვლობდნენ. ესენი წაიყვანა და ერთს სახელში შეასხა და გარედამ კარი დაუკეტა, შემდეგ გაბრუნდა იგი ხათუმი, ხელმწიფეს ამ ქალების ამბავი აღწობა, ხელმწიფემაც მოიწონა და ბძანა: მარადის საჭმელს ჩემ სუფრიდამ მიუტანდეთო. რა გარდანიქმანი, ხოსროვშირი და სხვანი იმ ოთახში შეასხეს, ღმერთს მადლობა მისცეს, ქალური ტანისამოსი გაიხადეს და თავ თავის იარადით შეიჭურნენ.

გარდანიქმანმა უთხრა ხოსროშინს, ამდამ აქ უნდა დაგეოთ და სხალ დამ ან უნდა დაგისოცნეთ ან ერთი სასულყოფანი საქმე უნდა ვქმნათ, ამ ლაზარაკში რომ იყვნენ, კარი გაეღო, რა გარდანიქმანმა კარის ხმა გაიგონა სთქ ა: უთუოთ რაიაზამის მოგსაზნილი ხონხა არისო და ჩემს საქმემ ძნელს ალაგს მიადწიო, მაშინვე ჩადრები წამოისხეს და ერთს კუთსეში მიიმაღნენ. გარდანიქმანმა შიგნითი კარი დაუკეტა, რა მესონჩე მოვიდა კარი დაურახუნა, გარდანიქმანმა შესძახა, წმინდის ხმით ვინა ხარ? ხათუმმა დაუძახა მე ვარო ხათუმი, საჭმელი მოგიტანეთო, გარდანიქმანმა დაუძახა, ჩვენ საჭმელი არ გვეჭირვება, არამც თუ შენ გარდანიქმანი იყოფო და გვატუეობდე, წადი არა გვინდარა, გარდანიქმანისა გვეშინიან, ჩვენ არავის კარს არ გაუღებთ, მამჩვენმა ესე დაგვარიგაო, საჭმელიცა გვაქვს და სასმელიც, მადლობა უთხრეს ხათუმს და იგიც განჩისებულად გაბრუნდა. დილა რომ გათენდა, რაიაზამი გამობრძანდა სალაშში და თავის დიდებულს ტახტს დაბრძანდა, რა საერთაფი მივიდა ნახა რომ ინდოელნი ვეზირნი ხლებიან, რა საერთაფი დაინახეს ყოველმა საერთაფს დაუწყო ლაზარაკი და უთხრეს, შენ ხელმწიფეს რათ მოახსენე რომ ამდამ ერანელთაგან მრავალი ძვირი წაგვეიღებო, საერთაფმა უთხრა: მე აქ საჯაროთ ლაზარაკი არ შემოიღიან, ხალხათში შევიდეთ და იქ ვილაზარაკოთ, რაც ვსთქვა თუ არ მოხდეს, ჩემი სისხლი თქვენზე ჭაღალი იქოს.

ხელმწიფემ ეს რჩევა მოიწონა და ბრძანა: ამდამ ხალხათში შევიდეთ და იქ ვარჩიოთო, ამ სახლს ერთი კარი ზღვისაკენ ქქონდა, ხელმწიფე იმ სახლში შებრძანდა, იმ სახლს ქვევით ერთი ადგილი იყო ხომალდის მოსაყენებელი, რომელიც ყოველ ქვევინდამ ვინც მოვიდოდნენ, იქ შეიფრებოდნენ. ჯერ მრავალი ხალხი იყო, შემდეგ მოიშალა კრება და ყოველნი თავთავისად წავიდნენ, მარტო ხელმწიფე და ვეზირნი დაჩინენ ხელთ სტროლახბი დაიჭირეს და რამელი ყარეს და ერთმანერთს ბასი დაუწვეს. იმ უამად გარდანიქმანმა ხოსროშირი და სხვანი გამოიყვანა და იმ კართან დაყენა და უთხრა: თქვენ აქ მომიცადეთ, მე მივალ და იმათ ვნახავ, რას იქმონენ და როდესაც კარიდამ განიშნოთ შემოდით. გარდანიქმანი წავიდა სადაც ხელმწიფე ბრძანდებოდა, ნახა რომ ვეზირნი ბასობდნენ და საერთაფს ემუქრებოდნენ, და ეუბნებოდნენ შენ რომელ რამელში ნახე, რომ ხელმწიფეს ეზიანებოდა? ჩვენ ვერას ვხედავთ და არცარა სხანს, შენ ხელმწიფეს ტყუილად რათ ეუბნები?

რაიაზამმა რომ ესე სიტყვები მოისმინა, საერთაფს უბრძანა განჩისებულმა, დილა გათენდეს თუ არა, შენ ციხესხლში დაუწველს არ გა-

გიშვებ ხემ მოტყუებისათვის და რადსაც შენ გარდანქეშანი გიშველის იმსაც ვნახავ, რა ესე ვეზირთა. გაზონეს ხელმწიფისაგან, სართავს კინება დაწვეეს, სართავმა უკან შიხედა და გარდანქეშანს თვალი შესწრო, და შესძახა: თუ აქა ხართ აიარნო დროა გამოჩენისა, კვალად მოახსენა ხელმწიფეს, შენს თავსა ვფიცავ, ჩვენ თავს რამე უშველოთ; თორემ იმათი ხელთ დავტყუებდებით. რაიზამმა რომ კვალად გაიგონა ამისთანა სიტყვები, უფრო ძლიერ განრისხდა და ბრძანა: დაიჭირეთო, ეკ უმგზავსიო, ერანელთაგან შეშინებას მე ვაჩვენებ, ზე აცვიფდნენ და დაჭერა განიზრახეს, ამ დროს ნახეს რომ ბუსრიაშ ჩამოვიდა ერთი რკინით შეჭურვილი კაცი ხელთ ნაჯახის მჭიკავი, იქ მსდომნი დიდებულნი დიდთ გაჭკვირდნენ და შეშინდნენ.

გარდანქეშანმა სართავს შემოსძახა: „ჭეი, შენ ყოფლის სიავკაცით სავსეე, მაგას კვაკვებდი, რომელ მე წავალო და პერობილთ გამოგიგზავნიო, აქ მოხველ და აღარც კი მომიგონე, ახლა სად გადამიჩნებო. სართავი დაიჩიქა და ფეხთ მოკვია და უთხრა: ხელმწიფის თავს გუფიცები გარდანქეშანო, რაც რომ თქვენგნით წამოგსულვარ ყოველთვის ვეუბნებოდი გაუგზავნე მეოქი და არ გამოგიგზავნათ, მე დანაშაული არა მაქვს და ამისთვის მეც სიკვდილს მიზირებენ, აი ხელმწიფე რაიზამი და ემენდ შენ, გარდანქეშანმა კარისაკენ ნიშანი მისცა. მაშინვე შემოვიდნენ: ხოსროვირი, შირფანჯა და სხვა აიარნი, ვეზირებს მისცვიფდნენ და ხელ-ფეხი შეუკრეს და ხელმწიფეს ცხვირ-პირი ჩამტვირთეს, ესეც მაგრა შეკრეს და ვეკლანი იქ დაჟარეს შეკრულნი, გარდანქეშანმა სართავს ჭკითხა, სად აზიან პერობილნი? სართავმა უთხრა, არ ვიცეო, გარდანქეშანმა გაჯავრებით უთხრა, როგორ თუ არ იცეო, აქ არ იყავ რომ ას-ასი მათრახი ჭკრეს და ორმოში რომ ჩაყრევინა. რაიზამმა გაიკვირვა და იფიქრა, ეს გრძნეული გულთმისანი ფოაილანო, თორემ როგორ შეიტყოფო. მაშინ სართავი წინ წაიძდვარეს და გარდანქეშანმა სანთელი იხურა ხელში საბელი მოიბა და ორმოში ჩაუშვეს.

რა ხათუთა კაცის ჩასვლა ესმათ, დიდთ შეწუხდნენ და თავიანთთავათ თქვეს: აგერ ვიდაც ჩამოდის და აქ მომსულელი კეთილი კაცი არ იქნებაო, ვნახოთ ახლა რა სატანჯვლია ჩვენთვის მოსასვლელი. როცა გარდანქეშანი ჩავიდა ხათუმნი დაკვირდნენ იცნეს რომ ყოფლის შწუნარებისაგან მსხნელი გარდანქეშან აიარია, მაშინვე ზე წამოცვიფდნენ და გარდანქეშანს მიესჯდნენ. გარდანქეშანმა შირ-მიწა გაერთებით თაყვანი სცა და მალე უკანვე თაკით მადლა აზიდეს, მაშინ გარდანქეშანმა უამბო ხათუთა იქ ყოფნა მაშინ ხოსროვირი ჩავიდა იმ ჯურღმულში, რ

ხოსროშირმა დედოფალი ნახა, თაყვანი სცა, შემდეგ კულჩინი და ხოსროშირი ერთმანეთს გადაესვივნენ და დიდი სისარული შეექმნათ და ასე ეგონათ თავიანთ დღეში მწუხარება არ ენახათ. ამოიყვანეს ეს ბანოვანი და სცა ხელმწიფე თავის ვეზირებით შეკრულნი ეუბნენ იქ მოიყვანეს, ბანოვანთა რომ იგინი ხელ-ფეხ შეკრული იხილეს, ხელმწიფე ძლიერ გაღანძღეს და უთხრეს: აი თქვე ძაღლის რკულიანო და უზურმარილონო, ჩვენმა უშანგ-ხელმწიფემ თქვენ რამდენი წყალობა გიუფთ და თქვენ კი იმის ჭარბი დატუფივით და უპატიურება მიაყენეთ; ვეუფანნი მისცვიფდნენ ეს ქალები და ცემით ცხვირ-შირი დაამცვრიეს რაიაზამის, იმოდენი სცემეს რომ უცონო შეიქმნა, როცა კული ისრულეს დასხდნენ და შეისვენეს. დურთს დიდი მადლობა მისცეს რომ გარდანქეშანმა გამოიხსნა. გარდანქეშანმა შირთაფხა გაიუფლია და იმის ჭარბმხანაში შევიდა, ჭარბის ბანოვანთა შემოხედეს ნახეს რომ მრისხანის ვარსკვლავსავით ორს კაცს ხელში შანდნები უპერიათ და იმათთან მიდიან, იმათ დაიწყეს გლავა-ტირილი და თავში ცემა. გარდანქეშანმა შესძახა, თქვენ უმგზავსნო! ნუ ჭევირით თვარა უშანგის თავს ვფიცავ სულ ვეუფას თავებს დაგაურევიებთო, რა ესე შეესმათ შემინდნენ, გარდანქეშანმა რაიაზამის დედოფალს ხელი მოჭკიდა, წამოიყვანა და ეოველინც იმას წამოატანა, მოიყვანეს სცა თავიანთ პერობილნი იყვნენ; შესედა ნახა რომ თავისი ქმარი რაიაზამი და თავის ნაზირ-ვეზირნი ხელ-ფეხ შეკრულნი და ცხვირ-შირ ჩამტვრეულნი ყრიან, რა თავისი დედოფალი დინახეს ტირილი უნდა დაეწყოთ, მაგრამ შიშით ვერ ატირდნენ. გარდანქეშანმა ჭკითხა უშანგ-შაჰის დედოფალს და სხვათა, ამათ დახოცისას რას გვიბრძანებთო?

დედოფალს ხელმწიფე და ვეზირნი შეებრალა და უთხრა: დახოცვარ შეიძლება და როკოროც ჩვენ გვტანჯეს ეგინიც ისე უნდა იტანჯნენო, რომელ საპერობილეშიაც ჩვენ ვეუარებით იქ ჩამწყვდიეთ. მაშინვე წასსხეს და იმ ორმამში ჩყარეს ერთიანთ და ზედც ერთი დიდი ღოღი დაფარეს. გარდანქეშანმა სთქვა: გათენებამ მოატანა, თუ ამდამ არას ვეცადენით, ერანში წასული თაღეგანნი დაბრუნდებიან და საქმე საჭიროდ გაგვიხდებო, საერთაფს უთხრა: აბა ახლა დროა ჩვენი ძობისა, ხვალ დილა გათენდეს თუ არა, შენ უნდა მიხვიდე და ალაყაფის კარზე დადგე და სალამში მოსულს ბეგებს უნდა უთხრა რომ ხელმწიფე ქეიფზე არ არის დღეს და სალამში მომსვლელს, დღეს არავის მიიღებს თქო. თუ გნებავთ მცირედ კარზე მოიცადეთ, მე კვალად შევალ და შევიტეობ და ხელმწიფესაც ფცნობებ თქვენს მოსვლასა თქო, მაშინ გამობრუნდი და შემოდი, ისევ გაბრუნდი და ორი თაღეგანი ბეგი შემოიყვანე რომ

ჩვენ აქ შევხვართ, თუ ყარობა იყოს ჰირველად ყარობა შემოიყვანე რომ მტირედ ჯავრი ამოვიყაროთ, სართათსაც მოეწონა ყარობას შეპურება, რადგანაც იმისი დიდი ჯავრი სჭირდა, ამისთანა ლაპარაკზე ქალებს გაეცინათ. გათენდა თუ არა სარდალთა და დიდებულთა იწეეს მოსვლა სალამში, რაიზამთან, მაგრამ ვერც ხელმწიფე იხილეს და ვერც იმის ვეზირნი. იმ უამად მხლელად სართათ ვეზირი დახვდათ, მათთან დაჯდა და როგორც გარდანიქმანმა დააროგა ისე მოიქცა, შემდეგ ადგა და სთქვა: წავალ ხელმწიფეს ვნახვო, შევიდა თუ არა მაშინვე უკუ მოიქცა და ყარობას და ერთ სხვა დიდებულს უთხრა: ხელმწიფე მოგიწევს, ესენი დიდის სიამოვნებით შეჭყუნენ, ნახეს რომ ერთი მშვენიერი ჭაბუკი ახალ მოწიფებული ტახტზე ზის და გარს ხათუმნი არტყიან და რადსაც სჯიან, ყარობამ მაშინვე იცნა რომ ხოსროვირნი იყო, გაექანა და ფეხთ მოკხვია და ეგედრა დანამაულის პატრიებსა, მოახსენა: ხელმწიფის შვილო, დემეტრ ვეგედრებოდი თქვენს ხილვასა და დემეტრმა მადიქსა, თუ მოწყვალე მთლიან და გამანთავისუფლებთ, უშანგ-შაჭისა, ყარამანისა და თქვენი უკანასკნელი მონა ვიქნები. რადესაც ყარობამ თავი მოიხარა და დანამაულობის პატრიება სთხოვა, ხოსროვირმაც მიუტევა, აუენა ფეხზე და პატრიოსან ალაკს დასვეს, მეორე კი ამპარტაუნად იდგა და არაფერს არ ეაჯა, მას ხელ-ფეხი შეუკრეს და თავის ხელმწიფესთან ჩაატდეს იმ ყოფით, ვინც რომ იმ დღეს მოვიდნენ სალამში, სარდალნი თუ დიდებულნი ვეგლანი შეიპურეს და იქ ჩაყარეს, რა ესენი დაატეგვეს და ხელმწიფესთან ჩაყარეს, კვლად მრავალნი მოდიოდნენ, მაგრამ სართათი ეუბნებოდა და ახლა ხელმწიფეს არა სცადიან რომ თქვენც მივიღოთ, ვეზირნი ახლავან და რჩევას არიანო, დღეს თქვენ თქვენს სადგომს წაბრძანდით და ხვალ მობრძანდით. შემდეგ სართათმა მოლარეთ-უხუცესი შეიყვანა და იგიც იქ ჩაატდეს და სხვა მოლარენიც რამდენიმე მოკლეს და რამდენიმეც იქ ჩაყარეს, გარდანიქმანმა სთქვა: აწ ახლა წარვიდეთ და რაიზამის სალარო (ხაზინა) ვნახოთ, რა წარვიდნენ და სალაროში შევიდნენ, ნახეს რომ რიქსვი არ შეიგდებოდა. რაიზამის სალაროდამ რაც შეეძლოთ ზიდეს ამის გარდა რამოდენა ათი სპილქს სანაღნე თვალმარკალიტი აჭვიდეს. ხოსროვირნი გამობრუნდა და გარდანიქმანს უთხრა: აიარო სართათს რამდენიმე მენავე მოასხმევიანე, სართათი წავიდა ზღვის პირს და რამდენიმე მენავე მოასხა, მათ მენავეთა მძიმე ხალათი უბრძანდით თათს ათას ათასი რქრო, ივინი დიდ მხიარულებას მიეცნენ და სამსახურს იხვეწებოდნენ, მათ მენავეთა უთხრა: ხელმწიფის სამსახურია, თქვენ რი კარგი ხომალდი მოამზადეთო. ხელმწიფეს მტირე რამ ხაზინა აქვს

გასატანებელი, იმათ მოასხენეს: თქვენ მსაფლად ხაზინა, ზღვის პირას მიიტანეთ და ჩვენც სომალდებს მოფიტანთო. უარობა და სართათი წავიდნენ და ხაზინას ზიდკა დაუწვეს, მეხომალდენიც მოვიდნენ და შეზიდეს ხაზინა. რა დაღამჯა იგი ხათუმი გარდანქმანმა ხაზინის შემინახვ უხუცესად დაადგინა და უმაწვილებათ მორთო და ხოსროფშირი ხაზინადრის თანაშემწედ, ვინც სომალდში ჩაჯდა ყველას საკუთარი სამსახური მიანიჭა. შემდეგ ბრძანა და რაიასამი ორმოდამ ამოაყვანინა, სართათმა რომ რაიასამი ამოიყვანა თავი დაუკრა ხოსროფშირს და გამობრუნდა, რაიასამს უთხრა: შენი ღმერთი მანათი გამიწერა და ასე გამაგლახავა რომ უშინგისა და ურამანის მონა შევიქმენო, საბრალოდ რაიასამი თავდაკიდებით ისმენდა. ახლა გარდანქმანმა უთხრა: შენს ლოცვაში ნუ დამივიწყებ, მაშინვე ასწია და ორმოდამ ჩაგდო. მერე სომალდში ჩასდნენ და წავიდნენ. ამათ ღმერთმა მშვიდობის ნიაფი მისცა, იმ ღამეს ორმოდამ ალაჯი გაიარეს, რა დილა გათენდა, მეხომალდეთ სართათს ჰკითხეს: რომლის მხრისაკენ უნდა წავიდეთო? სართათმა ხოსროფშირზე ანიშნა, იმას ჰკითხეთო, მივიდნენ მეხომალდენი: თავიანი სცეს და ხელ-მოჭდომით დადგნენ. ხოსროფშირმა კვალად ხალათები უბოძა, მაშინ გარდანქმანი სომალდზე ავიდა და აქეთ-იქით დაიწყო ყურება, მაგრამ არც ერთ მხარეს წამსვლელ-მომსვლელი არა სჩანდა, ჩამოვიდა და სთქვა: ღვთის მოწყალებით ჯერ ჩვენი მღვევარი არავინ სჩანს, სართათმა უთხრა: ახლა კვიანლას მათი მოწევნა, წუხელ ორმოდამ ალაჯამდის გამოვიარეთ, მაგრამ ახლა კი საეჭვოდ ალაგს მივედით, ამ ზღვაში ერთი კუნძული გამოჩნდა, ხოსროფშირმა ბრძანა: სომალდი რომ იმ კუნძულთან მიაყენოთ კარგი იქნება რომ მცირეს ხანს განვიხვეებთ.

მაშინ მენავეთ მოასხენეს: ხელმოწითის შვილო, აღმასრულებელი ვართ თქვენის სურვილისა მაგრამ, ეს ადგილი ავი და საშიშია, ამ კუნძულს სახელად ბურჯუნი ეწოდება. გარდანქმანმა მათ მენავეთ უთხრა: თუკი იმ ალაგს განსვენება გვიამება, სომალდიც იქით მიიღეთ, მაშინ მათაც კუნძულს მიმართეს და იქ გადახდნენ.

იქით მხარეს საბრალოდ რაიასამი ხუთი დღე და ღამე იმ ორმოდამ ეგდო, მეექვსე დღესა თვარეშნი, მზარეულნი და მეშარბათენი შეიყარნენ და ერთმანერთს ეკითხებოდნენ, დღეს მეექვსე დღეა რაც ხელმოწითეს ხონხა ადარ მოუთხოვია, ავით შეწუხებული ხომ არ არის? მაშინ ამათ შამალი წაუდგა და ესენი ყველანი მიჰყვნენ სასახლეში; უაფარბაშთან მივიდნენ და უთხრეს: დღეს მეექვსე დღეა რაც ხელმოწითეს სატმელი არ მოუთხოვია, მიზეზი რა არის? მან უზასუსა, არც მე ვიცი

და შენ რა გითხრა, სასახლეში ხელმწიფესთან მხოლოდ სართავ ვეზირი დაიარება ხოლმე და იმას ვხედავდი ყოველთვის, მაგრამ ეს ოთხი დღე იქნება რომ აღარც ის მინახავს გამოსული. ყველანი ერთად შევიდნენ ხელმწიფის დარბაზში, დარბაზი ყოველი მხარე მოვლეს, ვერც ხელმწიფე და ვერცა სხვანი დიდებულნი ჰქონდნენ, გაკვირვებულნი აქეთ-იქით იუურებოდნენ და ეძებდნენ, ბოლოს საპურობილე ჯურღმულ-ორ მოსთან მივიდნენ, ქვა ახადეს და შიგ ჩაიხედეს, იქიდან დედაკაცისა და ყრმის ხმა მოესმათ, ჯარჯა რომ დააკვირდნენ რაიანამის კვნესის ხმა შეესმათ, ამათ მეტი წყენისაგან ცნობა მიეღოთ. მსწრაფლ გამობრუნდნენ და ხალხს შეატყობინეს, ხალხი მოცვიფდნენ, საპურობილეს ჩავიდნენ და ნახეს ხელმწიფე და დიდებულნი ყველანი ხელ-თვეს შეკრულნი ჰყრიან და გმინავენ, რომელიმე კიდევ დახრცილან. ამათ მხილველნი განკვირვებამ მოიტვა, ჩამოიგლიჯეს საუკლო და ტირილით ამოასხეს, რაიანაში ვაი-ვაგვასით მოასულიერეს, მოიტანეს სხვა და სხვა სარგმელეები და ცოტ-ცოტად აჭამეს ყველას და გონებას მოიყვანეს. როდესაც რაიანაში გონებას მოვიდა, განრისხებულმა დიდთა და პატარათ უბრძანა: არა გცხვენიათ, ექვსი დღეა მე ხონჩა არ მომიკითხნია, თქვენ რა სთქვით რომ რატომ არა თხროულაბსო, მეც კაცი ვარ თქვენსავით, მომწუხრდებოდა კიდევ, მომშივდებოდა კიდევ, როგორ არავინ შემხსვედით და ამბავი არა სცანიოთ. ამათ მოასხენეს: ხელმწიფეო ეს ჩვენი დანაშაული არ არის, სართავ ჰქაქიმ-ვეზირი გამოვიდოდა და გვეტყოდა ხოლმე, ხელმწიფეო არა სცალიან დიდი საქმე აქვსო, ხან და ხან თუნდა მოვიხურვებდით შემოსვლას, სართავი წინ გადაგვიდებოდა და გვეტყოდა ხელმწიფეო ბრძანებს ნურავის ნუ შემოუშვებთ, მინამ არ მოვიკითხო მე თვითონ. ჩვენც ხელმწიფის ბრძანებას არ ვეწინააღმდეგებოდით.

ხელმწიფე მტირე ხანს დათუქრდა და ბრძანა: მართალს ამბობთ აგრე იტყოდა, რაც რომ დამემართა სულ სართავისაგან. თურმე იგი წუგული აღრევე უშანგის მონა შექმნილიყო და მე კი არ ვიცოდი, იქიდანმე ჭრძნებით ჩემს საგნებლად წამოსულიყო და აი ეს საქმე მომივლინა, ახლა ვნახო ამის სამაგიეროს მივაგებ თუ არა. ვინც იმ ორმოში ყრილიყვნენ ნახევარზე მეტი დახრცილიყვნენ. ამ მკვდრებისთვის ხელმწიფე და დიდებულთა დიდი კლავა შექმნეს, კლავისაგან რომ მოიტყალეს, მათი წესი ესე იყო, გვამს მიცვალებულისას ცეცხლში დასწავდნენ. ამ ჟამად მოლარეთ უხუცესი მივიდა სალაროს (ხაზინას) დახედა და ცალიერი ზანდუკების მეტი ვერა იხილარა, დადონებულნი გამობრუნდა, ხელმწიფესთან მივიდა და სალაროს აკლებს გამოუცხადა. როდესაც

რიაზაშია ესე მოისმინა, საწყალობელს ისეთი ელდა ესა რომ მამინვე
დასნუელდა, შემდეგ მკურნალმაც ველარა არგორა და ამ სნულობით გა-
დაიგვალა ამიერ სოფლიდამ.

აქ სოსროფშირისა და გარდანქემანის ამბოვი მოისსენიეთ.

ნიმ ჟამად სოსროფშირმა ეს ხომალდები მაიმუნთ სამეოფე კუნძულ-
ში გაუგებინა და მტირეს ხანს იქ მოსვენებას მიეცნენ. რა მტირე ხანს
მოისვენეს, წამოსულა დაბირეს და ხომალდში ჩასხდნენ: ამ ჟამად იხი-
ლეს რომ რამდენიმე ათასი მაიმუნი ერთად შეეჩილან და მოდიან ისე
რომ იმათ სიმრავლეს რიტხვი არ შეგდებოდა, ისეთის ხმით ჭევირო-
დნენ რომ მათის ვეჩიროლისაგან იგი კუნძული სრულიად იძროდა, მაი-
მუნები მომავლობაში ერთმანეთს ენავარდებოდნენ. გარდანქემანმა სთქვა
ესენი რომ ესე ნავარდობენ, მეც წავალ და იმათ ვეთამაშები, ჩემს ჭუნარ
იმათ ვახვენებო. ესე სთქვა და ხომალდიდამ გამოვიდა, მაიმუნებთან
მივიდა და მათგანი რამდენიმე მოკლა. რა მაიმუნებმა ესე იხილეს სრუ-
ლიად შემოუტოეს, ზოგი თავს შეასტია, ზოგი ზურგს წაშოკიდა,
ზოგი მკლავსა და ისე დაუწყეს ღრღნა გარდანქემანი ისე შეასუსტეს
რომ ხმის ამოღების სასოება დაუკარგეს. სოსროფშირმა სიცილი დაიწ-
ყო, და ხომალდიდამ გადმოხტა, გარდანქემანმა სიმხნეს თავი მისცა და
ხუჭი გასძკა, მაიმუნებს დაუწყო ბრძოლა და ბევრიც დახოცა. რა მათ
თავიანთ ამხანაგნი დახოცილი იხილეს კაცთაებრ ტირილი შექმნეს, ამ
ჟამად სოსროფშირი მივიდა და გარდანქემანი გაცალა, მტირე ხანს ისუ-
რეს და იტინეს, მერე ხომალდში ჩასხდნენ, მებრძოლდეთ ხომალდები
აუშვეს და წავიდნენ, რამდენიმე დღე იარეს, კვალად ერთი სხვა კუნძუ-
ლი გამოჩნდა, საერთაფს ჭკითხეს თუ იტი ეს რა კუნძულიაო და ან აქ
ვინა მკვიდრობსო? საერთაფსა მოახსენა: ამ კუნძულს სახელად სასარანი
ქოდება და ეს სამკვიდრებელია ძალღის თავინებისაო.

იმ კუნძულს რომ მიახლოვდნენ, საკვირველი სახანსავი იხილეს, რა
დაც ნაირი არსების ხალხი იყვნენ, ტანი კაცისა ჭქონდათ და თავი ძაღ-
ლისა ებათ. ქალებმა რომ ესე იხილეს დიდათ შეშინდნენ, სოსროფშირ-
მა იმედი დაუდგა. რა ეს ხომალდები მიუახლოდა, სოსროფშირმა და
სხვათა ისარი წვიმასავით დაუშინეს და მათგანი უჩიტხვი დახოცეს, ისე
რომ იგი ადგილი მათის სისხლით შეიღება, რა სხვათა იმოდენი კვდა-
რი იხილეს შეშინდნენ და ყოველივე გარდაიხვეწნენ, ამათ ხომალდითვე
გასწიეს და ოტი დღე და დამე კვალად იარეს, სოსროფშირმა ჭკითხა:

სართათუ ოკეანეს ზღვა ეს არისო? მან მოახსენა: აქედამ სავი დღის სავალი კიდევ გვაქვს. სავი დღე კვალად იარეს, რა დილა გათენდა აღმოსავლეთის მხრისაკენ რაღაც ადგილი გამოჩნდა, სართათეს ჰკითხეს ის რომ მოჩანს რა არისო? სართათმა მოახსენა: ეს ის ალაგია, სადაც ერანისა და ინდოეთის ზღვა ერთად იურება, იმ შესაყარ ალაგს ერთი მორევი არის და წყალი იქ ტრიალებს, ხომალდი ოთხი ალაგში რომ შორს იუოს მაინც მიიზიდავს და ამიტომ სიფრთხილე გვმართებს. ამ სიტუვასზე ხომალდი გააქანა, სართათმა სთქვა: არ იქნა ხელმწიფის შვილად დაინთქენით, თავს უშეულოთ, ისინი ღვთის ვედრებას მოჰყენენ, გლოფა-ტირილი გაამრავლეს, ნახეს რომ ამ მორევი დიდძალი ხომალდი წამხდარიყო, რომ რიცხვი არ შეიკლებოდა. კარდანიქქმანმა სთქვა: რა გვეშეულება? სართათმა უპასუხა ამის წამალი ვიცი მაგრამ მოტანა სჭირსო. კარდანიქქმანმა უთხრა: სთქვი და ვნახოთ ღმერთი რას მოგვცემს. სართათმა უთხრა: აი გაიხადე ნახე, იმ მორევის საშუაღს ვითარი კოშკი დგას, კარდანიქქმანმა უპასუხა ვხედავო. სართათმა უთხრა: ერთი ისეთი ძლიერი კაცი უნდა იუოს რომ გული ფოლადისა ჰქონდეს რომ იმ მინარეთთან მივიდეს და მალღა ავიდეს, იქ ერთი დავი ძეგს, იმ დავს ჩოგანი გვერდით უძეგს, უნდა ის ჩოგანი იმ დავს დაჰკრას ძლიერად და მუნიდამ საშინელი ხმა გამოხდება და იმ ხმაზედ დასავლეთის ქარი აღდგება და ამ მორევი ნათოტიც რომ ეგდოს იმასაც არ დააუენებს, მაშინვე გაიტაცებს და კეთილ გზას მისცემს, მაგრამ მხოლოდ ძნელი ეს არის რომ ვინც იქ ავა ცოცხალი თავს ვეღარ დაასწევს. სართათმა რომ დაჰარაკი დაასრულა, ხომალდში მსხდომელებმა ერთმანერძს შეხედეს: ხოსროვირმა დაიძანა, რომელნი ხართ! რჯულისთვის და ხელმწიფისთვის თავგადაღებულნი! რომ ამოდენი სული დანთქმისაგან დაისხნათო!? ამაზედ ხოსროვირს პასუხი ვერავინ მისცა: კვალად დაიძანა ხოსროვირმა: ვინ ხართ ხელმწიფის ერთგულნი!

მაშინ კარდანიქქმანი წარმოსდგა წინ და ხოსროვირს მოახსენა: „მე შევიქნები ხელმწიფისა და თქვენის ჭირის სანაცვლოდ, ოღონდ ეს მოწყალება მოიღეთ რომ ხელმწიფესა და სავბუირანს შემადრკლოთ და თავიანთ კეთილ ღოცვაში არ დამიფიწყონ, რადგანაც იმათ ერთგულობაზე ვგვადები, ჩემი სულის საქმე იმათ განაგონ“. მე რომ ასი ათასი წელიწადი ვიცოცხლო, ბოლო კიდევ სიკვდილია, მე ეს სავხელი მიჩვენია. ხოსროვირმაც ნება არ დართო და უთხრა: არა კარდანიქქმანო, თუ დავინოცნეთ ერთად დავინოცნეთ, მე შენ ვერ გაგვიშვებო, ესე უთხრა და კარდანიქქმანი დაიჭირეს, კარდანიქქმანმა უთხრა: ჰქმნაოცს ღმერთს

გეფიცები, ჩემი იმ მინარსთან მიუსვლელობა არ იქმნება. მაშინვე ტანთ
გაიხდა თავს დაიხვია, შიშველს ტანზე სანჯღლები შემოირტყა, უველას
კამოესალმა და ზღვას შეტურდა: ცურვით მივიდა მინარეთთან, მინარის
კედელზე ერთი რკოლი ჰქონდა გაპვრებული, იმ რკოლს ხელი მოაფ-
ლად და მინარეთში შევიდა, იქ ერთი ფილაქნის კიბე დახვდა, მსწრაფლ
ტანისამოსი ჩაიცვია, ხელთ სანჯღალი მიიღია. შემდეგ უკან მიიხვია ნახს
რომ კარი დაშხულიყო და კარი აღარსად ეტეობოდა. ეს კიბე აიარა ათას
ხუთას ხუთი ფეხი იყო დატანებული, მაგრამ როცა ავიდა აღარც კიბე
ჩნდა, თან-და-თან რამდენიც აღიოდა ასული კიბე უჩინარი სდებოდა, რა
სულ ზევით ავიდა, ზევით სახლის გზა დაქნილი იყო, ნახს რომ ამ-
დენი კაცის ძვლები ეუარა რომ რიტხვი არ შეიგდებოდა და საშუალ აღაგ
დაფი და ჩოკანი იღვია.

გარდანიქქმანმა რომ ეს კაცის ძვლები იხილა, თავის თავს უთხრა:
„ჩემი, შე საწყალო გარდანიქქმანო! შენც ესე უნდა გახდე რაღა, ამ
ცოტა ხნის განმავლობაში? ესე სთქვია და იგი ჩოკანი ხელთ აიღო და
შინჯვია დაიწყო, შემდეგ დაფს დაჭკრა ძლიერად სამჯერ, როგორც სარ-
თაფ-ჭაქიშა უამბო, როცა დაჭკრა, მუნით ისეთი სმები გამოვიდა რომ
მსმენელთ ეგონათ ცა ქვეყანას დაეცაო და საშინელი ქარი ამოვარდა ისე
რომ თვალთ ველარა ნახარა, ზღვამ მაშინვე ღელვია და ღრიალი შექმნა.
შემდეგ გარდანიქქმანმა ჩოკანი თავის აღაგს დასდვია, მივიდა და ფანჯარ-
რიდამ ეურება დაუწყო, ნახს რომ თავიანთ სომალდები მოუტაცნია და
მორევიდან განუშორებია და სწორ სავალზე დაუეწებია, ვიდრე თვალი
მისწვდებოდა უეურს და როცა მიეფარა გარდანიქქმანიც გამობრუნდა ფან-
ჯარიდამ. იმ კოშკში ორმოცი დღე დარჩა, სულ ღოცვად იდგა თავის
სულისთვის მშვიერ-მწუერვალი, გარდანიქქმანი ძლიერ დასუსტდა, უჭმელ-
უსმელობისაკან, ახლა კი სრულიად გული დააჯვრა რომ იქ უნდა მომ-
კვდარიყო, იმ დამეს სულ ღოცულობდა გათენებამდის და ბოლოს და-
დალულობის გამო განთავადისას ჩაეძინა, სიზმარში ეზმანა რეჭან ფერია
და უთხრა: „თუ შენ აქედამ განთავისუფლება გინდა, ღმერთს მიენდე,
ფეხის თითებით ტანისამოსის უკანა კალთა დაიჭირე, ხელებით კი წინა
კალთები, ეგენი შენ ფრთობას გიზამენ, ახსენე საბოთ ღმერთი და
ფანჯარიდამ გადავარდი; არ მოკვდები არ შეშინდე. ღვთის ბრძანება ეს
არის რომ ამ მინარიდამ სამი სული უნდა გადაარსეს ცოცხალნი, ორნი
განთავისუფლდენ და მესამეც შენა ხარ, თქვენს გარდა აქ ორმოცი ათა-
სი კაცი უნდა დაიხონენ“. ესეთი სიზმარი რომ ეზმანა გამოეღვიძა.
გარდანიქქმანი დაფიქრდა, შემდეგ აღაგ და ფანჯარიდამ ძირს ჩამოიხვია,

ნახა რომ ორი საშინელი ზღვა ერთმანეთს ეერება, გარდანქეშანმა სთქვა: ამ სიზმარს კი არ დავიჯერებ მაგრამ მინარეთში სიკვდილს ზღვაში დასწობა მიჩვენია, მიწაში მაინც ჩამოვლავს ვინმე, ესე რომ სთქვა თავისთვის, როგორც სიზმარში ფერია მჩვენა მისცა ისე მოემზადა, საბოლოო ღვთის სახელი ახსენა და თავის თავი დმერთს მიანდო და გადაეშვა, ღვთის ბრძანებით ზღვაში კი არ ჩავარდა, ქარმა ჭაერში აღიტაცა და ერთ კუნძულის ნაპირს დაავლო. გარდანქეშანი მტირე ხანს უცნობოთ ეგდო, რა ცნობას მოვიდა და თავისი თავი იმ კუნძულში იხილა, დმერთს მადლობა შესწირა, გარდანქეშანმა იგი კუნძული მოვლო და სცნა, სთქვა თავის გულში ეს ისეთი ადგილი უოფილა რომ აქ უოფნას ზღვაში დასწობა მერჩივნა, ამისთანა ფიქრში ყარამანი მოაკონდა, იმის ნახვა მოუნდა და ტირილი დაიწყო და სთქვა: ოჰ, დმერთო განა კიდევ შედიხარა? რომ ხელმწიფე უმანგი, ყარამანი და სხვა დიდებულნი ვიხილოვო?

გარდანქეშანმა შიშობილმა ძლიერ შეაწუხა, რა უნდა ეჭამა, დაუწყო აქა-იქ თხრა ბაღახის ძირებს იღებდა და იმით სასდობდა, რა ძლიერ შეწუხდა, თავის თავს უთხრა: ჩემო თავო, რას დაეთრევი, ხომ იცი რომ აქ საჭმელი რამ არაფერია იშოვება, ერთხელ ხომ იყავ შეიღ წელიწადს ნადირათ გადაქცეული და აქაც კი იყავ იმ ჟამად და ვერაფერი ისარკებლე. ამისთანა მწუხარების ოცნებაში რომ იყო ძილი მოუვიდა ნაჯახი ქვეშ დაიდო და მოსვენებას მიეცა.

აქ გარდანქეშანის ამბავი მოისსენიეთ, აღრევან-მაჰა რომ ჭაერთით მოიტაცეს, ოდეს ზღვის კოშკიდან გადმოვარდა და ზართის-ზირა დევი მოკლა და სხვა საკვირველი ამბები მოასდინა.

იმ ჟამად ყარამანმა რომ სარხაბ დევი მოკლა, ჯინისტანი მეორედ დაიჭირა, ზაალ-ხანის ქალი რომ დაიხსნა და თავის ქმარს ჩააბარა, იმ სარხაბს ერთი ძმა-ნათიცი დევი ჭეოლოდა, სახელად ზართის-ზირა ერქვა, ისეთი მებრძოლი იყო რომ ყაფის მთაში ვერავინ გაუძლებდა, ასოც და ცხრა მწერთა სიმაღლე ჭჭონდა. ამ დეუს ამბავი მოუვიდა რომ შენი ძმობილი სარხაბი ყარამანს მოუკლავსო. რა მან ეს გაიგონა დიდი გლოვატირილი შექმნა და სთქვა, იქნება რომ მეც იმათგან ავიდო სისხლი, ამის შემდეგ იმათ მტრობას უნდა ვეცადო, ვერ ვერობით უნდა ყარამანს ერთი დიდებული სარდალი მოვტაცო, როდესაც ყარამანი ამას შეიტყობს,

მშინვე ჩემზედ წამოვა საბრძოლველად შევებში, მოგვლავ და საჩხაბის სი-
სხლს ავიღებო. მაგრამ მარტო იმის სისხლით არა იქნება, საჩხაბის სისხ-
ლის გარდაწვევტა. უარმანს რომ მოგვლავ, შემდეგ აღმიათ სამყოფს
მივალ და ისე ავახრებ რომ ერთსაც არავის გაუშვებ ცოცხალს და იმათ
სამყოფოში უაფის მთის დევებს დავასახელებო. რა ესე სთქვა, წავიდა და
ფარმანია ცხეში მივიდა. იქ, ხოსროშირი, გარდანქემანი, შირთანჯა,
გულჩინი, დედოფალი დილშად და არდევან-შაჰს ლხინში იხილა, ესე დევი
დრუბლის სახედ დაეცა და არდევან-შაჰს მოიტაცა; როგორც ზევით მო-
ვიხსენიეთ და თავის სამყოფს მიიყვანა. რა ესე ამბავი უარმანის ბან-
დაში უსულათის სულთანმა შეიტყო, ჯარი შეიყარა და იმ დევს მიტო-
მას უბირებდა მაგრამ თვისთა დიდებულთა დაუშალეს და მოასხენეს:
ხელმწიფევი, იგი დევი დიდათ ძლიერი არის, ჩვენ ამას ვეცადნეთ რომ
საბუიარანს შეგატოებინათ ეს ამბავი; მოვიდეს და ეს ბილწი შუა გა-
ახოს და გული ამოგლიჯოს რომ ჩვენს გულს ლხინი მიეტეს, იმ წუ-
თის ჩაძლევითა. მშინვე უარმანს წიგნი მისწერეს და ეს ამბავი აუ-
წერეს და სამ ფერის კატანეს. იგი ფერისანი მსწრაფლ აღფრინდნენ და
გაემართნენ, იმ მიმავლობაში იმ ალაგს მივიდნენ საცა გარდანქემანს
ეძინა. რა მათ გარდანქემანი იხილეს დიდს მხიარულებას მიეტნენ. გარ-
დანქემანს გამოედგოდა იმათ ხმაურობაზე, რა შეხედა იცნა რომ შაჰსა-
ლის ფერისანი იუვნენ და არა მცირედ იამა, ერთმანერთს მიესალმნენ და
გარდანქემანმა მშინვე არდევან-შაჰს ამბავი ჰკითხა და მათაც უამბეს რომ
საბუიარანთან წიგნი მიგვაქვსო, არდევან-შაჰს თაობაზე რომ უარმანმა, გა-
მოიხსნას იგი ზართის ზირა დევისაგან, რა შეიტყო დიდათ მოიწეინა
და უთხრა: დვთის გულსთვის, უარმანს ნუ გასჯით, სადაც იგი დევი
მე იქ მიმიყვანეთო. მათ უთხრეს: გარდანქემანო, ზართის-ზირა დევი
ძლიერია, ნუ შეეცდები, ვაი თუ რამე ავითქვსო.

გარდანქემანმა უთხრა: უარმან-ყათილს ვერ იპოვნით და არც ხელ-
მწიფესთან იმყოფება, თვითონაც არ იცინა თუ სად არის. მე დამიჯე-
რეთ თქვენ, მე იქ მიმიყვანეთ და თუ მე იმან მომკლას მშინ უარმანს
შეატოებინეთ და ჩემ სისხლს ის არ შეარჩენს, ფერიებმა გარდანქემანი
შეისვეს, მიყვანეს და უმჯათის ქვაბებთან დასვეს, მსწრაფლ ფერიებმა
წასვლა მოინდომეს, გარდანქემანმა არ გაუშო იგინი და უთხრა: მოიცა-
დეთ თუ მე ის წუეული მომკლავს სწორეთ სცანიით და ამბავი მიუტა-
ნეთო, უკეთუ მე მოვკლავ ისიც შეიტყუეთო. ესე სთქვა და ხანჯალ მო-
კრულბ და ჩაჯასის მჭერავი, მას ქვას შევიდა. რა იმ წუეულის ტახ-
ტის ჰირის-ჰირ მივიდა, ნახა რომ ერთ უმზგავს სახისას და უზარ-მა-

ზარ ღვეს სძინავს, ისე რომ იმის ხერხის ხმა დიდ დოღაბის რახი-
რუხს ემგზავსება, რომელსაც ას-აც-და-ცხრა მწერთა სიმადლე აქვს და
არღვეან-შაჭაც ხელ-ფეხ შეკრული ძირსა გდია და ისე შეწუხებულა რომ
სიკვდილს მიხწეულა. გარდანქეშანი მივიდა, ფეხთ მოკნეზია და ტირილი
დაიწყო და უთხრა: ვაჰ, ჩემ თავსა, ხელმწიფის შვილო, ეგ რა ღლეში
ჩაგარდნილხარ?!

მან უთხრა: ჭეი, გარდანქეშანო! შენ აქ ვინ მოგიყვანა? გარდან-
ქეშანმა მოახსენა: ხელმწიფის შვილო, ახლა დრო არ არის საუბრისა,
ხელთ ხანჯალი მიპყრია, ეგები ამ წყეულს აუტეხო რამა. გარდანქე-
შანი ხანჯლის დაცემას უპირებდა მძინარე ღვეს, მაგრამ რა ნახა ისეთი
საზარელი იყო, უკუ შექცევას ლამობდა, მაგრამ თავსა თვისსა უთხრა:
„სემო თავო, ქვეყანაზე გამოჩენილო და ქვეყნის აიარების გამოწურთხე-
ლო, შენ ისე შეშინდი რომ ერთი დღის სიცოცხლისთვის უკუ შექცევის
აპირებ“. მაგრამ იმ ბილწს რომ ეძინა, სთქვა არ შეკადრება რომ ეს
ბილწი მძინარე მოგვკლავ, ყარამანის მცნებას ვითარ გავტეხო, რომელ
იმისი ბრძანება არის მძინარის სიკვდილი არა მამაცთა წესიანო. და თუ
იმათ ყვედრებაში ჩაგარდები აქ სიკვდილი მიჩვენიაო. რა ესე სთქვა:
ღვთის სახელი ახსენა, და მადლის ხმით შესძახა, და ერთი ძალიანი სილა
შემოჭკრა. რა ამ ღვემა გამოიღვიძა ერთი ასეთი დაიდრიალა რომ გარდან-
ქეშანი ტახტიდამ ძირს გადმოგარდა, ღვემა საყელას ხელი ჩაავლო გარ-
დანქეშანს და თავისთან მიითრია, მასწინვე იცნა რომ ყარამანის მსლეუ-
ლი გარდანქეშანია. ღვეი დიდს მხიარულებას მიეცა და სიცილით უთხრა:
„გარდანქეშანო, მე ამას ვნატრობდი რომ თვით ყარამანი ჩემდა საბრძოლ-
ველად მოსულიყო, უნდა დამეჭირა და ტანჯვით მომეკლა, ახლა რა-
განაც შენც იმის აიარე ხარ, შენზედაც ჭაღაღია ტანჯვით სიკვდილი,
ჯერ შენ გამოგასაღებო სოფელს და შემდეგ ყარამანსაც მალე მოგნახავ
და შენ კვალს გამოგიყენებ რომ გულის არ დაგაკლდეს“. ესე რომ უთხ-
რა ზე აღზღა და გარდანქეშანი თრევით კარზე გაიყვანა.

ფერებმა რომ ესე იხილეს იმის საქმე, მასწინვე სთქვეს, წავიდეთ
და ეს ამბავი დროით ყარამანს შევატყობინოთო. მეორემ უთხრა მცო-
რედ შევიცადეთ ვინათ რას უზამს რომ სწორე ამბავი მაინც მიუტა-
ნოთ, ესე სთქვეს და ყურება დაუწევს.

ღვემა გარდანქეშანი ხელში აიყვანა და ჭაერში ისე მადლა ავიდა
რომ ქვევდიამ თვალთ აღარა სჩანდა. რა თავი ცას მიაბჯინა, გარდანქე-
შანი ხელიდამ გაუშვა და ტირილით ძირს წამოფრდა, რა ძირს დაცემას
ლამობდა მასწინ ხელი მიასველა და ჭაერშივე დაიჭირა. კვალად მადლა

აიუვანა და კვალად გაუშვა და კვალადვე დაიჭირა, დიდხანსა სტანჯა ესე კვალად რომ აიუვანა, გარდანქეშანმა ტირილით უთხრა: ყოველთა უწარ-
ხინებულებსო ხვადო დევო, ჩემი ესე ტანჯვა რა არის? თუ ჩემი სიკვდი-
ლი გინდა ჭკერიდამ გამოიშვი, ნუღარ დამიჭერ დავეშვები ქვეყანას და
მოვეკვდები; დევმა გაიხარხარა და უთხრა: გარდანქეშანო, როდისღა ჩამი-
ვარდები კიდევ, ეს უკანასკნელია შენი ჩავარდნა ჩემ ხელში, ვიდრე მო-
კვდებოდე ესე უნდა გაწვალო, ესე თქვა და ხელიდამაც გაუშვა, რა და-
საცემად წამოვიდა დაიჭირა, გარდანქეშანი ევედრებოდა სიკვდილისათვის
მაგრამ არა ეშველარა. ამისთანა ტანჯვით ისე დასუსტა რომ სიკვდილს
ნატრობდა, კვალად ზევით წაიუვანა ჩამოსადებლად. თავის თავს უთხრა:
გარდანქეშანმა, „მე ხომ მომკლავს ეს ბილწი და მეც ჩემსას ვეცდებიო“,
ხანჯალს ხელი მოიკრა და იმ მიმავლობაში მუცელში დასცა იმ დევს,
გარდანქეშანი ხელიდამ გავარდა და თვითონაც ძირს დასაცემათ წარმო-
ვიდა, იმ გარდანქეშანის მომუვან ფერებმა რომ ესე იხილეს მსწრაფლ
ჭკერში აფრინდნენ და გარდანქეშანი დაიჭირეს, მიიუვანეს და მადაროს
კარს დასვეენეს. გარდანქეშანი ცნობას რომ მოეგო, ნახა რომ სამი ფე-
რია თავს ადგა. გარდანქეშანი დიდათ გაჭკვირდა და ღმერთს მადლობა
შესწირა და ფერიათა მადლობა უთხრა და იმათაც გამარჯვება მიულოცეს
და იმ მადაროში შეიუვანეს.

გარდანქეშანი მადაროში შევიდა თუ არა არღვეან-შაჰა იხილა, ჯა-
ჭვით დაბმული და ძირს დედამიწაზე ეკდო და კვნესოდა, გარდანქეშანი
მიუახლოვდა ჯაჭვი ახსნა და განთავისუფლდა, შემდეგ დამშვიდებისა და-
სხდნენ და თავ-თავის თავს გარდასავალი ერთმანერთს უამბეს, შემდეგ
გარდანქეშანმა უთხრა ფერიათა, ფერიანო, დღეს მე დიდი სიკეთე მიუა-
ვით უკეთუ თქვენ არ ყოფილიყავით მე ესლა მკვლარი ვიქნებოდი და
უკეთუ მე ვერ გადავიხადოთ სიკეთე, ღმერთი გადავიხდით. ახლა კვა-
ლად მაქვს ერთი ვედრება, თქვენ უნდა გვიტვირთოთ ჩვენ და დიდის
სიჩქარით უნდა მიგვიუვანო რკინის ზღვაში, რომელიც ჩვენი ორი ხო-
მადლი იქ დგას და გვიცდის ჩვენ. ფერიებმა თავი დაუკრეს და მამინვე
ერთმა არღვეან-შაჰა შეისვა და მორკემ გარდანქეშანი და მესამეც წინ
წარუძღვა და რკინის ზღვისაკენ გაემართნენ. გარდანქეშანმა არღვეან-
შაჰას უთხრა: ხელიწითის შვილო, მიხარება რამ ჩვენი ხომადლები გა-
მოხნდნენ.

იმ უამად ხოსროვშირი, გულჩინი, დილშადი, არღვეან შაჰას საცო-
ლო და სართავ ჭაქიმი და სხვანი გარდანქეშანს იგლოვდნენ, შეხედეს
ჩახეს რომ ერთს მხარეს სამი რაღაც მოდიოდა, სართავმა სთქვა: ვაჰ!

თუ ესენი დევნი იუვენ და ჩვენ გვინადირობო. ამ სიტუვასე ხოსროგ-
შირმა და სართათმა ხმალს ხელი მოიკრეს და კარზედ დადგნენ, ნახეს
რომ თერიათა არდეჲან-შაჰა და გარდანქეშანი მოჰყავდათ. რა ხოსროგ-
შირმა და სართათმა გარდანქეშანი და არდეჲან-შაჰა დაინახეს დიდ სიხ-
რულს მიეცნენ და ერთმანერთი მოიკითხეს: გარდანქეშანმა თავის-თავ
გარდასავალი ყოველივე უამბო, ამის ჰუნარსე ყველანი გაჰკვირდნენ, შემ-
დეგ გარდანქეშანმა შაჰზადის წიგნი მისწერა და ყოველივე თავის ამბავი
იხასაღ აცნობა და ამ ბილწი დევის სიკვდილიცა და ეს თუკრები ისე
კაისტუმრა და თვითონც გაშეზავრდნენ, სამი დღე და ღამე იარეს, მე-
ოთხე დღეს ოთხი ხომალდი იხილეს მომავალი, ხოსროგშირმა იკითხა
ეს ხომალდები ვისი უნდა იყოსო? სართათმა მოახსენა, ეს ხომალდნი
კაცთა მჭამელ ზანგებისა არიანო — და ამ კუნძულს მკვიდრობენო. ამით
უთროს მე კარკათ ვიცნობ და სახელად შაჰაბა ჰქვიაო, ასეთი ძლიერი
კაცია რომ ვერა ფაღვეანი ვერ გაუძლებს. ესენი ყოველთვის ესე და-
დიან შუა ზღვაში და სხვის ხომალდებს ახდენენ, საქონელს იკლებენ
ხომამე და ხალხსა სჭამენ, სართათმა თავ-დაღებით სთქვა: ღმერთს ვე-
ვადრებოდი რომ ამით არ შევეროდი და ახლა რა უნდა უერთ? მსწრაფლ
იარნი საომრად მოემზადნენ, მაგრამ გარდანქეშანმა უთხრა: თქვენ თქვენ-
თვის იუავით, მე ერთი რჩევა მაქვს, თუ დაშიჯერებთ, ვგონებ უნდა
კარგი იყოსო; ხოსროგშირმა უთხრა: კვლავ როდის გადავსულვართ შენ
რჩევას, რომ ახლა გადავიდეთ? გარდანქეშანმა უთხრა: ჩვენ რომ ამით ვე-
ბრძოლოთ დიდი ზიანი მოგვეტემა, ისევე ესე სჯობს, „მე და შირფან-
ჯა ქალურის ტანისამოსით შევიკაზმებით და ამ ჩვენს ხათუმებში გვე-
რევით და ძალას ნუ მოვიხმარებთ, როცა დაგვიტყვიან ხომ ყველას ცი-
ხეში შეგვასხამენ, შემდეგ ნახეთ იმითი შუშხარი, მე მგონი რომ დიდი
ხაზინა უნდა ჰქონდეთ მოგროვებული. რასაც ამათგან გავიტან, არდე-
ჲან-შაჰას საქორწილად ვგონებ რომ კმაროდეს და თუ დაგიშავდეთ რა-
მე ჩემი ბრალი არ იყოს, ერთი არდეჲან-შაჰას ბედიც გავშინჯო თუ რა-
გორი ბედისა არის“, ეს ხათუმი სამჯერ გამინთავისუფლებია და ეს მე-
ოთხედ იქნება, თუ რამ არ მოვიგონეთ, ჩვენ ზირდაზირ ბრძოლა არ შე-
გვიძლიან, შემდეგ ხოსროგშირმა უთხრა: ეგ მართალია მაგრამ, ამდენს
კაცთა-მჭამელს რომ ხელ ფეხ შეკრულს გვაძლევ, ხომ ყველა შეგვჭამა
გარდანქეშანმა უთხრა: „თქვენ მაგაზე ნუ შიშობთ, მე დუთის მოწყალე-
ბით ამით საქმეს მალე გადავწყვეტო“. მათ უთხრეს გარდანქეშანს, კარგი
შენ რასაც გვეტყვი იმას ადვასრულებთო, მაგრამ ვაი თუ ბანოვანნი შე-
სწუხდნენ.

გარდანიქმნიდა ორი ქალური ტანისამოსი მოალებინა ერთი თვითონ ჩაიცვა და ერთი შირფანჯას ჩაიცვა და ესენი ამ ბანოვანში დასხდნენ. იმ უამად ზანგების სომალდღი მთვინა და ჭკითხეს, თქვენ ვინა ხართ? საიღამ მხსნა და ან სად მიხვალთ? სართაფმა უთხრა: ჩვენ ბალახელნი ბეზირგები ვართ და ეს სულ ხაზინა არის, და მკორეში ხიზანი მუყესა და ქიშმირმა მივდივართ.

სართაფმა ჭკითხა: თქვენ ვიღა ხართ? მათ უთხრეს, ჩვენ შაჰია-ზანგის კაცი ვართ და ამაებში ვკვიდრობთ, რომელინ ჩვენ წინ აღგვიდგება. ეგელას დაგხრთ და ვინც დაგვმორჩილდება ცხეში წაფასხვით. სართაფმა უთხრა: ჩვენ თქვენი წინააღმდეგი არ შევიქნებით, თუ გიგვიშვებთ, ხომ კარგი, აუ არა და თქვენი ნება ასრულდეს, მაშინვე ზანგები წავიდნენ და თავიანთ იუზბაშს უამბეს, იუზბაშს დიდათ იამა და მათთან მთვინა, შემდეგ რამდენიმე ზანგი შევიდა და იმათ დაჭერას ცდილობდნენ, ზანგებს იუზბაში გაუწერა და უთხრა: ესენი თავიანთ ნებით დაგვმორჩილდნენ და ძალა არ უხმარიათ, რას ემართლებით? ეგელასნი დაიჭირეს და შაჰია ზანგთან მიასხეს. მათგანი ერთი ზანგი შევიდა და მოაესენა: „მიხარები, ერთი დიდი ვაჭარი ვინადირეთ თავისის ხიზნით და მოსამსახურეებით, ანც შეგვება და არცაა უწყენიათ“, ეს ამბავი რასაკვირველია შაჰია ზანგს დიდათ იამა, გამოვიდა და კარზედ დაჯდა, მცირე ხან შემდეგ სულს სახელოვანი მოურავი მთვინა და სართაფი და სხვანი მოასხა. სელუნმა შაჰიას თავი დაუკრა და მოასხენა: „ეგელას ზანგთა სულთანო, მე თქვენი მონა ეგელათვის პირნათლათ მოსული და სამსახურის აღმსრულებელი მომილოცავს! დმერთმა გამარჯვება ნუ დაგილიოს“. მთვინა და ფეხთ მოეხვია, სართაფმაც თავი დაუკრა, სელუნს მძიმე ხალათი უბოძა და გვერდით დაისვა, შაჰიამ ხაზინის რაოდენობა ჭკითხა და ბანოვებისადა, როცა გაიგო ეგელი, შაჰია ძლიერ გამხიარულდა და ბრძანა: ეს ბანოვანი იქ შეასხით, რომელინ ჩემი პირველი ჭარემხანაა, საჭმელ-სასმელი არ მოაკლოთ და ამ ბეზირგანსაც და ამის მსახურებსაც კარგი სახლი უჩინეთ და დააყენეთ, ის ხაზინაც ჩვენ ხაზინაში შეიტანეთ, მაშინვე ეგელივე ბრძანება აღასრულეს შაჰიასად.

შემდეგ შაჰიამ ბრძანა და მეჯლისი გამართეს; სართაფი, ხოსროვი შირი და სხვანი აიარნიც მიიწვია და დიდი მხიარულება შეექმნათ, რადგინთ ზარხაში შეიქმნენ, სართაფი როგორც გარდანიქმნის დაეობინა ისე უთხრა: „ჭკი, ზანგთა ხელმწიფეო! რადგანც თქვენ აგრე მხიარული ხართ მეც დიდათ მიხარია, და გახსოვთ რომ უბრძანათ, ორი

მოახლე მუავს საკრავზე მტოდნე და ბეჭითი, ისინი მოვიხმთ და უკეთ შეკვარქვევენ“. შაჰიას დიად იამა და უბრძანა მოყვანა, მსახურნი წვიდნენ და მოიყვანეს, კარდანიქმანი და შირფანჯა, ქალურათ ჩატმულნი და მეჯლისში დასხეს, მათ მშეენიერ, სსსიამოვნო ხმებით იმღერეს და საკრავიც დაუოლეს. მტირე ხანი რომ გამოსდა მათ აიართა საკრავები ძირს დააწყეს, შაჰია ზანჯს თავი დაუკრეს და მასხარობა იწყეს, ახლა ამით შუაქციეს, ბოლოს კარდანიქმანმა მოახსენა: „ხელმწიფო, თქვენი მერიქიფიფენი (სუფრასზე ღვინის დამსხმელი და მწოდებელია), რა უხრდელნი ყოფილან, ღვინის დასხმაში თითებს შიგა ჰყოფენ თუ ბრძანებთ თითას ჩვენ ჩამოვარციკებთ“. შაჰიამ მამინვე ნება დართო, კარდანიქმანმა და შირფანჯამ აიღეს საღვინეები და ღვინოს აწვდიდნენ, რომელთაც იმათ ასმეფდნენ იმათში ბუშტაკსა ჰყრიდნენ და ისე ასმეფდნენ, ისეთი დღე დააყენეს შაჰიასა და იმის მოყრავსა და ხალხსა რომ ერთმანეთ ველარ სცნობდნენ და ყველამ იქვე ერთი მეორეზედ მიიძინეს, ესენი მამინვე სუფეულა შეჰკრეს და ისე დაუარეს, რა დილა გათენდა მტირედ გამონელდათ, რა თვალი გაახილეს, თავიანთ თავი ზერობილათ იხილეს, შაჰიამ და საღუნმა რაც ძალა ჰქონდათ მიიწ-მოიწიეს და ვერ დაწყვიტეს, კარდანიქმანი თავს დაადგა და უთხრა: შაჰიას ვახლავარო, შაჰიავ, მე მიცნობ თუ არა? მე უმანგ შაჰის აიარი ვარ და სახელად მეწოდება კარდანიქმანი! შენ გეგონა შეგჩებოდა შენი სიავკაცე? ამდენ საქონელს რომ გვართმევედი რისთვის? შენი რა გვემართა? კარდანიქმანმა აიარებს თვალთ ანიშნა და ყველას თავები დასჭკეს.

შემდეგ იგი სასახლე მოიარეს და მათი ცოლ-შვილი ვერსად ჰპოვეს, თავიანთ ბანოვანნი ჰპოვეს და წამოასხეს, შემდეგ ხაზინაში შევიდნენ, ხაზინაში მრავალი თვალ-მარგალიტი და რქო-ვერცხლი იყო, ეს ხაზინა სრულიად არღევან-შაჰას მიაართვეს, კარდანიქმანმა უთხრა: სართავ, ნათქვამა „ნუ ხარ ავიო, და ავისაგანაც ნუ გეშინიანო“, ამათ რომ ჩვენთვის გზა მოეცათ, ჩვენ ჩვენს გზას გაუდგებოდით და ესენი თავიანთთვის მშვიდობით დარჩებოდნენ. აბა ესოდენი საქონელი რათ უნდა დარჩომოდა ამ მუკალ ზანჯს? მე რომ დმერთმა გამახინა, ამ გვარ ბეითალმნებისთვის, ამ სიტყვასზე მრავალი იცნეს. ამათი ხაზინა და საქონელი შვიდ დღეს ზიდეს და ხომალდებში შეიტანეს და კვალად ჩასხდნენ და გაემგზავრნენ, ოცდა ჩვიდმეტს დღესა და დამეს კვალად იარეს და ქიშმირს მივიდნენ, ყათრანს მახარობელი მიუვიდა რომ ხოსროშაიკი, კარდანიქმანი, შირფანჯა, არღევან-შაჰა და ბანოვანნი მშვიდობით გაიხლენო, ყათრანი დიდ სიხარულს მიეტა. ზე აღსდგა და წინ

მიეგება და მხიარულად თავის სსსხლეს მოიუფანა. ერთი თვე ქიშირში დაჰქუვეს, დიდს ლხინსა და შექცევასში იუენენ. შემდეგ წასვლის უზადებაში შევიდნენ, უათრანმა თავის ადგილას ერთი ქიშირელი დიდებული დაადგინა და თვით ერანისაკენ გაემგზავრნენ.

აქ უშანგის ამბავი მოიხსენიეთ.

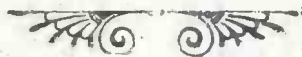
ომ ყამად უშანგ-ხელმწიფემ რომ ფარმანია ციხილამ წამოვიდა ერანისაკენ, და ვინც იქ დარჩა იმათ უბრძანა: ჩვენ წავალთ და სამ დღის უკან თქვენც გამომიდეთო. არღევან-შაჰა ხომ იმ ციხილამ მოიტაცეს, და ქალებიც დატყვევდნენ. როგორც ზევით მოვისსენიეთ, ესენი უშანგ-ხელმწიფეს მოხსენდა მაგრამ ასეთი შესწუხდა რომ ცოტა უკლდა დასნეულდა, შემდეგ მოახსენეს, ვიდრე გარდანიქმანი იქ არის ნურავისი ნუ გეფიქრებთ, ის იმისთანაა რომ თავს მოიკლავს და იმათ იპოვნის და განთავისუფლებსო. ხელმწიფე ამ იმედით ბრძანდებოდა დამშვიდებული. იმ ყამად უშანგ-შაჰა დუმტი-უიფხაგში თავის მამისათვის წიგნი მიეწერა და თავისი ყოველივე ამბავი ეცნობებინა. როდესაც რომ უშანგი მოდიოდა ერანში, მტერს შეეტყო და უკან დაბრუნებულიყო.

უშანგ-შაჰას იმ მტრის დარდი კი არა ჰქონდა, თავის ცოლშ-შვილის დატყვევების ნაღველი აწუხებდა. ამ დროს ერთი კაცი შემოვიდა და ახარა, ხელმწიფეო, მიხარებია ხოსროფშირი, გარდანიქმანი, არღევან-შაჰა, და თქვენი ჰარემი მშვიდობით მოდიანო, უშანგ-ხელმწიფე უზომოთ გამხიარულდა და უბრძანა სამხიარულო ნადარსს შეჰბერეთო და ბრძანებისა მეტრ ადასრულეს, შემდეგ ხელმწიფე და დიდებული ცხენებს შესხდნენ და მიეგებნენ, რა ხოსროფშირმა და სხვათა ხელმწიფე იხილეს მსწრაფლ ცხენებიდამ გადმოხტნენ და მიწას დაემხნენ და თაყვანი სცეს, ხელმწიფე თავის ცოლსა და შვილს და სხვათა მიემშვიდობა, შემდეგ დიდის დიდებით ქალაქს შევიდნენ, რა დალაგდნენ მეჯლისი გამართეს და ლხინობდნენ. ხელმწიფემ ამ მეჯლისში გარდანიქმანს თავის ამბავი ჰკითხა, გარდანიქმანი დაიხიქა და ყოველივე წვრილათ მოახსენა თავის თავგადასავალი, ხელმწიფემ დიდათ გაიკვირვა და თვალბეჭეტი აკოცა და მრავალი წყალობაც უბოძა, შემდეგ სართავსაც დიდი მადლობა უთხრა და ყველასაც, ვისაც კი გარდანიქმანთან მონაწილეობა მიეღო.

შემდეგ გარდანიქმანმა შაჰია ზანგის ხაზინა მოართვა და არღევან-შაჰას საქორწილოდ გადაზღეს და რაიაზამის ხაზინა კი სახელმწიფეო ხა-

ზინას მიუმეტეს და შემდეგ არღევან-შაჭას საქორწილად მზადება იწყეს. მაგრამ უარამანის მოუსვლელობას სწუხდნენ. რაინდს და სარვიხურამანს წიგნი მისწერეს და დაიბარეს, მოვიდნენ მაგრამ იმათაც კი უარამანის ამბის უცნობლობა ძლიერ დიდათ აწუხებდა. არღევან-შაჭას ქორწილი გადაუხადეს და აჩმოდდა ათ დღეს ღზინობდნენ.

(ამის გაგრძელება მეექვსე კარში იხილე).

წიგნის მაღაზია

ფ. ა. კაზარტვილა

თბილისი, ბაზრის ქუჩა.

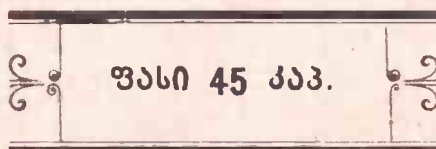
ი ს ყ ი ღ ე ბ ა

ყოველგვარი სასკოლო სახელმძღვანელოები და აგრეთვე სხვა და სხვა ქართული, რუსული და სომხური წიგნები, რვეულები და სხვები.

აქავ იმყოფება საწყობი:

ყარამანიანისა 1 კარიდან ვიდრე 16 კარამდე, აგრეთვე სხვა და სხვა სახუმარო და საოხუნჯო ანექლოტებისა „თბილისელი კინტოსი“ რუსულ და ქართულ ენებზედ, თვითმასწავლებლები ევროპიულ და ადგილობრივ ენებისა.

წიგნით მოვაჭრეებს შეუძლიანთ გაიწერონ წიგნები აქედანვე ფასდაკლებით.

ქალაქ გარეთ წიგნებს ვუგზავნით მხოლოდ ამთავით ფულის მიღებით.

ფოსტის მისამართი: Тифлисть, Книжная Торговля Д. А. Казарова, Базарная улица.

თ შ ი ლ ი ს ი

ელექტრომბეჭდავი სტამბა „ნადეჟა“

1914